

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

444. plenārā sesija 2008. gada 22. un 23. aprīlī

2008/C 211/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums — Pētniecība un jauninājumi Eiropas reģionu konkurētspējai. Lielākas izaugsmes, vairāk un labāku darba vietu veicināšana" COM(2007) 474 galīgā redakcija	1
2008/C 211/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par gājēju un citu ievainojamu satiksmes dalībnieku aizsardzību" COM(2007) 560 galīgā redakcija — 2007/0201 (COD)	9
2008/C 211/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un motoru tipa apstiprinājumu attiecībā uz lielas celjspējas/kravnesības transportlīdzekļu radītām emisijām (Euro VI) un piekļuvi transportlīdzekļu remonta un tehniskās apkopes informācijai" COM(2007) 851 galīgā redakcija — 2007/0295 (COD)	12
2008/C 211/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru apgāšanās aizsargkonstrukcijām (statiska testēšana)" (kodificēta versija) COM(2008) 25 galīgā redakcija — 2008/0008 (COD)	17
2008/C 211/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ceļā uz kopēju enerģētikas politiku"	17

2008/C 211/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu” — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu” — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Energoregulatoru sadarbības aģentūru” — “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1228/2003 par nosacījumiem attiecībā uz pieeju tīklam elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā” — “Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1775/2005 par dabasgāzes pārvades tīklu piekļuves nosacījumiem” COM(2007) 528 galīgā redakcija — 2007/0195 (COD) — COM(2007) 529 galīgā redakcija — 2007/0196 (COD) — COM(2007) 530 galīgā redakcija — 2007/0197 (COD) — COM(2007) 531 galīgā redakcija — 2007/0198 (COD) — COM(2007) 532 galīgā redakcija — 2007/0199 (COD)	23
2008/C 211/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Integrēta Eiropas Savienības jūrniecības politika”” COM(2007) 575 galīgā redakcija	31
2008/C 211/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1172/98 par statistikas pārskatiem attiecībā uz autopārvadājumiem” COM(2007) 778 galīgā redakcija — 2007/0269 (COD)	36
2008/C 211/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Videi nekaitīgi un konkurētspējīgi MVU — Programma, lai palīdzētu maziem un vidējiem uzņēmumiem ievērot vides tiesību aktus”” COM(2007) 379 galīgā redakcija — SEC(2007) 906, SEC(2007) 907, SEC(2007) 908	37
2008/C 211/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai saistībā ar pārskatu par to, kā īsteno lēmumu 2001/331/EK, ar ko nosaka obligātos kritērijus vides pārbaudēm dalībvalstīs” COM(2007) 707 galīgā redakcija	40
2008/C 211/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par īpašas diētas pārtikas produktiem (pārstrādāta)” COM(2008) 3 galīgā redakcija — 2008/0003 (COD)	44
2008/C 211/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pielāgošana saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību, groza attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām” COM(2008) 104 galīgā redakcija — 2008/0042 (COD)	45
2008/C 211/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pielāgošana saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko Padomes Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību groza attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām” COM(2008) 105 galīgā redakcija — 2008/0038 (COD)	46

2008/C 211/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 999/2001 (ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai) attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām" COM(2008) 53 <i>galīgā redakcija</i> — 2008/0030 (COD)	47
2008/C 211/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Ceļā uz kopīgiem elastīguma un sociālās drošības principiem: vairāk un labākas darba vietas, izmantojot elastīgumu un drošību" COM(2007) 359 <i>galīgā redakcija</i>	48
2008/C 211/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Likvidēt atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā" COM(2007) 424 <i>galīgā redakcija</i>	54
2008/C 211/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Terorisma un vardarbīgas radikālizācijas novēršana"	61
2008/C 211/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par PVN likmēm, kas nav standarta PVN likmes" COM(2007) 380 <i>galīgā redakcija</i> — SEC(2007) 910	67
2008/C 211/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Stratēģija nomaļajiem reģioniem: sasniegumi un nākotnes perspektīvas" COM(2007) 507 <i>galīgā redakcija</i>	72
2008/C 211/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Biedrošanās brīvība Vidusjūras reģiona partnervalstīs"	77
2008/C 211/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sarunas par jauniem tirdzniecības nolīgumiem — EESK viedoklis"	82
2008/C 211/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Partnerība informācijas sniegšanā par Eiropu" COM(2007) 568 un pielikums COM(2007) 569	90

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

444. PLENĀRĀ SESIJA 2008. GADA 22. UN 23. APRĪLĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums — Pētniecība un jauninājumi Eiropas reģionu konkurētspējai. Lielākas izaugsmes, vairāk un labāku darba vietu veicināšana”

COM(2007) 474 galīgā redakcija

(2008/C 211/01)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 16. augustā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas Paziņojums — Pētniecība un jauninājumi Eiropas reģionu konkurētspējai. Lielākas izaugsmes, vairāk un labāku darba vietu veicināšana”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 3. aprīlī. Ziņotājs — PEZZINI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 130 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja varēs pilnībā atbalstīt Komisijas iniciatīvu tikai tad, ja tajā tiks risinātas ne vien ar pieprasījumu saistītās problēmas, bet pirmām kārtām ņemta vērā piedāvājuma optimizācija, nepieļaujot nepilnības un birokrātiju.

1.2. Komiteja ir cieši pārliecināta, ka pasākumu veicināšana vietējā un reģionālā līmenī, kā arī spēja tos iekļaut Lisabonas stratēģijas īstenošanā ir svarīga, lai uzsāktu kopīgu darbu pētniecībā un izstrādē. Tas ļauj veiksmīgi dibināt un attīstīt novatoriskus uzņēmumus visā ES, bet jo sevišķi iesaistīt ES ekonomiskos un sociālos dalībniekus kopīgu mērķu sasniegšanā, t.i., vairāk un labāku darba vietu izveidē ilgtspējīgas attīstības un globālas konkurētspējas apstākļos.

1.3. Komiteja atkārtoti uzsver zināšanu trīsstūra (pētniecības, izglītības un jauninājumu) nozīmi, kam ir būtiska loma izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā. Tā uzskata, ka pirmām kārtām ir jāpaaugrina reformas, jāsekmē izcilība augstākajā izglītībā un universitāšu, pētniecības centru un uzņēmumu partnerībā, kā arī jānodrošina visu izglītības un apmācības jomu

pilnīga līdzdarbība jaunrades un jauninājumu izmantošanā, īpaši reģionālā un vietējā līmenī. Tas jo īpaši attiecas uz tiem specifiskajiem reģioniem (eiropareģioniem), kuros kaimiņu vai partneru iesaistīšanās tīklā notiek, pārsniedzot valsts robežas.

1.4. Komiteja uzskata, ka visiem aktīvāk un saskaņotāk nekā līdz šim jārīcina jautājumi par Eiropas reģionu konkurētspēju un ekonomisko, sociālo un nodarbinātības attīstību, dodot priekšroku konkrētu rezultātu uzlabošanai ceļā uz Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu.

1.5. Komiteja pilnībā piekrīt Komisijas viedoklim par Kopienas instrumentu kopīgas un koordinētas izmantošanas trūkumiem, bet pauž nožēlu, ka pēc desmit gadiem minētais jautājums joprojām tiek analizēts, nenonākot līdz problēmas kodolam, proti, **“vienlaicīgas projektēšanas attīstībai”** ⁽¹⁾ izmantojot dažādas iespējas gan Kopienas, gan Eiropas līmenī.

1.6. Komiteja uzskata, ka pasākumi saistībā ar pieprasījumu ir nepieciešami, bet nav pietiekami. Tā uzskata, ka no apgalvojuma, ka reģioniem jāvelta vairāk uzmanības, jāpāriet pie:

⁽¹⁾ Saskaņā ar Komisijas dokumentos izmantoto nozīmi, t.i. “projektēt vienlaicīgi”.

- pētniecības, kā arī tehnoloģiju un jauninājumu izstrādes teritoriālās stratēģijas;
- īpašiem apsvērumiem par pārrobežu sadarbību (EUREGIO);
- Kopienas instrumentu saskaņotas izmantošanas;
- lielākas informētības par iespējām valsts un Eiropas līmenī;
- birokrātiskā sloga ievērojamas samazināšanas.

1.7. Komiteja uzskata, ka ir padziļināti jāstrādā pie piedāvājuma, lai nodrošinātu atbilstību un vieglu piekļuvi instrumentu kopumam, kas tiek piedāvāts Eiropas reģionu konkurētspējīgai attīstībai, pārvarot juridiska rakstura šķēršļus, kā arī ilgo laiku starp finansiāla atbalsta piešķiršanu un faktisku saņemšanu.

1.8. Komiteja uzskata, ka jāizstrādā Eiropas praktiskais ceļvedis, kas sniegtu pārskatu par:

- Kopienas un Eiropas līmeņa pasākumiem, kas jāuzsāk;
- īstenošanas priekšnoteikumu un novērtēšanas kritēriju atšķirībām;
- procedūru un pārvaldības vienlaicīgumu un tā trūkumu;
- iespējamo pasākumu atbilstību un savstarpējo papildināmību.

1.9. Turklāt Komiteja uzskata, ka vairs nevar atlikt precīzu un detalizētu Kopienas rīcību, lai nodrošinātu "vienlaicīgas projektēšanas" jaunas iespējas ar dažādu pasākumu starpniecību, kā arī lai optimizētu un koncentrētu resursus reģionos.

1.10. Līdz ar to Komiteja uzskata, ka saskaņā ar tās iepriekš pausto viedokli ⁽²⁾ prioritāri jārisina problēmas, kas saistītas ar pārvaldes līmeņu daudzumu un ar Eiropas reģionu konkurētspējas palielināšanai vajadzīgo pasākumu sadrumstalotību. Tā ierosina sākt jaunu iniciatīvu "*Jasmine*" (*Joint Assistance Supporting Multiprojects for Innovation Networking in Europe* — Kopīga palīdzība inovācijas tīkla veidošanas daudzveidīgu projektu īstenošanā), lai novērstu iestāžu pašreizējās atšķirības gan no pieprasījuma, gan no piedāvājuma aspekta, kā arī lai panāktu ievērojamu birokrātiskā sloga samazinājumu.

1.11. Iniciatīvas *Jasmine* uzdevums ir panākt to dažādo dalībnieku labāku izpratni un rīcības saskaņošanu, kas tīklā piedalās lēmumu pieņemšanas procesā teritoriālo projektu vienotas un saskaņotas sistēmas ietvaros.

⁽²⁾ Skat. atzinumu OV C 44/1, 16.2.2008.; ziņotājs — Wolf kgs: "Komiteja iesaka izstrādāt P&I veicināšanai un koordinācijai paredzēto daudzveidīgo Kopienas instrumentu skaidru un saprotamu sistēmu, tostarp apkopojošu sarakstu (kā arī ceļvedi), kurā iekļauta informācija par visiem Komisijai pieejamajiem veicināšanas un koordinācijas instrumentiem un paņēmieniem, kas paredzēti P&I jomai (...)".

2. Ievadpiezīme

2.1. Eiropas zināšanu reģioni saskaras ar daudziem pārmaiņu faktoriem, kas rada gan problēmas, gan iespējas, kuras ietekmē to spējas sasniegt pārskatītās Lisabonas stratēģijas mērķus.

2.2. Starp pārmaiņu faktoriem jāmin:

— **ārējie faktori:** intensīvāks globalizācijas process, jauni kontinentāli reģioni, kuriem ir spēcīgs izaugsmes dinamisms, enerģijas un izejvielu cenu ievērojama palielināšanās, neparedzēta zinātnes un tehnoloģiju attīstība, jauninājumu internacionalizācija, problēmas saistībā ar klimata pārmaiņām, migrācijas spiedieni, kas bieži vien netiek pārvaldīti vai arī nav pārvaldāmi;

— **iekšējie faktori:** iedzīvotāju novecošana, vides aizsardzība un dzīves kvalitātes saglabāšana, ražošanas un pakalpojumu novecošanās, publiskā sektora modernizācija, pieaugoša mijiedarbība starp jaunajām zināšanām, kas rodas, un pieejamo cilvēkkapitālu, kultūras un jaunrades attīstības iespējas, gan fizisko, gan nemateriālo kopējo teritoriālo infrastruktūru attīstība.

2.3. Par minētajiem jautājumiem Komitejai bija iespēja vairākkārt izteikties gan vispārīgi — Lisabonas stratēģijas, kā arī Kopienas pētniecības, jauninājumu, vides, izglītības un apmācības politikas jomu attīstības ietvaros, gan konkrētāk.

2.4. Komitejai bija iespēja īpaši uzsvērt prasību "atļaut visai Kopienas teritorijai piemēroties zināšanu ekonomikas problēmām un uzdevumiem un tādējādi sekmēt to, lai visi reģioni ņemtu vērā Lisabonas mērķus" ⁽³⁾.

2.5. Turklāt Komiteja atkārtoja, ka "jaunais konkurētspējīgu modeļu veidols pasaules tirgū rada nepieciešamību pēc apjomīgām pārmaiņām. Ar jauno integrēto platformu un tīklu palīdzību jārisina jautājumi, kas saistīti ar pētniecību un inovāciju, jaunu produktu izstrādi un ražošanas procesiem, jaunu, augstāk kvalificētu cilvēkresursu vadību, jauniem materiāliem, tirgvedību un tirdzniecību, finansēm un kreditēšanu, loģistiku, tirgus un klientu apkalpošanas vadību" ⁽⁴⁾.

2.6. Komiteja ir cieši pārliecināta, ka darbību veicināšana vietējā un reģionālā līmenī, kā arī spēja tās iekļaut tīklā ar mērķi īstenot Lisabonas stratēģiju ir būtiski, lai rosinātu novatorisku uzņēmumu dibināšanu ilgtspējīgas un konkurētspējīgas attīstības apstākļos. Tas jo īpaši attiecas uz tiem reģioniem (eiroreģioniem) un darbībām, kur kaimiņu vai partneru iesaistīšanās tīklā notiek, pārsniedzot valsts robežas.

⁽³⁾ Skat. atzinumu OV C 10/88, 14.1.2004.; ziņotājs — Malosse kgs.

⁽⁴⁾ Skat. atzinumu OV C 255/1, 14.10.2005.

2.7. Atzinumā par tematu “Zaļā grāmata — Eiropas pētniecības telpa: jaunas perspektīvas” Komiteja ieteica “Eiropas pētniecības telpu papildināt ar Eiropas zināšanu telpu ar mērķi izveidot Eiropas zināšanu sabiedrību” un norādīja, ka ir nepieciešama “arī koordinācija no Komisijas puses, lai radītu efektīvas vadības un konsultatīvas struktūras, kā arī labi funkcionējošu darba organizāciju”⁽⁵⁾.

2.8. Visbeidzot, Komiteja uzsvēra “zināšanu trīsstūra” (izglītības, pētniecības un jauninājumu) nozīmi, kas ir būtisks izaugsmes un nodarbinātības veicināšanā. Tāpēc ir svarīgi paātrināt reformas, sekmēt izcilību augstākajā izglītībā un universitāšu, pētniecības centru un uzņēmumu partnerībā, kā arī nodrošināt, lai visas izglītības un apmācības jomas pilnā mērā līdzdarbojas jaunrades un jauninājumu izmantošanā, īpaši reģionālā un vietējā līmenī.

2.9. Komiteja uzskata, ka aktīvāk un saskaņotāk jārisina jautājumi par Eiropas reģionu konkurētspēju un ekonomisko, sociālo un nodarbinātības attīstību. Komisijai jācenšas pārvarēt dažādus juridiskos un procedūru kritēriju ierobežojumus un par mērķi jāizvirza konkrētu rezultātu uzlabošana ceļā uz Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanu, izmantojot dažādus budžeta instrumentus nodokļu maksātāju interesēs, tostarp ar kopīgas piekļuves efektivitātes, koordinācijas, Kopienas un Eiropas līmenī uzsāktu pasākumu sinerģijas un vienlaicīguma starpniecību, lai sasniegtu kritisko masu, kas nepieciešama daudzkrāsai ietekmei.

2.10. Saskaņā ar atjaunotās Lisabonas stratēģijas izaugsmes un nodarbinātības integrētajām vadlīnijām, kohēzijas politikā ir iezīmētas trīs stratēģiskās prioritātes⁽⁶⁾:

- dalībvalstu, reģionu un pilsētu (Zinātnes pilsētu)⁽⁷⁾ lielākas piesaistes iespējas, uzlabojot to pieejamību, nodrošinot atbilstošas kvalitātes pakalpojumus un aizsargājot vidi;
- jauninājumu un uzņēmējdarbības veicināšana un zināšanu ekonomikas attīstība ar pētniecības un jauninājumu starpniecību, ieskaitot informācijas un komunikāciju tehnoloģijas;
- vairāk un labāku darba vietu izveidošana, piesaistot vairāk cilvēku darba vietām un uzņēmējdarbībai, uzlabojot uzņēmumu un darba ņēmēju pielāgošanās spējas, kā arī palielinot investīcijas cilvēkkapitālā.

2.11. Runājot par piedāvājumu, grūtības, kas saistītas ar sviras mehānisma nodrošināšanu un šā mērķa sasniegšanai pieejamo finanšu instrumentu koordinētu izmantošanu, izriet no minētajiem instrumentiem raksturīgajām iezīmēm, proti:

- no dažādiem pārvaldības un procedūru virzieniem, kas tos nosaka;
- instrumentu apjoma, galvenokārt reģionāla vai starpvalstu;
- izvirzīto mērķu īpatnībām;
- juridisko pamatu atšķirības;
- lēmumu pieņemšanas un pārvaldības pienākumu noteikšanas vienībām un struktūrām.

2.12. Runājot par pieprasījumu, jākonstatē, ka bieži vien reģionos:

- trūkst skaidra, noteikta un kopīga redzējuma par pētniecības, kā arī tehnoloģiju un jauninājumu izstrādes teritoriālo stratēģiju;
- ir informācijas un komunikācijas grūtības;
- ir nepietiekamas iespējas sarežģītu, daudzpakāpju projektu ar atšķirīgiem mērķiem pārvaldībā;
- ir nepietiekami attīstīti klasteri un rajonu tīkli;
- nav atbilstoši attīstītas profesionālās, tehniskās un organizatoriskās iespējas, kas nepieciešamas jauninājumu stratēģijas efektīvākai izmantošanai.

2.13. Trūkumi jānovērš, nodrošinot tehnisko palīdzību un koordināciju jau pirms Kopienas programmu uzsākšanas.

2.14. Teicamās sinerģijas iniciatīvas, ko satur dažādas programmas un strukturālie pasākumi laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam, ir nepieciešams, bet nepietiekams priekšnosacījums, lai optimizētu konkrētus rezultātus.

2.15. Komitejai bija iespēja paust atbalstu Komisijas iniciatīvai *Jeremie*, turklāt tā ierosināja arī *Jeremie* kontaktpunktu (*Focal point Jeremie*) — dažādu darbību koordinācijas un informācijas vienību. Komiteja uzsvēra, ka “nav izstrādāta koncepcija, kas ļautu koordinēt un efektīvi izmantot iespējas, ko piedāvā daudzie pastāvošie finanšu instrumenti”⁽⁸⁾.

2.16. Komiteja atbalsta un pilnībā piekrīt komisāres *Danuta Hübner* kdzes paziņojumiem par *Jasper*, *Jeremie* un *Jessica*⁽⁹⁾, kas “radīja jaunas dinamiskas un investīciju, izaugsmes un nodarbinātības perspektīvas valsts un reģionālā līmenī, kā arī starp sociālajiem partneriem visos ES reģionos”.

⁽⁵⁾ Skat. atzinumu OV C 44, 16.2.2008.

⁽⁶⁾ Padomes 2006. gada 6. oktobra lēmums.

⁽⁷⁾ Skat. arī iniciatīvu “Zinātnes pilsētas” (www.sciencecities.eu).

⁽⁸⁾ *Jeremie* — Eiropas apvienotie resursi mazajiem, vidējiem un mikrouzņēmumiem. *Jessica* — Kopējais Eiropas atbalsts ilgtspējīgiem ieguldījumiem pilsētās. *Jaspers* — Kopējā palīdzība projektu sagatavošanai Eiropas reģionos.

2.17. Komiteja uzskata, ka CREST⁽¹⁰⁾ (Eiropas Savienības Zinātniskās un tehniskās pētniecības komitejas) pieņemtās pamatnostādnes, kas publicētas 2007. gada septembrī, ir svarīgs ievirzes instruments, lai gan tajā aplūkota tikai mijiedarbība starp Kopienas pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu (PTAD) pasākumiem un jaunajiem struktūrfondiem.

3. Komisijas priekšlikums

3.1. Eiropas Komisijas priekšlikums norāda uz esošajām iespējamajām sinerģijām Eiropas pētniecības, jauninājumu un kohēzijas politikas finansēšanas instrumentu plānošanā, kas ir pieejami visām ieinteresētajām pusēm ar mērķi izveidot konkurētspējīgākus Eiropas reģionus atbilstoši to uzņemšanas spējai.

3.2. Priekšlikumā kā galvenie rīcības instrumenti norādīti PTA Septītā pamatprogramma, jaunā Konkurētspējas un jauninājumu programma (CIP), kā arī kohēzijas un struktūrfondu jaunās pamatnostādnes.

3.3. Komisija norāda, ka tā strādājusī ar vairākām konsultatīvajām koordinācijas grupām, kuras ieteica:

- izstrādāt īpašu stratēģiju, lai saskaņoti izmantotu pamatprogrammu un kohēzijas politikas programmas kā daļu no to pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu stratēģijas;
- stiprināt pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu stratēģijas pārvaldību, izmantojot apmaiņas pasākumus un sakaru veidošanu tīklā;
- izveidot efektīvu sinerģiju, lai stiprinātu un attīstītu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu iespējas, pilnveidotu izcilību, pievērstu uzmanību MVU, veidotu sadarbību Eiropas un starptautiskajā mērogā un izmantotu rezultātus;
- uzlabot saziņu un sadarbību starp valsts un reģionālajām struktūrām, kā arī ar saņēmējiem;
- koordinētai rīcībai izmantot Septītās pamatprogrammas īpašās programmas "Iespējas" pasākumus;
- nostiprināt kohēzijas politikas un Septītās pamatprogrammas pētniecības infrastruktūru sinerģiju, iesaistot dalībvalstis.

3.4. Komisija aicina dalībvalstis uzlabot kārtību Kopienas instrumentu saskaņotai sagatavošanai un izmantošanai, izveidojot sistēmas, lai informētu iesaistītās struktūras par iespējām. Lai veicinātu saskaņotu piekļuvi finansējumam, Komisija apņemas līdz 2007. gada beigām sagatavot praktisku ceļvedi par

finansējuma iespējām pētniecības iestādēm, iekļaujot tajā valsts un reģionālo mehānismu paredzēto kārtību.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komiteja pilnībā piekrīt Komisijas viedoklim par tās norādīto Kopienas instrumentu kopīgas un koordinētas izmantošanas trūkumiem, bet nepiekrīt risinājumiem un uzskata tos par nepietiekamiem, lai sasniegtu Kopienas politikas jomu mērķus, sevišķi pētniecības, jauninājumu un apmācības jomā.

4.2. Komiteja piekrīt Komisijai⁽¹¹⁾, ka "atjaunotās partnerības izaugsmei un darba vietām īstenošanas galvenais mērķis ir veicināt uz zinātnes atziņām balstītu ekonomiku, jo īpaši ar pētniecības, tehnoloģiju attīstības un jauninājumu starpniecību", bet uzskata, ka par šāda veida partnerību ir līdzatbildīgi visi iesaistītie dalībnieki ne vien valsts, reģionālā un vietējā līmenī, bet pirmām kārtām Kopienas līmenī.

4.3. Komiteja uzskata, ka papildus pētniecības, kā arī tehnoloģiju un jauninājumu izstrādes teritoriālās stratēģijas izveidei ir vairāk jāizmanto:

- prognožu un SWOT⁽¹²⁾ analīžu instrumenti, lai identificētu reģionu stratēģiskās iespējas;
- veikspējas un atbilstošas profesionālās apmācības darbības;
- nodarbinātības pievilcīguma nostiprināšana pētniecības un izstrādes jomā, lai novērstu intelektuālā darbaspēka aizplūšanu gan ES, gan uz trešām valstīm;
- kvalificētu ekspertu un novatoriskas pieredzes apmaiņa;
- zināšanu rūpniecisko rajonu attīstības un koordinācijas atbalsts;
- Eiropas tehnoloģijas platforma, kā arī Eiropas kopīgās iniciatīvas;
- saskaņoti Kopienas instrumenti, veidojot savietojamas sistēmas, lai informētu iesaistītās struktūras iespējām;
- saziņas un pieredzes apmaiņas iespējas, sevišķi starp MVU.

4.4. Komiteja uzskata, ka ir ievērojami jāstrādā pie piedāvājuma, lai nodrošinātu atbilstību un vieglu piekļuvi instrumentu kopumam, kas tiek piedāvāts Eiropas reģionu konkurētspējīgai attīstībai atbilstoši "Sociāli atbildīga reģiona" mērķiem, iesaistot sociālos partnerus, tirdzniecības kameras, Eiropas Zinātņu akadēmiju un organizēto pilsonisko sabiedrību saskaņā ar Eiropas ilgtspējīgas rūpniecības politikas stratēģijām⁽¹³⁾ gan ilgtspējīgas ražošanas, gan patēriņa jomā.

⁽¹¹⁾ Skat. COM(2007) 474 galīgā redakcija.

⁽¹²⁾ SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats Analysis) — priekšrocību, trūkumu, iespēju un risku analīze.

⁽¹³⁾ COM(2007) 374 galīgā redakcija, 4.7.2007.

⁽¹⁰⁾ CREST pamatnostādnes, 2007. gada 1. jūnijs.

4.5. Turklāt Komiteja uzskata, ka to instrumentu, kas veicina pētniecību un jauninājumus, sekmē izaugsmes nostiprināšanu un nodarbinātības, kā arī Eiropas reģionu konkurētspējas kvantitatīvo un kvalitatīvo uzlabošanu, uzskaitījums ir nepilnīgs, runājot par Kopienas līmeņa instrumentiem un Eiropas reģioniem piedāvāto iespēju diapazonu, kā arī par esošo viseiropas un starptautisko instrumentu koordinācijas nepieciešamību.

4.6. Paziņojumā nav minēta (ja nu vienīgi garāmejojot) ⁽¹⁴⁾, šādu pasākumu iespēja:

- Eiropas Investīciju banka ar tās plašajām iespējām;
- iniciatīva “Innovation 2010” (i2i);
- Eiropas un Kopienas mērogā uzsāktā sadarbība, piemēram, Eiropas stratēģiskais forums pētniecības infrastruktūrai (ESFRI) vai Eiropas tehnoloģijas platformas;
- Eiropas cilvēkresursiem paredzētās iespējas zinātnes un tehnoloģijas jomā, *Eiburs (EIB University Research Sponsorship Programme — EIB universitāšu pētniecības sponsorēšanas programma)*;
- *Starebei (STAgEs de REcherche BEI — programma, kas nodrošina finansējumu jauniem pētniekiem, kas darbojas kopējos EIB universitāšu projektos), EIB universitāšu tīkli (BEI University Networks — programma, kas ir sponsorēšanas mehānisms universitāšu tīkliem, kuri ar savu darbību atbalsta EIB grupas uzdevumus)*;
- reģionālais un vietējais finansējums pētniecības, izstrādes un inovāciju jomā;
- publiskās un privātās investīcijas pētniecības, izstrādes un inovāciju jomā;
- IKT un audiovizuālo plašsaziņas līdzekļu pakalpojumi;
- integrēta rīcības programma “Izglītība un apmācība 2010”, kas sastāv no citām nozaru programmām “mūžizglītības, jaunrades un jauninājumu jomā” ⁽¹⁵⁾, kura ir “zināšanu trīsstūra” (izglītība, pētniecība un jauninājumi) neatņemama sastāvdaļa;
- Kopienas informācijas sabiedrības pasākumu instrumenti, kuri papildina iniciatīvas “i2010” ⁽¹⁶⁾ programmas;
- sociālā dialoga ieguldījums zināšanu sabiedrības nostiprināšanā;
- mūžizglītības un tālākizglītības izvērsšana;
- Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds ⁽¹⁷⁾, kura uzdevums ir sniegt specifisku vienreizēju atbalstu ar mērķi atvieglot darba ņēmēju, kas strādā jomās vai nozarēs, kuras cieš no ievērojamiem ekonomikas traucējumiem ⁽¹⁸⁾, profesionālo reintegrāciju.

4.7. Turklāt paziņojumā nav minētas viseiropas, ārpuskopienas programmas un iniciatīvas, kuras no jauninājumu izstrādes aspekta tomēr ietekmē ES, piemēram:

- iniciatīva *Eureka* — uz tirgu vērstu rūpnieciskās pētniecības un izstrādes organizāciju viseiropas tīkls, kas atbalsta Eiropas uzņēmumu konkurētspēju, pateicoties jauninājumu saiknes un tīklu izveidošanai 36 dažādās valstīs, ar kurām Komisija ir noslēgusi sadarbības līgumu;
- *EUROSTARS* programma, *CE-EUREKA* kopīgā iniciatīva saskaņā ar MVU Eiropas atbalsta shēmu, lai attīstītu jaunus tirgus produktus un pakalpojumus;
- Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB), kas ir noslēgusi ar Komisiju partnerības līgumu ar mērķi atvieglot lielu projektu izstrādi, kurus līdzfinansē Kohēzijas fonds un Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), sevišķi jaunajās dalībvalstīs laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam;
- *ESAO LEED* programma (*Local Economic and Employment Development Programme — Vietējās ekonomikas un nodarbinātības attīstības programma*), kas apzina, analizē un izplata jaunas idejas saistībā ar reģionālo attīstību un sekmē mazo un vidējo uzņēmumu pārvaldības uzlabošanu, tostarp, sadarbībā ar Eiropas Komisiju;
- Eiropas Padomes Attīstības banka (EPAB), kas ir noslēgusi ar Komisiju partnerības līgumu un kura finansē sociālus projektus, lai sasniegtu lielāku ekonomisko un sociālo kohēziju un pastiprinātu sociālo integrāciju, vides aizsardzību un cilvēkkapitāla attīstību reģionos;
- dažādi *EUREGIO* pasākumi un iniciatīvas;
- “Zinātnes pilsētu” iniciatīvas.

4.8. Turklāt Komiteja uzskata, ka attiecībā uz valsts, reģionālā un vietējā līmenī vai atsevišķās struktūrās ⁽¹⁹⁾ aizsāktu instrumentu kopīgu un saskaņotu izmantošanu (atbilstoši Padomes Regulas (EK) Nr. 1083/2006 54. panta 5. punktam) ir jāprecizē norādītās grūtības un šķēršļi ne vien saistībā ar atšķirīgu juridisko pamatu, tematisko specializāciju, ģeogrāfisko apgabalu, īstenošanas kārtību, bet arī no būtisku, dažkārt traucējošu atšķirību viedokļa, piemēram:

- tas, vai projekts ir vai nav daudzvalstu līmeņa;

⁽¹⁴⁾ Skat. SEC(2007) 1045, 16.8.2007.

⁽¹⁵⁾ Skat. COM(2007) 703 galīgā redakcija, 12.11.2007.

⁽¹⁶⁾ Skat. COM(2007) 146 galīgā redakcija.

⁽¹⁷⁾ Skat. COM(2006) 91 galīgā redakcija.

⁽¹⁸⁾ Skat. atzinumu OV C 318, 23.12.2006.

⁽¹⁹⁾ Skat. atzinumu OV C 44/1, 16.2.2008.: “Kopienas līdzšinējie veicināšanas un koordinēšanas instrumenti. Komiteja iesaka izstrādāt P&I veicināšanai un koordinācijai paredzēto daudzveidīgo Kopienas instrumentu vispārēju, skaidru un saprotamu sistēmu. Tādēļ Komisijai būtu ļoti ieteicams izveidot sarakstu (aprakstu), proti, saprotamu ceļvedi par visiem tai pieejamajiem veicināšanas un koordinācijas instrumentiem un paņēmieniem. Tādējādi varētu secināt, vai, neskatoties uz šo instrumentu aizvien lielāko skaitu, mērķi vēl ir pietiekami skaidri un nodalāmi, un vai no potenciālo izmantotāju un Komisijas darbinieku viedokļa šie instrumenti ir pārskatāmi un vienkārši izmantojami vai arī šo sistēmu nepieciešams pārveidot”.

- uzsākšanas laika vienlaicīgums;
- finansiāla atbalsta izsniegšanas vienlaicīgums;
- īstenošanas laika vienlaicīgums;
- iespējas sadalīt globālu teritoriālās darbības projektu virknē “apakšprojektu”, ko var uzsākt atkarībā no prasībām, kuras nosaka katra Kopienas, viseiropas un starptautiska programma un instruments.

4.9. Komiteja uzskata, ka jāizstrādā Eiropas praktiskais ceļvedis, kas sniegtu pārskatu par Kopienas un viseiropas pasākumiem, kas jāuzsāk, dažādiem novērtēšanas kritērijiem, iespējamo pasākumu atbilstību un savstarpēju papildināmību.

4.10. Komiteja atkārtoti atgādina par saskaņotas un kopīgas rīcības nepieciešamību “attiecībā uz saiknēm, kas jāizveido starp Kopienas struktūrpolicies jomām un ES pētniecības un jauninājumu politikas jomām, kā to Komiteja jau vairākkārt ir ierosinājusi”, uzsverot, ka “cieša saskaņošana starp minētajām politikas jomām ir nepieciešama, lai sasniegtu darbību sinerģiju optimālu līmeni, kā arī lai pilnībā apmierinātu iedzīvotāju, uzņēmumu un sabiedrības vajadzības atbilstoši vidēja termiņa un ilgtermiņa ilgtspējīgas un saskaņotas izaugsmes vispārējam mērķim un saskaņā ar pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu problēmu risināšanas integrēto pieeju un nemateriālo investīciju attīstības galveno faktoru, ko veido sinerģijas minētie līmeņi”⁽²⁰⁾.

4.11. Komiteja uzsver Kopienas politikas jomu daudzveidību, kas kopā ar kohēzijas politiku un pētniecības politiku palīdz sasniegt Eiropas reģionu konkurētspējīgu attīstību. Tā atkārtoti atgādina par integrētas un saskaņotas pieejas nepieciešamību, proti par:

- ilgtspējīgu rūpniecības politiku, kā Uzsvērts Eiropadomes Briseles sanāksmē 2007. gada decembrī: “integrēta pieeja Eiropas konkurētspējai līdztekus novatorisma veicināšanai un prasmju attīstīšanai būtu jāsekmē ar politiku, kas vērsta uz ilgtspējīgu rūpniecības attīstību, reizē izvērsot tās ārējo dimensiju, lai nodrošinātu visiem vienādus apstākļus”⁽²¹⁾;
- Eiropas vienotā tirgus politikas pārskatīšanu, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus jauninājumiem, intelektuālā īpašuma aizsardzībai un sadarbībai starp universitātēm, uzņēmumiem un pētniecības centriem, kā arī normu standartizācijas politikas stiprināšanai;
- sociālo un nodarbinātības politiku, nodrošinot strukturētu sociālo dialogu, kopīgus elastdrošības⁽²²⁾ principus, kā arī veicinot aktīvas vecumdienas, aktīvas iekļaušanas politiku un mūžizglītību visiem iedzīvotājiem;

- attīstības un ilgtspējīga patēriņa politiku, kas pētniecībā un piemērošanā izmanto novatoriskas, tīras tehnoloģijas, kā arī īsteno integrētu politiku klimata, enerģētikas, dabas resursu ilgtspējīgas pārvaldības, kā arī ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa jomā.

4.12. Šajā sakarā Komiteja atkārtoti uzsver jau iepriekš teikto⁽²³⁾:

- “izstrādāt un pieņemt globālu Kopienas stratēģiju esošo mehānismu racionalizācijai un dažādu attiecīgo Eiropas politikas jomu integrācijai, kas, ņemot vērā katra reģiona īpatnības, atspoguļo Kopienas pasākumu vienotību no Eiropas sistēmas konkurētspējas, ilgtspējīgas un saskaņotas attīstības aspekta”;
- “noteikt vietējo, reģionālo un valsts jauninājumu tirgu integrētus instrumentus”;
- “noteikt minēto tirgu integrācijas līmeni un nepieciešamo mijiedarbību, lai, citastarp, nodrošinātu lēmumu pieņemšanas un kohēzijas, PTA un jauninājumu struktūrpolicies īstenošanas procesu atbilstību un lielāku sinhronizāciju, kas ir vajadzīga to pilnīgai un efektīvai integrācijai”;
- “noteikt jaunus kohēzijas un PTAD instrumentu integrētas piemērošanas veidus ar vienkāršotu, iespējami vienādotu un automātisku procedūru un metožu starpniecību, pilnībā izmantojot iespējas piemērot atbalsta līmeņus uzņēmumu PTA”;
- “izveidot PTAD kopējo darbību kontroles un pārraudzības sistēmas, lai, salīdzinot sasniegtos rezultātus ar izvirzītajiem mērķiem, novērtētu to efektivitāti, pateicoties iepriekš noteiktiem un saskaņotiem efektivitātes rādītājiem un reģionālā līmenī veiktai salīdzinošai novērtēšanai”.

4.12.1. Turklāt Komiteja iesaka iekļaut Kopienas apmācības programmas

4.13. Komiteja pauž nožēlu, ka pēc desmit gadiem minētais jautājums joprojām tiek analizēts, nenonākot līdz problēmas kodolam, proti, **“vienlaicīgas projektēšanas attīstībai”** izmantojot dažādas iespējas gan Kopienas, gan Eiropas līmenī, kuru mērķis ir uzlabot dažādu reģionu nodarbinātības un ražošanas struktūras⁽²⁴⁾.

⁽²⁰⁾ Skat. atzinumu OVC 40, 15.2.1999.

⁽²¹⁾ Eiropadomes Briseles sanāksmes (2007. gada 14. decembrī) prezidentvalsts secinājumi.

⁽²²⁾ Saskaņā ar Padomes 2007. gada atzinumā un EESK atzinumos pausto.

⁽²³⁾ Skat. atzinumu, OVC 40, 15.2.1999.

⁽²⁴⁾ Skat. 23. zemsvētras piezīmi.

4.14. Komiteja uzskata, ka vairs nevar atlikt precīzu un detalizētu Kopienas rīcību. Pretējā gadījumā Eiropas reģioni cietīs zaudējumus konkurētspējas un nodarbinātības jomā.

5. Komitejas priekšlikums

Iniciatīva "**Jasmine**" (**Joint Assistance Supporting Multiprojects for Innovation Networking in Europe** — Kopīga palīdzība inovācijas tīkla veidošanas daudzveidīgu projektu īstenošanā)

5.1. EESK īpaši uzsver, ka *Jasmine* jābūt brīvprātīgam instrumentam, kura mērķis ir vienkāršošana un birokrātisko, procesuālu un konceptuālu šķēršļu novēršana un kas ir viseiropas, Kopienas, valsts un reģionu kopīgā lietošanā saskaņā ar Eiropas pētniecības telpas (ERA) paātrināto attīstību.

5.2. Komiteja uzskata, ka pašlaik prioritāri jārisina problēmas, kas saistītas ar pārvaldes līmeņu daudzumu un ar to pasākumu sadrumstalotību, kas nepieciešami Eiropas reģionu konkurētspējas palielināšanai. Tā ierosina sākt jaunu iniciatīvu "*Jasmine*" (*Joint Assistance Supporting Multiprojects for Innovation Networking in Europe* — Kopīga palīdzība inovācijas tīkla veidošanas daudzveidīgu projektu īstenošanā), lai novērstu esošās iestāžu atšķirības gan no pieprasījuma, gan no piedāvājuma aspekta, kā arī lai atbalstītu jauninājumus un pētniecību reģionos.

5.3. Kopienas rīcībai jābalstās uz tīklu politiku (*Policy Networking*). Tās izpausmes:

- horizontāla tīkla politika, kas iesaista reģionos esošās publiskās un privātās struktūras, piemēram, vietējās pašvaldības, uzņēmumus, bankas, NVO, interešu grupas un sociālā dialoga iestādes ⁽²⁵⁾;
- **Jasmine kontaktpunkta (Focal point Jasmine)** izveidošana, kas būtu **Kopienas struktūra** dažādu līmeņu un veidu darbību sasaistei un informācijai, tai skaitā ar atsevišķas tīmekļa vietnes starpniecību, bet izvairoties no jebkādas pārmērīgas centralizācijas ⁽²⁶⁾. Lai panāktu labāku rezultātu, darbībām būtu jāpiemēro atšķirīgi noteikumi un jānosaka atbildības jomas gan Komisijas dienestu ietvaros, gan ārpus tiem;
- **Jasmine kontaktpunktu Kopienas tīkla izveidošana reģionos, kas to vēlas**, lai risinātu apakšprojektos iedalītu projektu kopējās problēmas; saikni starp minēto apakšprojektu teritoriālo un starpteritoriālo aspektu; starpvalstu un valstu partneru meklēšanu priekšlikumiem, kas apvieno vairākus projektus, to uzsākšanas laika vienlaicīgumu, finansiāla atbalsta izsniegšanas vienlaicīgumu, to īstenošanas laika vienlaicīgumu, kumulācijas aizliegums;
- **reģionālie Jasmine līdzdalības fondi**, kurus brīvprātīgi izveido reģioni, bet kurus akreditē Komisija saskaņā ar iepriekš noteiktiem saimnieciskuma, efektivitātes, objektivitātes, vienlīdzīgas attieksmes un procedūru pārredzamības kritērijiem;
- **Kopienas prognožu pasākumu "Konkurētspējīgi Eiropas reģioni"** uzsākšana, izmantojot Pētniecības ģenerāldirektora pieredzi un iesaistot visu attiecīgo Komisijas dienestu vadītājus, kā arī reģionu politiskos pārstāvjus, Eiropas Parlamentu, Reģionu komiteju un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju;
- "jaunu pārvaldes metožu, kas balstās uz pārredzamību un procedūru vienkāršošanu, kā arī uz reālu partnerību ar vietējiem un reģionāliem sociālajiem un ekonomiskajiem dalībniekiem, veiksmīgu rezultātu" ⁽²⁷⁾ salīdzinošās novērtēšanas īpašu darbību iekļaušana;
- pasākumi pašvaldību un ekonomisko un ekonomisko un sociālo dalībnieku veiktspējas palielināšanai, atbalsts starpvalstu tīklu attīstībai, kuru mērķis ir partnerības projekti, sinerģiju un projektu vienlaicīguma pārraudzība, atbalsts pārredzamai un savietojamai komunikācijas un informācijas stratēģijai.

⁽²⁵⁾ Skat. Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts, EK, 2003. gada janvāris.

⁽²⁶⁾ Skat. atzinumu OV C 44/1, 16.2.2008.: "Katrā ziņā nebūtu jārada iespaids, ka Komisija vēlas panākt Eiropas pētniecības centralizētu vadību; pretējā gadījumā pastiprinātos dalībvalstu iedzīvotāju bažas par procesu pārlieku centralizāciju Briselē".

⁽²⁷⁾ Skat. atzinumu OV C 10/88, 14.1.2004.

- vertikāla tīkla politika, kas iesaista dažādu līmeņu (starpvalstiskā, Kopienas, valstu un reģionālā) pārvaldes iestādes precīzi noteiktās un strukturētās sadarbības sistēmās;

5.4. Reģionālo programmu jaunajās prioritātes, kas orientētas uz jauninājumiem, konkurētspēju un savstarpēju mācīšanos mūžizglītības ietvaros, dos iespēju attīstīt reģionu konkurētspējas atbalsta un nostiprināšanas aktīvu politiku, pateicoties finansējumam, kas paredzēts reģionālajiem un starpreģionālajiem prognožu veidošanas pasākumiem, klasteru un rajonu tīkliem, kas nodrošinātu visiem reģioniem kopēju stratēģisku redzējumu. Tas kalpotu par pamatu tehniskās palīdzības pasākumiem, lai nodrošinātu visatbilstošāko valsts, Kopienas, viseiropas, kā arī publiskā un privātā sektora partnerības instrumentu optimālu kopīgu izmantošanu.

5.5. Iniciatīva *Jasmine* jāuzlūko kā garantijas zīme, kas atvieglotu tiešo, papildu un/vai secīgos posmos organizētu projektu pieņemšanu dažādās finanšu struktūrās un programmās, pateicoties "Saprašanās memorandam" (*Memorandum of Understanding*) vai sadarbības nolīgumiem starp Eiropas Komisiju un citām Kopienas un ārpuskopienas struktūrām, vai ar Komisijas administratīvo noteikumu starpniecību, kas paredzēti dažādiem Komisijas dienestiem, kuri ir atbildīgi par atsevišķām programmām, lai daudzās finanšu struktūras, kurām priekšlikumu pakete ir adresēta, pieņemtu vienotu dokumentāciju par projektiem.

5.6. *Jasmine* mērķis ir atvieglot finanšu resursu mobilizāciju, kas ir atkarīgi no dažādiem atbildības līmeņiem pārvaldības jomā un no vairākiem — gan publiskiem, gan privātiem

pārvaldes līmeņiem, lai sasniegtu resursu optimālo kritisko masu, kas ļautu pastiprināt vispārējo sviras efektu, lai izveidotu vienotu vairāku projektu sistēmu, kura pilnībā atbilst kopīgam stratēģiskam redzējumam par Eiropas reģionu, lai attīstītu tā priekšrocības tehnoloģiju un jauninājumu jomā.

5.7. Iniciatīvai *Jasmine* jābalstās uz "vadošā tirgus" iniciatīvas (*Lead Market Initiative*) pieredzi, Eiropas tehnoloģijas platformām, kopīgām tehnoloģijas iniciatīvām, *Eranet* un *Eranet — PLUS* rezultātiem, iniciatīvām "Reģioni un izmaiņas ekonomikā" un "*Pro Inno*", kā arī uz *Jeremie*, *Jaspers* un *Jessica* ⁽²⁸⁾.

5.8. Iniciatīvai *Jasmine* jāuzlabo reģionu, uzņēmumu, cilvēkresursu, universitāšu, pētniecības centru un pašvaldību darbs jauninājumu un pētniecības jomā, tai skaitā ar Eiropas Tehnoloģiju institūta (ETI) Zināšanu un jaunrades kopienas starpniecību. Tomēr jāatgādina, ka jauninājumi lielā mērā ir saistīti ar uzņēmējdarbību, kurai jāattīstās vislabākajos iespējamajos uzņēmējdarbību veicinošos apstākļos, sevišķi runājot par nodokļu piemērošanu pētniecībai, intelektuālā īpašuma pārvaldīšanu un aizsardzību, kā arī izcilības izglītības un apmācības struktūru izveidošanu, lai radītu vairāk un labākas darba vietas.

5.9. Visbeidzot, iniciatīvai *Jasmine* jāveicina reģionu īpašo priekšrocību izmantošana un jāsekmē apmaiņa jauninājumu un pētniecības jomā.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁸⁾ Skat. 9. zemsvītras piezīmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par gājēju un citu ievainojamu satiksmes dalībnieku aizsardzību”

COM(2007) 560 galīgā redakcija — 2007/0201 (COD)

(2008/C 211/02)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2007. gada 23. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par gājēju un citu ievainojamu satiksmes dalībnieku aizsardzību”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 3. aprīlī. Ziņotājs — *Ranocchiaro kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 155 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un secinājumi

1.1 Katru gadu 27 dalībvalstīs ceļu satiksmes negadījumos iet bojā 44 000 cilvēku un tiek ievainoti 1 700 000 cilvēku. No tiem vairāk nekā 8 000 bojā gājušo un 300 000 ievainoto vien ir neaizsargātāko satiksmes dalībnieku kategorijā, kas ir gājēji un velosipēdisti ⁽¹⁾.

1.2 Lai labāk aizsargātu ceļu satiksmes dalībniekus, 2003. gadā tika pieņemta pamatdirektīva. Ar to paredzēja automobiļa priekšējās daļas uzbūves prasību rūpīgu pārskatīšanu divos posmos: pirmais posms jau ir īstenots un attiecas uz automobiļu tipa apstiprinājumu no 2005. gada 1. oktobra, savukārt otrs posms jāuzsāk 2010. gada septembrī pēc tam, kad būs pabeigts sākotnēji līdz 2004. gada beigām izstrādājamais pētījums par īstenošanas iespējamību.

1.3 Daudzu neatkarīgu ekspertu pētījumi liecina, ka otrais posms nav īstenojams, vismaz paredzētajos termiņos: Komisija ir ierosinājusi to pārskatīt, iekļaujot jaunus un alternatīvus pasākumus, kas nodrošina vai pat uzlabo drošības līmeni salīdzinājumā ar to, kuru garantē ar spēkā esošās direktīvas noteikumiem.

1.4 Pētījumā, ko veikusi Komisijas ekspertu grupa ⁽²⁾, ir ierosināti dažādi risinājumi, kuri iekļauti pašreizējā priekšlikumā, ietverot aktīvus un pasīvus drošības pasākumus, atbilstīgi CARS 21 ⁽³⁾ formulētajiem ieteikumiem un priekšlikumam par vispārējiem tehniskiem gājēju aizsardzības noteikumiem, ko izstrādājusi Ženēvā esošā ANO Eiropas Ekonomikas komisija (ANO/EEK).

1.5 EESK arī uzskata, ka priekšlikums neliek šķēršļus ražotāju brīvai konkurencei, tādēļ tas neierobežo mehānisko transportlīdzekļu modeļu piedāvājumu tirgū, bet gan veicina pieprasījumu pēc tādiem modeļiem, kas atbilst augstākām drošības prasībām.

1.6 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu, tomēr pauž nožēlu, ka bija nepieciešami aptuveni trīs gadi, lai pārskatītu pasākumus, kas ir izstrādījušies neīstenojami, un formulētu jaunus pasākumus, kaut arī kavēšanās ir notikusi daļēji tādēļ, ka pašlaik ir pieejami dati un tehniskie risinājumi, kuru nebija tad, kad tika pieņemta pašreizējā direktīva.

1.7 EESK aicina kompensēt iekavēto, jo tas ir sevišķi svarīgi, ņemot vērā Eiropas iedzīvotāju dzīvību un veselību, un Eiropas Parlamentā un Padomē nekavējoties pilnībā pieņemt priekšlikumu, lai ļautu uzsākt otro posmu atbilstīgi paredzētajam grafikam.

1.8 Kaut arī EESK atzinīgi vērtē to, ka attiecībā uz mehāniskajiem transportlīdzekļiem pieņemtie tehniskie pasākumi ir kļuvuši efektīvāki, tā tomēr aicina ES iestādes un dalībvalstis vairāk veicināt arī iniciatīvas saistībā ar diviem citiem aspektiem satiksmes drošības jomā, proti, pirmkārt, infrastruktūru uzlabošana un drošība, un, otrkārt, visu satiksmes dalībnieku izglītošana un informēšana. Minētais aicinājums attiecas arī uz vietējām un reģionālajām pašvaldībām, kurām jāuzņemas aizvien lielāka atbildība šajā jomā.

2. Ievads

2.1 Katru gadu 27 dalībvalstīs ceļu satiksmes negadījumos iet bojā aptuveni 8 000 un tiek ievainoti 300 000 gājēju un velosipēdistu, kas ir visneaizsargātākie ceļu satiksmes dalībnieki.

⁽¹⁾ Avots: CARE (Kopienas datu bāze par ceļu satiksmes negadījumiem) — datu bāze, kurā ir apkopoti un analizēti dati par ceļu satiksmes negadījumiem dalībvalstīs.

⁽²⁾ Transport Research Limited UK.

⁽³⁾ COM(2007) 22 galīgā redakcija, 7.2.2007., “Konkurētspējīgas auto-būves nozares tiesiskais regulējums 21. gadsimtam”.

2.2 Automobiļu ražotāji 2001. gada beigās Eiropas Komisijai deva solījumu izstrādāt jaunus pasākumus, lai uzlabotu gājēju un velosipēdistu aizsardzību, veicot gan aktīvās drošības (pirms sadursmes), gan arī pasīvās drošības (sadursmes brīdī) pasākumus.

2.3 Kā daži no ražotāju ierosinātajiem pasākumiem pirmām kārtām jāatzīmē šādi pasākumi: visu transportlīdzekļu aprīkošana ar bremžu pretbloķēšanas sistēmu (ABS — *antilock brake systems*), brīvprātīgs stingro aizsargstieņu tirdzniecības aizliegums, dienas gaitas gaismas lukturu sistēmas uzstādīšana — pasākums, kas tika atcelts dažu dalībvalstu iebildumu dēļ, — un vēl joprojām tiek pētīta iespēja nākotnē ieviest jaunu aprīkojumu saistībā ar aktīvās drošības papildsistēmām.

2.4 Padome un Parlaments ir atzinīgi novērtējis automobiļu rūpniecības nozares līdzdalību, tomēr tajā pašā laikā minētās iestādes ir pieprasījušas, lai gājēju aizsardzība būtu reglamentēta ne tikai ar brīvprātīgu nolīgumu vai ieteikumu, bet gan ar atsevišķu tiesību aktu, proti, īpašu direktīvu.

2.5 Minētie pasākumi ļāva pieņemt Pamatdirektīvu 2003/102/EK ⁽⁴⁾ par gājēju un citu ievainojamu satiksmes dalībnieku aizsardzību un pēc tam pieņemt Direktīvu 2005/66/EK ⁽⁵⁾ par mehānisko transportlīdzekļu frontālās aizsardzības sistēmu izmantošanu (stingro aizsargstieņu izmantojuma ierobežojums).

2.6 Pamatdirektīva par gājēju aizsardzību ir balstīta galvenokārt par Eiropas Pastiprinātās transportlīdzekļu drošības komitejas (EEVC) ierosinātajiem testiem un robežvērtībām, un to paredzēts īstenot divos posmos, kas abi paredzēti pasīvās drošības garantēšanai. Pirmā posma prasības, kas paredz veikt izmaiņas M_1 un N_1 ⁽⁶⁾ automobiļu (kuru masa nepārsniedz 2 500 kg) uzbūvē, kā arī samazināt šo automobiļu dzinēja pārsega un aizsargstieņu svaru, ir spēkā attiecībā uz automobiļiem, kuru tips apstiprināts pēc 2005. gada 1. oktobra. Otrā posma prasības, kas paredz stingrākus testus un robežvērtības, attieksies uz automobiļiem, kuru tipu apstiprinās, sākot ar 2010. gada 1. septembri.

2.7 Jau Eiropas Parlamenta debatēs par priekšlikumu bija izskanējušas nopietnas šaubas par otrajā posmā paredzēto testu izpildāmību, jo direktīvas galīgajā redakcijā paredzēts, ka Komisija līdz 2004. gada 1. jūlijam izstrādā pētījumu par otrā posma prasību izpildāmību. Minētajā pētījumā pirmām kārtām bija jāizkristalizējas "alternatīviem pasākumiem, pasīviem pasākumiem vai aktīvu un pasīvu pasākumu kombinācijai, kas ir vismaz līdzvērtīgi faktiskās efektivitātes ziņā" ⁽⁷⁾.

2.8 Daudzos neatkarīgu ekspertu izstrādātos pētījumos, tajā skaitā Komisijas pasūtītajos pētījumos, atklājās, ka tehniski nav iespējams izpildīt otrā posma prasības tādos termiņos un ar tādu testu palīdzību, ko bija paredzējusi Eiropas Komisija, lai uzlabotu automobiļu drošumu. Tādēļ jaunajā priekšlikumā ir noteikti pārskatīti pasīvās drošības parametri un jauni aktīvās drošības

elementi, kas līdz šim izstrādāti rūpniecībā un paredzēti, lai izpildītu direktīvas 5. pantā minētās prasības par to, ka jāveic pasākumi, "kas ir vismaz līdzvērtīgi faktiskās efektivitātes ziņā" (skatīt iepriekš tekstā).

2.9 Ierosinātie testi tagad ir tādi paši, kādi ir paredzēti priekšlikumā par vispārējiem tehniskiem gājēju aizsardzības noteikumiem, kurus ir izstrādājusi ANO Eiropas Ekonomikas komisija (ANO/EEK). ES tiesiskā regulējuma iespējamā saskaņošana ar trešo valstu tiesisko regulējumu, kas tiktu pieņemts, ļautu acīmredzami veicināt arī Eiropas automobiļu rūpniecības nozares konkurētspēju.

3. Eiropas Komisijas priekšlikums

3.1 Jaunais priekšlikums, kas vairs nav direktīva, bet gan regula, paredz pirmām kārtām apvienot noteikumus, kuri iekļauti direktīvā par frontālās aizsardzības sistēmām, ar tiem, kas minēti direktīvā par gājēju aizsardzību — šī direktīva tiks grozīta tā, lai nodrošinātu tās izpildāmību. Tādēļ, ja ierosinātā regula tiks pieņemta, abas iepriekšminētās direktīvas tiks atceltas.

3.2 Lai apstiprinātu mehāniskā transportlīdzekļa tipu, saskaņā ar regulu jāveic turpmāk minētie testi.

3.2.1 Bērna vai neliela auguma pieauguša cilvēka galvas trieciens pret dzinēja pārsega priekšējo daļu, pieauguša cilvēka galvas trieciens pret dzinēja pārsega aizmugurējo daļu, kā arī kājas un augšstilba trieciens pret buferi (zinot, ka parametri ir daļēji pārskatīti saistībā ar otrā posma prasībām, kas paredzētas spēkā esošajā direktīvā). Nevis tipa apstiprināšanas vajadzībām, bet gan uzraudzības nolūkā un saistībā ar turpmāko tehnikas attīstību ir paredzēts tests arī iegurna triecienam pret dzinēja pārsega priekšējo malu un pieauguša cilvēka galvas triecienam pret priekšējo stiklu.

3.2.2 Attiecībā uz frontālās aizsardzības sistēmām (skatīt Direktīvu 2005/66/EK) tipa apstiprināšanas vajadzībām jāveic tests par kājas un augšstilba, kā arī bērna vai neliela auguma pieauguša cilvēka galvas triecienu pret minēto sistēmu. Uzraudzības nolūkā ir paredzēti arī citi testi, kā arī saistoši noteikumi par minēto sistēmu uzbūvi un uzstādīšanu.

3.3 Līdzās pasīvās drošības pasākumiem jāatzīmē arī aktīvās drošības sistēmas uzstādīšana, lai nodrošinātu abās iepriekšējās direktīvās paredzēto drošības līmeni. Runa ir par bremžu palīg-mehānismu (BAS — *brake assist system*), kas palīdz vadītājam, kurš ārkārtas situācijā ar nepietiekamu spēku cenšas strauji nobremzēt. Minētā sistēma kopā ar bremžu pretbloķēšanas sistēmu (ABS) nodrošina maksimālu spiedienu uz bremzi un optimālu ātruma samazināšanos, tādējādi ievērojami novilcinot sadursmi ar gājēju.

⁽⁴⁾ OV L 321, 6.12.2003., 15. lpp.

⁽⁵⁾ OV L 309, 25.11.2005., 37. lpp.

⁽⁶⁾ M_1 = automobīlis, kurā ir 8 pasažieru vietas un 1 šoferu vieta un kura masa nepārsniedz 3 500 kg.

N_1 = kravas automobīlis, kas līdzinās M_1 un kura masa nepārsniedz 3 500 kg.

⁽⁷⁾ Direktīva 2003/102/EK par gājēju aizsardzību, 5. pants.

3.4 Visbeidzot, ņemot vērā, ka pilsētu ielās palielinās smagāku transportlīdzekļu (jo sevišķi pilsētas džipu SUV [*sport utility vehicle*] skaits, priekšlikumā ir ierosināts paredzētos noteikumus pēc pārejas perioda attiecināt ne tikai uz M₁ un N₁ kategorijas automobiļiem, kuru masa nepārsniedz 2 500 kg, kā tas noteikts spēkā esošajos tiesību aktos, bet arī uz smagākiem automobiļiem, kuru masa nepārsniedz 3 500 kg — rādītājs, kas ir abu attiecīgo kategoriju maksimālā robežvērtība.

4. EESK piezīmes par Komisijas priekšlikumu

4.1 EESK pirmām kārtām atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu par divu agrāko direktīvu apvienošanu ierosinātajā regulā. Pateicoties minētajam lēmumam, varēs precizēt un vienkāršot attiecīgos tiesību aktus, kā EESK to ieteikusi jau agrāk savā atzinumā par priekšlikumu direktīvai attiecībā uz frontālās aizsardzības sistēmu izmantošanu⁽⁸⁾.

4.2 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK atbalsta to, ka izvēlētais likumdošanas instruments ir regula, kas nodrošina vienādas īstenošanas termiņus un kārtību visās dalībvalstīs. Tas ir svarīgs aspekts tādēļ, ka tiesību aktā runa ir par ļoti tehniskiem jautājumiem.

4.3 EESK pauž nožēlu, ka testi, ko otrajā posmā bija paredzējusi Eiropas Pastiprinātās transportlīdzekļu drošības komiteja, izrādījās neīstenojami, jo to izpildāmības pārbaude netika veikta laikā (līdz 2004. gada 1. jūlijam), tādējādi novilcinot procesu par vairāk nekā trīs gadiem.

4.4 EESK tomēr pauž atbalstu ierosinātajiem risinājumiem, kas radās ilga, bet ražīga darba procesā, kad tika piemēroti CARS 21 formulētie ieteikumi par integrētu pieeju un kas ļāva saskaņot ES tiesisko regulējumu ar trešo valstu tiesisko regulējumu. EESK sevišķi atbalsta to, ka visi aspekti ir rūpīgi pārbaudīti ietekmes novērtējumā, jo tas ir pirmais, kas jāpārbauda un jāapstiprina Eiropas Komisijas nesen izveidotajai Ietekmes novērtējuma komisijai.

4.5 Komisijas un tās ekspertu prognozes liecina, ka izvēlētais risinājums, proti, arī aktīvās drošības pasākumu pieņemšana, ļaus samazināt bojā gājušo un smagi ievainoto skaitu attiecīgi līdz 80 % un 44 % salīdzinājumā ar rezultātiem, ko būtu devusi otrā posma⁽⁹⁾ prasību īstenošana, kura bija sākotnēji paredzēta, bet izrādījās nerealizējama. Tas ļaus glābt 1 100 cilvēku dzīvības un samazināt ievainoto skaitu par vairāk nekā 46 000. Turklāt jauno pasākumu īstenošana ir saistīta ar ļoti zemām izmaksām, un tādēļ to ietekme uz automobiļu cenām būs nenozīmīga.

4.6 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK iesaka ātri un pilnībā apstiprināt Komisijas priekšlikumu Parlamentā un Padomē, lai novērstu papildu kavēšanos, kas nenovēršami radītu jaunu novilcināšanos autotransporta nozarei piešķirtā sagatavošanās laika⁽¹⁰⁾ dēļ.

4.7 EESK vēlas, lai jaunos noteikumus pēc iespējas ātrāk attiecinātu uz smagākiem transportlīdzekļiem, tajā skaitā pilsētas džipiem, kuru skaits pilsētu ielās kļūst aizvien lielāks. Lai to īstenotu, jau tagad būtu lietderīgi priekšlikumā noteikt pārejas periodu.

4.8 Visbeidzot, nedrīkst aizmirst, ka minētie aizsardzības pasākumi, protams, neattiecas uz vecākiem autoparkiem, kas pašlaik visvairāk apdraud mazāk aizsargātus satiksmes dalībniekus. Jāatzīmē, ka, lai arī kopš 2004. gada ABS uzstādīšana kopā ar BAS efektivitātes paaugstināšanas nolūkā ir brīvprātīgs pasākums, obligāta prasība tā būs tikai jaunajā tiesību aktā.

4.9 EESK atgādina, ka sadursmju gadījumā izšķir divu veidu ievainojumus: tādi, kas rodas primārā trieciena rezultātā, gājējam vai velosipēdistam atsitoties pret transportlīdzekļa priekšējo daļu, un tādi, kuri rodas sekundārā trieciena rezultātā, bieži vien personai pēc grūdienu nokrītot uz zemes. Katrā gadījumā jānosver, ka ir nereāli lolot cerības par gājēja aizsardzību, ja primārais trieciens rodas, transportlīdzeklim braucot ātrāk par 40 km/h.

4.10 Iepriekšējās piezīmes ir paredzētas, lai vēlreiz uzsvērtu to, ka ne tikai minētās problēmas, bet arī daudzu citu ar satiksmes dalībnieku drošību saistītu jautājumu risināšana ir atkarīga no integrētas pieejas, kas līdzās mehānisko transportlīdzekļu tehniskajiem uzlabojumiem aptver vēl divus svarīgus aspektus: satiksmes dalībnieku uzvedību un infrastruktūru. Šie ir divi jautājumi, par kuriem gan ES iestādēm, gan dalībvalstīm jāuzņemas attiecīga atbildība.

4.11 EESK uzskata, ka Eiropas Komisija šajā sakarā ir daudz paveikusi un vēl joprojām dara, izstrādājot likumdošanas un politiskās iniciatīvas, piešķirot finanšu līdzekļus pētniecībai Eiropas pamatprogrammu ietvaros un ceļu satiksmes drošības pasākumiem atbalsta programmas ietvaros, kā arī ierosinot Eiropas Ceļu satiksmes drošības hartu.

4.12 Citas iestādes un dalībvalstis, kaut arī apzinās šo problēmu, tomēr ne vienmēr pietiekami atbalsta Komisijas iniciatīvas. Par to liecina nesens piemērs saistībā ar Komisijas priekšlikumu par ceļu infrastruktūras drošības standartu paaugstināšanu⁽¹¹⁾. Minēto priekšlikumu, ko EESK uzskatīja par nepieciešamu ceļu satiksmes negadījumos cietušo skaita samazināšanai, Eiropas Parlaments uzskatīja par pārāk preskriptīvu, tādēļ, atsaucoties uz subsidiaritātes principu, tika svītroti svarīgākie saistošie noteikumi. Arī šajā gadījumā, ja vien, kas ir maz ticams, balsojuma laikā plenārsesijā netiks iesniegti grozījumi, Parlaments būs atstājis visu attiecīgo lēmumu pieņemšanu dalībvalstu ziņā.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 569 galīgā redakcija.

⁽⁸⁾ Atzinums OVC 118, 30.4.2004.

⁽⁹⁾ SEC(2007) 1244: ietekmes novērtējums, kas pievienots regulas priekšlikumam.

⁽¹⁰⁾ Nozarei nepieciešamais laiks, lai izpildītu visas jaunās prasības attiecībā uz transportlīdzekļu uzbūves izmaiņām.

4.13 Attiecībā uz pirmo iepriekš minēto aspektu, proti, satiksmes dalībnieku uzvedību, jāpiebilst, ka satiksmes negadījumus tikpat bieži kā vadītāju neuzmanība izraisa gājēju un velosipēdistu nepareiza rīcība, jo viņi neievēro ceļu satiksmes noteikumus un dažreiz rīkojas vienkārši neapdomīgi. Pamat-skolās jāizglīto un jāinformē par šiem jautājumiem, kā arī regulāri jārīko informācijas kampaņas, lai nodrošinātu, ka visi dalībnieki rīkojas pareizi. Turklāt svarīgi ir paredzēt bargus sodus, ja kāds no satiksmes dalībniekiem rada bīstamu situāciju uz ielas.

4.14 Vēl viens svarīgs satiksmes drošības aspekts ir infrastruktūra, jo īpaši pilsētās, kur 80 % no negadījumiem bojā gājušajiem ir gājēji un velosipēdisti. Satiksmes dalībnieku fiziska noda-

lišana katreiz, kad tas ir iespējams, ir efektīvākais veids, lai novērstu mehānisko transportlīdzekļu, gājēju un velosipēdistu sadursmi. Tādēļ, būvējot drošas gājēju ietves, pārejas, veloceliņus, nodrošinot attiecīgu apgaismojumu un segumu, nepārprotamas ceļa zīmes, kas ir pēc iespējas vienādākas dažādās dalībvalstīs utt., būtu iespējams samazināt negadījumu skaitu, kā arī izveidot cilvēkiem ar invaliditāti draudzīgāku pilsētvidi.

4.15 Minētās iniciatīvas ļauj paaugstināt drošības līmeni un uzlabot dzīves kvalitāti pilsētās. Tādēļ tās jāiekļauj visos Komisijas priekšlikumos, tostarp tajos, kas — kā šajā atzinumā izskatāmajā priekšlikumā — attiecas uz atsevišķiem mehānisko transportlīdzekļu tehniskajiem aspektiem.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un motoru tipa apstiprinājumu attiecībā uz lielas celbspējas/kravnesības transportlīdzekļu radītām emisijām (Euro VI) un piekļuvi transportlīdzekļu remonta un tehniskās apkopes informācijai”

COM(2007) 851 galīgā redakcija — 2007/0295 (COD)

(2008/C 211/03)

ES Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 30. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par mehānisko transportlīdzekļu un motoru tipa apstiprinājumu attiecībā uz lielas celbspējas/kravnesības transportlīdzekļu radītām emisijām (Euro VI) un piekļuvi transportlīdzekļu remonta un tehniskās apkopes informācijai”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 3. aprīlī. Ziņotājs — Ranocchiari kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 142 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Aizvien izteiktākā vajadzība pēc mobilitātes, augstais individuālā transporta īpatsvars, problēmas saistībā ar pārslogo-tību, kas vērojama galvenokārt aglomerācijās, bet ne tikai tajās, ir apstākļi, kas veicinājuši to, ka satiksme ir kļuvusi par vienu no cilvēku darbībām, kam tiek pievērsta liela uzmanība, veicot ietekmes uz vidi novērtējumu. Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija ir iesniegusi regulas priekšlikumu, kuras mērķis ir samazināt lielas kravnesības transportlīdzekļu radīto gaisa piesār-ņojumu.

1.2 EESK atbalsta priekšlikumu, kas, pēc tās domām, gan efektivitātes, gan tajā noteikto ieviešanas termiņu ziņā atbilst vides aizsardzības prasībām un arī ražotājiem piešķir vajadzīgo sagatavošanās laiku.

1.3 EESK piekrīt Komisijai, ka apskatāmā regula ir vēl viens solis ceļā uz emisiju robežvērtību saskaņošanu visā pasaulē.

1.4 EESK atzinīgi vērtē juridiskā instrumenta, proti, regulas izvēli, jo tādējādi visās dalībvalstīs iespējams nodrošināt pienā-cīgus ieviešanas termiņus un metodes, kas ir īpaši svarīgi tik tehnisku noteikumu gadījumā, kāda ir izskatāmā regula.

1.5 EESK pilnībā atbalsta neatkarīgu remontdarbību tiesības neierobežotā apjomā piekļūt transportlīdzekļu remontam nepieciešamajai informācijai. Tomēr Komiteja pauž šaubas par to, vai personīgajam autotransportam paredzētais standarta formāta OASIS būtu jāpiemēro arī lielas kravnesības komerciāliem transportlīdzekļiem.

1.6 Lai kļiedētu šīs šaubas, EESK uzskata, ka būtu lietderīgi, ja Komisija turpinātu pētījumus par iespējamām alternatīviem risinājumiem, kuri varētu piedāvāt tādas pašas priekšrocības, kas tiek sagaidītas no OASIS sistēmas, bet kurus lietotāji varētu vieglāk un lētāk ieviest.

1.7 EESK atkārtoti pauž viedokli, ka, īstenojot kaitīgo vielu emisiju samazināšanas politiku, Komisijai jāsekmē tādi ar alternatīvām degvielām darbināmi transportlīdzekļi, kas rada mazāk slāpekļa oksīdu un kvēpu makrodaļiņu emisiju. Turklāt Komisijai jānodrošina, lai nākamajā regulā par vienu no kritērijiem tiktu izmantota arī degvielas kvalitāte.

1.8 Visbeidzot, EESK uzskata, ka nav pareizi obligātus CO₂ emisiju mērījumus paredzēt regulā, kurā būtu jāpievēršas tikai kaitīgo vielu emisijām. EESK izsaka bažas, ka, ņemot vērā temata specifisko raksturu un sarežģītību, ir iespējamās debātes, kas varētu aizkavēt regulas pieņemšanu un tādējādi arī ar to saistītos rezultātus. Tādēļ EESK ierosina aplūkot CO₂ tematu īpašā regulā, kad būs pieejami par pašreizējiem ticamāki dati.

2. Ievads

2.1 Kaut gan pēdējo desmit gadu laikā gaisa kvalitāte ir uzlabojusies, visā Eiropas Savienībā joprojām vērojamas ievērojamas gaisa kvalitātes problēmas, īpaši pilsētās un blīvi apdzīvotos reģionos.

2.2 Sestajā vides rīcības programmā noteiktie ES mērķi 2020. gadā vēl nebūs sasniegti. Tieši kvēpu makrodaļiņu emisijas ir piesārņojuma veids, kas zinātnieku aprindās izraisa aizvien lielākas bažas. Šajā atzinumā apskatītā regulas priekšlikuma mērķis ir uzlabot gaisa kvalitāti, neietekmējot ekonomikas konkurētspēju un preču brīvu apriti.

2.3 Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks *Günter Verheugen* kgs izteicies, ka jaunais *Euro VI* standarts uzskatāms par pasākumu ceļā uz emisijas noteikumu saskaņošanu visā

pasaulē, jo šajā standartā paredzētas robežvērtības, kas ir salīdzināmas ar ārpus ES (piemēram, ASV) noteiktajām robežvērtībām.

2.4 Smalko putekļu makrodaļiņas (SPM) rodas daļēji dabīgā veidā, daļēji cilvēku darbības rezultātā, it īpaši degšanas procesā. To ķīmiskais sastāvs un izmērs ir daudzveidīgs un sarežģīts.

2.5 Jāatgādina, ka, lai arī smalko putekļu izcelsme tiek saistīta ar lielu apdzīvotības blīvumu, to izraisīts akūts piesārņojums novērojams arī tālu no blīvi apdzīvotām vietām. Šādu parādību dabā veicina īpašie klimatiskie un topogrāfiskie apstākļi. Turklāt dažādos reģionos atšķiras dažādu emisijas avotu radīto emisiju procentuālā daļa. Piemēram, saskaņā ar Eiropas Vides aģentūras (EVA) aplēsēm 15 valstu ES 26 % no visām cilvēku izraisītajām emisijām rada autotransports.

2.6 Tādējādi vēlreiz apstiprinās, ka emisijas un gaisa piesārņojuma problēma vienmēr jāvērtē vienoti un jāizmanto integrēta pieeja.

2.7 Tādēļ EESK atzinīgi vērtē, ka Komisijas priekšlikums izstrādāts saistībā ar programmu "Tīrs gaiss Eiropai" (*Clean Air For Europe* — CAFE ⁽¹⁾), kas bija arī gaisa piesārņojuma tematiskās stratēģijas sagatavošanas tehniskais pamats.

2.8 Tāpat EESK atzinīgi vērtē to, ka, izskatot minēto tēmu, Komisija izmanto tā dēvēto divu līmeņu koncepciju, proti, ierosinātajā regulā noteikti jauno noteikumu pamatprincipi, kas tiks pieņemti saskaņā ar koplēmuma procedūru. Savukārt tehniskās specifikācijas, ar kuru palīdzību paredzēts īstenot pamatnoteikumus, ar regulu (tātad, izmantojot komitoloģijas procedūru) noteiks Komisija, kurai šajā darbā palīdzēs Pielāgošanās tehnikajam progresam regulatīvā komiteja.

3. Komisijas priekšlikums

3.1 Komisijas mērķis bija noskaidrot, kādi ir vajadzīgie pasākumi mērķu sasniegšanai gaisa kvalitātes jomā. Lai samazinātu izplūdes gāzu emisijas (ozona prekursori, slāpekļa oksīdi (NO_x) un oglekļa dioksīds (CO₂)) un putekļu makrodaļiņas, svarīgs pasākums ir *Euro VI* standarta ieviešana.

⁽¹⁾ Tīrs gaiss Eiropai (CAFE — *Clean Air for Europe*). Minētā programma tika uzsākta ar Komisijas paziņojumu COM(2001) 245 galīgā redakcija, un tās mērķis bija analīzes stratēģijas izstrāde gaisa kvalitātes direktīvu pārskatīšanai un dalībvalstīs īstenoto programmu efektivitātes pārbaudei, pastāvīga gaisa kvalitātes uzraudzība un sabiedrības informēšana, emisiju robežvērtību pārskatīšana un aktualizēšana, kā arī jaunu uzraudzības sistēmu un modeļu izstrāde.

3.2 Ierosinātā regula ir piemērojama Direktīvas 2007/46/EK II pielikumā definētajiem M_1 , M_2 , N_1 un N_2 kategorijas transportlīdzekļiem, kuru standarta masa pārsniedz 2 610 kg, un visiem M_3 un N_3 kategorijas mehāniskajiem transportlīdzekļiem minētā pielikuma izpratnē. Tomēr pēc ražotāja pieprasījuma regula nav piemērojama M_1 , M_2 , N_1 un N_2 klases transportlīdzekļiem ⁽²⁾, kuru standarta masa nepārsniedz 2 840 kg un kuriem izsniegts tipa apstiprinājums saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 715/2007.

3.3 Euro V standarts (obligāti piemērojams pēc 2008. gada 1. oktobra visiem jauniem transportlīdzekļu tipiem), un salīdzinājumā ar to Euro VI izplūdes gāzu emisiju robežvērtību nozīmē slāpekļa oksīdu samazinājumu par 80 % un makrodaļiņu samazinājumu par 66 %. Pieļaujamās emisiju robežvērtības atbilst tajā pašā laika posmā ASV noteiktajām. Turklāt regulā paredzēts noteikt robežvērtības makrodaļiņu skaitam, tiklīdz būs izstrādāta tam piemērota mērījumu metode.

3.4 Regulas priekšlikumā robežvērtības noteiktas saskaņā ar šābrīža braukšanas cikliem. Tomēr pēc tam, kad būs iespējams noteikt konstatēto emisiju korelāciju ar izmantotajiem braukšanas cikliem, paredzēts ieviest visā pasaulē saskaņotus braukšanas ciklus (*World Harmonised Duty Cycle, WHDC*).

3.5 Salīdzinot ar pašlaik spēkā esošajiem tiesību aktiem, regulā paredzēts ilgāks transportlīdzekļu izmantošanas laiks, ievērojot tiem uzstādīto emisiju kontroles iekārtu ilgzinātīgumu un atbilstoši jau lietoto transportlīdzekļu tehniskajam stāvoklim.

3.6 Tādēļ atsevišķu transportlīdzekļu kategoriju kalpošanas ilgums pagarināts šādi:

- 160 000 km vai pieci gadi, atkarībā no tā, kurš no šiem rādītājiem tiek sasniegts agrāk, ja dzinējs iemontēts M_1 , N_1 vai M_2 klases transportlīdzeklī;
- 300 000 km vai seši gadi, atkarībā no tā, kurš no šiem rādītājiem tiek sasniegts agrāk, ja dzinējs iemontēts N_2 un N_3 klases transportlīdzeklī, kura maksimāli pieļaujamā masa nepārsniedz 16 tonnas, un M_3 klases I grupas, II grupas un A grupas, kā arī B grupas transportlīdzeklī, kura maksimāli pieļaujamā masa nepārsniedz 7,5 tonnas;
- 700 000 km vai septiņi gadi, atkarībā no tā, kurš no šiem rādītājiem tiek sasniegts agrāk, ja dzinējs iemontēts N_3 klases transportlīdzeklī, kura maksimāli pieļaujamā masa pārsniedz 16 tonnas, un M_3 klases III grupas un B grupas transportlīdzeklī, kura maksimāli pieļaujamā masa pārsniedz 7,5 tonnas.

⁽²⁾ N klases transportlīdzekļi ir preču pārvadāšanai paredzēti transportlīdzekļi ar vismaz četriem riteniem. Atkarībā no maksimāli pieļaujamās masas tie ir iedalīti trīs klasēs — N_1 , N_2 un N_3 : N_1 < 3 500 kg, N_2 < 12 000 kg, N_3 > 12 000 kg. Turklāt N_1 klase ir sadalīta trīs grupās, ko apzīmē ar NI, NII un NIII un kuras iedalītas pēc masas. M klases transportlīdzekļi ir personu pārvadāšanai paredzēti transportlīdzekļi ar vismaz četriem riteniem. Atkarībā no sēdvietu skaita un maksimāli pieļaujamās masas tie ir iedalīti trīs klasēs (M_1 , M_2 un M_3): M_1 < 9 sēdvietas, M_2 > 9 sēdvietas un < 5 000 kg, M_3 > 9 sēdvietas un > 5 000 kg.

3.7 Regulā noteikts, ka Komisijai jāpieņem papildu regula ar īstenošanas pasākumiem attiecībā uz šādiem jautājumiem:

- izpūtēja emisijas, tostarp testa cikli, ārpuscikla emisijas, makrodaļiņu skaits, dzinēja tukšgaitas apgriezienu emisijas, dūmainība un emisiju kontroles iekārtu pareiza darbība un reģenerācija;
- kartera emisijas;
- OBD sistēmas un emisiju kontroles iekārtu ekspluatācijas veiktspēja;
- emisiju kontroles iekārtu ilgzinātīgums, emisiju kontroles rezerves iekārtas, ekspluatācijā esošu dzinēju un transportlīdzekļu atbilstība, ražojumu atbilstība un transportlīdzekļu tehniskā kontrole;
- oglekļa dioksīda emisija un degvielas patēriņš;
- piešķirto tipa apstiprinājumu pagarinājums;
- testēšanas iekārtas;
- standartdegvielas;
- dzinēja jaudas mērījumi;
- īpaši noteikumi, lai nodrošinātu NO_x emisiju ierobežojošu iekārtu pareizu darbību. Šādi pasākumi nodrošina, ka transportlīdzekļi, kam NO_x emisiju robežvērtību ievērošanai nepieciešams īpašs reaģents, bez šāda reaģenta netiek lietoti.

3.8 Turklāt regulā noteikts, ka neatkarīgiem tirgus dalībniekiem jābūt nodrošinātai neierobežotai un standartizētai piekļuvei iebūvēto diagnostikas (OBD) sistēmu informācijai, kā arī remonta un tehniskās apkopes informācijai ⁽³⁾. Norādot uz vēlāk iecerētu detalizētāku regulu, priekšlikumā arī ietverta prasība tūmeklī publicēt informāciju par iebūvētajām diagnostikas sistēmām (OBD), kā arī par transportlīdzekļu remontu un tehnisko apkopi atbilstoši ieinteresēto pušu pārstāvju neatkarīgas tehniskas komitejas izstrādātam standarta formātam (tā dēvētais OASIS formāts ⁽⁴⁾).

3.9 Regulā ir paredzēti šādi Euro VI standarta jauno robežvērtību spēkā stāšanās termiņi:

- jauniem transportlīdzekļu tipiem — sākot ar 2013. gada 1. aprīli;
- jauniem transportlīdzekļiem — sākot ar 2014. gada 1. oktobri.

⁽³⁾ "Remonta un tehniskās apkopes informācija" ir visa veida informācija, kas nepieciešama transportlīdzekļa diagnostikai, tehniskajai apkopei, pārbaudei, regulārai uzraudzībai, remontam, atkārtotai programmēšanai vai jauniem iestatījumiem un ko ražotājs sniedz pilnvarotiem pārdevējiem un remonta veicējiem, šai informācijai pieskaitāmi arī minētās informācijas atjaunošana un papildināšana. Tā ir arī informācija, kas nepieciešama detaļu vai iekārtu uzstādīšanai transportlīdzeklīs.

⁽⁴⁾ OASIS — Organizācija strukturētu informācijas standartu attīstībai (*Organization for the Advancement of Structured Information Standards*).

4. Vispārējās piezīmes

4.1 Lai arī pēdējo desmit gadu laikā mehānisko transportlīdzekļu skaits ir ievērojami palielinājies, gaisa kvalitāte ir uzlabojusies. Tomēr visā ES, īpaši pilsētu teritorijās un blīvi apdzīvotos reģionos, gaisa piesārņojuma problēma vēl nebūt nav atrisināta. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu pieņemt saskaņotus noteikumus mehānisko transportlīdzekļu konstruēšanai, lai tādējādi līdz ar iekšējā tirgus darbību nodrošinātu arī efektīvu vides aizsardzību pret kaitīgu vielu emisijām atmosfērā.

4.2 *Euro IV* emisiju robežvērtības prasības automobiļiem un autobusiem tiek piemērotas jau no 2006. gada 9. novembra, savukārt *Euro V* emisiju robežvērtības jauniem transportlīdzekļu tipiem tiks piemērotas no 2008. gada 1. oktobra. EESK uzskata, ka ierosinātie termiņi ir piemēroti iekļaušanai jaunajā regulā.

4.3 Tā kā ierosinātās regulas priekšmets nav pieskaitāms ekskluzīvai Kopienas kompetencei, EESK atzinīgi vērtē subsidiaritātes principa ievērošanu. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, kas pamatoti cenšas izvairīties no tirdzniecības šķēršļiem iekšējā tirgū, kā arī apzinoties, ka gaisa piesārņojums ir pārrobežu problēma, un uzskata, ka regulā izvirzītos mērķus nav iespējams pienācīgi īstenot tikai ar dalībvalstu darbībām vien, un tam vajadzīgi obligāti un Eiropas līmenī saskaņoti pasākumi.

4.4 Tāpat EESK atzinīgi vērtē tiesiskā instrumenta, proti, regulas, izvēli, ar kuras palīdzību visās dalībvalstīs var nodrošināt īstenošanas termiņu un metožu ievērošanu, kas ir īpaši svarīgi, ja ieviešamie noteikumi ir tik tehniski.

4.5 EESK piekrīt regulas priekšlikuma pamatojuma piektajā punktā ietvertajiem apsvērumiem. Tajā teikts: "Lai sasniegtu ES gaisa kvalitātei noteiktos mērķus, arī turpmāk jāstrādā, lai samazinātu transportlīdzekļu radītās emisijas. Šim nolūkam rūpniecība jānodrošina ar skaidru informāciju par emisijas robežvērtībām nākotnē". Tāpat Komiteja atzinīgi vērtē apsvērumus sestajā punktā: "Nosakot slāpekļa oksīda emisiju robežvērtības agrīnā posmā, transportlīdzekļu izgatavotājiem tiek dota ilgtermiņa plānošanas drošība visā Eiropā".

4.6 Komisija piekrīt Komisijas paustajam viedoklim arī par to, ka, nosakot emisiju robežvērtības, pirmkārt, jāņem vērā to ietekme uz tirgu un ražotāju konkurētspēju, kā arī kādas tiešas un netiešas izmaksas tās rada uzņēmumiem; otrkārt, jāņem vērā, kādas ir to nodrošinātās priekšrocības, lai sekmētu jauninājumus, uzlabotu gaisa kvalitāti, samazinātu veselības aprūpes izmaksas un pagarinātu paredzamo dzīves ilgumu.

4.7 EESK pilnībā atbalsta neatkarīgu remontdarbību tiesības uz neierobežotu piekļuvi informācijai, kas vajadzīga transportlīdzekļu remontam. Savukārt nopietnas šaubas Komiteja pauž par lēmumu personīgajam autotransportam paredzēto standarta formātu OASIS piemērot arī lielas kravnesības komerciāliem transportlīdzekļiem.

4.7.1 Tādējādi komerciāliem transportlīdzekļiem ar kopējo masu virs 2 610 kg piemērojamā regula nav attiecināma uz lielās sērijās saražotiem transportlīdzekļiem. Ir ļoti dažādi komerciālo transportlīdzekļu modeļi un varianti, tādēļ centieni ieviest vienotus informācijas standartus ir problemātiski un nesamērīgi dārgi salīdzinājumā ar iespējamajām faktiskajām priekšrocībām, vēl jo vairāk, ņemot vērā to, ka ir tikai nedaudzas lielas kravnesības komerciāliem transportlīdzekļiem paredzētas remontdarbnīcas, kuras turklāt specializējušās uz noteiktu marku ražojumu apkalpošanu. OASIS sistēmas piemērošana lielas kravnesības komerciālu transportlīdzekļu remontdarbnīcām, kas gandrīz visas pieskaitāmas MVU, nozīmētu šīm darbnīcām ievērojamu finansiālo un organizatorisko slodzi attiecībā uz jaunās sistēmas uzstādīšanu un pārvaldīšanu. Šī slodze nebūtu samērojama ar priekšrocībām, kas sagaidāmas sistēmas izmantotājiem.

4.7.2 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, EESK ierosina Komisijai ietekmes novērtējumā izskatīt OASIS izmantošanas izmaksu un ieguvumu attiecību salīdzinājumā ar citiem iespējamiem risinājumiem, kas ir vienkāršāki un finansiāli izdevīgāki.

4.8 EESK vēlreiz apstiprina to, ko tā jau uzsvērusi, izskatot citus Komisijas priekšlikumus, proti, jāveicina tādu alternatīvās degvielas transportlīdzekļu ieviešana, kas rada mazāk slāpekļa oksīdu un kvēpu makrodaļiņu emisiju. Tādēļ arī Komiteja uzskata, ka jānosaka robežvērtības ogļūdeņražiem, nemetāna ogļūdeņražiem un metānam.

4.9 EESK ierosina Komisijai pēc iespējas ātrāk pieņemt starptautiski saskaņotus braukšanas ciklus testa procedūrām, kas nodrošinātu pamatu EK tipa apstiprinājuma regulām attiecībā uz emisijām.

4.10 Regulā paredzēti arī degvielas patēriņa un oglekļa dioksīda emisiju mērījumi, tādējādi zināmā mērā novirzoties no izvirzītā mērķa samazināt gaisa piesārņojumu.

4.10.1 Šādiem mērījumiem izmantojami uz jaudas mērīšanas stendiem dzinēja pārbaudes procesā iegūtie dati. Tomēr tie nenorāda uz transportlīdzekļa kopējo stāvokli. Transportlīdzekļa energoefektivitāte ir atkarīga no dažādiem faktoriem. Dzinējs ir tikai viens no svarīgiem elementiem līdzās citiem faktoriem (transmisija, aerodinamika, rites pretestība, blakus faktori utt.). Viena tipa dzinēju var izmantot arī transportlīdzekļos, kuri ir ļoti atšķirīgi un paredzēti dažādiem mērķiem (smagkravas automobiļi, transportlīdzekļi dažādu darbu veikšanai, autobusi utt.).

4.10.2 EESK arī vēlētos atgādināt, ka šā iemesla dēļ Komisija savā paziņojumā par CO₂ emisiju samazināšanas stratēģiju (COM(2007) 19 galīgā redakcija) bija paredzējusi iekļaut arī N₁ kategorijas komerciālos transportlīdzekļus. Attiecīgās regulas (COM(2007) 856 galīgā redakcija) priekšlikumā Komisija tomēr atteicās no šīs ieceres, ņemot vērā jautājuma īpašo raksturu un pieejamo datu nepiemērotību.

4.10.3 EESK turklāt atgādina, ka tirgū ir liels pieprasījums pēc iespējām samazināt komerciālo transportlīdzekļu degvielas patēriņu (kas ir proporcionāls CO₂ emisijām), jo bieži vien degviela ir transporta izdevumu lielākā sastāvdaļa. Ņemot vērā lielo konkurenci, mehānisko transportlīdzekļu ražotāji ir spiesti piedāvāt progresīvākus risinājumus attiecībā uz degvielas patēriņu un līdz ar to arī uz oglekļa dioksīdu emisijām.

4.10.4 EESK uzskata, ka saistībā ar CO₂ emisiju mērījumiem svarīgi uzsvērt šādu apstākli: gadījumā, ja iespējamo stimulu vai nodokļu aprēķināšanai tiktu izmantoti tikai no dzinēju mērījumiem iegūti dati par patēriņu un CO₂ emisijām, tad tas varētu radīt neloģiskus tirgus kropļojumus.

4.10.5 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK apstiprina, ka tā uzskata par lietderīgu iespējami ātrāk pieņemt tiesību aktus par smago transportlīdzekļu CO₂ emisijām, bet uzskata, ka minētais jautājums jāapskata atsevišķi un izsmēlošāk, lai, citastarp, izvērtētos no nesaskaņu pārpilnām debatēm, kas varētu aizkavēt regulas pieņemšanu.

4.11 Ņemot vērā to, ka videi nekaitīgus transportlīdzekļus to nenovēršami augstās cenas dēļ tirgū ir grūti pārdot, EESK atzinīgi vērtē iespēju ieviest finansiālus stimulus to iegādei un uzskata, ka būtu lietderīgi, ja dalībvalstis ar finansiālu stimulu palīdzību varētu paātrināt tādu mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu satiksmē, kuru radītās emisijas nepārsniedz Kopienas līmeni noteiktās robežvērtības.

4.12 EESK neapšaubāmi atzinīgi vērtē priekšlikumu, saskaņā ar kuru pieņemt noteikumus par sankcijām minētās regulas neievērošanas gadījumā ir dalībvalstu kompetence, un to, ka šīm sankcijām jābūt efektīvām, proporcionālām un preventīvām.

4.13 Pēc EESK domām, Komisijas ierosinātie ieviešanas termiņi (2013. gada 1. aprīlis jauniem transportlīdzekļu tipiem un 2014. gada 1. oktobris jauniem transportlīdzekļiem) ir piemēroti. Piecus gadus nemainīgas emisiju robežvērtības patiešām ir pietiekami ilgs laiks, lai ražotājiem dotu iespēju atpelnīt jaunos tehniskajos risinājumos ieguldītos līdzekļus.

4.14 EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam pēc ražotāja pieprasījuma nepiemērot regulu M₁, M₂, N₁ un N₂ kategorijas transportlīdzekļiem, kuru standarta masa nepārsniedz 2 840 kg un kuriem izsniegts tipa apstiprinājums saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 715/2007. Citiem vārdiem, EESK atbalsta to, ka zināms

elastīgums ir paredzēts attiecībā uz apstiprinājuma izsniegšanu tiem transportlīdzekļiem, kuru masa atbilst vai tikai nedaudz atšķiras no noteiktās standarta masas, lai tādējādi pēc iespējas efektīvāk varētu apmierināt klientu prasības, arī attiecībā uz patēriņa, nobraukto kilometru skaita un kaitīgo vielu emisiju samērīgumu.

5. Īpašas piezīmes

5.1 EESK ierosinātās emisiju robežvērtības vērtē atzinīgi. Šīs robežvērtības atbilst Komisijas izanalizētajā un lielākās daļas apspriešanās procesā iesaistīto pušu atzinīgi novērtētajā A koncepcijā ⁽⁵⁾ ietvertajām.

5.2 EESK arī uzskata, ka atkārtoti jāpievērš uzmanība atšķirīgi noteikto NO_x un CO₂ emisiju problēmai. Tā kā abu veidu emisiju samazināšana ir nozīmīgs ekoloģisks mērķis, ļoti svarīgi noteikt sabalansētas slāpekļa oksīdu emisiju robežvērtības, lai tādējādi novērstu oglekļa dioksīdu emisiju palielināšanos. Gaidāmais NO_x emisiju samazinājums izraisīs CO₂ emisiju palielinājumu par 2-3 %. Atsaucoties uz kādu 2004. gadā ASV veiktu pētījumu, Komisija uzskata, ka šobrīd prognozēto CO₂ pieaugumu regulas spēkā stāšanās brīdī būs iespējams kompensēt, pateicoties dzinēju tehniskajam progresam. EESK tomēr vēlas ierosināt minētā pētījuma aktualizēšanu, lai būtu pieejami ticamāki dati par ierosināto NO_x robežvērtību ietekmi uz degvielas patēriņu un ar to tieši saistīto CO₂ emisijas līmeni.

5.3 Kā jau minēts, EESK atzinīgi vērtē "divu līmeņu" koncepciju, saskaņā ar kuru koplēmuma procedūrā vērā tiek ņemti tikai politiski īpaši nozīmīgi aspekti, savukārt lēmumi par tehniskajām specifikācijām un ieviešanas pasākumiem tiek pieņemti komitoloģijas procedūrā.

5.4 Tomēr jāsecina, ka daudzi regulatīvajai komitejai deleģētie pasākumi (OBD sistēmas, makrodaļiņu skaits, transportlīdzekļu vadītāju pārliecināšanas pasākumi par reaģentu izmantošanu utt.) ir ļoti sarežģīti un būtiski ietekmē transportlīdzekļos izmantotos tehniskos risinājumus. Tādēļ Komiteja iesaka visus šos aspektus kopā ar Euro VI standarta robežvērtībām ieviest vienā posmā un saskaņā ar iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem par izskatāmo regulu noteikt piemēroti ilgu laika periodu no regulas spēkā stāšanās brīdim līdz tās īstenošanai, tādējādi nodrošinot ražotājiem pietiekami daudz laika izstrādes pasākumiem.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁵⁾ Ietekmes novērtējuma 6.6.2. punkts "Euro VI emission limit, value sub-options".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru apgāšanās aizsargkonstrukcijām (statiska testēšana)” (kodificēta versija)

COM(2008) 25 galīgā redakcija — 2008/0008 (COD)

(2008/C 211/04)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 7. martā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu padomi par

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par lauksaimniecības un mežsaimniecības riteņtraktoru apgāšanās aizsargkonstrukcijām (statiska testēšana)” (kodificēta versija).

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 444. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 143 balsīm par un 6 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceļā uz kopēju enerģētikas politiku”

(2008/C 211/05)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2007. gada 27. septembrī nolēma sagatavot atzinumu par tematu

“Ceļā uz kopēju enerģētikas politiku”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 4. aprīlī. Ziņotājs — Buffetaut kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (23. aprīļa sēdē), ar 173 balsīm par un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

risināšanā, jo ES ir nepieciešamā kritiskā masa, lai gūtu reālu politisku ietekmi starptautiskajās sarunās.

1.1 Energoapgāde, enerģijas avotu dažādošana, neizsīkstošu energoavotu attīstība būs viens no būtiskajiem jautājumiem, kas jārisina, veidojot nākotnes Eiropu, tiecoties nodrošināt līdzsvaru pasaulē un ierobežot klimata pārmaiņas.

1.3 EESK pauž gandarījumu par to, ka Lisabonas līguma projektā ir iekļauta XXVI, enerģētikai veltīta nodaļa, kas minētajā jomā nostiprinās Eiropas Savienības darbības juridisko pamatu.

1.2 EESK uzskata, ka Eiropas Savienība ir atbilstīga struktūra, kam var būt ietekme vispārējā konfrontācijā, kuras cēlonis ir sacensība par enerģijas avotiem, un klimata pārmaiņu problēmas

1.4 EESK uzsver ilgtspējīgu energoresursu un vides jomā veiktās pētniecības un izstrādes izšķirīgo nozīmi un to, cik svarīgi ir veikt resursu labu sadali. Iespēja atbalstīt tādas

enerģijas veidus un enerģijas un emisiju samazināšanas tehnoloģijas, par kurām var pamatoti uzskatīt, ka tās nevarēs nodrošināt ekonomisku līdzsvaru, jāpēta saprātīgi, lai neizšķērdētu sabiedrisko fondu līdzekļus, piešķirot subsīdijas tehnoloģijām, kurām nav nākotnes. Jāiegulda resursi tādu metožu pētniecībā, kuras zinātnieki uzskata par daudzsološām. Piemēram, jāveic pētījumi par siltumnīcefekta gāzu uzkrāšanas vai to emisiju novēršanas metodēm, energoefektivitāti, tīrajām oglēm, elektriskiem un cita veida alternatīviem dzinējiem vai arī kurināmā elementiem, saules enerģiju, atkritumu apsaimniekošanas energoefektivitāti, kodolsintēzi, kodolatkritumu daudzuma samazināšanu utt.

1.5 Komiteja arī uzsver ēku un iekārtu energoefektivitātes svarīgo nozīmi.

1.6 Komiteja uzskata, ka Eiropas līmenī jāisteno patiesa iepirkuma politika, lai pārvarētu dažkārt ļoti labi organizēto ražotāju spiedienu, un ierosina koordinēt Eiropas enerģētikas rīcībpolitikas un nostāju starptautiskajās iestādēs, piemēram, PTO, ANO, NATO, ESAO.

1.7 Komiteja uzsver, ka ir būtiski dažādot piegādes avotus, un ierosina ieņemt konstruktīvu, taču piesardzīgu nostāju jautājumā par partnerattiecībām ar Krieviju un Kaukāza un Vidusāzijas republikām.

1.8 Komiteja uzsver, ka būtu lietderīgi apsvērt kodolenerģijas programmu atsākšanas iespēju valstīs, kurās ir panākta vienošanās šajā jautājumā, kā arī veicināt pētniecību atkritumu pārstrādes jomā. Tā arī atbalsta kodolsintēzes pētniecības attīstību, īstenojot *Euratom* Septīto pētniecības pamatprogrammu un *ITER* (Starptautiskais kodoltermiskais eksperimentālais reaktors) iniciatīvu.

1.9 Komiteja uzskata, ka jāstiprina dalībvalstu sadarbība un enerģētikas politikas koordinācija, pārstāvība un darbība starptautiskajās iestādēs, jāveido kaimiņattiecību politika enerģētikas jomā un laika gaitā jāparedz iespēja izstrādāt kopēju enerģētikas politiku, iespējams, balstoties uz Eiropas Savienības iestādēm. Neizsīkstošo enerģijas veidu ienākšana tirgū visās dalībvalstīs liecina par iedzīvotāju ieinteresētību; minētā situācija izveidojusies laikā, kad Lisabonas līgumā definēta jaunā Kopienas enerģētikas politika, un tā varētu būt stratēģiska iespēja, lai nodrošinātu šīs politikas pieņemšanu un attīstību.

2. Ievads: Eiropas enerģētikas politikas pamatojums

2.1 Sarežģīta ģeostratēģiskā situācija

2.1.1 Starptautiskā enerģētikas aģentūra lēš, ka līdz 2030. gadam enerģijas pieprasījums pasaulē pieaugs par 55 %.

2.1.2 Eiropas Savienība ir lielā mērā atkarīga no cietā fosilā kurināmā, naftas produktiem un dabas gāzes, turklāt nākamajos

gados šī atkarība droši vien palielināsies. Tā kā 80 % Eiropas Savienībā izmantotās enerģijas ir fosilā enerģija, enerģētiskais imports līdz 2030. gadam pieaugs no 50 % līdz 70 %.

2.1.3 Sākot ar 2050. gadu, pārbaudīto naftas krājumu apjoms droši vien samazināsies, taču pašlaik neizmantojie resursi nākotnē kļūs ekonomiski izmantojami, jo pieaugs pieprasījums un tehniskais progress.

2.1.4 Pāreja uz citu enerģijas veidu izmantošanu ir neizbēgama, taču tā būs grūta. Pasaule tomēr jau ir piedzīvojusi šādas pārmaiņas, proti, 19. gadsimtā, kad no biomasas ražotā kurināmā (galvenokārt koksnes) vietā sāka izmantot ogles un vēlāk — naftu. Šobrīd mums tomēr nav pietiekamu līdzekļu, lai izmantotu neizsīkstošos enerģijas veidus un īstenotu līdzīgu pāreju tai, kas notika 19. gadsimtā.

2.1.5 Grūtību pamatā ir vairāki faktori: enerģijas blīvums, biodeģvijas ražošanai nepieciešamās platības (nelabvēlīgi ietekmējot citu, galvenokārt lauksaimniecības darbību), neregulāras un grūti prognozējamas parādības (vējš, saules enerģija, paisumi un bēgumi), kas liek rūpīgi plānot uzglabāšanas jaudas, un neizsīkstošo energoresursu ģeogrāfiskais sadalījums. Pat ja pieņem, ka sāktu īstenot tālejošu kodolenerģijas centrāļu veidošanas un atjaunošanas politiku, pasaules kodolrūpniecība nespētu apmierināt pieprasījumu.

2.1.6 Eiropai ir raksturīga liela enerģētiskā atkarība. Lai apmierinātu savas enerģētiskās vajadzības, tā pašlaik importē 50 % nepieciešamās enerģijas, un 2030. gadā šī atkarība palielināsies līdz 70 %. Eiropas naftas imports pieaugs līdz 90 % un gāzes imports — līdz 70 %.

2.1.7 Eiropadomes 2006. gada martā sniegtais stāvokļa novērtējums ir satraucošs un to var raksturot šādi:

- sarežģīts stāvoklis gāzes un naftas tirgos,
- Eiropas Savienības pieaugošā atkarība,
- elektroenerģijas cenu kāpums un svārstības, turklāt kopš tā laika cenas vēl ir pieaugušas,
- enerģijas pieprasījuma pieaugums pasaulē,
- piegādes drošības apdraudējumi,
- ar klimata pārmaiņām saistīti apdraudējumi,
- lēna attīstība energoefektivitātes un neizsīkstošo energoresursu izmantošanas jomā,
- nepieciešamība palielināt enerģijas tirgu pārredzamību un turpināt valstu enerģijas tirgu integrāciju un savstarpēju sadarbību enerģijas tirgus liberalizācijas apstākļos,

— nepietiekama enerģētikas pasākumu koordinācija, kaut gan ir nepieciešamas lielas investīcijas enerģijas infrastruktūrās.

Šis satraucošais stāvokļa novērtējums ir jaunās enerģētikas paketes ieteikumu pamatā, sniedzot sava veida atbildi, kā risināt minētās problēmas.

2.1.8 Vadītājiem Eiropā jārisina divējāda problēma: pirmkārt, parasto primāro resursu samazināšanās problēma un, otrkārt, ar resursu ģeogrāfisko izvietojumu saistītie jautājumi, jo lielākā daļa resursu atrodas politiski nestabilās valstīs, kas varētu tos izmantot kā spiediena instrumentu uz atkarīgajām valstīm, kā tas jau ir noticis.

2.2 Vai Eiropas Savienība ir piemērota struktūra?

2.2.1 Skatāmā problēma skar visas Eiropas Savienības dalībvalstis, taču individuālie pasākumi to sadrumstalotības dēļ acīmredzami ir nepietiekami, ņemot vērā, ka ražotāji bieži vien ir organizēti.

2.2.2 Tādējādi dalībvalstu interesēs ir rīkoties kopīgi un izmantot Eiropas Savienību kā efektīvu instrumentu, lai veidotu kopēju enerģētikas politiku, kuras mērķis un pamats ir labāk pārvaldīts patēriņš un piegādes avotu dažādošana.

2.2.3 Eiropas Savienībai ir atbilstīga “kritiskā masa” un institucionāli instrumenti. Tā var īstenot arī starpvalstu politiku, koordinēt valstu politikas, veicināt lielāku kohēziju enerģētikas jomā Eiropas līmenī un visbeidzot realizēt enerģētikas politiku attiecībā uz trešām valstīm.

2.2.4 Visbeidzot jāpiebilst, ka pēc Līguma projekta par Konstitūciju Eiropai noraidīšanas un, pamatojoties uz Lisabonas līguma dinamiku, Eiropas enerģētikas politika varētu būt gan jauns vienojošs stimuls, gan sniegt pierādījumu Eiropas Savienības konkrētai lietderībai.

2.3 Tiesiskais regulējums, kas būtu jāuzlabo

2.3.1 Pašlaik Eiropas Savienībai nav attiecīgu pilnvaru enerģētikas jomā. Šādu pilnvaru piešķiršana ir viens no svarīgākajiem Lisabonas līguma projektā ietvertajiem jauninājumiem.

2.3.2 Tiesa, dibinot Eiropas Ekonomikas kopienu, *Euratom* un *EOTK*, tika risināta liela daļa tā laika enerģētikas jautājumu.

2.3.3 Bet vai tas nozīmē, ka Eiropas Savienība nekad nav veikusi pasākumus enerģētikas jomā?

2.3.4 Tā tas noteikti nav, jo pamatojoties uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 308. pantu, ES ir, pirmkārt, izstrādājusi patiesu enerģētikas politiku un, otrkārt, pamatojoties uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 154. pantu, — Eiropas enerģētikas tīklu politiku (skat. Lēmumu Nr. 1364/2006/EK). Visbeidzot iekšējā tirgus un konkurences noteikumi ir tikuši piemēroti arī attiecībā uz enerģētikas tirgu (Direktīva 2003/55/EK par dabas gāzes iekšējo tirgu, Direktīva 2003/54/EK par elektroenerģijas iekšējo tirgu, Direktīva

90/377/EKK, kas ir grozīta ar Direktīvu 93/87/EKK par gāzes un elektrības cenu pārredzamību). Tirgu atvēršanas un valsts monopolu atcelšanas pirmās sekas dažkārt izraisījušas bažas par elektroenerģijas cenu līmeni, taču dažkārt konstatētā cenu pieauguma pamatā bija vispārējs pieprasījuma pieaugums pēc ierobežotiem resursiem, kuri var izzust.

2.3.5 Jāmin arī Komisijas dokumenti, kas nav tiesību aktu priekšlikumi tiešā nozīmē, bet gan “neobligāti tiesību akti”, piemēram, Zaļā grāmata par Eiropas energoapgādes drošības stratēģiju (2000. gada 28. novembrī), Paziņojums “Ceļā uz Eiropas energoapgādes drošības stratēģiju” (2002. gada 26. jūnijā), “Zaļā grāmata par energoefektivitāti: vai kā ar ierobežotiem resursiem sasniegt labāku rezultātu”, rīcības plāns 2007.–2012. gadam (2006. gada 19. oktobrī), Paziņojums par Pasaules energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas fondu (2006. gada 6. oktobrī).

2.3.6 Eiropas Savienība ir daudz pārdomājusi enerģētikas jautājumus, taču tās rīcība balstījās uz diezgan nestabilu juridisko pamatu, t.i., Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 308. pantu, tā saucamo elastīguma nosacījumu, kas paredz: “Ja izrādās, ka Kopienai, lai sasniegtu kādu tās mērķi kopējā tirgus darbībā, jārikojas, bet šis Līgums nepiešķir vajadzīgās pilnvaras, Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu, ar vienprātīgu lēmumu veic attiecīgus pasākumus”. Šo jautājumu ES ir risinājusi arī netieši, galvenokārt izmantojot noteikumus, kas attiecas uz iekšējo tirgu, konkurenci un vidi. Tās rīcībai vismaz šķietami ir bijis drīzāk tehnisks un juridisks, nevis politisks raksturs.

2.3.7 Minētā iemesla dēļ un, ņemot vērā enerģētikas jautājuma būtisko nozīmi gan Eiropas iedzīvotāju ikdienas dzīvē, gan tautsaimniecības attīstībā, gan arī vispārējās stabilitātes nodrošināšanā, Lisabonas līguma projektā ir iekļauts enerģētikai veltīts 176. pants, kurā ir noteikti Eiropas Savienības mērķi enerģētikas jomā “attiecībā uz vajadzību saglabāt un uzlabot vidi”, “dalībvalstīm savstarpēji solidarizējoties”.

2.3.8 Jaunajā līgumā ir noteikti šādi Eiropas enerģētikas politikas mērķi:

- nodrošināt enerģijas tirgus darbību,
- nodrošināt energoapgādes drošību,
- veicināt energoefektivitāti un taupību, kā arī jaunu un neizsīkstošu enerģijas veidu attīstību,
- veicināt enerģijas tīklu savstarpēju savienojamību.

2.3.9 Enerģētikas politika būs dalītas kompetences joma un to vajadzētu īstenot ar kvalificētu balsu vairākumu, izņēmums ir nodokļu jautājumi, attiecībā uz kuriem piemēro vienprātības principu. Tomēr 176.a panta 2. punkta 2. daļā ir minēts, ka pasākumi, kas noteikti jaunā panta 1. daļā izvirzīto mērķu sasniegšanai, “neietekmē dalībvalstu tiesības paredzēt nosacījumus savu energoresursu izmantošanai, izvēlēties kādu no energavotiem, kā arī noteikt savas energoapgādes struktūru”.

2.3.10 Eiropas Savienībai tātad būs pilnvaras, kas ir pirmais nepieciešamais instruments efektīvākai un konkrētākai darbībai. Vai minētais instruments būs pietiekams vai būs jāveic arī citi institucionāli pasākumi? Pirms instrumenta izveidošanas tomēr ir jāizstrādā politikas, un enerģētikas jomā tās var mainīties ārējo ierobežojumu un pakalpojumu un metožu attīstības mijiedarbības rezultātā.

3. Kādu politiku izvēlēties?

3.1 Eiropas enerģētikas rīcīpolitikas līdz šim ir ietekmējis ekonomikas spiediens un/vai ilgtspējīgas attīstības prasības: vēlme liberalizēt enerģijas tirgu ar direktīvu palīdzību un tīklu nozaru politika, energoefektivitātes veicināšanas politika, neizsīkstošās enerģijas avotu izmantošanas veicināšanas un attīstības politika, cīņa par CO₂ emisiju samazināšanu.

3.2 Tā kā Eiropas Savienībai nebija attiecīgu pilnvaru enerģētikas jomā, minēto jautājumu tā risināja netieši, galvenokārt izmantojot noteikumus, kas attiecas uz iekšējo tirgu, konkurenci un vidi. Tās rīcībai vismaz šķietami ir bijis drīzāk tehnisks un juridisks, nevis politisks raksturs.

3.3 Neraugoties uz iepriekš sacīto, ES ir veikusi svarīgus likumdošanas un ideoloģiskus enerģētikas pasākumus. Nesen (2007. gada 19. septembrī) tika publicēta virkne tiesību aktu priekšlikumu, ar ko groza spēkā esošos tiesību aktus (regulu par nosacījumiem attiecībā uz pieeju tīklam elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā, regulu par Energoregulatoru sadarbības aģentūras izveidi, regulu par dabas gāzes pārvades tīklu piekļuves nosacījumiem, direktīvu par gāzes un elektroenerģijas iekšējā tirgus kopīgajiem noteikumiem).

3.4 Ja ratificēs Lisabonas līgumu pašreizējā versijā, Eiropas Savienība šo svarīgo politisko jautājumu varēs risināt daudz efektīvāk un tiešāk. Taču līdz ar juridiskās kompetences piešķiršanu netiks atrisinātas visas politiskās, ekonomiskās un sociālās problēmas. Vispārēji zināms, ka dalībvalstu stratēģijas ir ļoti dažādas, jo īpaši kodolenerģijas jautājumos. Pēc neformālā sammita Hemptonkortā Eiropadome ir noteikusi Eiropas enerģētikas politikas pamatus, kas ir formulēti jaunajā Enerģētikas ģenerāldirektorāta un Vides ģenerāldirektorāta izstrādātajā enerģētikas paketē.

3.5 Saskaņā ar iepriekš sacīto Eiropas Savienība vispirms ir gribējusi izmantot tirgus mehānismus, lai radītu šķietami efektīvāku konkurētspējīgu tirgu, un, pamatojoties uz Eiropas enerģētikas tīklu, izveidot savstarpēji savienotu tirgu.

3.6 Tā ir vēlējusies arī veicināt energoefektivitāti, galvenokārt nozarēs ar lielāku enerģijas patēriņu (ēku apkure un gaisa kondicionēšana, ražošanas nozares, transports).

3.7 Rīcības plānā 2007.–2012. gadam (2006. gada oktobris) ir izvirzīts tālejošs mērķis — līdz 2020. gadam ietaupīt 20 % ikgadējā enerģijas patēriņa jeb līdz 2020. gadam gadā ietaupīt aptuveni 1,5 % energointensitātes.

3.8 Komiteja ir arī vairākkārt uzsvērusi, ka ir vairāk jāizmanto neizsīkstošās enerģijas veidi. Arī šajā jomā Eiropas Savienības mērķis ir ļoti tālejošs, jo līdz 2020. gadam jāpanāk, lai tās daļa vispārējā enerģijas patēriņā būtu 20 %, turklāt ir jānosaka obligāts mērķis panākt vizmaz 10 % biodegvielas īpatsvara (2007. gada 10. janvāra ceļvedis par neizsīkstošajiem enerģijas veidiem).

3.9 Neizsīkstošajiem enerģijas veidiem salīdzinājumā ar fosilo enerģiju līdz šim piemīt daudzi trūkumi: mazāks enerģijas blīvums, nepieciešamība pēc lielākas platības (piemēram, fotoelementu lauki), ražošana ar pārtraukumiem un, neapšaubāmi, minēto tehnoloģiju augstās izmaksas. Tādēļ, lai gan izmaksu problēma arvien samazinās, tas nozīmē, ka pāreja uz šādu tehnoloģiju izmantošanu, ja tā netiks ievērojami vairāk politiski un finansiāli sekmēta, droši vien būs pakāpeniska un ilga, un ir jāveic nopietni ietekmes novērtējumi par visiem jaunajiem enerģijas avotiem (skat. *OECD Observer*, 2006. gada decembris Nr. 258/259, *Vaclav Smil: "21st century energy: some sobering thoughts"*).

3.10 Transportā izmantojamās enerģijas jomā Komisija īpašu uzmanību pievērš biodegvielas sekmēšanai, kurināmā elementiem un ūdeņradim. Paredzētais biodegvielas izplatības apjoms tomēr liek risināt dažas problēmas. Kurināmā elementi ir īpaši efektīvi enerģijas pārveidotāji, kas ļauj būtiski samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un piesārņojumu. Taču maz ticams, ka minētās tehnoloģijas drīzumā būs komerciāli pieejamas.

3.11 Šī iemesla dēļ un saskaņā ar 7. pētniecības un tehnoloģiju attīstības pamatprogrammu, kuras mērķis ir valsts un privātā sektora partnerattiecību izveide, Komisija ir izstrādājusi regulas priekšlikumu par kopuzņēmuma kurināmā elementu un ūdeņraža jomā izveidi (COM(2007) 571 galīgā redakcija) nolūkā īstenot pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējuma pasākumus kurināmā elementu un ūdeņraža jomā.

3.12 Lai nodrošinātu ar ūdeņradi darbināmu transportlīdzekļu tirgus attīstību, Komisija ir izstrādājusi regulas priekšlikumu par minēto transportlīdzekļu tipa apstiprinājumu (COM(2007) 593 galīgā redakcija), lai standarti visās dalībvalstīs nebūtu atšķirīgi, kas tikai kavētu minēto tehnoloģiju izplatīšanu.

4. Pamatnostādnes ir nepieciešamas, bet vai ar tām pietiek?

4.1 Pieprasījums pēc fosilās enerģijas joprojām būs liels un būtisks. Tādēļ, pārdomājot enerģētikas jautājumus, bez šaubām, jāņem vērā šis neapstrīdamais fakts un attieksmei pret neizsīkstošajiem enerģijas veidiem jābūt reālistiskai.

4.2 Tādēļ Eiropas Savienības dalībvalstīm, saskaņā ar Lisabonas līgumu "savstarpēji solidarizējoties", ir jāizstrādā kopīga politika attiecībā uz fosilā kurināmā ražotājvalstīm. Būtu lietderīgi izstrādāt arī iepirkuma politiku, taču to galvenokārt nosaka naftas nozares daudznacionālie uzņēmumi.

4.3 Naftas tirgu oficiāli organizē OPEC. Bez šaubām, šādā situācijā 27 dalībvalstīm kā grupai būtu lielāka ietekme nekā katrai dalībvalstij atsevišķi, vēl jo vairāk tādēļ, ka tās ir arī rūpnieciski attīstītāko valstu vidū un tātad ir lielas enerģijas patērētājas. Jāatceras, ka Eiropas Savienība ir integrēts tirgus ar aptuveni pusmiljardu patērētāju.

4.4 Šāda savienība iepirkuma jomā var reāli politiski ietekmēt naftas ražotāju karteli, taču atšķirīga ir situācija gāzes tirgū, kur karteli nepastāv.

4.5 Dažādošana ir nepieciešama, ņemot vērā piegādes drošību. Šajā sakarā attiecības ar Eiropas lielvalsti Krieviju ir vismaz tikpat svarīgas kā attiecības ar OPEC. Tāpat būtu jāpārdomā piegādes politikas attiecībā uz Kaukāza un Vidusāzijas republikām.

4.6 Būtu arī ļoti vēlams radīt alternatīvas fosilās enerģijas veidu nozares, galvenokārt, izmantojot ogles. Pētījumi par "ūrajām oglēm" ir ievērojami attīstījušies un būs jāpastiprina, jāvēlas, lai ogļu jaunā izplatība nesaasinātu klimata sasīšanu. Šajā jomā būtu jāizstrādā Eiropas mēroga pētniecības un izstrādes plāns, galvenokārt tādēļ, ka Eiropas kontinentā ir lieli ogļu krājumi un minētie resursi pasaules tirgū ir lētāki nekā nafta. Jautājums par ogļu ieguves metodēm joprojām ir ļoti aktuāls. Ikviens zina, ka ogļu raču darbs noris grūtos apstākļos un ir bīstams. Tādēļ minētajā nozarē īpaša uzmanība jāvelta darba apstākļiem, drošībai un veselības aizsardzībai darbā.

4.7 Nolietotās autoriepas arī varētu izmantot kā neizsīkstošu energoresursu, ja, tās sadedzinot, tiktu efektīvi uztvertas emisijas. Elektrocentrāles, kurās izmanto autoriepas, jau vairākus gadusmitus darbojas daudzās valstīs.

4.8 CO₂ uzkrāšanas metodes attīstās, taču vēl joprojām to izmaksas ir lielas, tās ir sarežģītas un pastāv noplūdes apdraudējums, piemēram, ja klintīs rodas plaisas vai notiek pazemes grūdieni, vai arī pastāv dziļo gruntsūdeņu piesārņošanas risks. Minētos jautājumus EESK sīki aplūkos atzinumos, pie kuriem tā pašlaik strādā.

4.9 Līdzās fosilajai enerģijai ir pieejams arī liels, pat pārāk liels vietējais resurss, proti, atkritumi. Eiropas Savienībā ir miljardiem tonnu atkritumu. Atkritumu pārstrādi un un otrreizējo izmantošanu parasti uzskata par labāko iespējamo to izmantošanas veidu, jo tas samazina dažādu izejvielu pierasījumu un ļauj novērst siltumnīcefekta gāzu rašanos atkritumu iznīcināšanas rezultātā. Ja tas tomēr nav iespējams, noteikti jāapsver atkritumu kā enerģijas avota izmantošana. Pētniecība un izstrāde minētajā jomā būtu jāatbalsta, lai nodrošinātu labāku energoefektivitāti, maksimāli samazinot siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņojošo vielu emisijas.

4.10 Būtu jāizstrādā tiesību akti un tiesu prakse šajā jomā, jo enerģijas atgūšana no atkritumiem vēl nav patiesi atzīta. Tomēr līdz ar pamatdirektīvas par atkritumiem pārskatītajā priekšlikumā, kas tiek apspriests Eiropas Parlamentā, iezīmējas pozitīva attīstības tendence.

4.11 Visbeidzot būs noteikti jārisina kodolenerģijas jautājums. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu par 20 % līdz 2020. gadam būs grūti sasniegt, ja netiks risināts jautājums par jaunas paaudzes kodolenerģijas centrāļu programmu atsākšanu dalībvalstīs, kas nolēmušas izmanto šo enerģijas veidu. Pārējām dalībvalstīm jāuzlabo neizsīkstošās enerģijas veidu rīcībpolitikas.

4.12 Vispārēji zināms, ka minētās nozares attīstība rada lielas drošības, apdraudējuma novēršanas un atkritumu apsaimniekošanas problēmas. Bet vai mēs no tās patiešām varam atteikties?

4.13 Jautājums par enerģijas avotu izvēli izraisa polemiku, taču tā nav tik liela kā polemika "par" vai "pret" kodolenerģiju. Jāatzīst, ka kodolenerģijas jautājumā Eiropā pastāv patiesa plaša, un, šķiet, būtu pareizi ļaut dalībvalstīm pašām lemt par minētā enerģijas avota izmantošanu vai atteikšanos no tā.

4.14 Eiropā pastāv efektīvs instruments, proti, *Euratom*. Tas ir jāizmanto, lai Eiropas Savienība varētu saglabāt vadošās tehniskās pozīcijas, nodrošināt konkurētspēju, samazināt enerģētisko atkarību, pielikt lielākas pūles un veicināt starptautisku sadarbību drošības, aizsardzības un kodolieroču neizplatīšanas jomā. Vienlaikus varētu izstrādāt arī jaunas *Euratom* pamatnostādnes.

4.15 Viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir kodolsintēzes pētniecība: Septītajā pētniecības pamatprogrammā *Eurotam* budžets ir 2,75 miljardi *euro*, divas trešdaļas minēto līdzekļu ir paredzēti kodolsintēzes enerģijas pētniecībai. Šī prioritāte ir jāatbalsta un jāpaglabā, jo minētās tehnoloģijas pārvaldīšana var ievērojami atvieglot atkritumu apsaimniekošanu un būtiski samazināt to noārdīšanās ilgumu. *ITER* projekta uzsākšana visā Eiropas Savienības teritorijā ir svarīgs pasākums.

4.16 Attiecībā uz transportlīdzekļu dzinējiem Eiropas Savienībai būtu jāpievēršas hibrīdautomobiļiem, saules enerģijai, kurināmā elementiem un piedziņai ar saspiestu gaisu. Arī šajā jomā pētniecība un izstrāde attīstās; kāds franču inženieris ir izgudrojis ļoti ekonomisku automobili, kas spēj sasniegt ātrumu 150 km/h, piedziņai izmantojot saspiestu gaisu, un kuru sāks ražot tuvākajos mēnešos. Pazīstamā indīšu firma *Tata* ir iegādājusies licenci šāda automobiļa ražošanai Indijā.

4.17 Šajā sakarā EESK norāda uz tiem agrākajiem ieteikumiem jautājumos par Eiropas Savienības energoresursiem, kas pamato un apstiprina šajā atzinumā pausto nostāju.

5. Kādus instrumentus izmantot?

5.1 Būtiski svarīgi ir izstrādāt politikas un noteikt prioritātes, taču ir jāizveido arī politiski un juridiski instrumenti to īstenošanai. Ja Lisabonas līgums tiks ratificēts, vai tajā paredzētie noteikumi būs pietiekami, vai arī būs jāveic vēl citi pasākumi?

5.2 Bez šaubām, paziņojot par nepieciešamību nostiprināt dalībvalstu solidaritāti enerģētikas jomā, ir sperts solis uz priekšu; atzinīgi ir vērtējami arī politikas četri virzieni, kas ir jauninājums, pat ja tie nav īpaši novatoriski.

5.3 Ņemot vērā to, ka enerģētikas problēmas pasaulē ir ļoti nopietnas, būtu tomēr nepieciešama apņēmīgāka rīcība.

5.4 Vai Lisabonas līgums nav pārāk piesardzīgs, pat ja varbūt vēl nav pienācis laiks, lai izstrādātu kopēju enerģētikas politiku, kuru īstenotu īpaša iestāde pēc Eiropas Ogļu un tērauda kopienas un Euratom parauga?

5.5 Pasaules sacensībā par enerģiju dalībnieku vēriens ir kontinentāls. Kopienas ietvaram ir lielāka ietekme, taču ja tiktu izveidota īpaša iestāde, kuras uzdevums būtu galvenokārt veikt enerģētisko diplomātiju, īstenojot iepirkuma politiku, noteikt un

finansēt pētniecības un izstrādes pamatprogrammas, Eiropa, iespējams, kļūtu par nozīmīgāko dalībnieku lielajā pasaules enerģētikas tirgū — dalībvalstis katra atsevišķi to nevarētu panākt.

5.6 Šobrīža stāvokli raksturo ļoti dažādas valstu pieejas, kuras neapšaubāmi noteica pirmā, 1973. gada naftas krīze, kad katra valsts vēlējās nostiprināt savu energoapgādes drošību. Pastāv daudzi šādas sadrumstalotas rīcības un dažādu pieeju piemēri.

5.7 Lai šāda nesaskaņa nemazinātu Eiropas ietekmi, ir jāizstrādā plaša Eiropas enerģētikas politika, kas cieši saistīta ar klimata pārmaiņu politiku, kurā ES jau panākusi vadošo stāvokli starptautiskajās sarunās. Vispirms būtu jāveic spēcīga koordinācija starptautiskajās organizācijās, piemēram, PTO, ANO, NATO, ESAO vienmēr, kad tiek izskatīti enerģētikas jautājumi. Turklāt būtu jākoordinē enerģētikas politikas, jo īpaši būtu jāīsteno iepirkuma politika, kā arī mērķtiecīga un nevis tikai pragmatiska tīklu savstarpējās savienojamības politika. Visbeidzot ir pienācis laiks, lai koordinācijas, sadarbības un kopīgu projektu politika varētu balstīties uz īpašām iestādēm, palīdzot Eiropai risināt enerģētikas jautājumus. Vai mēs to uzdrošināsimies?

Briselē, 2008. gada 23. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Par šo grozījumu balsoja vismaz viena ceturtdaļa klātesošo locekļu, bet debatēs tas tika noraidīts.

4.11. punkts

Grozīt tekstu

"Visbeidzot būs noteikti jārisina kodolenerģijas jautājums. Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu par 20 % līdz 2020. gadam nevarēs sasniegt, ja netiks risināts jautājums par jaunas paaudzes kodolenerģijas centrālā programmu atsākšanu."

Pamatojums

Vācijas Federatīvajā Republikā, kur pašlaik darbojas kādas 10 atomelektrostacijas, ir izstrādāta programma, lai līdz 2020. gadam samazinātu CO₂ emisijas aptuveni par 40 %, pakāpeniski atsakoties no kodolenerģijas. Vai ziņotājs (un EESK) apšaubā, ka minētā programma ir nopietna?

Balsojuma rezultāti

Par: 46 Pret: 103 Atturējās: 27

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu

- “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu”
- “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu”
- “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Energoregulatoru sadarbības aģentūru”
- “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1228/2003 par nosacījumiem attiecībā uz pieeju tīklam elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā”
- “Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1775/2005 par dabasgāzes pārvades tīklu piekļuves nosacījumiem”

COM(2007) 528 galīgā redakcija — 2007/0195 (COD)

COM(2007) 529 galīgā redakcija — 2007/0196 (COD)

COM(2007) 530 galīgā redakcija — 2007/0197 (COD)

COM(2007) 531 galīgā redakcija — 2007/0198 (COD)

COM(2007) 532 galīgā redakcija — 2007/0199 (COD)

(2008/C 211/06)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 44. panta 2. punktu, 55. pantu un 95. pantu 2007. gada 18. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/54/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu”

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/55/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz dabasgāzes iekšējo tirgu”

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Energoregulatoru sadarbības aģentūru”

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1228/2003 par nosacījumiem attiecībā uz pieeju tīklam elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā”

“Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1775/2005 par dabasgāzes pārvades tīklu piekļuves nosacījumiem”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 4. aprīlī. Ziņotājs — Cedrone kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 100 balsīm par, 4 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi

1.1. Secinājumi

1.1.1. Kopumā EESK pozitīvi vērtē apsvērumus, kas pamudinājuši Komisiju izstrādāt trešo tiesību aktu paketi par enerģētiku. Tas ir no juridiskā un ekonomiskā aspekta sarežģīts un grūts jautājums, kas izraisījis atšķirīgus spriedumus un reakcijas.

1.1.2. EESK uzskata, ka pašreizējais stāvoklis enerģētikas nozarē nevar turpināties. Pēc integrācijas un liberalizācijas procesa aizsākšanas ir noiets pusceļš, un ir jāizlemj, kurā virzienā turpināt. Enerģijas tirgus virzība uz pilnīgu liberalizāciju ir iekavējusies, radot ar pāreju saistītus izdevumus, kas var būt

lielāki nekā cerētie ieguvumi. Izdevumi rodas, jo dažos gadījumos nav patiesas vēlmes veikt liberalizāciju, nav Eiropas līmeņa droša un saskaņota tiesiskā regulējuma, kā arī nav iesaistīto pušu pienākumu skaidra sadalījuma. Šādas tiesiskās nenoteiktības sekas var būt zems investīciju līmenis nozarē un vāja konkurence. Tas ir izveidojis sadrumstalotu Eiropas tirgu, ko dažos gadījumos pārvalda bijušie monopolisti. Tādēļ atkārtoti jāuzsver, ka liberalizācijas process ir apņēmīgi jāturpina.

1.1.3. Politiskie aspekti: vienotais tirgus

1.1.3.1. Īstenojamās stratēģijas galvenā sastāvdaļa ir Eiropas vienotā enerģijas tirgus izveide. Lai ātri, saskaņoti un ietekmīgi

varētu rīkoties starptautiskā līmenī, Eiropas Savienībai jāizstrādā kopīga stratēģija. Būtiski svarīga ir dalībvalstu, regulatoru un pārvades sistēmu operatoru sadarbība. Jāveic strukturālas pārmaiņas, kuru mērķis ir sistēmu darbības integrācija un sistēmu attīstība reģionālā līmenī. Dalībvalstīm kopīgi jāizmanto pieredze, zināšanas un noteikumi, lai rīkotos vienoti un ierosinātu (noteiktu) savu apgādes izmaksu politiku, un panāktu pēc iespējas lielāku konkurētspēju, kas ļauj nodrošināt taisnīgākas cenas, izvairoties no finanšu spekulācijām. Jābūt lielākai saskaņotībai starp dalībvalstīm un jāievēro kopā pieņemtie noteikumi lietotāju — patērētāju interesēs, iepriekš saskaņotus Kopienas tiesību aktus piemērojot valsts līmenī.

1.1.4. Saimnieciskie aspekti

1.1.4.1. EESK uzskata, ka lojāla, atbilstoši regulēta konkurence (ko nepieļauj pašreizējais Komisijas priekšlikums) veicinātu alternatīvo avotu izmantošanu un palīdzētu palielināt investīcijas enerģētikas infrastruktūrās. Tas savukārt pastiprinātu uzņēmumu (piemēram, MVU) ražīgumu, kas ļautu noteikt vislabākās iespējamās cenas, veicinot pārredzamību un mazinot dominējošā stāvokļa risku.

1.1.4.2. Viens no prioritārajiem trešās tiesību aktu paketes mērķiem ir veicināt nepieciešamās investīcijas enerģētikas infrastruktūrās un nodrošināt infrastruktūru koordināciju Eiropas līmenī. Attiecībā uz minēto aspektu Komisijas ierosinātie pasākumi ir vērsti vēlamajā virzienā. Tomēr ir jānodrošina, lai minētie pasākumi ļautu veikt vajadzīgās investīcijas ražošanā un gūtu ieguldītāju uzticību. Attīstot tīklus, pasākumos jāiekļauj attiecīga plānošana, ņemot vērā visas iesaistītās puses, kā arī plānu īstenošana gan atbilstīgajā līmenī, gan noteiktajos termiņos. Turklāt jāveic investīciju pārraudzība Eiropas līmenī (to veiktu Regulatoru aģentūra). Neelastīgs tirgus, kurā uzņēmumi darbojas oligopolos apstākļos un dažas valstis atturīgi raugās uz apgādes kompetenču deleģēšanu, nevis tirgus dalībnieku un lietotāju uzticību, rezultātā iesaldējot likviditāti. Minētais stāvoklis ir jāizbeidz.

1.1.5. Sociālie aspekti

1.1.5.1. Pārstrukturēšana, kas tiktu aizsākta ar trešo tiesību aktu paketi, jāpapildina ar nodarbinātības politiku, pilnībā iesaistot arodbiedrības un uzņēmumus, izmantojot tādus instrumentus kā uzņēmumu sociālā reorganizēšana un sociālo seku mazināšana valsts un Eiropas līmenī. Ar apmierinājumu jākonstatē, ka valstīs, kas ir ieviesušas pārvades tīklu īpašumtiesību nodalīšanu, nav novērota negatīva ietekme uz nodarbinātību.

1.1.5.2. Pat ja visneaizsargātāko sabiedrības slāņu un patērētāju aizsardzība joprojām paliek valsts pārziņā, būtiski svarīgi ir tas, ka Komisija atzīst šādu pasākumu starptautisko nozīmi. Komisijai arī jāpārtrauc to īstenošana, lai nodrošinātu pasākumu atbilstību atvērta un konkurētspējīga tirgus priekšnosacījumiem. ES jāizstrādā enerģijas trūkuma definīcija (minimālā piemērojamā likme), kā arī jānodrošina publisko pakalpojumu un vispārējās nozīmes pakalpojumu sniegšanas saistību izpilde, kā tas ir paredzēts spēkā esošajās direktīvās.

1.1.6. Lietotāji (uzņēmumi un patērētāji)

1.1.6.1. Līdz ar to jaunajai enerģētikas politikas stratēģijai jāveicina uzņēmumu reāla konkurence, lai palielinātu izvēles iespējas patērētājiem. Pārvades tīkliem jābūt pieejamiem visiem, kas vien vēlas tos izmantot. Lielajiem uzņēmumiem, kas patērē daudz enerģijas, Eiropas līmenī būtu jānoslēdz līgums par enerģijas iepirkšanu par standarta cenām (salīdzināmas cenas vai vienas cenas likums), atceļot valsts atbalstu (kas kropļo konkurenci). Jānodrošina ES noteikto patērētāju tiesību atzīšana. Patērētājiem jābūt iespējai izvēlēties piegādātāju un zemākās iespējamās cenas.

1.1.7. Visbeidzot, EESK uzskata, ka Komisijas ieteiktajiem pasākumiem jābūt vēršotiem uz to, lai nepieļautu, ka tiek padziļināta netīša kombinētā ietekme, kas rodas, lielajiem monopoluzņēmumiem tiecoties saglabāt savu privilēģēto stāvokli un arodbiedrībām tiecoties saglabāt darbavietas.

1.2. EESK priekšlikumi

1.2.1. Vienotais enerģijas tirgus

1.2.1.1. Lai vienotā enerģijas tirgus izveidošanu noritētu straujāk, Komisijai jāievieš izmaiņas trešās tiesību aktu paketes priekšlikumos nolūkā iegūt iespēju autonomi rīkoties starptautiskā līmenī, īpaši attiecībā uz enerģijas avotiem. Šajā sakarā paketē paredzētie reģionālās sadarbības priekšlikumi jāuzlūko kā starpposma pasākumi ceļā uz galamērķa sasniegšanu, kas ir Vienotais enerģijas tirgus. Turklāt dalībvalstīm būtu jācenšas integrēt savus elektroenerģijas tirgus, un sistēmas operatoriem būtu jādarbojas vairākās dalībvalstīs. EESK uzskata, ka trešajā paketē ietvertais priekšlikums par tīklu operatoru reģionālo sadarbību nekādā gadījumā nav jāuzskata par Vienotā tirgus pagaidu aizstājēju vai alternatīvu. Būtiski svarīga ir reāli no ražošanas un pārdošanas nodalītu tīklu operatoru sadarbība reģionālajā līmenī, (*ownership unbundling*). Lai kontrolētu regulējuma un tirgus noteikumu saskaņotību, jāizmanto arī Eiropas Elektroenerģijas un gāzes regulatoru grupas (ERGEG) izvirzītās jaunākās reģionālās iniciatīvas.

1.2.2. Vertikāla integrēta nošķiršana (*unbundling*)

1.2.2.1. EESK uzskata, ka no investīciju piesaistes viedokļa EK jādod priekšroka īpašumtiesību nodalīšanai, kas ir neapšaubāmi labāka par funkcionālo nodalīšanu. Tas palielinātu pārredzamību un operatoru uzticēšanos, uzlabotu sistēmu drošību un monopoldarbību pārraudzību, novēršot diskriminējošu rīcību un optimizējot tīklu izmantošanu un uzturēšanu.

1.2.2.2. Jāveic papildu padziļināta analīze par tīklu īpašumtiesību stratēģisko ietekmi un nepieciešamību nodrošināt tiem neatkarību, kā arī par tīklu īpašumtiesību (publisko vai privāto) izvēli, tostarp saistībā ar iespējamām trešo valstu interesēm. Komisijas priekšlikumā par īpašumtiesību nodalīšanu nav pieprasīta publiskā īpašumā esošo pārvades tīklu privatizācija.

1.2.2.3. Starp elektroenerģijas un gāzes tirgiem (piemēram, ASV, Dānijā, Nīderlandē, Portugālē, Apvienotajā Karalistē, Spānijā, Zviedrijā) nav tādu atšķirību, kas pamatotu nevienādu attieksmi pret īpašumtiesību nodalīšanu. Īpašumtiesību nodalīšana starp ražošanu un pārdošanu un pārvadi ir nepieciešama abām nozarēm. Iespējamā diskriminējošā attieksme, kas saistīta ar nepietiekamu vertikālo nodalīšanu, ir vienāda abās nozarēs. Uzņēmumiem, kas pārdod gāzi, nevajadzētu būt svarīgi, kādi uzņēmumi to transportē. Svarīgi ir tas, vai partneruzņēmumi ir finansiāli uzticami un spējīgi un viņu gāzi spēj pārdot.

1.2.3. Energoregulatoru sadarbības aģentūra

EESK stingri uzskata, ka Energoregulatoru sadarbības aģentūrai (ACER — *Agency for the Cooperation of Energy Regulators*) jāsaņem lielākas pilnvaras, lai

- veiktu autonomu un neatkarīgu regulējošo funkciju;
- pārraudzītu elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla (ENTSO — *European Networks of Transmission System Operators*) un Pastāvīgās tirgus komitejas darbību, palīdzētu Eiropas Komisijai izstrādāt nepieciešamo tehnisko un tirgus noteikumu sarakstu, kā arī izstrādāt un apstiprināt tehniskās un tirgus pamatnostādnes un kodeksus;
- noteiktu kritērijus un pieņemtu tehniskos un tirdzniecības kodeksus;
- noteiktu tarifu metodoloģiju, kā arī tarifus kompensēšanas mehānismam par izdevumiem, kas radušies tīklu operatoriem sakarā ar elektroenerģijas pārrobežu pārvadi;
- izstrādātu pamatnostādnes par tīkla attīstības principiem un apstiprinātu investīciju desmitgades plānu, ko ierosina elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls (ENTSO);

— sniegtu informāciju un atzinumus Eiropas Parlamentam, Eiropadomei un Komisijai;

— apspriestos ar tirgus operatoriem;

— koordinētu valstu regulatīvo iestāžu darbu;

— veicinātu pārredzamību, ieskaitot tās pārvaldības grupas iecelšanas kārtību.

1.2.4. Valstu regulatīvās iestādes

1.2.4.1. Valstu regulatīvajām iestādēm ir būtiski svarīga nozīme konkurences veicināšanā un direktīvu pareizas īstenošanas nodrošināšanā valstu līmenī, sevišķi attiecībā uz noteikumu par infrastruktūru objektīvu izmantošanu izpildi. Līdz ar to ir jāsaņem minēto iestāžu kompetences un jāpalielina to neatkarība no valsts un enerģētikas nozares uzņēmumiem, lai tādējādi novērstu dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Neatkarīgāks regulators radīs uzticību tirgum un interaktīvāk strādās ar Energoregulatoru sadarbības aģentūru (ACER).

1.2.5. Pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkla (ENTSO) koordinēšanas mehānisms

1.2.5.1. EESK uzskata, ka jāpanāk efektīvāka koordinācija starp valstu tīklu operatoriem, lai veiktu investīcijas un optimizētu infrastruktūru pārvaldību, kas nepieciešama Eiropas integrēta tīkla attīstībai. Energoregulatoru sadarbības aģentūrai jāieņem par paredzēto aktīvāka nostāja attiecībā uz kodeksu ierosināšanu, izstrādāšanu, pārraudzīšanu un pieņemšanu, lai nodrošinātu to, ka tiek pienācīgi ievērotas publiskās intereses. ENTSO darbotos tikai savas kompetences un prasmju ietvaros. Līdz ar to atbildība par pamatnostādņu un kodeksu izstrādi būtu jāuzņemas ACER.

1.2.6. Eiropas tīkli un investīcijas

1.2.6.1. EESK uzskata, ka ES jāparedz tīklu izmantošanas tālāka attīstība, izmantojot investīciju programmu, kuras uzdevums būtu izveidot publisku un/vai privātu, ES regulētu Eiropas tīklu sistēmu, kas būtu pieejama visiem gan pārvadei, gan enerģijas izmantošanai. Tādēļ jānodrošina uz tirgus sistēmām balstītas, patiesi caurskatāmas starpsavienojumu pārvaldības procedūras, kas ļauj maksimāli palielināt komercdarbību. Ieguldījumi jāveic, ja tie sniedz sociāli ekonomisku labumu reģionālā līmenī, un visi tirgus dalībnieki jāiesaista lēmumu pieņemšanā par kodeksu un 10 gadu investīciju plāna izstrādi.

1.2.7. Demokrātija un pārredzamība

1.2.7.1. EESK uzskata, ka, pamatojoties uz jau esošajiem noteikumiem vai tiem, kas pašlaik tiek izstrādāti, jāparedz patērētāju pārstāvība Energoregulatoru sadarbības aģentūras valdē. Tas pats attiecināms uz visām citām ieinteresētajām pusēm (darba ņēmējiem, arodbiedrībām, uzņēmumiem), kurām jābūt ne vien valdē, bet jābūt pārstāvētām īpašā pārraudzības padomē, lai tādējādi nodrošinātu maksimālu vienprātību par jaunajiem tiesību aktiem un dalību to izstrādē, sākot no to koncepcijas, nevis tikai to attīstības beigu posmos.

2. Ievads

2.1. Aptuveni pirms desmit gadiem Komisija ar lielu nokavēšanos sāka īstenot pirmos pasākumus ceļā uz Eiropas elektrības un gāzes vienotā tirgus normatīvo sistēmu. Tādējādi Komitejai bija iespēja paust savu viedokli, kas dažreiz atšķīrās no EK viedokļa, par jautājumu, kurš ar laiku ir kļuvis arvien svarīgāks un diskutējamāks.

2.2. Pieņemot trešo tiesību aktu paketi par elektrības un gāzes tirgu, EK vēlas papildināt jau paveikto darbu. Tas notiek pēdējo gadu laikā pilnīgi izmainījušos starptautiskos apstākļos, kas radījuši jaunas problēmas visām iesaistītajām pusēm. Priekšlikumi negūst dalībvalstu vienbalsīgu atbalstu, un tas savukārt kavē to pieņemšanu un piemērošanu, kā arī apdraud Eiropas vienotā enerģijas tirgus attīstību.

2.3. Tādēļ uz EESK gulstas liela atbildība — izstrādāt atzinumu par vienu no pēdējo gadu vissvarīgākajiem (un aktuālākajiem) jautājumiem, no kura ir atkarīgs ne vien enerģijas tirgus, bet arī to Eiropas uzņēmumu liktenis, kas darbojas šajā nozarē, patērētāji un trešo valstu uzņēmumi.

2.4. EESK atzinīgi vērtē Komisijas veikto “ietekmes novērtējumu”, kas sniedz vērtīgu informāciju par liberalizācijas un “lojālas” konkurences efektivitāti (skat. dokumentu).

3. Komisijas apsvērumi

3.1. Nodrošināt, lai no plašā piedāvājumu klāsta patērētāji varētu brīvi izvēlēties piegādātāju un izmantot “labumus”, ko minētajai izvēlei “vajadzētu” dot. Labāko nosacījumu nodrošināšanai lietotājiem jābūt to trešo valstu uzņēmumu kopīgam mērķim, kas darbojas ES.

3.2. Nodalīt, nošķirt ražošanu un pārvadi no elektrības un gāzes sadales tīklu pārvaldības un īpašumtiesībām. Turklāt ir piedāvāta otra, “neatkarīga sistēmas operatora” iespēja, pateicoties kurai vertikāli integrēti uzņēmumi var saglabāt tīkla īpašumtiesības tikai tad, ja ar pašu pārvades tīklu ekspluatāciju nodar-

bojas pilnībā nošķirts uzņēmējs vai organizācija. Minētajam pasākumam būtu jānodrošina investīcijas infrastruktūrās.

3.3. Efektīvi risināt jautājumus par tirgus sadrumstalotību pēc valstu principa, par pastāvošo vertikālo integrāciju un par lielu tirgus koncentrāciju, kas līdz šim ir reāli kavējusi patiesu konkurenci un vienota enerģijas tirgus izveidošanu.

3.4. Vienkāršot pārrobežu tirdzniecību, izveidojot speciālu aģentūru ar mērķi koordinēt valstu regulatorus un radīt vienādas iespējas Eiropas uzņēmumiem, kas darbojas šajā nozarē. Šāds risinājums nodrošinātu īsta Eiropas tīkla izveidi, garantējot piegādes drošību un piedāvājuma daudzveidību. Tādēļ valstu iestādēm būtu jāklūst patiešām neatkarīgām.

3.5. Veicināt sadarbību, izmantojot Eiropas tīklu operatoru izstrādātos jaunus noteikumus, kā arī nodrošināt lielāku sadarbību starp dažādiem vietējiem tirgiem, jo īpaši, ja ir apdraudēta apgāde.

3.6. Palielināt pārredzamību, vienkāršojot tirgus noteikumus un informējot patērētājus, lai “palielinātu” lietotāju uzticību tirgus priekšrocībām (bet vai līdz šim uzticība tiešām ir bijusi?).

3.7. Veikt pasākumus, lai nākamajā gadā patērētāji varētu izmantot tiesības, ko garantētu īpaša (saistoša) “harta”, kurā būtu ietverta arī informācija par piegādātājiem, dažādām tirgus iespējām, administratīvo procedūru vienkāršošanu un energoapgādes deficītu (*fuel poverty*) ⁽¹⁾.

4. Direktīvu priekšlikumi (elektrība un gāze)

4.1. Elektroenerģijas un gāzes apgādes un pārvades sistēmas faktiska nošķiršana (juridiska un funkcionāla), izveidojot vertikāli neintegrētas sistēmas visās dalībvalstīs. Tas ir svarīgs elements, lai atrisinātu iespējamus interešu konfliktus un:

- nodrošinātu pienācīgas investīcijas efektīvākai apgādes un pārvades sistēmai, iekļaujot uzlabojumus pārrobežu pārvades pārvaldībā;

- izvairītos no privilēģijām un labvēlības režīma uzņēmumiem un filiālēm, kas vertikāli integrētās pārvades un ražošanas sistēmās;

- nodrošinātu pareizu un pārredzamu piekļuvi informācijai ne vien tiem, kas saistīti ar attiecīgo uzņēmumu, bet visiem tirgus dalībniekiem.

4.2. Neatkarīga sistēmas operatora (ISO) izveide ir risinājums tādu vertikāli integrētu uzņēmumu gadījumā, kas nevēlas reāli nodalīt īpašumtiesības. Ļaujot uzņēmumiem saglabāt tīkla īpašumtiesības, minētais operators tomēr neļauj to pārvaldīt. Neatkarību var īstenot tikai efektīvā regulatoru sistēmā.

⁽¹⁾ Skat. EESK atzinumu par tematu “Komisijas paziņojums “Virzība uz Eiropas Enerģijas patērētāju tiesību hartu”, CESE 71/2008.

4.2.1. Tīkla operatora neatkarība attiecas gan uz publiskiem, gan privātiem uzņēmumiem, gluži tāpat kā sadales tīklu un ražošanas sistēmu īpašumtiesību nodalīšana.

4.2.2. Galvenais mērķis ir panākt, lai uzņēmumi, kas darbojas elektrības un gāzes ražošanas un apgādes nozarē visās ES valstīs, varētu darboties pilnīgi nodalīti.

4.2.3. Ierosinātā direktīva paredz īslaicīgus atbrīvojumus no īpašumtiesību nodalīšanas noteikumiem gadījumā, ja tiek veiktas investīcijas enerģētikas infrastruktūrās.

4.3. Gan apgādes, gan ražošanas sistēmas operatoru nodalīšana ir paredzēta ne vien valsts līmenī, bet arī visā ES. Nevienš enerģiju ražojošs uzņēmums nevar pārvaldīt vai iegūt savā īpašumā sadales sistēmu citā dalībvalstī. Katram operatoram, kas darbojas sistēmā, jāpierāda neatkarība no apgādes un ražošanas darbības.

4.4. Īpašumtiesību nodalīšanas rezultātā būtu jāpanāk pareizi funkcionējošs tirgus un tīkls. Tas savukārt veicinās elektrības un gāzes cenu pareizu veidošanos un ar to saistīto iespējamo cenu samazināšanos, kas neapšaubāmi ir patērētāju un nozares investoru interesēs.

4.5. Neatkarīga tīkla operatora pareizu darbību, kā arī ražošanas un apgādes sistēmu īpašumtiesību faktisko nodalīšanu varēs īstenot tikai pateicoties neatkarīgiem un darbspējīgiem regulatoriem. Regulatoriem jābūt juridiski nošķirti un funkcionāli neatkarīgi no jebkādām publiskām vai privātām struktūrām, un tiem jādarbojas neatkarīgi no jebkādām tirgus interesēm. Tiem jāpiešķir visas pilnvaras un savstarpēji jāsadarbības dažādās dalībvalstīs, lai:

- pārbaudītu dažādu tirgus operatoru pārredzamības saistību ievērošanu;
- nodrošinātu patērētāju tiesību aizsardzības pasākumu efektivitāti;
- pārbaudītu elektroenerģijas un gāzes pārvades pareizu darbību;
- pārbaudītu pārvades sistēmas operatoru investīciju plānus, kā arī pārbaudītu to savstarpējo saderību;
- kontrolētu, vai tirgū nedarbojas operatori, kas ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli, traucējot pareizu cenu veidošanos.

Ārējo aģentūru (Eiropas vērtspapīru regulatoru komiteja (CESR), Energoregulatoru sadarbības aģentūra) uzdevums ir konsultēt Komisiju par minēto noteikumu piemērošanu.

5. Regulu priekšlikumi (Energoregulatoru sadarbības aģentūras izveidošana, pieeja tīklam elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecībā un dabasgāzes pārvades tīklu piekļuves nosacījumi)

5.1. Iekšējā tirgus konsolidēšana, ieviešot kopējus noteikumus un pieejas, ir Eiropas tirgus attīstības un nepieciešamās pārrobežu tirdzniecības īstenošanas galvenais elements. Dažādās valstīs spēkā esošie noteikumi jāaskaņo (piemēram, tehniskie noteikumi, kas jāievēro elektroenerģijas uzņēmumiem, tīkla kodeksi). Līdz šim ar ERGEG starpniecību tas vēl nav īstenots. Saskaņošanu varēs īstenot vienīgi nošķirta un neatkarīga struktūra, ko, ņemot vērā Līgumā paredzētos ierobežojumus, varētu izveidot kā aģentūru.

5.2. Minētās aģentūras galvenajiem uzdevumiem jābūt šādiem:

- uzlabot pārrobežu situāciju risināšanu;
- kontrolēt elektrības un gāzes pārvades sistēmu operatoru darbību;
- pārbaudīt tīkliem paredzēto desmitgadu investīciju plānu efektivitāti;
- nodrošināt operatoru efektīvu un pārredzamu sadarbību iekšējā tirgus interesēs;
- pieņemt atsevišķus lēmumus par dažiem tehniskiem aspektiem un atbrīvojuma pieprasījumiem;
- sniegt konsultācijas par tirgus regulēšanas problēmām un ierosināt pamatnostādnes, lai uzlabotu valstu regulatoru pieņemto praksi.

5.3. Organizatoriskā struktūra līdzināsies Kopienas regulatīvo aģentūru tipiskajai struktūrai, bet īpaša uzmanība jāpievērš regulatīvo funkciju neatkarības nodrošināšanai. Papildus valdei, kas iecel aģentūras direktoru, varēs izveidot regulatoru padomi, kura atbildēs par visiem ar reglamentēšanu saistītiem jautājumiem, un apelācijas valdi, kuras uzdevums būs izskatīt apelācijas par aģentūras pieņemtajiem lēmumiem. Aģentūrai būs vajadzīgi ne vairāk kā 40-50 darbinieki un tās kopējie izdevumi veidos 6-7 miljonus *euro* gadā, kurus segs ar Kopienas atbalstu.

5.4. Komisija ir Līgumu sargs un "kontroliera kontrolieris". Aģentūra pieņem lēmumus un tās izvērtēšanas pilnvaras attiecas tikai uz specifiskiem tehniskiem jautājumiem. Lēmumus par sadarbības aizsardzības pasākumiem vai pareizu tirgus darbību var pieņemt Komisija saskaņā ar aģentūras iesniegto informāciju vai neatkarīgi no tās.

5.5. Pārvades tīklu operatoru efektīva sadarbība ir nepieciešama, lai īstenotu reālu tirgus integrāciju. Pašlaik pastāv vienīgi brīvprātīga sadarbība, kas tomēr nedod apmierinošus rezultātus, sevišķi tīklu avāriju un elektroapgādes pārtraukumu gadījumā. Tīkla operatoru sadarbība ir jāpastiprina, lai:

- pieņemtu saskaņotus tehniskos un tirgus kodeksus, kas būtu starptautiski saistoši;
- noteiktu tehniskos kodeksus tīklu reālas sadarbības trūkuma gadījumā;
- garantētu nediskriminējošu attieksmi pret tīkla ekspluatāciju un attīstību;
- veicinātu tirgus integrāciju, tādējādi sekmējot cenu konvergenci, mazinot bažas par tirgus koncentrāciju, veicinot likviditāti utt.;
- veicinātu pētniecības un inovāciju finansēšanu un vadīšanu.

5.6. Pārvades sistēmu operatoru sadarbības struktūrām jābūt pilnībā atzītām Eiropas līmenī. Jāpieņem jau esošās struktūras, piemēram, Eiropas Pārvades sistēmas operatoru (ETSO) struktūra un Eiropas Gāzes pārvades asociācija (GTE) vai jāizveido centrālas un pastāvīgas struktūras gan organizatorisku apsvērumu dēļ, gan tādēļ, lai izstrādātu praktiskus tīklu plānošanas un ekspluatācijas instrumentus.

6. Vispārējās piezīmes

6.1. Tīklu, sevišķi elektroenerģijas tīklu galvenā problēma ir saistīta ne tik daudz ar liberalizāciju, cik ar risinājuma rašanu, lai iedzīvotāji un uzņēmumi tos varētu pilnībā izmantot. Varētu apsvērt, piemēram, publiskus vai ES regulētus Eiropas tīklus, kas būtu pieejami visiem.

6.2. Komisijai būtu jāveicina investīcijas, lai izveidotu pilnīgi novatorisku pārvades sistēmu, kas nodrošinātu elektrības izmantošanu Eiropas līmenī, izmantojot viedu interaktīvu tīklu. Līdzīgi internetam, šāds tīkls sekmētu viedo skaitītāju tehnoloģiju, ļaujot enerģijai plūst abos virzienos.

6.3. Tas veicinātu investīcijas, dotu iespēju izveidot jaunas darba vietas un īstenot seno saukli "power to people". Enerģijas apmaiņa varētu notikt atbilstoši katra vajadzībām ar visiem pieejamu tīklu starpniecību, izmantojot vienādus noteikumus, kuri tiek piemēroti visās ES valstīs bez izņēmuma (kā tas ir, piemēram, ar internetu).

6.4. Minēto iemeslu dēļ elektrības sadales sistēmā varētu paredzēt pilnīgu nošķiršanu, bet gāzes tīkliem — iespēju starp nošķiršanu un neatkarīgu sistēmas operatoru.

6.5. Komisijas izvirzītos mērķus (nostiprināt valstu iestādes, nostiprināt pārvades operatoru (ISO, TSO) sadarbību, nostiprināt tirgus pārredzamību u.c.) būs grūti sasniegt, ja netiks mainīta valstu attieksme ne pret uz tīkliem, bet arī apgādi, investīcijām utt. Kaut gan ar to nepietiks, lai nepieļautu cenu celšanos, tas tomēr ir vienīgais veids, kā nodrošināt kvalitatīvākus pakalpojumus.

6.6. Naftas rezervju koncentrācijai tikai dažos pasaules reģionos (61,8 % Tuvajos Austrumos, 11,7 % Eiropā un Krievijā, 9,4 % Āfrikā, 8,5 % Dienvidamerikā, 5,1 % Ziemeļamerikā un 3,5 % Tālajos Austrumos (*F. Profumo*, Turīnas politehniskā augstskola)) vajadzētu rosināt Komisiju īstenot ietekmīgāku kopēju politiku, kas vērsta gan uz minētajiem reģioniem, gan starptautiskajām organizācijām, kur tiek noslēgti līgumi un pieņemti lēmumi. Pretējā gadījumā vienkārša liberalizācija draud kļūt par slazdu, un ar to nepietiks, lai savaldītu cenas, kuras daudzos gadījumos ir paaugstinātas dažādu iemeslu dēļ, jo monopoli diktē nosacījumus arī politikā.

6.7. ES jāturpina attīstīt regulēta konkurence un pārredzamība, lai saimnieciskā sistēma kļūtu konkurētspējīgāka un pārredzamāka. Uzvaras pār *Microsoft* un *Volkswagen* ir uzmundrinošs precedents par labu konkurencei, lai gan ar to vien nepietiek. Vienlaicīgi jāizstrādā efektīvāki pasākumi, lai samazinātu ietekmi un sekas uz nodarbinātību, jāīsteno pasākumi un investīcijas, kas spēj aktivizēt saimniecisko sistēmu, lai radītu lielākas iespējas darba ņēmējiem un jauniešiem un samazinātu to skaitu, kuriem nepieciešama "aizsardzība". Jaunākie dati par Eiropas ekonomikas izaugsmi nav uzmundrinoši (skat. Komisijas paziņojumu) ne tikai tāpēc, ka *euro* ir stiprs, bet arī sakarā ar uzņēmumu vāju konkurētspēju un "aizsardzību", kuru izmanto daudzi uzņēmumi. Pēc Vienotā Eiropas akta pieņemšanas uzsāktajam demopolizācijas procesam jābūt veiksmīgam, jo pretējā gadījumā iedzīvotāju, proti, patērētāju intereses netiks ievērotas dezorganizācijas dēļ un, ņemot vērā iespējamo publisko līdzekļu atkārtotu piesaistīšanu tīklu darbības nodrošināšanai, līdzīgi kā Lielbritānijas dzelzceļa sistēmas gadījumā.

6.8. Diskusija par tiesību aktu paketi nevar aprobežoties ar iestādēm un personām, kas iesaistītas tās izstrādē. Komisijai un EESK diskusija jāizvērs, lai tā būtu atvērta, lai tajā iesaistītos iedzīvotāji — patērētāji, darba ņēmēji un uzņēmumi, izvairoties no tā, ka lēmumus ietekmē vienīgi lielie nozares uzņēmumi, kas bieži vien atrodas monopolstāvoklī (piemēram, varētu izveidot atbilstošus blogus iedzīvotājiem, organizēt atklātas uzklaušanās sēdes lielākajā daļā dalībvalstu un dažās Eiropas pilsētās un apkopot to secinājumus lielā publiskā konferencē Kopienas līmenī). Turklāt Komisijas veiktajā Eiropas regulatoru uzraudzībā būtu jāiekļauj arī demokrātijas dimensija, to papildinot ar Eiropas Parlamenta veiktām pārbaudēm.

7. Īpašas piezīmes

7.1. Nozares dažādu funkciju īpašumtiesību nodalīšana — apgādes un ražošanas nodalīšana no tīklu pārvaldības. Tas ir nepieciešams priekšnosacījums, lai samazinātu šķēršļus iekļūšanai tirgū. Pasākumu mērķis ir nepieļaut to, ka integrēti uzņēmumi, kas veic dažāda veida darbību, “pārnes” daļu no liberalizēto darbības veidu izmaksām uz regulētiem darbības veidiem un tādējādi iegūst nepamatotas konkurences priekšrocības salīdzinājumā ar tiem uzņēmumiem, kuri veic darbību tikai konkurences apstākļos. Dalībvalstis nav saskaņoti pieņēmušas direktīvas par dabasgāzes un elektrības tirgiem, dažos gadījumos pieļaujot vertikāli integrētu ražošanas un piegādes uzņēmumu un pārvades tīklu pārvaldības uzņēmumu izveidi.

7.2. Valstu regulatoru pilnvaru reāla nostiprināšana. Regulatori nodrošina gan tīklu pārvaldības neitralitāti, gan, vispārīgi runājot, to infrastruktūru neitralitāti, kuras pārvalda koncesijas ietvaros. Tam ir būtiska nozīme liberalizācijā (elektroenerģijas nozarē — pārvadē, sadalē un mērīšanā; gāzes nozarē — pārvadē, sadalē, mērīšanā, uzglabāšanā, regazifikācijā).

7.3. Energoregulatoru sadarbības aģentūras izšķirošā nozīme elektroenerģijas nozarē ir saistīta ar neatkarīgo valstu regulatoru darba pārraudzību. Pārvalstiska regulatora izveidošana, kas pilnvarots pārraudzīt iesaistīto valstu veikumu, būs par pamatu labi noteiktai regulējošai sadarbībai, samazinot līdzsvara trūkumu starp ES un atsevišķas valsts perspektīvām, sekmējot uz integrētu enerģijas tirgu vērstus risinājumus.

7.4. Tādu no ražošanas sistēmas neatkarīgu pārvades sistēmu operatoru apstiprināšana, kas sadarbojas, lai efektīvi risinātu pārvades jautājumus. Vertikāli integrētu uzņēmumu pārvades sistēmu operatoriem ir tendence piešķirt priekšrocības iesaistītiem uzņēmumiem, kas rada ievērojamu informācijas deficītu jaunajiem konkurentiem. Turklāt stipri integrētā uzņēmumā bieži vien ir izkropļoti stimuli investīcijām, ja dominējošais uzņēmums nav ieinteresēts uzlabot tīklus, jo no tā labumu gūtu galvenokārt konkurenti. Formāla un būtiska pārvades operatoru nodalīšana nodrošinātu visiem pārvades uzņēmumiem vienādas piekļuves iespējas tīkliem, ļaujot īstenot nepieciešamos tehnoloģiskos uzlabojumus, lai nodrošinātu efektīvāku pārvaldību un, visbeidzot, zemākus tarifus lietotājiem.

7.5. Palielināt pārredzamību un atvieglot piekļuvi tirgiem, lai palielinātu elektrības un gāzes tirgus likviditāti. Pastāv informācijas trūkums par tirgus drošumu un iespējām (starp nozarē iesaistītiem dalībniekiem), kā arī izteikta informācijas pieejamības nelīdzsvarotība starp tirgū esošajiem operatoriem un konkurējošajiem uzņēmumiem. Lielāka pārredzamība minimalizētu risku jauniem tirgus dalībniekiem un mazinātu šķēršļus viņu iekļūšanai tirgū, veicinot uzticību vairumtirgiem un cenu

signāliem. Tomēr ir jānodrošina zināms informācijas viendabīgums un atbilstība, kas, neraugoties uz uzņēmumu komerciālās un stratēģiskās informācijas konfidencialitātes svarīgumu, nepieļautu neskaidru interpretāciju, kura apdraud reālu tirgus pārredzamību.

7.6. Nodrošināt visiem tirgus operatoriem piekļuvi informācijai, lai radītu uzticību tirgum un dotu iespēju pareizi attīstīties. Daudziem operatori neuzticas cenu veidošanas mehānismam. Gāzes importa līgumi tiek slēgti, pamatojoties uz cenu indeksiem, kuru pamatā ir vairāki naftas produkti. Tādējādi cenas precīzi atspoguļo izmaiņas naftas tirgos. Šī saikne ietekmē vairumtirdzniecības cenas, kas, neveidojas saskaņā ar tirgus pieprasījumu un piedāvājumu, negatīvi ietekmējot apgādi (piedāvājums). Ilgtermiņa importa līgumos nav skaidras tendences veidot uz tirgus dinamiku balstītus cenu veidošanās mehānismus.

7.7. Īpaši detalizētu prasību noteikšana, lai nodrošinātu pārredzamību elektrības un gāzes ražošanā. Tiek prasīta precīza informācija par pieprasījuma un piedāvājuma prognozēm. Minētās prasības jāievēro elektroenerģijas ražotājiem, tāpēc valstu regulatoriem jāpiešķir lielākas pilnvaras.

7.8. Sekundāro tirgu izveidošana. Atvasinātie instrumenti ir efektīvs riska pārvaldības veids attiecībā uz cenām, kā arī dabīgs elektrības un gāzes tirgu attīstības instruments. Lai gan elektrības tirgos tiek apspriesti tieši vai netieši sekundārie līgumi un jau ir uzsākti saskaņošanas pasākumi, vēl ir daudz darāmā. Eiropas dabas gāzes tirgus ir acīmredzami nevienmērīgs. Pat ja dažos tirgos ir sasniegta augsta liberalizācijas pakāpe (piemēram, Apvienotajā Karalistē), citos nepastāv pat dabasgāzes skaidras naudas tirgus (piemēram, Itālijā).

7.9. Uzglabāšanas infrastruktūru regulēšana, lai nodrošinātu, ka trešām pusēm pieejamā jauda tiktu piedāvāta pārredzami un vienlīdzīgi, izvairoties no jaudas uzkrāšanas.

7.10. Publiski un viennozīmīgi kritēriji, kas nosaka, kad un kā piemērot noteikumus par trešo pušu piekļuvi tirgū piedāvātajai uzglabāšanas jaudai.

7.11. Tādu pārredzamu un detalizētu noteikumu par piekļuvi SDG (sašķidrinātas dabasgāzes) termināliem ieviešana, kas ļauj noteikt infrastruktūras, kurām piemēro atbrīvojumus. Jāizstrādā atbilstīgi piedāvājumu pieteikšanas (*open season*) procedūras piemērošanas noteikumi. Tā kā minētā procedūra paredz jaudas iepriekšējas rezervēšanas mehānismu, tad tās ieviešana var izrādīties nepietiekama, lai nodrošinātu lielāku tirgus atvēršanu operatoriem. Pašas procedūras ietvaros valsts pārvades tīklu pārvades jaudas piešķiršanā prioritāte jādod uzņēmumam, kas

būvē gāzes vadu vai SDG terminālu un kuram piemēro atbrīvojumu. Turklāt šķērslis apgādes tirgus konkurences attīstībai varētu būt atlikušās 20 % daļas piešķiršana, jo priekšroka tiek dota operatoriem, kuri apņemas aizpildīt minēto daļu ar ilgtermiņa līgumiem, ierobežojot gan tūlītējās piegādes tirgu, gan piegādes elastīgumu.

7.12. ES konkurences tiesībām atbilstošu pakārtotu divpusēju ilgtermiņa piegādes līgumu noteikšana. Konkurence mazumtirdzniecības tirgū ir ļoti ierobežota. Ilgtermiņa līgumu, beztermiņa līgumu, līgumu ar klauzulām par automātisku pagarināšanu un gariem pārtraukšanas periodiem kumulatīvā ietekme var būt būtisks šķērslis konkurētspējai. Līgumiskās saites, kas ilgtermiņā saista rūpnieciskos patērētājus ar ražotājiem (tirgū pārstāvētajiem operatoriem), atšķiras atkarībā no valsts. Tomēr pieaug pieprasījums pēc konkurētspējīgāka piedāvājuma, ko sniedz jauni tirgus dalībnieki. Trūkst Eiropas mēroga piedāvājuma, un minētais aspekts nopietni jāņem vērā. Pašreizējais konkurences līmenis (maz piedāvātāju) ir sevišķi neapmierinošs dažās dalībvalstīs, kuras raksturo augsta koncentrācija (Austrija, Beļģija). Ierobežojumi attiecībā uz veidu, kā patērētāji var izmantot piešķirto gāzi, kopā ar piegādātāju ierobežojošu praksi piegādes vietās ir satraucoši no konkurences viedokļa.

7.13. Veicināt elektrības un gāzes mazumtirdzniecības tirgu, lai reāli paveiktu liberalizācijas procesu. Tikai īstā mazumtirdzniecības tirgū ES iedzīvotāji var gūt labumu no konkurences. Tas nozīmē, ka jānosaka vienkāršoti tirgus piekļuves noteikumi, lai mazie ražotāji un piegādātāji varētu tajā piedalīties, sekmējot tirgus likviditāti un veicinot konkurētspējīgākas cenas. Nodrošināt likviditāti ir būtiski svarīgi, lai palielinātu operatoru uzticību cenu veidošanas procesam gan elektrības, gan gāzes tirgū, un tas dotu iespēju atbrīvoties no piesaistes naftas produktiem.

7.14. Liberalizētam elektrības un gāzes tirgum ir liela nozīme iedzīvotāju izpratnes palielināšanā par "viedajiem" patēriņa veidiem, kas ļautu ietaupīt izmaksas un tās kontrolēt. Tas nozīmē, ka iedzīvotāji ir jāizglīto par pašlaik pieejamiem enerģijas avotiem un par alternatīvo (atjaunīgo) enerģijas avotu attīstību, lai viņi saprastu to vitālo nozīmi, ņemot vērā pašreizējo deficītu. Līdz ar to gan no enerģijas taupīšanas viedokļa, gan no izmaksu viedokļa, gala patērētājiem jāpiedāvā līgumi, kurus var individualizēt atkarībā no patēriņa.

7.15. Kā atbildīgiem gala patērētājiem, iedzīvotājiem jābūt informētiem par to, kā regulatori ievēro noteikumus, kā arī par iespējamām nelikumībām to darbā, lai varētu aizstāvēt savas tiesības, tostarp arī ar patērētāju tiesību aizsardzības apvienību starpniecību.

7.16. Pieprasījuma apmierināšanas nodrošināšana arī maksimumslodzes laikā. Elektrības gadījumā tas izvirza problēmu saistībā ar ražošanas jaudu un enerģijas pārvades tīkla jaudu. Gāzes gadījumā jāuzrauga, lai būtu pietiekama importa un uzglabāšanas jauda. Nav šaubu, ka importa jauda ir sevišķi ierobežota, jo jaudas plūsmu rezervējuši tirgū pārstāvētie operatori ar daudzgadu līgumiem, kuri pārsniedz pat divdesmit gadus. Tas nozīmē, ka jaunie projekti, kā arī elektrības un dabasgāzes (gāzes vadu) infrastruktūru pārstrukturēšanas un paplašināšanas projekti jāīsteno iespējami ātri gan Eiropas, gan valstu līmenī. Būtiski svarīga nozīme ir regazifikācijas iekārtām, jo sevišķi Vidusjūras reģionā, kur tām ir svarīga funkcija saiknes nodrošināšanā ar galvenajām ražotājvalstīm (Lībiju, Alžīriju).

7.17. Solidaritātes palielināšana. ES valstīm gan reģionālā līmenī, gan divpusējās attiecībās jāveicina līgumi par sadarbību un savstarpējo palīdzību gadījumā, ja kāda ES valsts no tās tieši neatkarīgu apstākļu dēļ atrastos enerģijas deficīta apstākļos.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Integrēta Eiropas Savienības jūrniecības politika””

COM(2007) 575 galīgā redakcija

(2008/C 211/07)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 10. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Integrēta Eiropas Savienības jūrniecības politika”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 4. aprīlī. Ziņotāja — *Bredima* kdze, līdzziņotājs — *Chagas* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 152 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē īpašo konsultāciju procesu attiecībā uz Zaļo grāmatu par tematu “Ceļā uz turpmāko ES jūrniecības politiku: Eiropas redzējums okeāniem un jūrām”, COM(2006) 275, un ir sniegusi savu ieguldījumu, izstrādājot attiecīgu atzinumu un piedaloties divās konferencēs Vācijas un Portugāles prezidentūru laikā ⁽¹⁾.

1.2 Paziņojumā uzsvērts cilvēciskā faktora nozīmīgums jūras klasteros. EESK ir gandarīta, ka panākta sociālo partneru (*ETF* un *ECSA* asociācijas ⁽²⁾) vienošanās iekļaut *ILO* ⁽³⁾ Jūras darba konvencijas noteikumus Kopienas tiesību aktos. EESK vēlas, lai iespējami ātrāk pasaules līmenī tiktu īstenoti jūras darbaspēka nodarbinātības standarti atbilstoši konvencijai, nodrošinot godīgus noteikumus visiem jūrniekiem. Vienlīdz svarīgi ir arī tas, ka dalībvalstis ratificē attiecīgos starptautiskos dokumentus saistībā ar zvejniecības nozari, ieskaitot *ILO* 2007. gada Konvenciju par darba apstākļiem uz zvejas kuģiem.

1.3 EESK ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem atbalsta nepieciešamību pārskatīt atkāpes ES darba tiesību aktos, kas ietekmē jūrniekus un zvejniekus, un pieprasa paskaidrojumus saistībā ar jūrniecības izcilības sertifikātu. Jāapsver jūrniecības izcilības sertifikāta izsniegšanas iespējas jūrniekiem, kuri nodrošina prāmju pārvadājumus ES iekšienē (obligāti) un citu pakalpojumu sniegšanas gadījumos (pēc izvēles).

1.4 “Peldošā universitāte” sniedz jūras pieredzi studentiem, kuri piedalās šajā braucienā. Ideja par okeānā peldošu universitātes pilsētiņu atbilst plašākam tendencēm un papildus pasākumiem, ko turpmāk jāpēta Eiropas Komisijai, lai labus studentus mudinātu izvēlēties karjeru jūrniecības jomā ⁽⁴⁾. ES sociālajiem partneriem steidzami jārisina un jāpēta jautājumi saistībā ar jūrnieku dzīves apstākļiem.

1.5 Risinot jautājumus par jūras negadījumiem, ES turpmākajā politikā jāiekļauj šādi apsvērumi:

— piekrastes valstīm jāuzņemas daļa atbildības par kuģošanas drošību un vides aizsardzību. Šim nolūkam būs nepieciešami stingrāki kuģu reģistrācijas noteikumi, kā arī funkcionāls trauksmes un palīdzības sniegšanas tīkls, ko papildina novērošanas iekārta pavadonī, kā arī jūras un gaisa patruļas, kurām ir viss nepieciešamais aprīkojums;

— nopietnu jūras negadījumu novēršanu nedrīkst subjektīvi saistīt ar cilvēka faktoru, liekot jūrniekiem uzņemties pārmērīgu atbildību. Tā jābalsta uz integrētu sistēmu, ar kuras palīdzību, izmantojot modernas elektroniskās drošības ierīces un uzlabojot konstrukcijas un iekārtas uz kuģiem, samazinās cilvēku radīto kļūdu iespējas (kapteiņa un komandas kļūdas). Turklāt jūrlietu tiesību sistēmā godīgi un skaidri jāsadala atbildības jomas, kas attiecas uz jūrniecības profesijām, krasta uzraudzības dienestiem, kuģu īpašniekiem, kuģu reģistriem un jūras administrācijai iestādēm.

1.6 EESK uzsver, ka kuģniecības nozare izmanto zemākās kvalitātes degvielu, jo naftas pārstrādes rūpnīcas nepiedāvā labākas kvalitātes degvielu. Komiteja aicina vispārējā līmenī pievērsties jautājumam par degvielas kvalitāti, lai samazinātu kuģu radītās emisijas.

1.7 Paziņojumā un rīcības plānā vēl aizvien nav ņemts vērā ievērojamais naftas radītais piesārņojums jūrās, kura liela daļa attiecināma uz izklaides kuģu braucieniem, jo īpaši ņemot vērā īpašo situāciju piekrastes valstīs, kur šādi kuģi parasti veic reisu ⁽⁵⁾. Turklāt jūras vides piesārņojuma problēmu saasina karakuģu darbība, kas izvairās no ES noteikumu ievērošanas.

⁽¹⁾ OVC 168, 2007. gada 20. jūlijā, 50.-56. lpp.

⁽²⁾ ECSA: Eiropas Kopienas kuģu īpašnieku asociācijas.

⁽³⁾ ILO: Starptautiskā darba organizācija.

⁽⁴⁾ *The Economist*, 2007. gada 1. septembris.

⁽⁵⁾ IMO/FAO/UNESCO-IOC/WMO/WHO/IAEA/UN/UNEP: Kopīga ekspertu grupa par jūras vides aizsardzības zinātniskajiem aspektiem GESAMP.

1.8 ES darbība jāpaplašina, iekļaujot jautājumu par upju un jūru piesārņošanu (Baltijas jūra un Melnā jūra) no sauszemes avotiem. Politiskā izdevīguma dēļ problēmas jārisina daudzpusējā, nevis divpusējā līmenī.

1.9 ES jāuzņemas vadoša loma vides jautājumu risināšanā starptautiskā mērogā. ES dalībvalstīm jāīsteno paplašināta sadarbība un koordinācija starptautisko organizāciju ietvaros, neapdraudot dalībvalstu atsevišķo līdzdalību. ES dalībvalstu kompetentajam ieguldījumam starptautisko organizāciju darbībā ir augsta reputācija, un to vajadzētu nevis mazināt, bet gan veicināt.

1.10 EESK atzīst priekšrocības, kas gūtas, apstiprinot "Eiropas jūras satiksmes telpu bez šķēršļiem" kā virtuālu jūrniecības telpu. Atbilstoši EESK viedoklim paziņojumā ir uzsvērts, ka minētā koncepcija saistīta vienīgi ar administratīvo un muitas formalitāšu vienkāršošanu un tirdzniecības atvieglošanu ES vienotā tirgus ietvaros.

1.11 EESK atbalsta paziņojumā pausto simbolisko vēstījumu, ka Eiropa vienmēr ir bijusi un ir saistīta ar jūrniecību. Tomēr joprojām aktuāla ir nepieciešamība īstenot konkrētus pasākumus.

1.12 EESK atkārtoti uzsver savu iespējamo lomu jūrniecības politikas izstrādē un īstenošanā, ieskaitot teritorijas plānošanu, ES jūrniecības identitātes stiprināšanu un ar jūru saistītā kultūras mantojuma apzināšanu, kā arī, saasinot Eiropas sabiedrības uzmanību attiecībā uz globālo sasilšanu.

1.13 EESK atbalsta priekšlikumus saistībā ar kuģošanas uzraudzības Eiropas tīklu un dalībvalstu krasta patruļu uzlaboto sadarbību. Šādi pasākumi veicinās kuģošanas drošību un drošumu, zivsaimniecības kontroli, ārējo robežu kontroli un aizsargās jūras vidi.

EESK atkārtoti uzsver, ka saskaņotajā pieejā attiecībā uz divpusējiem nolīgumiem ar trešām valstīm par kuģu pārmeklēšanu ir ieteicams iekļaut pastiprinātus drošības apsvērumus. EESK arī aicina ES veikt attiecīgus pasākumus, lai novērstu aizvien biežākos uzbrukumus tirdzniecības kuģiem un bruņotas laupīšanas un jūras pirātisma gadījumus Dienvidaustrumāzijā un Āfrikā.

2. Ievads

2.1 Paziņojumā par integrētu ES jūrniecības politiku un tam pievienotajā rīcības plānā, saskaņā ar kuru turpmāk paredzēts izstrādāt 29 īpašus pasākumus, ir ņemts vērā attiecīgo ES

iestāžu, kā arī ieinteresēto pušu viedoklis par attiecīgo Zaļo grāmatu.

2.2 Nepieredzēti plašās konsultācijas, kas tika uzsāktas saistībā ar Zaļo grāmatu beidzās ar plašu vienprātību jautājumā par to, ka nepieciešama visaptveroša, integrēta, starpnozaru strātīgiska pieeja jūrlietām. Sadrumstalotības, kas dažreiz rada neparedzētas sekas, aizstāšana ar plašu skatījumu ir visnotaļ atbalstāma.

2.3 EESK atbalsta paziņojumā pausto simbolisko vēstījumu, ka Eiropa vienmēr ir bijusi un ir saistīta ar jūrniecību. Rīcības plānā paredzētie 29 pasākumi visi ir atbalstāmi (jāpapildina ar īpašām piezīmēm), bet tie nav pietiekami.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Vides aspekti

3.1.1 EESK uzskata, ka liela nozīme ir jūras vides integritātes saglabāšanai, un uzskata, ka ir jānodrošina, lai plaša mēroga cilvēka darbība un iejaukšanās, kas ietekmē jūras vidi, neradītu tās pakāpenisku degradāciju.

3.1.2 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas plānus pievērst uzmanību centieniem, lai padarītu starptautisko sadarbību efektīvāku, uzlabotu politikas integrāciju, īstenotu spēkā esošos tiesību aktus un veicinātu vides tehnoloģiju izstrādi (Sestā Kopienas vides rīcības programma (6EAP)). Jāpievērš īpaša uzmanība tam, kā īsteno Konvenciju par jūras piesārņojuma novēršanu no sauszemes avotiem ⁽⁶⁾.

3.1.3 Pārāk lielā emisiju daudzuma radītā CO₂ un citu siltumnīcefekta gāzu uzkrāšanās atmosfērā jau izraisījusi CO₂ lielāku absorbciju okeānos, un paredzams, ka minētais process turpināsies. Tā rezultātā jūras ūdens skābums aizvien vairāk negatīvi ietekmēs jūras vidi. Jāpaplašina zinātniskā izpēte saistībā ar minēto ietekmi uz jūras vidi, kā arī jāveic izpēte par videi draudzīgu metožu izstrādi, lai veicinātu CO₂ atkārtotu absorbciju. Turklāt jūras energoresursi būs nozīmīgi Eiropas energoresursu diversifikācijā.

3.1.4 Paziņojumā nav ņemts vērā ievērojamais naftas radītais piesārņojums jūrās un upēs, kura liela daļa attiecināma uz izklaides kuģu braucieniem, jo īpaši ņemot vērā īpašo situāciju piekrastes valstīs, kur šādi kuģi parasti veic reisus ⁽⁷⁾. Turklāt jūras vides piesārņojuma problēmu saasina karakuģu darbība, kas izvairās no ES noteikumu ievērošanas, radot aizvien lielāku kaitējumu videi un tūrismam.

⁽⁶⁾ Parīze, 1974. gada 4. jūnijs, grozīta saskaņā ar 1986. gada 26. marta protokolu. Minēto konvenciju aizstāj ar Konvenciju par Ziemeļaustrumu Atlantijas reģiona jūras vides aizsardzību (OSPAR Konvencija), kas tika pieņemta Parīzē 1992. gada septembrī un stājās spēkā 1998. gada martā.

⁽⁷⁾ IMO/FAO/UNESCO-IOC/WMO/WHO/IAEA/UN/UNEP: Kopīga ekspertu grupa par jūras vides aizsardzības zinātniskajiem aspektiem - GESAMP.

3.1.5 EESK atkārtoti uzsver, ka kuģniecības nozare izmanto zemākās kvalitātes degvielu, jo naftas pārstrādes rūpnīcas neno drošina labākas kvalitātes degvielu. Komiteja atbalsta iniciatīvas vispārējā līmenī pievērsties jautājumam par degvielas kvalitāti⁽⁸⁾, lai radikāli samazinātu emisijas no kuģiem.

3.1.6 Jūras un gaisa piesārņojums no visiem avotiem degradē jūras vidi, negatīvi ietekmējot veselības, sociālo un ekonomisko jomu. Izstrādāti pietiekami pasākumi, lai kontrolētu un mazinātu kuģu radīto jūras piesārņojumu, tostarp arī soda sankcijas piesārņotājiem, un tie ir stingri jāīsteno. Tomēr nav izstrādāti līdzīgi pasākumi, lai risinātu jautājumu par jūru un upju piesārņojumu no citiem avotiem (piemēram, rūpniecības uzņēmumu darbības rezultātā, pilsētu radītais piesārņojums, lauksaimniecības darbības un pesticīdi). EESK izsaka bažas par to, ka gadījumā, ja netiks īstenoti visaptveroši un efektīvi pasākumi, tiks apdraudēts piekrastes un jūras tūrisms, kas ir Eiropas vislielākā ar jūru saistītā nozare. Šādi pasākumi arī palīdzētu saglabāt jūras vides apjomu un dažādību, ieskaitot zivju krājumus.

3.1.7 EESK uzsver nepieciešamību apspriest iespējas noslēgt ES un Vidusjūras dienvidu reģiona valstu divpusēju līgumu kaimiņattiecību politikas gadskārtējo rīcības plānu ietvaros. Minētais līgums nodrošinās to, ka attiecīgās trešās valstis kopā ar ES dalībvalstīm uzņemsies daļu atbildības par jūras ūdens tīrības saglabāšanu, kontrolējot emisijas gaisā un atkritumu izmešanu upēs (piemēram, Nīlas deltā). Galīgais mērķis būtu saglabāt Vidusjūru kā kopīgo mantojumu.

3.2 Sociālie aspekti

3.2.1 Paziņojumā uzsvērts cilvēciskā faktora nozīmīgums jūras klasteros. Tomēr, cenšoties atrast ekonomisko, sociālo un vides aspektu atbilstošu līdzsvaru ilgtspējīgā jūrniecības politikā, rīcības plānā jāpievērš nopietna uzmanība sociālajai dimensijai.

3.2.2 EESK ir gandarīta par sociālo partneru (ETF un ECSA asociāciju) vienošanos iekļaut atsevišķus ILO Jūras darba konvencijas noteikumus (2006) Kopienas tiesību aktos. EESK vēlas, lai iespējami ātrāk pasaules līmenī tiktu īstenoti jūras darbaspēka nodarbinātības standarti atbilstoši Konvencijai, tādējādi nodrošinot līdzvērtīgus noteikumus visiem jūrniekiem. Vienlīdz svarīgi ir arī tas, lai dalībvalstis ratificētu attiecīgos starptautiskos dokumentus saistībā ar zvejniecības nozari, ieskaitot ILO 2007. gada Konvenciju par darba apstākļiem uz zvejas kuģiem.

3.2.3 Saistībā ar rīcības plāna izstrādi par ES jūrnieku kvalifikāciju EESK pievērš uzmanību nepieciešamībai pārskatīt IMO STCW⁽⁹⁾ Konvenciju par vispārēju apmācību un sertifikācijas

standartiem. Jebkuram ES priekšlikumam jābūt atbilstošam SJO un ILO režīmam.

3.2.4 EESK ciešā atbalsta nepieciešamību sadarbībā ar sociālajiem partneriem pārskatīt atkāpes ES darba tiesību aktos, kas ietekmē jūrniekus un zvejniekus, un pieprasa paskaidrojumus saistībā ar jūrniecības izcilības sertifikātu. Jāapsver jūrniecības izcilības sertifikāta izsniegšanas iespējas jūrniekiem, kuri nodrošina prāmju pārvadājumus ES iekšienē (obligāti) un citu pakalpojumu sniegšanas gadījumos (pēc izvēles).

3.2.5 ES jūrnieku karjeras veicināšana var būt efektīva vienīgi tad, ja resursus izmanto kvalitatīvāku standartu sasniegšanai, tādējādi veicinot ES jūrnieku priekšrocības konkurences ziņā, pamatojoties nevis uz izmaksām, bet gan kvalitāti.

3.2.6 Pieaugošais kvalificētu jūrnieku trūkums rada satraucošas sekas attiecībā uz ES jūrniecības drošības infrastruktūru, un bez ES un dalībvalstu saskaņotiem centieniem situācija tikai pasliktināsies. Bez pietiekama speciālistu skaita Eiropai pietrūks zināšanu un pieredzes, kas nepieciešama svarīgākajiem un drošībai būtiskajiem ar jūrniecību saistītajiem pasākumiem (kuģu pārbaude, apskate, tiesību akti, apdrošināšana, kuģu satiksmes pakalpojumi, glābšana, krasta apsardze un loču vadības pakalpojumi). Turklāt veseli jūrniecības klasteri var pārcelties uz citiem reģioniem. Pašreizējie pasākumi ir izrādījušies nepietiekami, un EESK izsaka nožēlu, ka Komisija neplāno minētā jautājuma risināšanu ātrāk kā 2009. gada beigās.

3.2.7 EESK izsaka bažas par to audzēkņu lielo skaitu, kuri atskaitīti no jūrskolām dažās dalībvalstīs un jūrniekiem, kuri drīz vien pamet šo profesiju. Ja vien pašreizējai kritiskajai situācijai netiks veltīta pienācīga uzmanība, jūrnieka profesija ES varētu būt nopietni apdraudēta; visaptverošas stratēģijas ietvaros jāizstrādā risinājumi, lai celtu jūrnieka profesijas prestižu. Plašāk jāattīsta sociālo partneru (ECSA un ETF) jau organizētās karjeras veidošanas iespēju nodarbības. Jūrnieka profesijas pozitīvo aspektu uzsvēršana jāapvieno ar pasākumiem, lai mudinātu cilvēkus turpināt darbu minētajā profesijā.

3.2.8 "Peldošā universitāte" sniedz jūras pieredzi studentiem, kuri piedalās šajā braucienā. Ideja par okeānā peldošu universitātes pilsētiņu turpmāk jāpēta Eiropas Komisijai, lai labus studentus mudinātu izvēlēties karjeru jūrniecības jomā. Jomā. Eiropas lielajās ostās pilsētās varētu izveidot skolas, kuras līdzinātos Ņujorkas "Harbour School"⁽¹⁰⁾ un kurās pamatskolas un varbūt arī vidusskolas skolēniem uz sauszemes (vienkāršības nolūkos), bet tomēr jūras tuvumā, mācītu visus priekšmetus, lai iepazīstinātu viņus ar jūras vidi, kuģniecību un navigācijas pamatiem.

⁽⁸⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Dažādu enerģijas veidu izmantošana transporta nozarē", (TEN 305) CESE 269/2008, 13.2.2008.

⁽⁹⁾ IMO: Starptautiskā jūrniecības organizācija, STCW: Jūrnieku apmācības, sertifikācijas un uzraudzības standarti.

⁽¹⁰⁾ Skatīt "New York Harbour School"
<http://www.newyorkharbourschool.org>

3.2.9 EESK lūdz Komisiju izvērtēt dalībvalstu paraugprakses piemērus, kā vidējās izglītības līmenī tiek popularizētas profesijas, kas saistītas ar jūru.

3.2.10 Risinot jautājumus par jūras negadījumiem, turpmākajā politikā jāiekļauj šādi apsvērumi:

- piekrastes valstīm jāuzņemas daļa atbildības par kuģošanas drošību un vides aizsardzību. Šim nolūkam būs nepieciešami stingrāki kuģu reģistrācijas noteikumi, kā arī funkcionāls trauksmes un palīdzības sniegšanas tīkls, ko papildina novērošanas iekārta pavadonī, kā arī jūras un gaisa patruļas, kurām ir viss nepieciešamais aprīkojums;
- jūras negadījumu novēršanu nedrīkst subjektīvi saistīt ar cilvēka faktoru, liekot jūrniekiem uzņemties pārmērīgu atbildību. Tā jābalsta uz integrētu sistēmu, ar kuras palīdzību, izmantojot modernas elektroniskās drošības ierīces un uzlabotas konstrukcijas un iekārtas uz kuģiem, samazinās cilvēku radīto kļūdu iespējas (kapteiņa un komandas kļūdas). Jūrlietu tiesību sistēmā godīgi un skaidri jāsadala atbildības jomas, kas attiecas uz jūrniecības profesijām, krasta uzraudzības dienestiem, kuģu īpašniekiem, kuģu reģistriem un jūras administrācijas iestādēm.

3.2.11 Īpaši bīstamos laika apstākļos jūrnieki var veikt pasākumus, kas krietni pārsniedz viņu ikdienas pienākumu ietvarus. SJO ģenerālsēkretārs sacīja: "Darba vides apstākļi profesionāliem jūrniekiem reizēm rada tādas situācijas, kurām gandrīz nemaz vai nemaz nav iespējams sagatavoties. Viņu reakcija ir īstas drosmes pārbaude, un šo drosmi ir atbilstoši jāatzīst un jānovērtē" ⁽¹⁾. Komisiju aicina ņemt vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinot turpmākos pasākumus, lai risinātu jautājumu par jūras negadījumiem.

3.3 Ekonomiskie jautājumi

3.3.1 Ar plānoto paziņojumu par ES Jūras transporta politiku 2008.-2018. gadam ir jārada atbilstoša pamatsistēma, lai piesaistītu ieguldījumus kuģniecības jomā un palīdzētu stiprināt Eiropas kuģniecības globālo vadošo lomu un Eiropas kuģniecības kā jūrniecības klastera virzītājspēka veicināšanu.

3.3.2 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija atzīst vispārēju noteikumu nepieciešamību globālajai nozarei, starptautiskā tiesiskā regulējuma nozīmīgumu jūrniecības jomā un atbalstu starptautiskajās organizācijās (kā, piemēram, SJO) tiesību aktu radīto sarežģījumu risināšanai. Neapšaubāmi ir jāņem vērā kuģniecības globālais raksturs, globālais darba tirgus, kurā notiek

kuģniecības darbība, kā arī Eiropas kuģniecības nozares konkurētspējīgā pozīcija pasaules tirgū.

3.3.3 Atkārtoti jāuzsver nepieciešamība paaugstināt esošo ostu jaudu un pakalpojumu efektivitāti, kā arī nepieciešamība palielināt ostu jaudas un uzlabot savienojumus ar iekšzemi.

3.3.4 EESK atzīmē, ka ir ņemti vērā tās ierosinājumi, piemēram, SJO konvenciju ratificēšanas veicināšana ES dalībvalstīs un starptautiskā līmenī, kā arī ierosinājumi attiecībā uz ostu attīstību, kuģu radītā gaisa piesārņojuma līmeņa samazināšanu, daudznozaru klasteru un Eiropas jūrniecības klasteru tīkla veidošanu. Eiropas kuģniecības svarīgā nozīme Eiropas un starptautiskajā tirdzniecībā un Eiropas iedzīvotāju ikdienas dzīvē arī ir atzīta.

3.3.5 Attiecībā uz "Eiropas jūras kuģniecības telpu bez šķēršļiem" atbilstoši EESK ⁽¹²⁾ viedoklim paziņojumā ir uzsvērts, ka minētā koncepcija attiecas tikai uz virtuālās jūrniecības telpas izveidi, kurā tiks vienkāršotas administratīvās un muitas formalitātes un atvieglota tirdzniecība saistībā ar ES vienoto tirgu. EESK atzīmē Komisijas uzsāktās konsultācijas ar mērķi pieņemt lēmumu par iespējamiem turpmākajiem priekšlikumiem, lai efektīvi īstenotu šo koncepciju.

3.3.6 EESK uzskata, ka ES dalībvalstīm ir jāīsteno paplašināta sadarbība un koordinācija starptautisko organizāciju ietvaros, neapdraudot dalībvalstu atsevišķo līdzdalību. ES dalībvalstu kompetentajam ieguldījumam starptautisko organizāciju darbībā ir augsta reputācija, un to vajadzētu nevis mazināt, bet gan veicināt.

3.3.7 EESK atbalsta mērķi izmantot ES ietekmi uz trešām valstīm attiecībā uz svarīgāko starptautisko jūrniecības konvenciju piemērošanas un ratifikācijas veicināšanu. Eiropas ostu kontrolei jāpārbauda gan ES, gan trešo valstu kuģu atbilstība starptautiskajiem vides un sociālajiem standartiem.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Piekrastes reģioni un salas

4.1.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka ir ņemti vērā Komitejas priekšlikumi par piekrastes tūrisma veicināšanu un datu bāzi par ES finansējuma piešķiršanu piekrastes reģioniem. Salu jautājums jāizvirza ES uzmanības centrā, īstenojot šādus pasākumus:

- salu infrastruktūras uzlabošana, lai veicinātu jūras tūrisma;

⁽¹⁾ SJO balva par īpašu droširdību jūrā, 2007. gada 19. novembrī.

⁽¹²⁾ Atzinums par tematu "Zaļā grāmata: Ceļā uz turpmāko ES jūrniecības politiku" COM(2006) 275, OV C 168, 20.7.2007., 50.-56. lpp.; atzinums par tematu "Kopējā ES ostu politika", OV C 168, 20.7.2007., 57.-62. lpp.; atzinums par tematu "Jūras maģistrāles un to iekļaušana loģistikas ķēdēs", (TEN 297) CESE 1204/2007, 18.12.2007.

- tūrisma sezonas pagarināšana salās, izmantojot dažādus kultūras, reliģiskos un sporta pasākumus;
- saziņas uzlabošana starp salām un cietzemi, izmantojot jaunās tehnoloģijas, ko atbalsta ar ES fondu līdzekļiem;
- atsāļošanas uzņēmumu celtniecība, neizjaucot vides līdzsvaru, lai risinātu ūdens trūkuma jautājumu, kas klimata dēļ kļūs par vienu no lielākajām problēmām Vidusjūras reģiona valstīs.

4.2 Ziemeļu Ledus okeāns un attiecības ar trešām valstīm

4.2.1 EESK atzinīgi vērtē šādus aspektus: priekšlikumus par pastiprinātu sadarbību Vidusjūras un Melnās jūras jautājumu risināšanā, ES paplašināšanu, kā arī Eiropas kaimiņattiecību politiku un Ziemeļu dimensiju.

4.2.2 Ziemeļu ledus okeāna dzīlēs atrodas apmēram 20 %–30 % pasaules neatklāto naftas rezervju. Iespējams, ka klimata pārmaiņu dēļ līdz 2015. gadam izveidosies situācija, ka kuģniecības maršruti Ziemeļu ledus okeānā būs atvērti gada lielāko daļu. Arktikas maršrutu atvēršana ir izdevīga gan no attāluma, gan drošības viedokļa: piemēram, izmantojot minēto maršrutu, attālums no Šanhajas līdz Roterdamai ir par 1 000 jūdzēm īsāks nekā kuģojot cauri Suecas kanālam. Īsāku kuģošanas maršrutu izmantošanas rezultātā varētu ievērojami samazināties degvielas patēriņš un emisiju daudzums. EESK atzīmē, ka, ņemot vērā virkni juridisku un ar vidi saistītu jautājumu, kuru risināšanā iesaistītas vairākas valstis, starptautisko tiesību normu par kuģošanu ledus apstākļos precizējums būs obligāti nepieciešams. Šajā sakarā Komiteja ar interesi gaida ziņojumu par Ziemeļu ledus okeānu, kurā tiks apskatīta klimata pārmaiņu ģeopolitiskā ietekme. Savlaicīgi jāizpēta šo jauno maršrutu iespējamā ietekme uz vidi.

4.3 Kuģošanas uzraudzība

4.3.1 EESK atbalsta priekšlikumus par kuģošanas uzraudzības Eiropas tīklu un dalībvalstu krasta patruļu uzlaboto sadarbību. Šādi pasākumi veicinās kuģošanas drošību un drošumu, zivsaimniecības kontroli, ārējo robežu kontroli un aizsargās jūras vidi.

4.4 Jūru un upju piesārņošana

4.4.1 Upju un jūru piesārņošana (Baltijas jūra un Melnā jūra) no sauszemes avotiem ir problēma, kuras risināšanai ir jāpastiprina ES darbs rīcības plāna ietvaros. Politiskā izdevīguma dēļ problēmas jārisina daudzpusējā, nevis vienpusējā līmenī.

4.5 Zivsaimniecība

4.5.1 Ņemot vērā zivju sugu satraucošo samazināšanos vai izzušanu, EESK uzsver nepieciešamību racionāli izmantot zivju resursus. Priekšlikumi par zivsaimniecības pārvaldību ir atbilstoši. Zvejniecība ir viena no būtiskākajām profesijām, un jādara vairāk, lai palielinātu zvejnieku drošības kultūru. Jo īpaši nepieciešams risināt jautājumu par drošības pasākumiem uz tādām

zvejas kuģiem, kuru garums ir mazāks par 24 metriem (nepilnība spēkā esošajās starptautiskajās konvencijās un ES direktīvās). EESK atgādina, ka sugu saglabāšana ir nepieciešama, bet tai ir sociālas sekas, kuru pārvarēšanai steidzami ir jāpievērš uzmanība. Zivju resursu nepietiekamība ietekmē zvejnieku darbību, un tās dēļ zvejnieki savu dzīvību pakļauj briesmām.

4.5.2 Zvejnieka profesija ir saistīta ar milzīgu fizisku un finansiālu risku, un tādēļ darbu pārtraukušo skaits šajā profesijā ir tik liels. Steidzami ir vajadzīgi ES projekti un programmas, lai pilnveidotu zvejas kuģu tehnoloģijas. Paraugprakses apmaiņas ietvaros par zvejnieka profesijas pievilcību EESK iesaka plaši izplatīt Eiropas sociālo partneru *Europêche* un *ETF* nesen publicēto “Rokasgrāmatu par nelaimes gadījumu novēršanu jūrā un zvejnieku drošību” (*Handbook for the prevention of accidents at sea and the safety of fishermen*). Vienlīdz nozīmīga ir ILO 2007. gada jūnijā pieņemtās Konvencijas par darba apstākļiem uz zvejas kuģiem ratificēšanas paātrināšana. Par galīgo mērķi būtu jāizvirza ilgtspējīgāka pievilcīgāka zvejniecība.

4.6 Kuģu pārstrāde

4.6.1 Nesenajā atzinumā par tematu “Zaļā grāmata par kuģu labāku demontāžu”, COM(2007) 269, EESK ir izteikusi bažas, ka “visā pasaulē vērojams būtisks tādu demontāžas uzņēmumu trūkums, kuri atbilst vides un sociālās ilgtspējības principiem”. “Stāvoklis vēl vairāk pasliktināsies, pieaugot to kuģu skaitam, kuru izmantošana tiks pabeigta pēc tam, kad visā pasaulē tiks pārtraukta vienkārša korpusa naftas tankkuģu ekspluatācija”⁽¹³⁾. Iekārtas un darba apstākļi Dienvidāzijā (kur lielākoties veic kuģu demontāžu), ir jāuzlabo atbilstoši starptautiski pieņemamiem standartiem.

4.6.2 EESK atbalsta progresu starptautiskajā līmenī attiecībā uz novecojušu kuģu efektīvu, drošu un ekoloģiski noturīgu demontāžu. Par prioritāti ir izvirzīta obligātas konvencijas noslēgšana līdz 2008.–2009. gadam, līdz tam veicinot SJO vadlīnijas. Šādi starptautiski pieņemti kritēriji kuģu īpašniekiem izvirzītu skaidras prasības sniegt sīku informāciju par potenciāli bīstamiem materiāliem uz viņu kuģiem un kuģu pārstrādes uzņēmumiem būtu noteikti minimālie standarti attiecībā uz veselības un drošības noteikumiem un bīstamo materiālu pārvaldību.

4.7 Nolīgumi par kuģu pārmeklēšanu un drošību

4.7.1 Pastiprināti drošības apsvērumi ir pamudinājuši vairākas ES dalībvalstis noslēgt divpusējus nolīgumus ar trešām valstīm par kuģu pārmeklēšanu. EESK atkārtoti uzsver, ka attiecībā uz šādām iniciatīvām ir vēlama ES dalībvalstu koordinēta pieeja un saskaņota darba dalīšana, minēto noteikumu piemērošanā iesaistot arī valstu jūras spēkus. Alternatīvi tam ES dalībvalstis varētu iespējami drīz ratificēt protokolus par nelikumīgu darbību novēršanu (SUA), kuros ietvertas garantijas kuģniecības operatoru uzņēmējdarbības interešu aizsardzībai un jūrnieku cilvēktiesību aizsardzībai.

⁽¹³⁾ Atzinums par tematu “Zaļā grāmata par kuģu labāku demontāžu”, CESE 1701/2007 galīgā redakcija, 2007. gada 13. decembrī.

4.7.2 EESK izsaka bažas par aizvien biežākajiem uzbrukumiem tirdzniecības kuģiem un bruņotas laupīšanas un jūras pirātisma gadījumiem, jo īpaši Dienvidaustrumāzijā un Āfrikā. EESK mudina ES veikt pasākumus, lai tirdzniecības kuģus bīstamos ūdeņos pavada jūras spēku kuģi.

4.8 Krasta elektrība

4.8.1 Kā pasākumu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai kuģu pietauvošanās laikā Komisija ierosina krasta elektrības izmantošanu (rīcības plāns). Izmantojot krasta elektrību,

kuģos netiks dedzināta degviela un tādējādi nenotiks piesārņotāju emisijas (sēra oksīda, slāpekļa oksīda, daļiņu) un CO₂ emisijas.

4.8.2 EESK atbalsta šo priekšlikumu, tomēr pievērš uzmanību šādam aspektam: viens risinājums var nebūt piemērots visiem kuģiem; krasta elektrību var ražot spēkstacijās, sadedzinot kurināmo un ogles un tādējādi radot papildu CO₂, kas var mazināt pozitīvo ietekmi. Tādēļ EESK aicina Komisiju ņemt vērā iepriekš minētos apsvērumus, lai varētu ierosināt saprātīgas politikas izstrādi vispārējā līmenī.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1172/98 par statistikas pārskatiem attiecībā uz autopārvadājumiem”

COM(2007) 778 galīgā redakcija — 2007/0269 (COD)

(2008/C 211/08)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 285. panta 1. punktu 2008. gada 27. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1172/98 par statistikas pārskatiem attiecībā uz autopārvadājumiem”.

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komitejas 444. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 145 balsīm par un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu ⁽¹⁾ par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Pašlaik tiek sagatavots Komitejas atzinums par regulatīvo kontroles procedūru [COM(2007) 741 galīgā redakcija, COM(2007) 822 galīgā redakcija, COM(2007) 824 galīgā redakcija un COM(2008) 71 galīgā redakcija].

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Videi nekaitīgi un konkurētspējīgi MVU — Programma, lai palīdzētu maziem un vidējiem uzņēmumiem ievērot vides tiesību aktus””

COM(2007) 379 galīgā redakcija — SEC(2007) 906, SEC(2007) 907, SEC(2007) 908

(2008/C 211/09)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 8. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Videi nekaitīgi un konkurētspējīgi MVU — Programma, lai palīdzētu maziem un vidējiem uzņēmumiem ievērot vides tiesību aktus””.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 27. martā. Ziņotājs — Chiriaco kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 109 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu sākt atbalsta programmu, kas īpaši paredzēta, lai palīdzētu maziem, vidējiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem ievērot vides tiesību aktus, ņemot vērā to sarežģītību un MVU ekonomisko un sociālo nozīmi Eiropas ekonomikā. Tomēr šajā sakarā EESK uzsver, ka īpaša uzmanība jāvelta mikrouzņēmumiem, ņemot vērā to strukturālās grūtības, kuru dēļ tie ir mazāk aizsargāti.

1.2. EESK apzinās, ka MVU var būt grūtības ievērot vides tiesību aktus to sarežģītības dēļ, un atzinīgi vērtē tādu instrumentu izstrādi, kas veicina labāku to izpratni. Lai gan pēdējo desmit gadu laikā arvien pieaugoša uzmanība ir veltīta sociālajiem jautājumiem, bet jo sevišķi vides jautājumiem, visi uzņēmumi vēl neizmanto to sociālo atbildību kā konkurences priekšrocības faktoru.

1.3. EESK uzskata, ka Komisija, ierosinot programmu, kas palīdzētu MVU ievērot vides tiesību aktus, ir spērusi pirmo ļoti nozīmīgo soli.

1.4. EESK uzskata, ka MVU gadījumā Komisijai jāizmanto proaktīva pieeja, teritoriālajā līmenī izstrādājot uzņēmumu sadarbības struktūru. Šajā sakarā īpaša uzmanība jāpievērš pārrobežu sadarbībai.

1.5. Sevišķi svarīgi ir:

— noteikt, ņemot vērā tiesiskā regulējuma lielo sarežģītību, vienotus vides tiesību aktus, lai, valstu līmenī saskaņojot normatīvos aktus, panāktu juridisko atbilstību;

— vienkāršot un uzlabot normatīvo vidi, jo īpaši vienkāršāk un skaidrāk formulējot tekstus;

— samazināt birokrātisko un administratīvo slogu;

— attīstīt katrā nozarē MVU pieejamākas un pielāgotas vides pārvaldības sistēmas;

— uzkrāt zinātību, sevišķi ar MVU organizāciju starpniecību, apmācot vietējos ekspertus, kas nodrošinātu profesionālu palīdzību;

— reorganizēt programmas finanšu resursus, lai tā kļūtu vienkāršāka un efektīvāka;

— uzlabot komunikāciju un informāciju, jo sevišķi izplatot paraugprakses rezultātus.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

2.1. Komisijas paziņojuma mērķis ir palīdzēt maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) efektīvi izmantot enerģiju un resursus⁽¹⁾. Līdz ar to tā nosaka tiesisko regulējumu un piedāvā pasākumus, kuru uzdevums ir pastiprināt pašreizējās politikas jomas un iniciatīvas atbilstoši mazo uzņēmumu specifiskajām īpatnībām. Šajā nolūkā Komisija ierosina izveidot programmu, kuras uzdevums ir palīdzēt MVU īstenot vides tiesību aktus. Ar minētas programmas palīdzību būs iespējams iegūt finanšu resursus, kurus varēs izmantot atbalsta tīklu attīstībai. Tā vienkāršos piekļuvi vides pārvaldības sistēmām un palielinās uzņēmumu izpratni par vides jautājumiem.

⁽¹⁾ COM(2007) 379 galīgā redakcija.

2.2. Lai gan mazie vai vidējie uzņēmumi vidēji nodarbina mazāk nekā 250 darbinieku, kopumā Eiropas Savienībā MVU skaits sasniedz 23 miljonus, veidojot aptuveni 99 % no visiem uzņēmumiem un 57 % no ES ekonomikas pievienotās vērtības. Ņemot vērā tik nozīmīgu ieguldījumu ES apgrozījumā, MVU ievērojami ietekmē vidi.

2.3. Daudzi uzņēmumi neizprot to darbības ietekmi uz vidi, bet lielākā daļa no tiem uzskata, ka ietekme ir nenozīmīga vai pat tās nav. Turklāt MVU ir tendence uzskatīt, ka, ciktāl nav pierādīts pretējais, tie pilnībā ievēro spēkā esošos tiesību aktus. Šajā situācijā MVU darbības var palielināt darbinieku veselības un drošības risku, kā arī ievērojami apdraudēt vidi. Visbeidzot, neiekļaujot vides aspektus savās ekonomiskajās darbībās, MVU var palaist garām izdevību gūt ekonomisko labumu no iespējām, ko sniedz labāka vides pārvaldība un ekoinovācija.

2.4. Programma, ko ierosināja Komisija, lai palīdzētu maziem un vidējiem uzņēmumiem ievērot vides tiesību aktiem, paredz pasākumus, kuru uzdevums ir, no vienas puses, nodrošināt, lai iespējami samazinātos MVU darbības ietekme uz vidi, bet, no otras puses, atvieglot spēkā esošo tiesību aktu ievērošanu. Programmā ir paredzēts samazināt izmaksas, kas saistītas ar noteikumu ieviešanu, atrodot instrumentus un politikas pasākumus, kuru uzdevums ir izvirzīt vides aizsardzības prasības MVU darbības centrā.

2.5. Paziņojumā ierosinātie pasākumi paredzēti, lai izplatītu MVU īpaši sagatavotu informāciju, kā arī veicinātu atbalsta tīklus un vietējo vides ekspertu apmācību.

2.6. Programmu finansēs no LIFE+ budžeta (5 miljoni euro laika posmā no 2007. gada līdz 2013. gadam). Papildu finansējums nāks no Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas (CIP) un no struktūrfondiem.

2.7. Jau ir pieejama tīmekļa vietne septiņās valodās par ES vides politiku MVU jomā un ir paredzēts izdot darbības pamatnostādnes par energoefektivitāti, emisiju gaisā, atkritumu ražošanu, piesārņojošo vielu iekļūšanu ūdenī un augsnē. Tiks arī izdota rokasgrāmata par jaunām finansēšanas iespējām.

2.8. Sākot ar 2008. gadu, jaunais uzņēmumu un jauninājumu atbalsta tīkls piedalīsies programmas īstenošanā. Kopā ar citiem MVU atbalsta tīkliem tam būs liela nozīme, lai palīdzētu MVU ar rīcības pasākumu starpniecību īstenot ES vides politiku.

2.9. Paziņojumam pievienotais Komisijas dienestu darba dokuments ietver īpašu gadījumu un paraugprakses piemērus, ko īstenojuši MVU Eiropā un pasaulē.

3. Vispārējās piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas programmu, jo vairāk tāpēc, ka tā atzīst MVU nozīmi un vērtību Eiropas ekonomikā un sabiedrībā.

3.2. Šajā sakarā EESK uzsver Feiras 2000. gada 19. un 20. jūnija Eiropadomes lēmuma ⁽²⁾ un Eiropas Mazo uzņēmumu hartas ⁽³⁾ nozīmi, kurā teikts, ka mazie uzņēmumi ir Eiropas ekonomikas pamatu pamats un ka tie ir galvenais darba vietu avots un uzņēmējdarbības ideju rašanās vieta. Starp Hartā minētajām prioritātēm ir uzņēmumu izaugsmes un konkurētspējas palielināšana ne vien reģionālā līmenī, bet arī globalizētā tirgū.

3.3. Vides ietekmes novērtējums jāiekļauj uzņēmumu pārvaldības sistēmā. Tā kā lielākā daļa MVU, bet jo sevišķi mazie uzņēmumi un mikrouzņēmumi parasti neīsteno vides politiku, jāpieņem integrēta vides pārvaldība, lai nodrošinātu, ka administratīvais slogs tiek samazināts līdz minimumam.

3.4. Pirmais solis, kas jāveic šajā virzienā, ir veicināt apziņu, ka šāda prakse ir ne tikai papildu izmaksas vai ierobežojums, bet arī instruments, kas spēj uzlabot uzņēmuma konkurētspēju un ilgtermiņā radīt pievienoto vērtību.

3.5. Uzņēmumi, kas spēj pastāvīgi pārraudzīt minētās darbības, piemēram, ar vides pārvaldības sistēmu starpniecību, var arī paplašināt kontrolei pakļautos pārvaldības kritērijus, iekļaujot vienā stratēģiskā plānā gan ekonomiski finansiālos datus, gan datus par sociālo un vides ietekmi ⁽⁴⁾. Tādējādi papildus ekonomiskajām un ekoloģiskajām priekšrocībām, ko sniedz efektīva un racionāla resursu izmantošana, tiek nodrošināta darba ņēmēju drošība, pateicoties pārmaiņām darba organizācijā.

3.6. Līdz ar to EESK atbalsta nepieciešamību pieņemt ilgtermiņa stratēģiju, kuru dalībvalstis nekavējoties īsteno.

4. Īpašas piezīmes

Piezīmes par Komisijas rīcības plānā ierosinātajiem

4.1. Labāks tiesiskais regulējums politikas izstrādei un īstenošanai. Šajā sakarā "labāks tiesiskais regulējums" nozīmē vairāk iesaistīt MVU vides politikas izstrādē un minēto politiku veidot, analizējot paraugpraksi, kas, ja pareizi noteikta un izplatīta, sniedz ievērojamu atbalstu vides tiesību aktu īstenošanai

⁽²⁾ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en0.htm.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/charter/docs/charter_lv.pdf.

⁽⁴⁾ Skat. A Comparative Analysis of the Environmental Management, Performance and Innovation of SMEs and Larger Firms based on the OECD database, Julien Labonne, 2006. gada jūlijs.

visekonomiskākā veidā. Administratīvā un birokrātiskā sloga samazināšana Kopienas, valsts un reģionālā līmenī, kā arī lielāka skaidrība ir jāpanāk ne tikai saistībā ar iespējamiem jauniem likumdošanas instrumentiem, bet arī ar iespējamo esošo noteikumu pārskatīšanu.

4.2. Pieejamāku un pielāgotu vides pārvaldības sistēmu izveide. Vides politikas pasākumu iekļaušana stratēģiskajos lēmumos par izaugsmes un jauninājumu veicināšanu ļaus uzņēmumiem ne vien ievērot esošos noteikumus, bet arī izmēģināt jaunu un labāku praksi, ņemot vērā iniciatīvas brīvību un juridiskās saistības, lai apmierinātu mazo uzņēmumu un mikrouzņēmumu īpašās vajadzības. Jo īpaši jāveicina vides pārvaldības sistēmas (piemēram, EMAS vai ISO). Lai īstenotu Eiropas vides vadības un audita sistēmu (EMAS – *European Eco-Management Audit Scheme*), regulā jāiekļauj MVU labvēlīgas klauzulas, jāparedz MVU struktūrai atbilstošu piemērošana ⁽⁵⁾, kā arī pakāpeniski jāsamazina pašreizējo inspekciju skaits un tādas informācijas apjoms, ko pieprasa no reģistrētiem uzņēmumiem. Izvirzītais mērķis ir stimulēt MVU piedalīties, ņemot vērā, ka pašlaik ievērojams reģistrēto uzņēmumu skaits ir konstatēts tikai Itālijā, Vācijā un Spānijā. EESK cer, ka sakarā ar pašreizējo EMAS pārskatīšanu Komisija ņems vērā šos ierosinājumus, kā arī EESK 2006. gada jūlija atzinumu ⁽⁶⁾ par klimata pārmaiņām un pilsonisko sabiedrību. Visbeidzot, EESK aicina Komisiju meklēt noderīgus elementus vietējā un reģionālā līmenī pieejamos neoficiālos un nekodificētos instrumentos, lai papildinātu pašreizējās vides pārvaldības sistēmas, jo tikai MVU un MVU apvienību tieša iesaistīšanās vietējā un reģionālā līmenī var mainīt pašreizējo situāciju.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

4.3. Mērķtiecīga finansiālā palīdzība un daudzgadu finanšu programma. Pieejamo finanšu instrumentu daudzveidība var būt par iemeslu neskaidrībām un nepareizai to darbībai. Tādēļ ir vēlams pēc iespējas ātrāk izdot Komisijas paredzēto rokasgrāmatu par jaunām finansēšanas iespējām tādiem projektiem, kas veicina vides tiesību aktu ievērošanu un MVU ekoloģisko rādītāju uzlabošanu. Tāpēc ilgtermiņā jāparedz tikai viens budžeta postenis visām ar MVU saistītām darbībām.

4.4. Vietējo vides ekspertu tīkla izveidošana MVU. Tehniskās palīdzības sniegšanai MVU ir vajadzīgi profesionāli eksperti. Tādēļ jāiesaista vietējā līmeņa MVU apvienības un iestādes. Turklāt jānodrošina pakalpojumi par pieejamu cenu. MVU jābūt iespējai apmācīt un izmantot iekšējos konsultantus.

4.5. Uzlabota saziņa un mērķtiecīgāka informācija. Jāizveido vairākās valodās pieejama tīmekļa vietne, kas sasaistīta ar MVU portālu ⁽⁷⁾ un paredzēta MVU atbalsta tīkliem kā galvenais informācijas avots par ES vides politiku un MVU. EESK uzskata, ka ir svarīgi nodrošināt tūlītēju piekļuvi informācijai un tiešu kontaktu starp Kopienas iestādēm un MVU.

4.6. EESK piekrīt Komisijas iniciatīvai izveidot Eiropas uzņēmumu tīklu (*Enterprise Europe Network*), kas ir jauns svarīgs Eiropas atbalsta tīkls uzņēmumiem ES un ārpus ES. EESK uzskata, ka ES ir svarīgi turpināt nostiprināt MVU paredzētus pakalpojumus, sevišķi tirdzniecībā un pārrobežu investīciju jomā, tehnoloģisko sadarbību starp MVU un lieliem uzņēmumiem, informēt par ES finansējuma avotiem un MVU pieejamām pētniecības programmām.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁵⁾ Pamatnostādnes vides verificētajiem par pārbauci veikšanu MVU, bet jo īpaši mazos uzņēmumos un mikrouzņēmumos. Skat. IV pielikumu Komisijas 2001. gada 7. septembra ieteikumam par pamatnostādņu, kā jāsteno Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 761/2001, ar ko organizācijām atļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS).

⁽⁶⁾ NAT/310 — "Ar klimata pārmaiņām saistīto problēmu risināšana — pilsoniskās sabiedrības loma".

⁽⁷⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/sme/index.htm>.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai saistībā ar pārskatu par to, kā īsteno Ieteikumu 2001/331/EK, ar ko nosaka obligātos kritērijus vides pārbaudēm dalībvalstīs"

COM(2007) 707 galīgā redakcija

(2008/C 211/10)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 14. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai saistībā ar pārskatu par to, kā īsteno Ieteikumu 2001/331/EK, ar ko nosaka obligātos kritērijus vides pārbaudēm dalībvalstīs".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 27. martā. (Ziņotājs — **Josef Zbořil kgs**).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 151 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka vispārējās pamatnostādnes attiecībā uz vides pārbaudēm dalībvalstīs ir **jāizstrādā ieteikuma formā**. Minētais ieteikums tomēr ir jāgroza, lai uzlabotu tā īstenošanu un paaugstinātu efektivitāti. Saskaņā ar tiesību aktiem konkrētajās nozarēs pārbaudes, to apmērs un īstenošana minētajās galvenajās nozarēs ir juridiski saistoša visā Kopienā.

1.2. Lai minēto ieteikumu varētu efektīvi piemērot, tam neapšaubāmi jābūt saprotamam un skaidram. Būtiski svarīgi ir arī skaidri noteikt saistībā ar konstatētajām problēmām veicamo vides pārbaudžu darbības jomu.

1.3. Lai saskaņotu pārbaudes Kopienas teritorijā un uzņēmumiem nodrošinātu līdzvērtīgus nosacījumus, būtiski svarīga ir **terminu definēšana, precizēšana un vienādošana**. Minētos terminus lieto Kopienas tiesībās, bet to definīcijas dažādos tiesību aktos var būt atšķirīgas. Šādu terminu definēšanai būs vajadzīga arī vispārēja padziļināta analīze.

1.4. Bez tam būtiski svarīgi ir **noteikt pārbaudžu plānošanas, īstenošanas un pārraudzības, kā arī attiecīgo ziņojumu izstrādes kritērijus**.

1.5. Attiecībā uz **pārbaudžu pārvaldības sistēmu** būtu ieteicams izmantot mūsdienīgas vadības metodes. Tās ļauj koncentrēt pārbaudes uz noteiktām jomām, kas ir ekoloģiski svarīgas, uzlabot plānošanu un var veicināt vides aizsardzības ilgtspējīgu uzlabošanu.

1.6. Saskaņā ar spēkā esošajiem Kopienas tiesību aktiem **piekļuve informācijai ir jāaskaņo agrīnākā posmā**. Informācijai ir jāsniedz kopaina par pārbaudē konstatēto stāvokli, noteiktajiem pasākumiem stāvokļa izlabošanai, kā arī šajā sakarā īstenotajiem pasākumiem.

1.7. Lai vēl vairāk pastiprinātu starptautisko sadarbību, būtiski svarīgi ir atbalstīt IMPEL tīklu un nodrošināt pārbaudžu un to īstenošanas standartu lielāku saskaņotību.

2. Komisijas dokumenta kopsavilkums

2.1. Pārbaudes ir svarīgs instruments, lai nodrošinātu Kopienas tiesību aktu vides jomā ieviešanu un piemērošanu. Eiropas Parlaments un Padome 2001. gadā pieņēma Ieteikumu 2001/331/EK, kurā paredzēti obligātie kritēriji, kas piemērojami vides pārbaudēm dalībvalstīs ⁽¹⁾.

2.2. Ieteikumā ir noteikti nesaistoši vides pārbaudžu plānošanas, īstenošanas un pārraudzības, kā arī attiecīgo ziņojumu izstrādes kritēriji. Minētā ieteikuma mērķis ir nodrošināt Kopienas tiesību ievērošanu, kā arī veicināt to ieviešanu un saskaņotu piemērošanu visās dalībvalstīs.

2.3. Komisija ir uzsākusi pētījumu par minētā ieteikuma īstenošanu un piemērošanu, uz ko tā pamatosies, izstrādājot ieteikuma jaunu redakciju, kuru paredzēts publicēt 2008. gadā.

2.4. Visas dalībvalstis ir iesniegušas ziņojumu par iepriekš minētā ieteikuma īstenošanu, kā arī ziņojumu par tā piemērošanas gaitā gūto pieredzi. Jāsecina, ka ieteikuma piemērošana dalībvalstīs tomēr ir ļoti atšķirīga. Jāatzīst, ka, lai gan visas

⁽¹⁾ OV L 118, 27.4.2001., 41. lpp.

dalībvalstis ir daļēji īstenojušas minēto ieteikumu, tikai dažas to ir piemērojušas pilnībā. Vēl joprojām vides pārbaudes Kopienā tiek veiktas ļoti atšķirīgi. Šādas atšķirības var izraisīt arī uzņēmumu savstarpējās konkurences traucējumus.

2.5. Lielākās atšķirības, kas būtu jālikvidē, jo īpaši izpaužas šādās jomās.

2.5.1. Piemērošanas jomas noteikšana

2.5.1.1. Piemērošanas jomā šobrīd ir iekļauti rūpniecības uzņēmumi un atkritumu apsaimniekošana, bet tajā nav iekļauti daudzi pasākumi, uz ko attiecas Kopienas tiesību akti vides jomā. Ieteikumā nav paredzēti kritēriji, kas piemērojami atkritumu pārvaldājumu jomā. Atkritumu pārrobežu pārvaldījumus ES līmenī reglamentē regula par atkritumu sūtījumiem⁽²⁾. Minētās regulas īstenošana ir Komisijas būtiska prioritāte.

2.5.1.2. Ieteikumā nav noteikti arī kritēriji, kas piemērojami *Natura 2000* teritoriju pārbaudēm. Komisija atzinīgi vērtē tīkla "Green Enforce" izveidi, kas paredzēts dalībvalstu sadarbības un pieredzes apmaiņas veicināšanai nolūkā sekmēt vides tiesību aktu īstenošanu. Ar minētā tīkla starpniecību tiek izskatīta iespēja veicināt vides pārbažu uzlabošanu, izstrādājot kritērijus *Natura 2000* teritoriju pārbaudēm.

2.5.1.3. Ieteikums neattiecas arī uz tādām vides tiesību aktu jomām kā, piemēram, ķīmisko vielu reģistrēšana un apstiprināšana (REACH⁽³⁾), dažu bīstamu vielu ierobežošanas atsevišķos produktos (piemēram, bīstamās vielas elektriskajās un elektroniskajās iekārtās⁽⁴⁾), izzūdošo sugu augu un dzīvnieku tirdzniecība⁽⁵⁾, kā arī pasākumi saistībā ar ģenētiski modificētajiem organismiem un sistēmas, kas balstās uz ražotāju atbildības principu.

2.5.2. **Definīciju precizēšana:** dažu ieteikumā izmantoto terminu interpretācija dalībvalstīs ir atšķirīga. Dalībvalstīs atšķirīgi interpretē jo īpaši šādus terminus:

⁽²⁾ Regula (EK) Nr. 1013/2006 par atkritumu sūtījumiem, OV L 190, 12.7.2006., 1. lpp.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Regula (EK) 1907/2006 par ķīmisko vielu reģistrēšanu, novērtēšanu un apstiprināšanu, kā arī par šādām vielām piemērojamiem ierobežojumiem, par Eiropas Ķīmisko vielu aģentūras izveidi, par grozījumiem Direktīvā 1999/45/EK un par Padomes Regulas (EEK) Nr. 793/93, Komisijas Regulas (EK) Nr. 1488/94, kā arī Padomes Direktīvas 76/769/EEK un Komisijas Direktīvu 91/155/EEK, 93/67/EEK un 2000/21/EK atcelšanu, OV L 396, 30.12.2006., 1. lpp.

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/95/EK par dažu bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās, OV L 37, 13.2.2003., 19. lpp.

⁽⁵⁾ Padomes Regula (EK) nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, veicot to tirdzniecības pārbaudes, OV L 61, 3.3.1997, 1. lpp.

— pārbaude, kontrole un revīzija,

— pārbaudes iestāde,

— pārbaudes plāns un pārbaudes programma,

— pārrobežu mehānisms,

— kārtējās pārbaudes un ārpuskārtas pārbaudes.

2.5.3. **Pārbažu plānošanas, īstenošanas un pārraudzības, kā arī attiecīgo ziņojumu izstrādes kritēriji:** ieteikuma mērķis ir nodrošināt, ka uzņēmumi, kuriem piemērojamas pārbaudes, labāk ievēro tiesību aktus vides jomā, paaugstinot vides aizsardzības līmeni. Šajā sakarā ieteikumā ir noteikti vides pārbažu plānošanas, īstenošanas un pārraudzības, kā arī attiecīgo ziņojumu izstrādes kritēriji.

— Pārbažu plānošana: ieteikumā ir paredzēta pārbažu plānu izstrāde un vispārēju kritēriju noteikšana attiecībā uz šādiem plāniem un to obligāto saturu. Daudzās dalībvalstīs pārbažu plānos tomēr ir iekļauti nevis stratēģiski elementi, bet gan to nozaru vai uzņēmumu saraksti, kuros noteiktā termiņā jāveic pārbaude. Dalībvalstīm vajadzētu uzlabot pārbažu plānošanu un labāk izmantot pieejamos resursus. Dažas dalībvalstis jau ir izveidojušas uzlabotas sistēmas pārbažu plānošanai, izmantojot uz riska novērtējumu balstītas vadības stratēģijas⁽⁶⁾.

— Pārbažu veikšana: ieteikumā ir norādīts, ka pārbaudes uz vietas veicamas regulāri iestāžu veikto kārtējo pārbažu ietvaros, kā arī sūdzību, nelaimes gadījumu, dažādu starpgadījumu vai pārkāpumu gadījumos, pēc atļaujas izsniegšanas un pirms atļaujas atkārtotas izsniegšanas, atjaunināšanas vai grozījumu izdarīšanas tajā. Ieteikumā ir noteikti kritēriji attiecībā uz kārtību, kādā veicamas pārbaudes uz vietas. Pat, ja minētajā jautājumā dalībvalstīs nav ievērojamu atšķirību, prakse attiecīgajā jomā tomēr ir jāsaskaņo.

— Pārbažu plānu novērtējums: pārbažu plānu veiksmes faktoru izvērtējumu uzskata par svarīgu instrumentu plānošanas uzlabošanai. Dažas dalībvalstis ir ieviesušas mūsdienīgas sistēmas pārbažu plānu novērtēšanai. Minētās sistēmas ir palīdzējušas attiecīgajām dalībvalstīm turpmāko pārbažu plānu izstrādē.

⁽⁶⁾ Kā piemēru var minēt Lielbritānijas sistēmu OPRA: ("Operator and Pollution Risk Appraisal": uzņēmēja un piesārņojuma riska novērtējums).

2.5.4. **Ziņojumu izstrāde:** pirmajos ziņojumos bija iekļauta plaša informācija par minētā ieteikuma īstenošanu un piemērošanu dalībvalstīs. Ziņojumos sniegtie dati tomēr ne vienmēr ir salīdzināmi. Lai nodrošinātu attiecīgo datu salīdzināmību, ziņojumiem būtu jāparedz vienots un ļoti precīzs formāts.

2.5.5. **Informācijas pieejamība:** ieteikumā ir paredzēts, ka pārbaudītu plāni un ziņojumi par pārbaudēm publicējami saskaņā ar spēkā esošo direktīvu noteikumiem. Ziņojumi liecina, ka daudzās dalībvalstīs netiek publicēti ne pārbaudītu plāni, ne arī ziņojumi par veiktajām pārbaudēm. Uz informāciju par vides pārbaudēm attiecas Direktīvas 2003/4/EK noteikumi, līdz ar to šādas informācijas publicēšana jau ir dalībvalstu juridisks pienākums. Turklāt direktīvā ir pietiekami pamatoti izņēmuma nosacījumi, lai atteiktu šādas informācijas pieejamību, ja tas nepieciešams sevišķi svarīgu interešu aizsardzībai. Lai nodrošinātu šādu tiesību izmantošanu, būs jāievieš atbilstīgi mehānismi.

2.6. Ierosinātie pasākumi

Komisija uzskata, ka minētā ieteikuma nepilnīgas piemērošanas dēļ ir jānosaka juridiski saistoši noteikumi vides pārbaudēm. Turklāt jāprecizē šādām pārbaudēm piemērojami vispārējie kritēriji, jāizstrādā papildu pamatnostādnes un jāuzsāk informācijas apmaiņa saistībā ar minēto pamatnostādņu īstenošanu. Šajā sakarā tiek ierosināti šādi pasākumi.

2.6.1. **Ieteikuma pārskatīšana:** ieteikums būtu jāuzskata par pamatprincipu kopumu attiecībā uz dalībvalstīs veicamo vides pārbaudītu sistēmām. Ieteikumā noteikti vispārējie kritēriji. Minēto kritēriju pārāk vispārējā un aprakstošā rakstura dēļ nebūtu lietderīgi pārveidot tos par juridiski saistošiem noteikumiem. Minētais ieteikums tomēr ir jāgroza, lai uzlabotu tā īstenošanu un paaugstinātu efektivitāti.

2.6.2. **Nozaru noteikumi pārbaudītu jomā:** papildus vispārējiem kritērijiem, kas piemērojami vides pārbaudēm un kuri noteikti minētajā ieteikumā, nozaru tiesību aktos būtu jāparedz īpašas juridiski saistošas prasības konkrētu uzņēmumu vai pasākumu pārbaudēm. Šādas saistošas juridiskas prasības ir nepieciešamas, lai piešķirtu pārbaudēm lielāku politisku prioritāti un lai nodrošinātu vides tiesību aktu labāku piemērošanu visā Kopienā. Nozaru prasības pārbaudītu jomā var papildināt ieteikumu attiecībā uz uzņēmumiem un pasākumiem, kas nav norādīti minētajā ieteikumā.

2.6.2.1. Saistībā ar IPPC ⁽⁷⁾ direktīvas pārskatīšanu, kas ir iekļauta Komisijas 2007. gada likumdošanas darba programmā, un, pamatojoties uz tiesību aktu īstenošanas analīzi, Komisija

⁽⁷⁾ Direktīva 96/61/EK par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli.

izskatīs līdzekļus, lai nodrošinātu labāk pielāgotu sistēmu atbilstības nodrošināšanai ar mērķi sasniegt lielāku konsekvenci un pastiprināt uzticību dalībvalstīs veiktajām uzņēmumu IPPC īstenošanas pārbaudēm.

2.6.2.2. Komisija plāno ierosināt īpašus juridiski saistošus noteikumus, ko paredzēts piemērot atkritumu pārvaldījumu jomā. Būtu jānosaka konkrēti kritēriji, lai nodrošinātu pārbaudītu kvalitāti un pietiekamu biežumu. Turklāt būtu jāparedz atbilstoša apmācība un attiecīgo iestāžu sadarbība.

2.6.3. **Pamatnostādņu izstrādāšana un dalībvalstu sadarbība:** pateicoties IMPEL tīklam, ir veiksmīgi īstenoti daudzi projekti, kas paredzēti dalībvalstu sadarbības pastiprināšanai un informācijas apmaiņas veicināšanai ⁽⁸⁾. Komisija ir atbalstījusi minētos projektus, kā arī aktīvi tajos piedalījies. Visām minētajām iniciatīvām ir bijusi pozitīva ietekme uz pārbaudītu pastiprināšanu Kopienā, un šādus projektus IMPEL tīkla ietvaros vajadzētu turpināt.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu par Ieteikuma 2001/331/EK par obligātajiem kritērijiem vides pārbaudēm dalībvalstīs pārskatīšanu, kā arī izvērstos pasākumus ⁽⁹⁾, lai veiktu minētā ieteikuma īstenošanas analīzi.

3.2. Vides pārbaudes ir katras dalībvalsts izpildvaras būtisks elements vides aizsardzības jomā. Šādās pārbaudēs jāuzrauga ne tikai attiecīgās valsts politikas īstenošana vides jomā, bet arī Kopienas vides politikas principu īstenošana, un tās jāveic pēc iespējas vienveidīgi neatkarīgi no tā, kādam tiesību subjektam attiecīgajā dalībvalstī ir pienākums veikt minētās pārbaudes.

3.3. EESK atzīst, ka ir būtiski svarīgi nodrošināt, lai labāk tiktu ievēroti Kopienas tiesību akti vides jomā un lai tiktu veicināta to saskaņota īstenošana un piemērošana visās dalībvalstīs, kā arī, lai noteiktie un piemērotie obligātie kritēriji veicinātu līdzvērtīgu apstākļu radīšanu, jo īpaši attiecībā uz konkurenci.

3.4. EESK uzskata, ka ziņojuma papildu apspriešana ar ieinteresētajām pusēm sniegs atziņas, kas nepieciešamas, lai izveidotu precīzu un visā Kopienā piemērojamu optimālu sistēmu pārbaudītu veikšanai.

⁽⁸⁾ Sīkākai informācijai skat. IMPEL tīkla interneta vietni: <http://ec.europa.eu/environment/impel/index.htm> (tikai angļu val.).

⁽⁹⁾ Komisijas darba dokuments: Ziņojums par to, kā īsteno Ieteikumu 2001/331/EK, ar ko nosaka obligātos kritērijus vides pārbaudēm dalībvalstīs, SEC(2007) 1493.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Lai minēto ieteikumu varētu efektīvi piemērot, tam neapšaubāmi jābūt saprotamam un skaidram. EESK izsaka gandarījumu, par to, ka Komisija ir paredzējusi pievērsties minētajam jautājumam.

4.1.1. EESK uzskata, ka precīzāk jānosaka problemātiskās jomās veicamo vides pārbaūžu piemērošana, neietekmējot pārbaūžu sistēmas elastīgumu un atsevišķu valstu specifisko pieeju. Atsevišķu valstu pieejas tomēr piemērojamas tikai tāda mērā, cik tās nepieciešamas attiecīgās valsts konkrētajiem mērķiem vides jomā.

4.1.2. Ja pārbaudes ir paredzētas ar īpašiem Kopienas tiesību aktiem, tās būtu reglamentējamas ar vienu tiesību aktu, lai izvairītos no atšķirīgas interpretācijas dalībvalstīs.

4.1.3. Paziņojumā ir norādīts, ka, lai saskaņotu pārbaudes Kopienas teritorijā un uzņēmumiem nodrošinātu līdzvērtīgus nosacījumus, būtiski svarīga ir terminu definēšana, precizēšana un vienādošana. Ieteikuma vienādas piemērošanas nodrošināšanai būtiski svarīgi ir precīzi definēt pamatterminus, lai panāktu saskaņošanu un noteiktu saikni ar citiem tiesību aktiem.

4.1.4. Šajā sakarā EESK atzīmē, ka minētos terminus lieto Kopienas tiesībās, bet to definīcijas dažādos tiesību aktos var būt atšķirīgas. Šādu terminu definēšanai būs vajadzīga arī vispārēja padziļināta analīze.

4.2. Turklāt EESK uzskata, ka būtiski svarīgi ir noteikt pārbaūžu plānošanas, īstenošanas un pārraudzības, kā arī attiecīgo ziņojumu izstrādes kritērijus, saglabājot pārbaūžu veikšanai nepieciešamo elastīgumu. Vajadzētu izveidot pēc iespējas vienkāršu un precīzu ziņojumu sniegšanas sistēmu, lai varētu iegūt salīdzināmus datus par pārbaūžu sistēmu darbību un to mērķu īstenošanu, kas paredzēti, lai nodrošinātu vides tiesību aktu ievērošanu.

4.3. Attiecībā uz pārbaūžu pārvaldības sistēmu būtu ieteicams izmantot mūsdienīgas vadības metodes, ko atsevišķas

dalībvalstis jau ir piemērojušas ar neapšaubāmi labiem rezultātiem. Tās ļauj koncentrēt pārbaudes uz noteiktām jomām, kas ir ekoloģiski svarīgas, uzlabot plānošanu un var veicināt vides aizsardzības ilgtspējīgu uzlabošanu.

4.4. EESK atbalsta lielāku vienādošanu attiecībā uz informācijas pieejamību atbilstoši spēkā esošajiem Kopienas noteikumiem par informācijas pieejamības konkrēto līmeni dalībvalstīs. Sniegtā informācija nedrīkstētu mazināt pārbaūžu efektivitāti un tai ir jāsniedz kopaina par pārbaudē konstatēto stāvokli, noteiktajiem pasākumiem stāvokļa izlabošanai, kā arī šajā sakarā īstenojamiem pasākumiem.

4.5. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka vispārējām pamatnostādņēm attiecībā uz vides pārbaudēm dalībvalstīs ir jāsiglabā ieteikumu raksturs. Minēto kritēriju vispārējā un aprakstošā rakstura dēļ nebūtu lietderīgi pārveidot tos par juridiski saistošiem noteikumiem. Minētais ieteikums tomēr ir jāgroza, lai uzlabotu tā īstenošanu un paaugstinātu efektivitāti.

4.6. Šis atzinums balstās arī uz secinājumu, ka daudzos spēkā esošajos Kopienas tiesību aktos, kā arī izstrādes posmā esošajos tiesību aktos ir paredzēti nosacījumi un kritēriji iekšējo pārbaūžu veikšanai konkrētā nozarē. Saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem pārbaudes, to apmērs un īstenošana ir juridiski saistoša visā Kopienā.

4.7. EESK atzīst, ka, lai vēl vairāk pastiprinātu starptautisko sadarbību, būtiski svarīgi ir atbalstīt IMPEL tīklu, kas ir devis iespēju izstrādāt daudzus pamatdokumentus attiecībā uz pārbaūžu plānošanu un īstenošanu. Turklāt tīkla ietvaros ir organizēta informācijas un inspektoru pieredzes apmaiņa. IMPEL tīkla specializētie pasākumi, jo īpaši ar konkrētu projektu starpniecību, var sniegt ievērojamu ieguldījumu papildus jau minētajiem sasniegumiem. IMPEL tīklam varētu būt arī nozīmīga loma kopējas apmācības un kvalifikācijas celšanas veicināšanā. Varētu būt lietderīgi izveidot arī centralizētu struktūrvienību statistikas apkopošanai Eiropas līmenī, kā arī lai izstrādātu informācijas līdzekļus par pārbaudēm un to īstenošanu visā Eiropā.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par īpašas diētas pārtikas produktiem (pārstrādāta)”

COM(2008) 3 galīgā redakcija — 2008/0003 (COD)

(2008/C 211/11)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 285. panta 1. punktu 2008. gada 30. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par īpašas diētas pārtikas produktiem (pārstrādāta)”.

Tā kā priekšlikuma saturs pilnībā ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1986. gada 17. septembrī pieņemtajā atzinumā ⁽¹⁾, kā arī 2004. gada 2. jūnijā pieņemtajā atzinumā CESE 848/2004 ⁽²⁾, Komiteja 444. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 148 balsīm par un 3 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajos dokumentos.

Pašlaik tiek sagatavots Komitejas atzinums par regulatīvo kontroles procedūru [COM(2007) 741 galīgā redakcija, COM(2007) 822 galīgā redakcija, COM(2007) 824 galīgā redakcija un COM(2008) 71 galīgā redakcija].

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz īpašas diētas pārtikas produktiem” (OV C 328, 22.12.1986., 9. lpp.).

⁽²⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pārtiku, kas paredzēta īpašam uzturam (Kodificēta versija) — COM(2004) 290 galīgā redakcija” (OV C 241, 28.9.2004., 23. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pielāgošana saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību, groza attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām”

COM(2008) 104 galīgā redakcija — 2008/0042 (COD)

(2008/C 211/12)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu 2008. gada 17. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Pielāgošana saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību, groza attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām”.

Tā kā priekšlikuma saturs pilnībā ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1992. gada 26. maijā pieņemtajā atzinumā (*), Komiteja 444. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 146 balsīm par un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajā dokumentā.

Pašlaik tiek sagatavots Komitejas atzinums par regulatīvo kontroles procedūru [COM(2007) 741 galīgā redakcija, COM(2007) 822 galīgā redakcija, COM(2007) 824 galīgā redakcija un COM(2008) 71 galīgā redakcija].

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

(*) Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai (EEK), ar ko nosaka noteikumus par īpašumā esošajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām un to tirdzniecību” (OV C 223, 31.8.1992., 19. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pielāgošana saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko Padomes Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību groza attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām”

COM(2008) 105 galīgā redakcija — 2008/0038 (COD)

(2008/C 211/13)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu 2008. gada 10. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Pielāgošana saskaņā ar regulatīvo kontroles procedūru. Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko Padomes Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību groza attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām”.

Tā kā priekšlikuma saturs pilnībā ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1997. gada 25. maijā pieņemtajā atzinumā (*), kā arī 1994. gada 5. septembrī pieņemtajā atzinumā (**), Komiteja 444. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 143 balsīm par un 5 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajos dokumentos.

Pašlaik tiek sagatavots Komitejas atzinums par regulatīvo kontroles procedūru [COM(2007) 741 galīgā redakcija, COM(2007) 822 galīgā redakcija, COM(2007) 824 galīgā redakcija un COM(2008) 71 galīgā redakcija]

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

(*) Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par putnu aizsardzību” (OV C 152, 29.6.1977., 3. lpp.).

(**) Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību (94/C 393/19)” (OV C 393, 31.12.1994., 93. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 999/2001 (ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai) attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām”

COM(2008) 53 galīgā redakcija — 2008/0030 (COD)

(2008/C 211/14)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 152. panta 4. punkta b) apakšpunktu 2008. gada 22. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 999/2001 (ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai) attiecībā uz Komisijai piešķirtajām ieviešanas pilnvarām”.

Tā kā priekšlikuma saturs pilnībā ir pieņemams un Komiteja par šo tematu jau ir paudusi viedokli 1999. gada 7. jūlijā pieņemtajā atzinumā (*), kā arī 2005. gada 9. martā pieņemtajā atzinumā (**), Komiteja 444. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 154 balsīm par un 2 atturoties, nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu un atsaukties uz viedokli, ko tā paudusi minētajos atzinumos.

Pašlaik tiek sagatavots Komitejas atzinums par regulatīvo kontroles procedūru [COM(2007) 741 galīgā redakcija, COM(2007) 822 galīgā redakcija, COM(2007) 824 galīgā redakcija un COM(2008) 71 galīgā redakcija].

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

(*) Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz noteikumus par dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksi un kontroli” (OV C 258/1999, 19. lpp.).

(**) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 999/2001, kas paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai — COM(2004) 775 galīgā redakcija” (OV C 234, 22.9.2005., 26.-27. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Ceļā uz kopīgiem elastīguma un sociālās drošības principiem: vairāk un labākas darba vietas, izmantojot elastīgumu un drošību”

COM(2007) 359 galīgā redakcija

(2008/C 211/15)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 27. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Ceļā uz kopīgiem elastīguma un sociālās drošības principiem: vairāk un labākas darba vietas, izmantojot elastīgumu un drošību”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 2. aprīlī. Ziņotājs — *Thomas Janson* kgs, līdzziņotājs — *Christian Ardhe* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 147 balsīm par, 1 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta, Padomes un Eiropas sociālo partneru ieguldījumu debatēs par elastdrošības jautājumiem. Pasaulē, kurā notiek straujas pārmaiņas, būtiski svarīgi ir apspriest jautājumu par to, kā, dalībvalstu un ES līmenī nodrošinot elastīguma un drošības līdzsvaru, var veicināt papildu un labāku darba vietu radīšanu.

1.1.1. EESK jau ir uzsvērusi, ka elastdrošība nenozīmē darba ņēmēju tiesību vienpusīgu un nelikumīgu ierobežošanu. Eiropas sociālie partneri jau aicināja dalībvalstis pārskatīt un nepieciešamības gadījumā pielāgot darba tiesības, darba aizsardzības sistēmas un — kopīgi ar sociālajiem partneriem — metodes, ko izmanto sarunās par darba koplīguma slēgšanu, lai, piemēram, nodrošinātu elastīguma un drošības optimālu līdzsvaru visa veida darba attiecībās, kā arī garantētu strādājošajiem atbilstošu drošības līmeni neatkarīgi no līgumattiecību veida, tādējādi novēršot darba tirgus segmentāciju.

1.2. Diskusijas par elastdrošības jautājumiem ir izraisījušas arī debates dalībvalstīs, un dažās no tām ir īstenoti saskaņoti pasākumi. Tas liecina, ka sociālos partnerus aktīvi jāiesaista debatēs un lēmumu pieņemšanas procesā.

1.3. EESK uzsver, ka elastdrošības jautājumi ir jāapspiež, ņemot vērā attīstības tendences, kas skar Eiropas Savienību. Globalizācija, jaunu tehnoloģiju attīstība, demogrāfiskās, kā arī vides problēmas izraisa pārmaiņas Eiropas darba tirgū. Pievēršoties minētajām iekšējām un ārējām tendencēm un problēmām, būtu jāpiemēro arī elastdrošība, kuras mērķis ir līdzsvarot darba ņēmēju un darba devēju intereses.

1.4. EESK uzskata, ka ES ir jāapzinās savas stiprās puses, t.i., tās jaunrades spēja, tās produktu un pakalpojumu augstā kvalitāte, labi apmācīti darbinieki un tās sociālais modelis, un globālajā konkurencē tai sevi jāapliecina ar kvalitāti. Minētais būtu jāņem vērā nodarbinātības politikas pamatnostādņēs. EESK uzskata, ka pēc debatēm par elastdrošības jautājumiem minētās pamatnostādnes, it īpaši attiecībā uz darba vietu kvalitāti, ir jāpārskata.

1.5. Visbeidzot, Komiteja sniedz vairākus ieteikumus elastdrošības principu īstenošanai. EESK:

— iesaka Komisijai izvērtēt dažādos ieguldījumus un viedokļus par tās paziņojumu, kā arī visos līmeņos apspriesties ar dalībvalstu sociālajiem partneriem;

— aicina Komisiju uzraudzīt īstenošanas procesu un izveidot labas prakses apmaiņas forumu, iesaistot sociālos partnerus; atbalsta sociālo partneru aktīvu līdzdalību elastdrošības politikas veidošanas un īstenošanas dalībvalstīs visos posmos;

— uzsver iesaistīto pušu savstarpējās uzticēšanās īpašo nozīmi;

— uzsver, ka elastdrošības politikas sekmīgas īstenošanas svarīgs priekšnoteikums ir stabila makroekonomikas politika, kas veicina nodarbinātības līmeņa paaugstināšanos, kā arī labvēlīga uzņēmējdarbības vide, kura dod iespēju pilnībā izmantot un veicināt izaugsmes potenciālu; aicina dalībvalstis un ES, īstenojot elastdrošības politiku, stiprināt darba ņēmēju tiesības un to ievērošanu un piekritību, kā arī visā Eiropas Savienībā attīstīt stabilu juridisku sistēmu, lai risinātu sarunas par darba koplīgumiem un īstenotu sociālo dialogu;

- norāda, ka vispārējās labklājības sistēmas var uzlabot mobilitāti, nodrošinot to, ka darba ņēmēji nav zaudētāji, ja notiek pārmaiņas, kas ietekmē viņu darbavietu; lai paredzētu pārmaiņas un mazinātu to sekas, ir svarīgi ievērot valstu un ES līmeņa normas informācijas un konsultāciju jomā; uzsver, ka pasākumiem elastdrošības jomā ir svarīgi ir piešķirt attiecīgus finanšu resursus, it īpaši valsts un privātajam atbalstam, kas paredzēts darba ņēmējiem, kuri maina darba vietu;
- norāda, ka jānodrošina visu attiecīgo politikas jomu sinerģija;
- aicina piemērot integrētu — un vienlaikus daudzlīmeņu — pieeju; ņemot vērā elastdrošības daudzpusību, ir svarīgi censties nodrošināt dažādu politikas līmeņu integrāciju;
- norāda, ka jāņem vērā jaunie riski un, īstenojot elastdrošības politiku, jānosaka pārejas periodi, neuzskata, ka sistemātiski jāanulē beztermiņa darba līgumi;
- uzskata, ka Komisijai vajadzētu ieplānot, ka jāveic dalībvalstīs īstenoto elastdrošības pasākumu novērtējums 5 gadu garumā, kā arī jānovērtē to ietekme uz nodarbinātības līmeni dalībvalstīs, kā arī visā Kopienā.

2. Vispārīga informācija

2.1. Kopš pirmo nodarbinātības politikas pamatnostādņu pieņemšanas elastdrošības jautājumi ir daudz apspriesti. Pašreizējās debātes sākās 2006. gada janvārī, kad notika elastdrošības jautājumiem veltīta neformāla Padomes tikšanās. Eiropadome 2006. gada pavasara sanāksmē rosināja dalībvalstis īpašu uzmanību pievērst nozīmīgajam “elastdrošības” jautājumam. Elastdrošības politiku apsprieda divās sociālajiem jautājumiem veltītajās augstākā līmeņa sanāksmēs, kas notika vienlaikus ar Eiropas sammitiem 2006. gada decembrī un 2007. gada martā. Komisija 2007. gada jūnijā publicēja elastdrošības jautājumiem veltītu paziņojumu, ko apsprieda un izskatīja Eiropas Parlamentā un Padomē, un Padomes lēmums bija vienprātīgs. Savukārt sociālie partneri 2007. gada oktobrī pabeidza kopīgu pētījumu par galvenajām problēmām Eiropas valstu darba tirgū, pētījumā iekļaujot arī ieteikumus elastdrošības jomā. EESK atzinīgi vērtē visu iesaistīto pušu ieguldījumu, it īpaši Eiropas sociālo partneru kopīgo pētījumu ⁽¹⁾.

2.2. Diskusijas par elastdrošības jautājumiem ir izraisījušas arī debātes dalībvalstīs, un dažās no tām ir īstenoti saskaņoti pasākumi. EESK atzinīgi vērtē šīs diskusijas un pasākumus, bet uzsver, ka ir ļoti svarīgi, lai sociālie partneri tiktu aktīvi iesaistīti debātes un lēmumu pieņemšanas procesā.

⁽¹⁾ “Galvenās problēmas Eiropas valstu darba tirgū — Eiropas sociālo partneru kopīgs pētījums” (*Key challenges facing European labour markets: a joint analysis of European social partners*), 2007. gada oktobris.
Tīmekļa vietne: http://www.ceep.eu/media/right/publications/key_market_challenges_facing_european_labour_markets.

2.3. Uzskatot, ka 2007. gada jūlijā pieņemtais elastdrošības jautājumiem veltītais EESK atzinums ⁽²⁾ vēl joprojām ir nozīmīgs, šis atzinums izstrādāts ar mērķi:

- paust EESK viedokli nozīmīgos jautājumos, lai veicinātu elastdrošības politikas īstenošanu dalībvalstīs un analizētu tās ietekmi uz ES politiku;
- atkārtoti uzsvērt EESK viedokli, ka sociālajiem partneriem ir izšķirīga loma, kā arī uzsvērt pilsoniskās sabiedrības lomu šajā procesā.

3. Elastdrošības politikas īstenošana

3.1. EESK atzinīgi vērtē dažādu iesaistīto pušu ieguldījumu debātes par elastdrošības jautājumiem. Pasaulē, kurā notiek straujas pārmaiņas, ir būtiski apspriest jautājumu par to, kā, dalībvalstu un ES līmenī nodrošinot elastīguma un drošības līdzsvaru, var veicināt papildu un labāku darba vietu radīšanu.

3.2. Darba tirgū vērojamās problēmas

3.2.1. Elastdrošības jautājumi ir jāapspiež, ņemot vērā attīstības tendences, kas skar Eiropas Savienību. Globalizācija, jaunu tehnoloģiju straujā attīstība, kā arī demogrāfiskās problēmas izraisa pārmaiņas Eiropas darba tirgū. EESK vēlas tomēr piebilst, ka darba tirgu ietekmē arī problēmas vides jomā. Pievērsoties minētajām iekšējām un ārējām tendencēm un problēmām, būtu jāpiemēro arī elastdrošība, kuras mērķis ir nodrošināt sociālās, ekonomiskās un ekoloģiskās attīstības līdzsvaru.

3.2.2. EESK uzskata, ka problēmas vides jomā ietekmēs Eiropas valstu darba tirgu. Lai tās atrisinātu, būs jāīsteno pasākumi energotaupības jomā un jāievieš sistēmas vides ilgtspējības palielināšanai. Vienlaikus tomēr jāatzīmē, ka, meklējot minēto problēmu risinājumus, tiks veicināta jaunu tehnoloģiju izstrāde, kas savukārt sekmēs izaugsmi ekonomikas un nodarbinātības jomā.

3.2.3. Komiteja ir secinājusi, ka klimata pārmaiņas var pastiprināt sociālo nevienlīdzību un atšķirības ⁽³⁾ gan ES, gan citur pasaulē. Komiteja arī atzīmējusi, ka pielāgošanās klimata pārmaiņām un to ierobežošana nedrīkst radīt bezdarbu un sociālo nevienlīdzību ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ EESK 2007. gada 11. jūlija atzinums par elastdrošību (sarunas par darba kopīgumu slēgšanu un sociālā dialoga nozīmi), ziņotājs — Janson kgs (OV C 256, 27.10.2007.).

⁽³⁾ Skatīt <http://www.etuc.org/a/3356>, “Klimata pārmaiņu ietekme uz nodarbinātību” (*L'impact des changements climatiques sur l'emploi*).

⁽⁴⁾ EESK 2007. gada 24. oktobra atzinums par tematu “Klimata pārmaiņas un Lisabonas stratēģija”, ziņotājs — Ehnmark kgs (NAT/362, OV C ...) 1.11. punkts.

3.2.4. Globalizācija un tās izraisītā tirgus integrācija ietekmē Eiropas valstu darba tirgus. Patēriņa, ražošanas un investīciju modeļi mainās. Šīs attīstības tendences nav nenovēršamas, tās ir iespējams ietekmēt vai virzīt. Tiesību akti veselības un drošības jomā, kā arī darba ņēmēju tiesības uzlabo profesionālās dzīves kvalitāti un veido standartus visā pasaulē. Produktu standarti var uzlabot konkurētspēju, pienācīgi ņemot vērā uzņēmumu pielāgošanās spēju. Eiropas valstu darba tirgiem tomēr būs jāpielāgojas, lai pārvarētu ar globalizāciju saistītās grūtības. Globalizācija Eiropai daudzējādā ziņā ir bijusi labvēlīga. Pateicoties vienošajam tirgum, Eiropas Savienībā ir izveidoti pasaules mērogā konkurētspējīgi uzņēmumi. Tādēļ ES ir spējusi pārdot produktus un pakalpojumus vērtību ķēdes beigu posmā.

3.2.5. Globalizācija un tehnoloģiju attīstība nav kavējusi Eiropas izaugsmi nodarbinātības jomā. No 1995. līdz 2005. gadam Eiropas Savienībā neto pieaugums nodarbinātības jomā bija 18,5 miljoni jaunu darba vietu. To darba vietu skaits, kas tika zaudētas, pielāgojoties pārmaiņām tirdzniecības struktūrā, ir neliels salīdzinājumā ar visās tautsaimniecības nozarēs radīto darba vietu kopējo skaitu. Kā liecina nesenās attīstības tendences Eiropas Savienībā, tirdzniecības liberalizācija var paliecināt arī nodarbinātības iespējas.

3.2.6. Globalizācija tomēr rada arī lielāku nedrošību. Uzņēmumi ir pakļauti lielākai konkurencei. Darba vietas, kas agrāk bija drošas, tagad ir pakļautas starptautiskai konkurencei. Pakalpojumus, kurus daudzus gadus sniedza vietējie uzņēmēji, tagad var saņemt no pakalpojumu sniedzējiem citās valstīs. Daudz biežāk un ātrāk notiek pārstrukturēšana. Kad darba ņēmēji, kas zaudējuši darbu tirdzniecības liberalizācijas ietekmē, tiek atkal pieņemti darbā, viņi parasti saņem mazāku atalgojumu. Tādējādi, globalizācija daudziem darba ņēmējiem nozīmē ienākumu līmeņa pazemināšanos, kad viņi stājas jaunās darba attiecībās. Atalgojumam paredzēto līdzekļu apjoms ekonomikā ir samazinājies. Sociālie partneri ir arī norādījuši, ka — salīdzinājumā ar ASV — Eiropas Savienībā ir radīts lielāks skaits darba vietu tajās nozarēs, kas atrodas ražīguma pieauguma skalas sākumā, savukārt nodarbinātības līmenis nozarēs, kur vērojams augsts ražīgums, ir pazeminājies ⁽⁵⁾.

3.2.7. Darba tirgū notiekošo pārmaiņu ietekmē aizvien vairāk izplatās tādas parādības kā nepilna laika darbs un darbs uz noteiktu laiku. Šāda veida darba attiecības, iespējams, ir atvieglojušas iekļaušanos darba tirgū un ir veicinājušas nodarbinātības līmeņa paaugstināšanos Eiropā. Pagaidu darbā pieņemtie darbinieki tomēr ir mazāk produktīvi, viņiem ir mazākas iespējas saņemt darba devēju finansētu apmācību ⁽⁶⁾, un viņi biežāk cieš

negadījumos darba vietā ⁽⁷⁾. Turklāt pastāv risks, ka minētajiem darba ņēmējiem neizdosies atrast pastāvīgu darbu. Tikai mazliet vairāk nekā pusei no pagaidu darbā nodarbinātajiem pēc sešiem gadiem ir darba līgums uz nenoteiktu laiku (salīdzinājumā ar vairāk nekā trim ceturtdaļām to darba ņēmēju, kuriem jau no sākuma ir līgums uz nenoteiktu laiku) ⁽⁸⁾.

3.2.8. Lai pielāgotos demogrāfiskajām pārmaiņām, ir jāizveido jauni pakalpojumi un jānodrošina jaunas nodarbinātības iespējas, piemēram, bērnu aprūpes un vecāka gadagājuma cilvēku aprūpes jomā. Ņemot vērā šīs pārmaiņas, Eiropai jāuzlabo arī darba organizācija, situācija dzimumu līdztiesības jomā, kā arī jāveicina darba un privātās dzīves saskaņošana.

3.2.9. Labvēlīgos ekonomiskos apstākļos daudzās ES valstīs ir īstenota elastīgāka fiskālā politika, savukārt ekonomiskās aktivitātes cikla recesijas fāzē tā ir bijusi stingrāka. Tas īpaši attiecas uz lielākajām eirozonas dalībvalstīm. Turklāt valsts parāds daudzās ES dalībvalstīs vēl joprojām sasniedz lielus apjomus, ņemot vērā sabiedrības novecošanu ⁽⁹⁾.

3.3. Nodarbinātības stratēģija un elastdrošība

3.3.1. Dalībvalstīs īstenojot elastdrošības politiku, jāpievērš uzmanība nodarbinātības politikas pamatnostādņēm, jo tās dalībvalstīm sniegs norādes par to, kādi ir Eiropas darba tirgus un ekonomikas politikas mērķi. EESK nostāja šajā jautājumā ir skaidra, proti, ES ir jāapzinās savas stiprās puses, t.i., tās jaunrades spēja, tās produktu un pakalpojumu augstā kvalitāte, labi apmācīti darbinieki un tās sociālais modelis, un globālajā konkurencē sevi jāapliecina ar kvalitāti, necenšoties pazemināt algas un sociālos standartus, jo šajā sacensībā ES var būt tikai zaudētāja ⁽¹⁰⁾.

3.3.2. Vairākas nodarbinātības politikas pamatnostādnes varētu būt diskusiju par elastdrošības jautājumiem pamatā. EESK vēlētos, lai minētās pamatnostādnes tiktu grozītas, ņemot vērā Komitejas atzinumā par nodarbinātības politikas pamatnostādņēm minētos ieteikumus, it īpaši attiecībā uz darba vietas kvalitāti ⁽¹¹⁾.

3.3.3. EESK vairākkārt ir izteikusi piezīmes par pārskatīto Lisabonas procesu un nodarbinātības politikas jaunajām pamatnostādņēm ⁽¹²⁾. Komiteja atzinīgi vērtēja jauno integrēto pieeju un daudzgadu ciklu, vienlaikus norādot, ka:

— ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes un nodarbinātības politikas pamatnostādnes dažās jomās nav saskaņotas;

⁽⁷⁾ Pārskats par darba apstākļiem Eiropā (*European Working Conditions Survey*), Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds.

⁽⁸⁾ Kopīga analīze (skat 1. zemsvītras piezīmi).

⁽⁹⁾ Turpat.

⁽¹⁰⁾ EESK 2006. gada 13. septembra atzinums par tematu "Profesionālās dzīves kvalitāte, ražīgums un nodarbinātība globalizācijas un demogrāfisko pārmaiņu apstākļos", ziņotāja — Engelen-Kefer kdze (OV C 318, 23.12.2006.) 1.1. punkts.

⁽¹¹⁾ "Nodarbinātības politikas pamatnostādnes" (SOC/303), ziņotājs — Greif kgs (atzinumu plānots pieņemt 2008. gada martā). Jaunās nodarbinātības politikas pamatnostādnes 2008.-2010. gadam, kuras Komisija ierosināja 2007. gada decembrī, ir tādas pašas kā līdzšinējās pamatnostādnes (2005-2008).

⁽¹²⁾ EESK 2005. gada 31. maija atzinums par tematu "Nodarbinātības politikas pamatnostādnes 2005.-2008. gadam" (ziņotājs — Malosse kgs), OV C 286, 17.11.2005.; EESK 2006. gada 17. maija atzinums par tematu "Nodarbinātības politikas pamatnostādnes", ziņotājs — Greif kgs, OV C 195, 18.8.2006.), kā arī EESK 2007. gada 24. aprīļa atzinums par tematu "Nodarbinātības politikas pamatnostādnes", ziņotāja — O'Neill kdze (OV C 168, 20.7.2007.).

⁽⁵⁾ Skat 1. zemsvītras piezīmi.

⁽⁶⁾ "Darba tirgus politikas ietekme uz ražīgumu: dažādība dažādībā" (*"Assessing the impact of labour market policies on productivity: a difference-in-differences approach"*). Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD), *Social, Employment and Migration Working Papers* No. 54, 2007.

Timekļa vietne: <http://www.oecd.org/dataoecd/27/20/38797288.pdf>

— panākumi būs atkarīgi galvenokārt no tā, vai dalībvalstis rīkosies atbildīgi un valstu līmenī īsteno prioritātes, par kurām panākta vienošanās;

— jānodrošina valstu parlamentu, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības efektīva līdzdalība nodarbinātības politikas koordinācijas visos posmos.

3.3.4. EESK jau ir norādījusi, ka valstu reformu programmu sekmīgas īstenošanas būtisks priekšnoteikums ir pēc iespējas plašāka visu attiecīgo sociālās jomas dalībnieku, īpaši sociālo partneru, iesaistīšana visos procesa posmos, kā arī sociālo partneru nozīmes palielināšana⁽¹³⁾. Komiteja vēlas uzsvērt, ka par šiem jautājumiem ir svarīgi apspriesties ar valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm.

3.4. Elastdrošības jēdziens

3.4.1. Izstrādājot valstu reformas un nosakot politikas virzību, jāņem vērā elastdrošības dimensija, kam var būt būtiska nozīme atjauninātās Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanā. Tomēr ne elastdrošības jēdziens, ne arī tās elementi nav nekas jauns. Jau nodarbinātības politikas pirmajās pamatnostādņēs, ko 1998. gadā pieņēma saistībā ar Eiropas nodarbinātības stratēģiju, sociālajiem partneriem ir izteikts aicinājums apspriest jautājumu par elastīguma un drošības līdzsvaru.

3.4.2. EESK vēlas uzsvērt, ka nav vienota risinājuma un katrā dalībvalstī jāmeklē piemērotākais risinājums. EESK jau ir uzsvērusi, ka debašu gaitā ir apsvērti galvenokārt tādi jautājumi kā ārējā elastīguma palielināšana un veidi, kā to kompensēt, īstenojot aktīvāku darba tirgus politiku vai uzlabojot sociālo drošību regulējošos noteikumus. Komiteja tomēr atzīmē, ka galvenā uzmanība būtu jāpievērš citiem jautājumiem, lai efektīvāk veicinātu visiem izdevīgu situāciju radīšanu⁽¹⁴⁾. Elastdrošība ir saistīta ar lemsanu par darba devēju un darba ņēmēju tiesību un pienākumu līdzsvaru, sarunu ceļā vienojoties par līdzsvarotiem un taisnīgiem nosacījumiem⁽¹⁵⁾.

3.4.3. Elastdrošība ir viens no kritērijiem, ko izmanto Komisija, novērtējot valstu reformu plānus, kā arī prezidentvalsts, apspriežot problēmas darba tirgū. Elastdrošība ir kļuvusi par sistēmu, ar kuras palīdzību izvērtē tendences dalībvalstu darba tirgos. Komisijai jāņem vērā visas līdzšinējās attīstības tendences un visi ieguldījumi. Lai izvērtētu atšķirīgos — bieži vien ļoti sarežģītos — apstākļus dažādās dalībvalstīs, būtiski svarīgi ir cieši sadarboties ar attiecīgajām iesaistītajām pusēm. Pirms valdības publisko Nacionālos reformu plānus, ir jāapspriežas ar sociālajiem partneriem.

⁽¹³⁾ EESK 2006. gada 17. maija atzinums par tematu "Nodarbinātības politikas pamatnostādnes", ziņotājs — Greif kgs, (OV C 195, 18.8.2006.).

⁽¹⁴⁾ EESK 2007. gada 11. jūlija atzinums par tematu "Elastīgums un sociālā drošība (sarunas par darba koplīgumu slēgšanu un sociālā dialoga nozīmi)", ziņotājs — Janson kgs (OV C 256, 27.10.2007.), 1.1. punkts.

⁽¹⁵⁾ Turpat (4.1. punkts).

3.5. Elastdrošības politikas īstenošanas elementi

3.5.1. EESK jau ir uzsvērusi, ka elastdrošība nenozīmē darba ņēmēju tiesību vienaspusīgu un nelikumīgu ierobežošanu. Komiteja šādu pieeju neatbalsta⁽¹⁶⁾. Eiropas sociālie partneri⁽¹⁷⁾ ir aicinājuši dalībvalstis pārskatīt un nepieciešamības gadījumā pielāgot darba tiesības, darba aizsardzības sistēmas un — kopīgi ar sociālajiem partneriem — metodes, ko izmanto sarunās par darba koplīguma slēgšanu, lai:

— "nodrošinātu elastīguma un drošības optimālu līdzsvaru visa veida darba attiecībās;

— strādājošajiem garantētu atbilstošu drošības līmeni neatkarīgi no līgumattiecību veida, tādējādi novēršot darba tirgus segmentāciju;

— izstrādātu papildu pasākumus nodarbinātības drošības palielināšanai, lai veicinātu pāreju uz darba vietām, kas ir radošas un sniedz gandarījumu;

— darba devēju un darba ņēmēju interesēs palielinātu juridisko noteiktību un pārredzamību attiecībā uz darba tiesību apjomu, to piemērošanas jomu un ievērošanu;

— valstu līmenī īstenotu un ievērotu principus un noteikumus, kas iekļauti Eiropas direktīvās, kuras attiecas uz sociālo jomu, tostarp tos principus un noteikumus, kas izriet no Eiropas sociālo partneru vidū noslēgtā pamatnolīguma, kā arī vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas pamatprincipus;

— veicinātu stabilas darba attiecības un ilgtspējīgu praksi darba tirgū;

— izveidotu sistēmu, pateicoties kurai tiktu radīti tādi darba apstākļi, kas atvieglo darba un privātās dzīves saskaņošanu, tādējādi sekmējot Eiropas darbaspēka ražīguma pilnīgu izmantošanu".

3.5.2. Komiteja atbalsta viedokli, ka Lisabonas stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanā būtiska nozīme ir tādiem faktoriem kā visaptverošas stratēģijas mūžizglītības jomā un lielāki ieguldījumi cilvēkresursos. Eiropas Kopienas Statistikas biroja (Eurostat) dati tomēr liecina, ka darba ņēmēju līdzdalība mūžizglītības programmās nav palielinājusies vai palielinājusies tikai nelielā mērķī. EESK vairākos pēdējā laikā pieņemtos atzinumos ir norādījusi uz mūžizglītības nozīmi darba ņēmēju prasmju, karjeras iespēju un ražīguma uzlabošanā. Lai arī dalībvalstis un citas iesaistītās puses līdz šim daudzkārt paudušas apņēmību veikt pasākumus mūžizglītības jomā, daudzi no tiem vēl nav īstenoti. Eiropas sociālie partneri 2002. gadā vienojās par tādu pasākumu sistēmu, kas paredzēti, lai visa mūža garumā attīstītu prasmes un kvalifikācijas.

⁽¹⁶⁾ Turpat (1.4. punkts).

⁽¹⁷⁾ Skat 1. zemsvītras piezīmi.

3.5.3. EESK uzskata, ka iekļaujošas sociālās aizsardzības sistēmas, kā arī aktīva darba tirgus politika var uzlabot darbā iekārtošanu, kā arī veicināt inovāciju un paaugstināt ražīgumu neaizsargātās nozarēs, kam ir būtiska nozīme Eiropas turpmākās konkurētspējas nodrošināšanā. Elastdrošības politikas nozīmīgs elements ir efektīvi un uz nodarbinātību orientēti bezdarbnieku pabalsti, kas ir ar augstām kompensācijas likmēm un nodrošina papildu iespējas atrast piemērotu kvalitatīvu darba vietu, vienlaikus palielinot nodarbinātības drošību. Tādēļ svarīgi ir nodrošināt ne tikai "atbilstošus" kompensācijas līmeņus, bet arī to, lai pabalsti garantētu pienācīgu dzīves līmeni un būtu ilgtspējīgi, kā arī nodrošināt to saikni ar aktivēšanas stratēģijām un kvalitatīvi augstvērtīgiem nodarbinātības dienestiem.

3.5.4. EESK jau iepriekš ir uzsverusi dzimumu līdztiesības nozīmi ⁽¹⁸⁾. Jāisteno politikas, kuru mērķis ir darba, privātās un ģimenes dzīves saskaņošana, kā arī pasākumi, kas gan sievietēm, gan vīriešiem dod iespēju izmantot savu profesionālo potenciālu un kļūt ekonomiski neatkarīgiem. EESK aicina Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu uzraudzīt attīstību elastdrošības jomā no dzimumu līdztiesības aspekta.

3.5.5. Lai nodrošinātu darba tirgu efektīvu darbību un mazinātu darba pieprasījuma un piedāvājuma neatbilstību, samazinot vājās vietas noteiktās jomās un profesijās, jānodrošina darba ņēmēju ģeogrāfiskā un profesionālā mobilitāte. Ģeogrāfiskā mobilitāte var veicināt darba un dzīves apstākļu labāku saskaņošanu. Turklāt ģeogrāfiskā un profesionālā mobilitāte ievērojami ietekmē izaugsmes un nodarbinātības līmeni. Pēdējos gados tajās dalībvalstīs, kurās ir visaugstākais vispārējais mobilitātes līmenis, ir arī augsts ekonomikas izaugsmes līmenis un zems bezdarba līmenis (vai arī tas ievērojami samazinās). Tas liecina, ka mobilitātes līmenis, kā arī spēcīga ekonomikas izaugsme un darba tirgus veiksmīga attīstība ir savstarpēji saistīti faktori.

3.6. Elastdrošība un dažādas ieinteresētās puses

3.6.1. EESK uzsver sociālā dialoga nozīmi un to, ka sociālos partnerus ir svarīgi aktīvi iesaistīt elastdrošības politikas izveides un īstenošanas visos attiecīgajos līmeņos ⁽¹⁹⁾. Komiteja savā iepriekšējā atzinumā norādīja, ka no diskusiju par elastdrošības jautājumiem viedokļa ir būtiski svarīgi Eiropas un valstu līmenī stiprināt darba attiecību sistēmas.

3.6.2. Lai īstenotu elastdrošības principus, ir nepieciešama savstarpēja uzticēšanās un visu iesaistīto pušu plašs dialogs, kur ikviens ir gatavs uzņemties atbildību un īstenot pārmaiņas, kuru mērķis ir sociālā ziņā līdzsvarota politika. Tas attiecas arī uz iespējām uzraudzīt un novērtēt minētās politikas īstenošanu, kā arī tās rezultātus.

⁽¹⁸⁾ EESK 2007. gada 11. jūlija atzinums par elastdrošību (sarunas par darba koplīgumu slēgšanu un sociālā dialoga nozīme), ziņotājs — Janson kgs (OV C 256, 27.10.2007.).

⁽¹⁹⁾ Turpat, (4.1. punkts).

3.6.3. Pilsoniskajai sabiedrībai arī ir attiecīga loma elastdrošības politikas īstenošanā. Sociālās jomas NVO sniedz nozīmīgus pakalpojumus tiem, kas atrodas riska situācijās vai ir atstumti, kā arī veicina ģimenes un darba dzīves saskaņošanu. Izglītības apvienības veicina un nodrošina pieaugušo izglītības iespējas mūža garumā. Organizētā pilsoniskā sabiedrība var sniegt ieguldījumu darba vietas kvalitātes uzlabošanā un mazina riskus, kam ir pakļautas visneaizsargātākās Eiropas darba tirgū diskriminētās grupas, proti, jaunieši un vecāka gadagājuma cilvēki, sievietes, migranti, kā arī personas ar invaliditāti.

4. Ieteikumi

4.1. EESK aicina Komisiju izvērtēt dažādos ieguldījumus un viedokļus par tās paziņojumu, kā arī citas aktuālas tendences. Dalībvalstis un sociālie partneri visos līmeņos var sniegt ieguldījumu elastdrošības politikas veidošanā no tās īstenošanas viedokļa. Tas ir būtiski, jo elastdrošības kritēriju izmanto dalībvalstu Nacionālo reformu programmu novērtēšanā.

4.2. Dalībvalstīm kopīgie principi jāiekļauj savās reformu programmās, kas, ņemot vērā tajās pastāvošos apstākļus un praksi, paredz dažādu politisku pasākumu kopumu; EESK aicina Komisiju uzraudzīt visu procesu un izveidot labas prakses apmaiņas un salīdzinošās novērtēšanas platformu, iesaistot it īpaši sociālos partnerus un organizētu pilsonisko sabiedrību. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē Komisijas faktu vākšanas misiju elastdrošības jomā.

4.3. EESK atbalsta sociālo partneru aktīvu līdzdalību elastdrošības politikas veidošanas un īstenošanas visos posmos. Komiteja iepriekš ir uzsverusi, ka ir svarīgi, "lai sociālais dialogs būtu labi attīstīts, dzīvotspējīgs, lai tajā aktīvi piedalītos sociālie partneri un spētu risināt sarunas, ietekmēt un uzņemties atbildību par elastīguma un sociālās drošības definēšanu, tās sastāvdaļām, kā arī izvērtēt tās rezultātus ..." ⁽²⁰⁾.

4.4. Svarīgi ir panākt iesaistīto pušu savstarpēju uzticēšanos. Organizētā pilsoniskā sabiedrība var ievērojami veicināt uzticēšanos, kā arī sniegt atbalstu tiem, kas ir visvairāk atstumti no darba tirgus.

4.5. Elastdrošības politikas sekmīgas īstenošanas svarīgs priekšnoteikums ir stabila makroekonomikas politika, kas veicina nodarbinātības līmeņa paaugstināšanos, kā arī labvēlīga uzņēmējdarbības vide, kura dod iespēju pilnībā izmantot un veicināt izaugsmes potenciālu.

⁽²⁰⁾ EESK 2007. gada 11. jūlija atzinums par tematu "Elastīgums un sociālā drošība (sarunas par darba koplīgumu slēgšanu un sociālā dialoga nozīme)", ziņotājs — Janson kgs (OV C 256, 27.10.2007.), 1.3. punkts.

4.6. EESK aicina dalībvalstis un ES, īstenojot elastdrošības politiku, stiprināt darba ņēmēju tiesības un to ievērošanu un piekritību, kā arī visā Eiropas Savienībā attīstīt stabilu juridisku sistēmu, lai risinātu sarunas par darba koplīgumiem un īstenotu sociālo dialogu. Visu elastdrošības modeļu pamatā ir politika, kas spēj garantēt augstu sociālās aizsardzības līmeni, atbilstoši finansētu publisko dienestu spēja uzņemties atbildību, kā arī stabilas tiesību normas, kuras regulē darba koplīgumu jomu un sociālo dialogu. Šajā ziņā svarīga nozīme ir pārredzamiem un prognozējamiem Starptautiskās darba organizācijas (*ILO*) darba standartiem un ES tiesību aktiem.

4.7. Vispārējās labklājības sistēmas var uzlabot mobilitāti, nodrošinot to, ka darba ņēmēji nav zaudētāji, ja notiek pārmaiņas, kas ietekmē viņu darbavietu. Lai paredzētu pārmaiņas un mazinātu to sekas, ir svarīgi ievērot valstu un ES līmeņa normas informācijas un konsultāciju jomā. EESK savā iepriekšējā atzinumā ierosināja pārskatīt Direktīvu par Eiropas uzņēmumu padomēm⁽²¹⁾, un Komisija pirms neilga laika uzsāka konsultāciju otro posmu, kas sociālajiem partneriem dod iespēju uzsākt sarunas, lai pārskatītu spēkā esošos tiesību aktus. Turklāt Komiteja aicina Padomi un Komisiju pielikt pūliņus, lai atrisinātu problēmas, kas saistītas ar vēl nepieņemtajiem tiesību aktiem sociālajā jomā.

4.8. EESK uzsver, ka elastdrošības politikai ir svarīgi piešķirt attiecīgus saimnieciskos resursus. Īstenojot elastdrošības politiku, jāveic ieguldījumi ar mērķi stiprināt iestāžu darbību un īstenot aktīvu darba tirgus politiku, kā arī ieguldījumi mūžizglītības

jomā; pretējā gadījumā nebūs iespējams izveidot augstas kvalitātes darba tirgu. Turklāt sociālā aizsardzība jāattiecinā arī uz tiem darba ņēmējiem, kas strādā nestabilās darba vietās. Jāīsteno pasākumi sieviešu, jauniešu un gados vecāku cilvēku integrācijai darba tirgū. Īstenojot elastdrošības politiku, jāpiemēro visaptveroša un konsekventa pieeja. Tādēļ ir būtiski attiecīgus līdzekļus piešķirt tādiem Eiropas fondiem kā Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF).

4.9. EESK uzsver, ka jānodrošina visu attiecīgo politiku sinerģija. Tādas jomas kā izaugsme, darba vietas, sociālā kohēzija un vide ir vienlīdz svarīgas un savstarpēji saistītas. Centieni uzlabot labklājību un vides kvalitāti veicina ilgtspējīgu izaugsmi.

4.10. EESK aicina piemērot integrētu — un vienlaikus daudzlīmeņu — pieeju. Ņemot vērā elastdrošības daudzpusību, ir svarīgi censties nodrošināt dažādu politikas līmeņu integrāciju. Lai uzlabotu ekonomisko un sociālo kohēziju, ir jānodrošina daudz saskaņotāka politika šajā jautājumā, kā arī dažādu iesaistīto pušu un līmeņu ciešāka sadarbība.

4.11. EESK uzskata, ka jāņem vērā jaunie riski un, īstenojot elastdrošības politiku, jānosaka pārejas periodi. Globalizācijas rezultātā darba ņēmēji un uzņēmumi būs pakļauti lielākiem riskiem. Lai risinātu ar globalizāciju saistītās problēmas, ir jāņem vērā šie jaunie riski. Tādēļ būtiski svarīgi ir lietiski un kvalitatīvi veicināt darba mobilitāti, veicot ieguldījumus cilvēkkapitālā un uzlabojot tiesību pārvedamību.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ EESK 2006. gada 13. septembra atzinums par tematu "Eiropas Uzņēmumu padomes — to jaunā loma Eiropas integrācijas veicināšanā", ziņotājs: Izia kgs (OV C 318, 23.12.2006.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Likvidēt atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā””

COM(2007) 424 galīgā redakcija

(2008/C 211/16)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 18. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Likvidēt atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā””.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 2. aprīlī. Ziņotāja — **Ingrid Kössler kdze**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 128 balsīm par un 3 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir izrādījusi politisko gribu turpināt centienus, lai likvidētu atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā. Tāpat kā Komisijai, arī EESK ir ļoti nopietna attieksme pret to, ka nav pazīmju, kas liecinātu par darba samaksas atšķirību samazināšanos. Tās joprojām pastāv, kaut arī ir veikti pasākumi un ir bijuši nodrošināti resursi, lai šādas atšķirības novērstu. Tādēļ EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai šādos centienos iesaistītos visas ieinteresētās puses, izrādot apņemšanos panākt patiesas pārmaiņas. Eiropas Savienības izaugsmes un nodarbinātības stratēģija, kuras pamatā ir Lisabonas stratēģija, ir svarīgs instruments, lai veicinātu līdztiesību darba tirgū un mazinātu atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā. Jāpanāk vienlīdzīga samaksa par darbu, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķus, garantētu sabiedrības labklājību un nodrošinātu Eiropas Savienības konkurētspēju pasaules tirgū. Tas ir svarīgi gan sieviešu, gan vīriešu nākotnei.

1.2. EESK šajā dokumentā Eiropas Savienības iestādēm, dalībvalstu valdībām, līdztiesības organizācijām un sociālajiem partneriem sniedz ieteikumus, kā sekmēt darba samaksas atšķirību izlīdzināšanu.

1.2.1. EESK uzskata, ka visām dalībvalstīm jānodrošina, lai valstu tiesību aktos un koplīgumos tiktu ievērots Direktīvā Nr. 75/117/EEK noteiktais princips “abiem dzimumiem vienāda darba samaksa par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu”.

1.2.2. EESK uzskata, ka dalībvalstīm jācenšas novērst darba samaksas atšķirību iemeslus, kas saistīti ar to, ka sieviešu un vīriešu darbu vērtē dažādi un darba tirgū pastāv darba dalījums atkarībā no dzimuma, un kuru dēļ sievietes un vīrieši profesionālajā dzīvē iesaistās atšķirīgi, kā arī abi dzimumi nav vienādas ietekmes un statusa.

1.2.3. Attiecībā uz spēkā esošajiem tiesību aktiem ir jānodrošina, lai

— tos tiešām piemēro, lai apkarotu diskrimināciju darba samaksā;

— tiktu saglabātas un efektīvi īstenotas EK Līguma 141. panta 4. punktā paredzētās tiesības veikt pasākumus, kad dod īpašas priekšrocības nepietiekami pārstāvētajam dzimumam, tā pārstāvjiem atvieglinot iesaistīšanos darbā;

— darba devēji ik gadu pārskatītu darba samaksu un izstrādātu attiecīgus pārskatus, lai identificētu ar dzimumu diskrimināciju saistītas problēmas darba klasifikācijas sistēmās un ieviestu piemērotus risinājumus, izstrādājot iespēju vienlīdzības plānu, kurā paredzētas pārredzama darba samaksas sistēma;

— dalībvalstis nodrošinātu to, ka tiesvedības mehānismi ir viegli pieejami un lai bez grūtībām būtu iespējams ziņot par diskriminācijas gadījumiem, kā arī jāuzliek atbildētājam par pienākumu pierādīt tiesai vai citai kompetentai iestādei, ka nav pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips ⁽¹⁾ — saskaņā ar Padomes Direktīvu Nr. 97/80/EK par pierādīšanas pienākumu uz dzimumu pamatotas diskriminācijas gadījumos.

1.2.4. Sociālo partneru nolīgumos ir jānodrošina, lai:

— visos līmeņos tiktu stiprināts sociālais dialogs un koplīgumi, jo tie ir neaizstājami līdzekļi atšķirību novēršanai sieviešu un vīriešu darba samaksā;

— rūpīgi tiktu izpēti pašreizējie darba klasifikācijas kritēriji — to tiešās un netiešās sekas, darba attīstība laika gaitā, pieejamība un ģimenes pienākumi;

⁽¹⁾ Direktīvas Nr.97/80/EK 4. pants: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:014:0006:0008:EN:PDF>.

- noteikumi par to, kāda informācija par darba samaksu un abu dzimumu atalgojuma attīstības tendencēm vienā un tajā pašā organizācijā jāsniedz darba ņēmējiem un viņu pārstāvjiem un kā šādos jautājumos ar viņiem jāsadarbojas, būtu pārredzami;
- tiktu veikti pasākumi, kuru mērķis ir novērst dzimumu stereotipus, nosakot atalgojuma skalu;
- tiktu dota iespēja izvēlēties elastīgu darba laiku.

1.2.5. Tā kā līdztiesība darba tirgū ir būtisks priekšnoteikums, lai novērstu sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības, ir svarīgi

- veikt pasākumus, lai abiem dzimumiem nodrošinātu vienādas iespējas visā darba tirgū, panākot abu dzimumu plašāku dalību tajā, kā arī izmantot struktūrfondu līdzekļus, lai sasniegtu šo mērķi;
- sniegt bērniem un jauniešiem — gan zēniem, gan meitenēm — pozitīvus piemērus, kas veicina netradicionālu profesiju izvēli;
- profesionālajā dzīvē panākt dzimumu līdztiesīgu līdzdalību un ietekmi;
- veikt kopīgus, cieši saistītus un saskaņotus pasākumus, kas nodrošina līdzsvaru starp privāto dzīvi un darbu, lai ģimenes pienākumus būtu iespējams saskaņot ar profesionālo darbību;
- ieviest apmaksātu bērna kopšanas atvaļinājumu valstīs, kurās tāda pašlaik nav, piemēram, pieņemot noteikumus, kas ir spēkā ES iestādēs, un paredzēt iespēju vecākiem izmantot garāku apmaksātu bērna kopšanas atvaļinājumu. Dalībvalstīm jāveic efektīvi pasākumi, lai atvieglotu bērna kopšanas atvaļinājuma sadalīšanu abu vecāku starpā⁽²⁾;
- piedāvāt labi attīstītus un subsidētus bērnu aprūpes pakalpojumus, tādējādi vecākiem dodot iespēju turpināt profesionālo darbību ar īsa darba pārtraukumiem, kā arī paplašināt kvalitatīvu un cenu ziņā pieejamu pakalpojumu klāstu personām, kam nepieciešama aprūpe, un viņu ģimenēm⁽³⁾;
- nodrošināt vispusīgus un valsts finansētus pakalpojumus gados vecākiem cilvēkiem un citām aprūpējamām personām.

1.2.6. Turklāt dalībvalstīm jānodrošina, lai

- informācija par sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirību iemesliem un dzimumu diskrimināciju tiktu izplatīta visām ieinteresētajām pusēm;

⁽²⁾ Atbilstīgi ar ES sociālajiem partneriem sarīkotajā otrajā konsultācijā par profesionālās, privātās un ģimenes dzīves saskaņošanu sniegtajam ierosinājumam šis jautājums ir iekļauts ES sociālo partneru darba kārtībā.

⁽³⁾ Šajā sakarā EESK norāda uz ieteikumiem, ko tā vairākkārt sniegusi iepriekšējos atzinumos, piemēram, 2008. gada 13. februārī pieņemtajā EESK atzinumā par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par pamatnostādņēm dalībvalstu nodarbinātības politikai (saskaņā ar EK līguma 128. pantu)", ziņotājs — Wolfgang Greif kgs, CESE 282/2008 (SOC/303), (skatīt 2.3. punktu).

- notiktu informācijas apmaiņa par paraugpraksi un lai valstu savstarpējais dialogs norisinātos intensīvāk;
- gan sabiedrība kopumā, gan darba ņēmēju un darba devēju pārstāvji un juristi tiktu informēti par diskriminācijai pakļauto personu tiesībām.

1.2.7. Komiteja aicina ES Dzimumu līdztiesības institūtu uzskatīt atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā par vienu no savas darbības prioritātēm.

1.2.8. Komiteja ir ļoti norūpējusies par Komisijas ziņojumā "Sieviešu un vīriešu līdztiesība — 2008. gads"⁽⁴⁾ minētajiem rezultātiem. Ziņojumā norādīts, ka tautsaimniecības attīstībai svarīgās nozarēs, kurās nodarbinātie parasti tiek labi atalgoti, strādā par maz sieviešu. Tādēļ viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir līdztiesības kvalitātes uzlabošana.

1.2.9. Komiteja arī pauž atbalstu organizācijai "European Platform for Women Scientists" ("Eiropas Platforma sievietēm — pētniecēm")⁽⁵⁾, aicinot ES un valsts līmeņa ieinteresētās personas pievērst īpašu uzmanību sieviešu līdzdalībai zinātnē un pētniecībā. Tikai 29 % no ES zinātniekiem un inženieriem ir sievietes.

1.3. Komiteja cer, ka valsts iestādes dalībvalstīs, kā arī vadošie politiķi ar savu darbību rādīs piemēru saistībā ar šajā atzinumā minēto principu īstenošanu.

1.4. EESK iesaka pievērst īpašu uzmanību tam, ka ar plašsaziņas līdzekļu palīdzību iespējams izskaust stereotipiskus priekšstatus par vīriešiem un sievietēm un sniegt abu dzimumu adekvātāku atspoguļojumu, informējot par to devumu sabiedrībai visās jomās.

2. Ievads

2.1. Komisijas paziņojumā norādīts, ka Eiropas Savienībā sievietes joprojām saņem vidēji par 15 % mazāku atalgojumu nekā vīrieši. Viens no galvenajiem mērķiem, kas izvirzīts dokumentā "Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā 2006-2010", ir starp dzimumiem pastāvošo darba atalgojuma atšķirību novēršana⁽⁶⁾. Problemātika, kas saistīta ar darba samaksas atšķirībām, ir daudz plašāka par principa "par vienādu darbu jāsaņem vienāds atalgojums" piemērošanu. Viens no galvenajiem šādu atšķirību iemesliem ir veids, kā sieviešu kompetenci novērtē salīdzinājumā ar vīriešu kompetenci. Profesijas, kurās vajadzīga līdzīga kvalifikācija vai pieredze, parasti ir zemāk atalgotas, ja vairums tajās strādājošo ir sievietes.

⁽⁴⁾ COM(2008) 10 galīgā redakcija, 23.1.2008.

⁽⁵⁾ Sk. www.epws.org.

⁽⁶⁾ EESK 2006. gada 13. septembra atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai" — "Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā 2006-2010", ziņotāja: Grace Attard kdze (OV C 318, 23.12.2006.). Šajā sakarā jāatsaucas arī uz šādiem atzinumiem: EESK 2005. gada 28. septembra atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidi", ziņotāja: Dana Štechová kdze (OV C 24, 31.1.2006.), kā arī uz EESK 2005. gada 29. septembra atzinumu par tematu "Nabadzība sieviešu vidū", ziņotāja: Brenda King kdze (OV C 24, 31.1.2006.). Skat. arī Eiropas Arodbiedrību konfederācijas Hartu par dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu arodbiedrībās, kas pieņemta EAK kongresā Seviljā 2007. gada 23. maijā, kā arī Eiropas Komisijas 2007. gada jūlijā publicēto rokasgrāmatu par dzimumu līdztiesības integrēšanu nodarbinātības politikā (*Manual for gender Mainstreaming of Employment Policies*).

2.1.1. Darba samaksas atšķirības ir arī pazīme, kas liecina par līdztiesības trūkumu darba tirgū — no tā cieš pirmām kārtām sievietes, piemēram, viņām ir grūtības saskaņot darbu ar privāto dzīvi. Sievietes bieži strādā nepilnu slodzi, un viņām biežāk ir pārtraukumi karjerā, tādēļ viņu iespējas piedalīties mūžizglītībā ir ierobežotas, kas savukārt negatīvi ietekmē sieviešu profesionālo attīstību. Viņas daudz retāk ir vadošos amatos un, kāpjot pa karjeras kāpnēm, biežāk saskaras ar šķēršļiem un pretestību. Sieviešu profesionālā karjera tiek biežāk pārtraukta, tā ir īsāka un līdz ar to arī mazāk atalgota. Statistika liecina, ka, palielinoties vecumam un darba stāžam, kā arī paaugstinoties izglītības līmenim, pieaug arī darba samaksas atšķirības — vecuma grupā no 50 līdz 59 gadiem šāda atšķirība ir vairāk nekā 30 %, bet vecuma grupā zem 30 gadiem tā ir 7 %. Augstskolu beigušu nodarbināto atalgojums atšķiras par vairāk nekā 30 %, savukārt tiem, kam ir pamatskolas izglītība, atalgojums atšķiras par 13 %.

2.1.2. Komisijas paziņojumā ir iezīmētas četras darbības jomas:

- nodrošināt spēkā esošā tiesiskā regulējuma efektīvāku piemērošanu (analizējot spēkā esošā tiesiskā regulējuma pielāgošanas un efektīvākas īstenošanas iespējas un veicinot to, ka iedzīvotāji apzinās problēmu);
- iekļaut nevienlīdzīgas darba samaksas apkarošanu dalībvalstu nodarbinātības politikā (izmantojot ES līdzekļus, jo īpaši — Eiropas Sociālo fondu) (⁷);
- veicināt to, lai darba devēji, nosakot darba samaksu, īsteno līdztiesības principu, jo īpaši — uzņemoties sociālo atbildību;
- atbalstīt paraugprakses apmaiņu visā ES un iesaistīt sociālos partnerus.

2.1.3. Komisijas paziņojuma mērķis ir analizēt nevienlīdzīgas darba samaksas iemeslus un ES līmenī noteikt rīcības virzienus. Tajā ir uzsvērts, ka nevienlīdzīgas darba samaksas problēmu iespējams atrisināt, tikai rīkojoties visos līmeņos, iesaistot visas ieinteresētās personas un pievēršot uzmanību visiem faktoriem, kas to izraisa.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Komiteja piekrīt viedoklim, ka ir svarīgi sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirību izlīdzināšanā iesaistīt visas ieinteresētās personas.

3.1.1. Sieviešu stāvoklis darba tirgū neatspoguļo viņu panākumus izglītībā, pētniecībā un uzņēmējdarbībā. Sieviešu nodarbinātības līmenis ir zemāks nekā nodarbināto vīriešu īpatsvars (55,7 % salīdzinājumā ar 70 %), un 55-64 gadus vecu sieviešu

nodarbinātības līmenis ir vēl zemāks (31,7 %). Turklāt sievietes biežāk ir bezdarbnieces nekā vīrieši (9,7 % salīdzinājumā ar 7,8 %).

3.1.2. EESK uzskata, ka dalībvalstu valdību, attiecīgo valstu līdztiesības organizāciju un jo īpaši sociālo partneru pienākums ir mazināt strukturālās atšķirības, kas izpaužas kā segregācija dažādās nozarēs, profesijās un nodarbinātības modeļos, kā arī ir pienākums izveidot tādas atalgojuma sistēmas, kuras ļauj mazināt atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā.

3.1.3. Ne sieviešu atalgojums, ne veids, kā to nosaka, neatspoguļo viņu panākumus svarīgās nozarēs, piemēram, izglītībā un pētniecībā. Viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ sievietēm ir mazāki ienākumi nekā vīriešiem, ir tas, ka sievietes pārtrauc karjeru, lai rūpētos par bērniem un ģimeni. Bērnu laiz pasaulē sievietes, un salīdzinājumā ar vīriešiem viņas bērnu aprūpei velta neproporcionāli daudz laika. Tā kā sievietes ir tās, kas izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu, viņām ir īsāks darba stāžs, mazāka kopējā profesionālā pieredze un ir mazāk tālākizglītības iespēju. Jo ilgāk kāda persona nestrādā algotu darbu, jo vairāk pasliktinās viņas izredzes uz lielāku atalgojumu. Sievietes ir arī tās, kas galvenokārt rūpējas par gados vecākiem cilvēkiem un citām aprūpējamām personām.

3.1.4. Sieviešu neizdevīgais stāvoklis darba tirgū, kā arī no tā izrietošās darba samaksas atšķirības starp dzimumiem ietekmē sieviešu pensijas tiesības. Tādēļ pensiju sistēmas būtu jāpielāgo, lai neciestu sievietes, kas pārtrauc karjeru tāpēc, ka izmanto dzemdību un bērna kopšanas atvaļinājumu, un lai paralēli ilgtermiņa mērķim izveidot individuālas pensiju sistēmas būtu nodrošināta dzimumu līdztiesība (⁸). Vīriešiem un sievietēm būtu savstarpēji jāsadala atbildība par ģimeni, un vecāku pienākumu pildīšana nedrīkst negatīvi ietekmēt pensionēšanās nosacījumus.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Jau kopš 1957. gada Romas Līguma 119. pantā ir ietverts vīriešu un sieviešu darba samaksas vienlīdzības princips (vienāda samaksa par vienādu darbu). Minētajā pantā, kas kļuvis par Līguma 141. pantu, ir noteikts, ka dalībvalstis nodrošina to, lai tiktu ievērots princips, ka vīrieši un sievietes par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu saņem vienādu atalgojumu.

4.1.1. Tāpēc 141. panta 4. punktā noteikts: "Lai praksē nodrošinātu pilnīgu vienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem darbā, vienādas attieksmes princips neliedz dalībvalstīm atstāt spēkā vai ieviest pasākumus, kas dod īpašas priekšrocības nepietiekami pārstāvētajam dzimumam, tā pārstāvjiem atvieglinot iesaistīšanos darbā".

(⁸) EESK 2001. gada 29. novembra atzinums par tematu "Ekonomikas izaugsme, nodokļu sistēma un pensiju sistēmas ilgtspējība Eiropas Savienībā" (OV C 48, 21.2.2002.). Ziņotājs: Harry Byrne kgs. Līdzziņotājs: Jan Jacob van Dijk kgs.

(⁷) Skat. 3. zemsivētras piezīmi.

4.1.2. Tā kā joprojām pastāv lielas atšķirības starp vadošos amatos strādājošu sieviešu un vīriešu skaitu, būtu jāsiglabā un vajadzības gadījumā jāpaplašina regulējumā paredzētās tiesības veikt pasākumus, kad dod īpašas priekšrocības nepietiekami pārstāvētajam dzimumam. Tikai 31 % vadošo amatu 2000. gadā ieņēma sievietes, un līdz 2006. gadam šis skaitlis palielinājās tikai par 1 %, proti, kopumā līdz 32 %⁽⁹⁾.

4.1.3. Padome 1975. gadā pieņēma Direktīvu 75/117/EEK, kurā noteikts, ka vīriešu un sieviešu vienlīdzīga atalgojuma princips nozīmē likvidēt jebkādu dzimuma diskrimināciju saistībā ar atalgojumu par tādu pašu vai līdzvērtīgu darbu. Lielākā daļa dalībvalstu tiesību aktu, kas attiecas uz vienlīdzīga atalgojuma principu un kolektīvajiem līgumiem, izstrādāti, pamatojoties uz minēto direktīvu, kura tādējādi ir ļāvusi uzlabot sieviešu stāvokli darba tirgū.

4.1.4. EK Līguma 141. panta nozīmē "atalgojums" ir "parastā pamatatlīdzība vai minimālā alga, kā arī jebkura cita atlīdzība naudā vai graudā, ko darba ņēmējs par darbu tieši vai netieši saņem no darba devēja".

4.1.5. Lai nepieļautu sieviešu tiešu vai netiešu diskrimināciju, dalībvalstu noteikumiem par vienlīdzīgiem nodarbinātības un atalgojuma nosacījumiem ir jābūt saskaņotākiem.

4.1.6. Tomēr spēkā esošie tiesību akti bez šaubām netiek adekvāti īstenoti, proti, netiek ievērots princips "vienāds atalgojums par vienādi vērtīgu darbu". Šāda veida diskrimināciju ir grūti atklāt. Cietušie ne vienmēr apzinās, ka viņus diskriminē, un/vai viņiem ir grūti diskrimināciju pierādīt. Komiteja uzskata, ka darba ņēmēju vai viņu pārstāvju rīcībā jānodod efektīvi līdzekļi, lai viņi varētu pārbaudīt, ka tiek nodrošināta vienāda samaksa par tādu pašu vai vienādi vērtīgu darbu.

4.1.7. Efektīvs veids, kā uzraudzīt un nodrošināt atalgojuma taisnīgu noteikšanu lielos un vidējos uzņēmumos, ir darba devēja ik gadu izstrādi pārskati par atalgojumu un tā attīstību, lai identificētu un dzimumu diskrimināciju saistītas problēmas darba klasifikācijas sistēmās un ieviestu piemērotus risinājumus, izstrādājot iespēju vienlīdzības plānu, paredzot pārredzamas darba samaksas sistēmas, kuru mērķis nodrošināt, lai visi darbinieki saņemtu taisnīgu atalgojumu par viņu prasmēm, pieredzi un potenciālu. Būtu jāizstrādā vienlīdzīga atalgojuma plāns, kurā izvirzīti konkrēti mērķi, piemēram, samazināt atalgojuma atšķirību par 1 % gadā. Darba devējiem visās dalībvalstīs būtu reizi gadā jāiepazīstina darba ņēmēji un viņu pārstāvji ar statistikas datiem par atalgojumu, sniedzot arī datus par tā sadalījumu atkarībā no dzimuma.

4.1.8. Viens no šķēršļiem, kas traucē pilnībā piemērot tiesību aktus, ir tas, ka iesaistītajām personām trūkst informācijas un

zināšanu par spēkā esošajiem noteikumiem. Tikai trešdaļa iedzīvotāju zina, kādas ir viņu tiesības, ja viņus diskriminē⁽¹⁰⁾. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi arī turpmāk par šādām tiesībām informēt gan plašu sabiedrību, gan darba ņēmējus un darba devējus, gan juristus.

4.1.9. Dalībvalstīm jānodrošina, lai pārsūdzēšanas mehānismi ir viegli pieejami un lai bez grūtībām būtu iespējams ziņot par diskriminācijas gadījumiem, kā arī jāuzliek atbildētājam par pienākumu pierādīt tiesai vai citai kompetentai iestādei, ka nav pārkāpts vienlīdzīgas attieksmes princips (Padomes Direktīva Nr. 97/80/EK).

4.1.10. Kaut arī ir spēkā attiecīgi tiesību akti un kolektīvie līgumi, atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā nav izzudušas. No tā var secināt, ka atalgojumu atšķirības izraisa citi faktori (psiholoģiski, sociāli vai ar kultūru saistīti), piemēram, grūtības saskaņot ģimenes dzīvi ar profesionālo darbību. Svarīgi panākt līdzsvaru starp privāto dzīvi un darbu. Komiteja tādēļ uzskata, ka nevienlīdzība atalgojuma problēma jānovērš daudzās nozarēs.

4.1.11. Jāizmanto ar likumu noteiktās iespējas ievērot sociālās klauzulas, veicot publisko iepirkumu, tādējādi atbalstot tos dalībniekus, kuri vēlas noteikt vienlīdzīgu un taisnīgu atalgojumu abiem dzimumiem.

4.1.12. Komiteja uzskata, ka valsts iestādēm dalībvalstīs jākalpo par piemēru visiem pārējiem darba devējiem ne tikai saistībā ar vienlīdzīgu darba samaksu vai karjeras iespējām, bet arī saistībā ar organizatoriskiem risinājumiem (piemēram, elastīgs darba laiks), kas ļauj apvienot darba un ģimenes dzīvi, kā arī ar risinājumiem izglītības politikā, lai veicinātu vienlīdzīgas profesionālās iespējas vīriešiem un sievietēm.

4.1.13. Sabiedrības uzmanības lokā esošas personas, piemēram, politiķi, var būtiski ietekmēt sabiedrisko domu. Ja minētās personas gan profesionālajā, gan privātajā dzīvē rāda piemēru, tad tam var būt labāka ietekme nekā daudzām ar lielām izmaksām saistītām atbalsta programmām.

4.2. Nevienlīdzīgas darba samaksas apkarošanu iekļaut dalībvalstu nodarbinātības politikā

4.2.1. Eiropas Savienības izaugsmes un nodarbinātības stratēģija, kuras pamatā ir Lisabonas stratēģija, ir svarīgs instruments, lai veicinātu līdztiesību darba tirgū un mazinātu atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi veikt pasākumus, lai nodrošinātu iespējas piedalīties darba tirgū, panākot plašāku dalību visos tā līmeņos, kā arī šā mērķa sasniegšanai izmantot struktūrfondu līdzekļus.

⁽⁹⁾ Eurostat, *Labour force Survey Managers in the EU — Distribution by sex 2000 and 2006*.

⁽¹⁰⁾ Eurobarometrs.

4.2.2. Komiteja ierosina šādus pasākumus:

- nodrošināt darba klasifikācijas sistēmu pārredzamību, tajās nosakot kritēriju kopumu, kas ir izstrādāts un tiek īstenots, nediskriminējot nevienu no dzimumiem;
- nodrošināt to, lai dažādi novērtēšanas kritēriji tiek attiecināti uz darba raksturu, nevis personu un lai tie neietvert nekādu dažāda veida diskriminācijas iespēju;
- veicināt netradicionālu profesiju izvēli, lai ietekmētu un mazinātu nelīdzsvarotību darba tirgū. Par mērķi jāizvirza tas, ka sievietes izvēlas profesijas zinātnes un tehnikas jomā, bet vīrieši — profesijas, kurās pašlaik strādā galvenokārt sievietes;
- rosināt darba devējus izstrādāt, ieviest un īstenot dzimumu līdztiesības plānus, ietverot pārskatu par darba samaksu;
- rosināt darba devējus un darba ņēmējus sniegt ieguldījumu tālākizglītībā;
- rosināt darba devējus un profesionālās organizācijas ieviest pārbaudes mehānismus, lai pārbaudzītu atalgojuma noteikšanu. Šādā darbā būtu jāizmanto personāla nomenklatūra, informācija par tiesā izskatītām lietām un tiesu prakse, kā arī profesiju klasifikācija;
- veicināt virzību uz to, lai sievietes pieteiktos uz augstākiem un vadošiem amatiem pētniecības un izstrādes, kā arī tehnoloģiju un inovācijas nozarēs un tos iegūtu;
- nozarēs, kurās notiek izaugsme, piemēram, tūrisma, vides aizsardzības un otrreizējās pārstrādes, telekomunikāciju un biotehnoloģijas nozarē veicināt sieviešu lielāku īpatsvaru visu līmeņu amatos;
- atbalstīt dzimumu līdztiesību veicinošu vadības praksi;
- nodarbinātības stratēģijā iekļaut īpašu rādītāju, kas ļauj Kopienas līmenī uzraudzīt vienlīdzīgas darba samaksas nodrošināšanu.

4.3. Komiteja ierosina šādus pasākumus, kuru mērķis ir veicināt dzimumu līdztiesību vispārējā un profesionālajā izglītībā:

- veicināt sieviešu līdzdalību un palielināt sieviešu īpatsvaru ar tehniskām nozarēm saistītā profesionālajā izglītībā un darba tirgus ietvaros organizētā apmācībā, kā arī datorizētu apmācībā, jo īpaši — informācijas tehnoloģijas nozares augstākajos līmeņos;
- ar izglītības, prakses un citu darba tirgus pasākumu palīdzību veicināt to, lai vairāk vīriešu izvēlas profesiju apkalpojošajā sfērā un aprūpes nozarē;

- veicināt elastīgāku izglītības un darba tirgus ietvaros organizētu apmācību piedāvājumu, lai tas būtu pieejams arī sievietēm, kuras dzīvo laukos un reti apdzīvotos apgabalos;
- sekmēt sieviešu iespējas uzlabot savas profesionālās prasmes, piedāvājot apmācību bērna kopšanas atvaļinājuma laikā un tūlīt pēc atgriešanās darbā.

4.4. Komiteja ierosina šādus pasākumus, kuru mērķis ir radīt un uzlabot sievietēm iespējas izveidot un attīstīt pašām savus uzņēmumus:

- izmantot struktūrfondus, lai veicinātu to, ka vairāk sieviešu nodibina savu uzņēmumu ⁽¹⁾;
- veicināt vadītāju, valdes locekļu un jauno uzņēmumu konsultantu izpratni par līdztiesību;
- pārorientēt un pārveidot MVU atbalstam paredzētos pakalpojumus (gan finansiālos, gan tehniskos), lai tie būtu labāk piemēroti to sieviešu vajadzībām, kuras dibina vai attīsta savu uzņēmumu;
- sniegt finansiālu atbalstu un aizdevumus sievietēm, kuras dibina vai attīsta uzņēmumu;
- atbalstīt sieviešu dzimuma uzņēmēju sakaru tīklus un organizācijas, kā arī konsultācijas, ko uzņēmējas sniedz citām uzņēmējām;
- īpaši atbalstīt sievietes, kuras vēlas dibināt un attīstīt telekomunikāciju un augsto tehnoloģiju uzņēmumus;
- sniegt atbalstu sievietēm, kuras veicina un vada iniciatīvas sociālās ekonomikas jomā.

4.5. Sieviešu tiesības uz profesionālo darbību un materiālo nodrošinātību ir jānostiprina. Gan sievietēm, gan vīriešiem jādod iespēja nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni tikai no savas algas. Komiteja ierosina šādus pasākumus, kuru mērķis ir atvieglot darba un ģimenes pienākumu saskaņošanu:

- subsidēt bērnu aprūpes pakalpojumus, tādējādi vecākiem dodot iespēju turpināt profesionālo darbību arī pēc bērnu piedzimšanas — līdz ar to varētu saīsināties pārtraukumi profesionālajā darbībā;
- atbalstīt bērnu aprūpes personāla apmācību;

⁽¹⁾ EESK 2007. gada 25. oktobra atzinumu par tematu "Uzņēmēju domāšanas veids un Lisabonas stratēģija", ziņotāja: Madi Sharma kdze, līdzziņotājs: Jan Olsson kgs (OV C 44, 16.2.2008.).

- ieviest apmaksātu bērna kopšanas atvaļinājumu valstīs, kurās tāda pašlaik nav, piemēram, pieņemot noteikumus, kas ir spēkā ES iestādēs, un dot iespēju vecākiem izmantot ilgāku apmaksātu bērna kopšanas atvaļinājumu. Abiem vecākiem jādod iespēja savstarpēji sadalīt bērna kopšanas atvaļinājumu; daļu bērna kopšanas atvaļinājuma rezervējot tēvam, tiek sperts svarīgs solis ceļā uz to, lai tēvi ģimenē uzņemtos vairāk atbildības. Lai panāktu, ka vairāk vīriešu izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu, būtu jāizmanto tādi finansiāli stimuli kā kompensācija par negūtiem ienākumiem (atbilstīgi ar ES sociālajiem partneriem sarīkotajā otrajā konsultācijā par profesionālās, privātās un ģimenes dzīves saskaņošanu sniegtajam ierosinājumam šis jautājums ir iekļauts ES sociālo partneru darba kārtībā) ⁽¹²⁾;
- atbalstot tādārbu un darbu, kura veikšanai izmanto telekomunikācijas, jāuzlabo to personu iespējas, kuras dažādu iemeslu dēļ nespēj regulāri ceļot, lai piedalītos apmācībās un strādātu algotu darbu;
- radīt iespējas piedalīties ar darba atsākšanu saistītās apmācībās; lai to panāktu, varētu izmantot, piemēram, nodokļu sistēmu. Apmācībai jābūt paredzētai sievietēm, kas ilgāku laiku nav strādājušas algotu darbu, jo bijušas bērna kopšanas atvaļinājumā un rūpējušās par bērniem;
- piešķirt valsts finansējumu pakalpojumiem, kas paredzēti gados vecākiem cilvēkiem un citām aprūpējamām personām, tādējādi pirmām kārtām sievietēm atvieglojot iespēju iesaistīties darba dzīvē.

4.6. Komiteja ierosina šādus pasākumus, kuru mērķis ir paplašināt sieviešu līdzdalību un ietekmi:

- panākt dzimumu līdzsvaru komitejās un lēmējīstādēs;
- uzraudzības komitejās, partnerībās un citos forumos iesaistīt pārstāvības organizācijas, kas aizstāv līdztiesību, un sieviešu organizācijas;
- vadības struktūrās un izpildstruktūrās apzināt iespējas sievietes paaugstināt vadošos un ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos;
- nodrošināt sievietēm darba tirgū pastāvīgu un ilgtspējīgu līdztiesību, lai viņas nebūtu pieprasītas tikai tautsaimniecības uzplaukuma laikā un neciestu pirmās un vissmagāk tad, kad tautsaimniecībā ir lejupslīde;
- regulāri jāveic viedokļu apmaiņa ar līdztiesības organizācijām.

⁽¹²⁾ Dānijā kopš 2006. gada 1. oktobra ar likumu ir noteikts, ka visiem uzņēmumiem jāveic iemaksas centralizētā izlīdzināšanas fondā. Tādējādi neviens uzņēmums nav neizdevīgākā stāvoklī tādēļ, ka tam jāfinansē bērna kopšanas atvaļinājumi, savukārt atvaļinājumā esošie vecāki nerada finansiālu slogu konkrētajam darba devējam. Līdzīga sistēma ir ieviesta arī Islandē, tur visi darba devēji un darba ņēmēji veic iemaksas valsts pārvaldītā bērna kopšanas atvaļinājumu kasē. Turklāt Islandē ir ieviests trīsdaļīgs modelis, proti, gan mātei, gan tēvam piešķir trešdaļu bērna kopšanas atvaļinājuma, kura kopējais ilgums ir deviņi mēneši, savukārt atlikušo trešdaļu vecāki var savstarpēji sadalīt. Kopš likuma stāšanās spēkā gandrīz 90 % tēvu Islandē izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu.

4.7. Rosināt darba devējus piemērot vienlīdzīgas darba algas principu un uzņemties sociālo atbildību

4.7.1. Eiropā arvien plašāk atzīst, ka par vienādu darbu jāmaksā vienāda alga, kaut arī šis princips nav pašsaprotams visās 27 ES dalībvalstīs. Neskatoties uz to, ka vairāk nekā 50 gadus veco (pieņemta 1951. gadā) ILO 100. konvenciju ratificējušas visas dalībvalstis un tās 2. pantā paredzēts, ka "katrai Dalībvalstij ar tādu pasākumu palīdzību, kas atbilst pielietojamām metodēm darba algas noteikšanai, jāveicina un, tiklāt, ciktāl tas atbilst šīm metodēm, jānodrošina vienlīdzīgas samaksas principa piemērošana strādājošajiem vīriešiem un sievietēm par vienādas vērtības darbu" un mūsdienu sabiedrībā reālajai situācijai vairs neatbilst pieņēmums, ka sieviete var paļauties uz vīrieša ienākumiem, šāds nerakstīts pieņēmums pastāv. Tāpat arī princips, ka par vienādi vērtīgu darbu jāmaksā vienāda alga, nav visiem pašsaprotams un atzīts. Pastāv arī patiesas grūtības novērtēt amatus un profesijas, lai noteiktu, vai tās ir vienādi vērtīgas. Vairāki tiesvedības gadījumi var palīdzēt orientēties šajā jomā.

4.7.2. Komiteja uzskata, ka darba devējiem jāveic šādi pasākumi, lai mazinātu atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā:

- veicināt dzimumu līdztiesību darba tirgū, ieviešot elastīgu darba režīmu. Vecākiem brīvprātīgi izvēlēta nepilna slodze var būt viena no iespējām saskaņot algotu darbu ar atbildību par ģimeni un tās aprūpi, taču jādod viņiem iespēja atgriezties darbā uz pilnu slodzi. Piedāvājot pilnu slodzi tiem, kuri nelabprāt strādā nepilnu slodzi, viņiem tiek dota iespēja kļūt finansiāli neatkarīgiem. Jo īpaši svarīgi tas ir cilvēkiem, kam ir apgādājāmie;
- darba laika shēma jāpadara savietojama ar ģimenes pienākumiem. Lai panāktu sieviešu un vīriešu līdztiesību, jāmaina arī māsaimniecības darbu un aprūpes pienākumu sadalījums ģimenē. Vīriešu kā aprūpētāju loma ģimenē un māsaimniecībā ir jānostiprina;
- atalgojuma novērtējuma pamatā var būt profesiju un darba pienākumu salīdzināšanas modeļi, tādēļ šādi modeļi ir svarīgs līdzeklis, ar kura palīdzību var īstenot vienlīdzīgas darba algas principu. Jāizstrādā arī izstrādāt darba vērtējuma sistēmas, ko varētu piemērot attiecībā uz līdzvērtīgiem amatiem dažādās darbinieku grupās. Tas nodrošinātu vienādu samaksu par līdzvērtīgu darbu neatkarīgi no dzimuma;
- bērna kopšanas atvaļinājumu uzskatot par pozitīvu pieredzi un to atzīstot tad, kad tiek paredzēti paaugstinājumi un darba samaksa, var samazināt atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā. Tomēr tas nevar būt par iemeslu, lai personas, kurām nav bērna, nonāktu neizdevīgā situācijā attiecībā uz atalgojumu vai karjeras attīstību;

- piedāvājot bērnu aprūpes pakalpojumus, sabiedrība un darba devēji var vairot sieviešu iespējas strādāt algotu darbu un virzīties pa karjeras kāpnēm;
- piedāvājot iespēju būt īslaicīgā prombūtnē skolēnu brīvdienās un tad, kad bērni slimo, darba devēji var atvieglot ģimenes un darba pienākumu saskaņošanu;
- valstīs, kur ar likumu nav noteikts, ka vīriešiem ir tiesības uz atvaļinājumu bērna piedzimšanas vai adopcijas gadījumā, darba devēji var rādīt priekšzīmi, uzņemoties sociālo atbildību un piedāvājot šādu atvaļinājumu ⁽¹³⁾;
- sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības iespējams samazināt arī, darba devējam piedāvājot iespēju būt īslaicīgā prombūtnē, lai slimības gadījumā aprūpētu savu ģimenes locekli;
- atšķirības abu dzimumu darba samaksā iespējams mazināt, sievietēm nodrošinot tālākizglītības iespējas un īstenojot viņām paredzētas karjeras attīstības programmas;
- jāiemāca vīriešiem un arī pašām sievietēm ievērot, saprast, atpazīt un izmantot sieviešu prasmes.

4.8. Atbalstīt paraugprakses apmaiņu visā ES un iesaistīt sociālos partnerus

4.8.1. Komiteja uzskata, ka konkrēts veids, kā var panākt progresu, ir paraugprakses apmaiņa un veicināšana, kā arī intensīvāks dalībvalstu savstarpējais dialogs. Patiesu līdztiesību un

taisnīgumu, nosakot atalgojumu, iespējams panākt tikai tad, ja visas dalībvalstis veiks konstruktīvus pasākumus un centīsies samazināt sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības. Lai panāktu šo mērķi, svarīga loma ir darba devēju un darba ņēmēju organizācijām, kā arī ES Dzimumu līdztiesības institūtam.

4.8.2. Darba samaksas atšķirību mazināšanā jāiesaistās sociālajiem partneriem, izvirzot mērķtiecīgas iniciatīvas sarunās par darba samaksu. Šādas iniciatīvas konkrēts piemērs ir Eiropas sociālo partneru 2005. gada martā noslēgtā vienošanās par sieviešu un vīriešu līdztiesības pasākumiem: viens no četriem galvenajiem minētajā dokumentā izvirzītajiem uzdevumiem ir pasākumi saistībā ar atšķirībām sieviešu un vīriešu darba samaksā ⁽¹⁴⁾.

4.8.3. Vajadzīgas dažādas izmaiņas atalgojuma statistikā, lai informācija par atalgojuma atšķirībām būtu atbilstošāks pamats lēmumu pieņemšanai. Rūpīgāk jāizpēta atalgojuma atšķirību iemesli, un ar gūtajām atziņām jādalās, lai atklātu, novērstu un nepieļautu diskrimināciju.

4.8.4. Tādēļ Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondam Dublinā un ES Dzimumu līdztiesības institūtam no dalībvalstīm jāievāc salīdzināmi statistikas dati par sieviešu skaitlisko īpatsvaru vadošos amatos gan publiskajā, gan privātajā sektorā, kā arī statistikas dati par to, kāds progress dažādās dalībvalstīs panākts jautājumos, kas saistīti ar vienādu atalgojumu par vienādu darbu.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹³⁾ Zviedrijā 2006. gada 1. jūlijā stājās spēkā jauns likums par bērna kopšanas atvaļinājumu. Tajā noteikts, ka darba devējs nedrīkst darba ņēmēju nostādīt neizdevīgā stāvoklī tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar bērna kopšanas atvaļinājumu. Saskaņā ar jauno likumu nedrīkst būt atšķirīga attieksme pret tiem, kas ir bērna kopšanas atvaļinājumā, un tiem, kas šādu atvaļinājumu neizmanto. Zviedrijas līdztiesības ombuds (*JämO*) ir norādījis, ka attieksmei pret bērna kopšanas atvaļinājumā esošiem darbiniekiem jābūt tādai pašai, kā tad, ja viņi būtu darbā. Salīdzinājumā ar vīriešiem sievietes vidēji daudz ilgāku laiku ir bērna kopšanas atvaļinājumā. Tādēļ sievietes daudz biežāk nekā vīrieši nesaņem prēmijas.

⁽¹⁴⁾ Framework of Actions on Gender Equality:
http://ec.europa.eu/employment_social/news/2005/mar/gender_equality_en.pdf.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Terorisma un vardarbīgas radikalizācijas novēršana"

(2008/C 211/17)

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietniece Margot Wallström kdze 2007. gada 17. decembra vēstulē aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu sagatavot atzinumu par

"Terorisma un vardarbīgas radikalizācijas novēršana".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 2. aprīlī. Ziņotājs — Retureau kgs, līdzziņotājs — Cabra De Luna kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 147 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Komisija ir aicinājusi Komiteju izstrādāt atzinumu par terorisma novēršanu un jo īpaši par vardarbīgas radikalizācijas novēršanas rīcībpolitikām, par kurām Komisija 2008. gada jūlijā plāno pieņemt paziņojumu. Paziņojuma galvenais mērķis ir noteikt rīcībpolitikas, pasākumus un iniciatīvas, ko varētu uzskatīt par labu praksi, lai cīnītos pret vardarbīgu radikalizāciju. Šobrīd paredzēts, ka paziņojumā tiks apskatīti tādi jautājumi kā vardarbīga radikalizācija cietumos un citās vāji aizsargātās vai teroristu vervēšanas vietās, vardarbīgo radikāļu propagandētie viedokļi un ideoloģija, kā arī pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās un nostiprināšana.

1.2 Pasaule pēc aukstā kara un ekonomikas globalizācijas ir pieredzējusi lielas izmaiņas starptautisko spēku līdzsvarā, kas ievērojami ietekmē starptautiskās iestādes, piemēram, ANO, kuras ir bijušas liecinieces daudzu tādu jaunu valstisku struktūru izveidei (un tās atzinušas), kas paziņojušas par suverenitāti un deklarējušas pakļaušanos starptautisko publisko tiesību normām.

1.3 Turklāt vairākās šajās jaunajās valstīs ir izcēlušies konflikti, bruņoti grupējumi vēl aizvien pārvalda atsevišķas teritorijas un cilvēktiesības bieži vien tiek ignorētas.

1.4 Teritorijās vai reģionos, kuri ir slikti kontrolēti vai netiek kontrolēti vispār, bāzējas lielāko teroristu grupu vadītāji, kuri cenšas apmesties jebkurā vietā, kur netiek ievērots tiesiskums un vairs neeksistē pilsoniskās brīvības.

1.5 Klasiskā kara māksla ir izrādījusies mazefektīva cīņā pret šo izklaidēto apdraudējumu, kas nāk no daudzveidīgām struktūrām, kuras izmanto fundamentālismu un antidemokrātisku politisko ideoloģiju, lai manipulētu ar neformālām organizācijām un grupām, kuras ir gatavas izmantot politisko vardarbību.

1.6 Nespēja rast mierīgu risinājumu Palestīnas jautājumā un citu bruņotu konfliktu gadījumā visā pasaulē ir arī labvēlīgs politisks faktors ekstrēmistu ideju un starptautiskā terorisma attīstībai, tomēr jāuzsver, ka lielākoties terora akti tiek veikti saistībā ar iekšējiem konfliktiem.

1.7 Šķiet, ka nepietiekami ir izpētīti teroristu vervēšanas motīvi un metodes, kas, kā tas notika 2001. gada 11. septembrī, spēj pārvērst vadoša līmeņa darbiniekus, inženierus un intelektuālā darba darītājus saskaņotu pašnāvnieku uzbrukumu plānotajos un veicējos, un šo uzbrukumu milzīgais apmērs liecina par ārkārtīgu apņēmību un noteiktību, kā arī spēju iekļauties demokrātiskā sabiedrībā. Dziļa izpratne par ideoloģisko un psiholoģisko motivāciju ir būtiska, lai izstrādātu piemērotu un līdzīga mēroga terorisma apkarošanas stratēģiju un veiktu nepieciešamo geopolitisko analīzi, kā arī izmantotu visu veidu izlūkdienesta un informācijas apmaiņas līdzekļus.

1.8 Laikā, kad valstis un tautas skar krīze, un komunikācija un globalizācija ir izveidojusi globālu pasauli, kurā daudzus jautājumus nav iespējams atrisināt vienīgi vienas valsts līmenī, vienlaikus iestājusies krīze starptautisko tiesību jomā, kur trūkst pārliecinošu kontroles līdzekļu un pirmām kārtām, pietiekamu tiesisku līdzekļu rīcībai. Vienīgi ANO Drošības padomei ir pietiekamas pilnvaras, bet to ietekmi mazina piecu valstu veto tiesības.

1.9 Tomēr ar stabilas un atjaunotas daudzpusējas sistēmas palīdzību varētu efektīvāk risināt globālās klimata, ekonomikas un sociālās problēmas, būtu iespējams efektīvāk apkarot starptautisko terorismu atbilstoši daudzpusējai programmai, kas nodrošina koordināciju un valdību un starptautisko aģentūru (Interpola) sadarbību, piedaloties NVO, kas turpina uzraudzību demokrātijas un procesuālo tiesību un pilsonisko brīvību aizsardzības jomā.

2. Eiropas atbildība un iniciatīvas, kas pašreiz tiek īstenotas vai izstrādātas

2.1 Lai efektīvi cīnītos pret terorismu ES līmenī, dalībvalstīm jāvienojas par kopīgu terorisma noziedzuma definīciju, un jāatvērta krimināltiesību sistēmas arī kriminālpārkāpumu un kriminālsodu jomā. Minētais process, kā arī Eiropas apcietināšanas ordera pieņemšana, tika uzsākts ātri, un jo īpaši kopš 90. gadiem Padome šajā jomā ir pieņēmusi nozīmīgus lēmumus.

2.2 Pēc ASV 2001. gada 11. septembrī notikušajiem nāvējošajiem terora aktiem ir izveidota būtiska koordinācijas sistēma gan starptautiskajā, gan Eiropas un Kopienas līmenī: ANO Drošības padome ir saistīta ar Interpolu, militāro operāciju gadījumā — NATO, Eiropas Padomi (jo īpaši saistībā ar Konvenciju par terorisma novēršanu), EDSO un visbeidzot ar ES un Eiropu. Izveidota sadarbība ar ASV, Magreba valstīm un Āfrikas Savienību, kā arī atsevišķās valstīs tiek veiktas konkrētas militārās, policijas un finanšu atbalsta operācijas.

2.3 Kopienas iestāžu un dalībvalstu līmenī panākta politisko līderu un sabiedrības lielākās daļas vienošanās par terorisma definīciju un likumīgo vai nelikumīgo darbību veidiem, uz ko tā neattiecas. Nepieciešams stingri noteikt apdraudējumu un tā attīstību, lai novērstu centienu sadrumstalotību un nelietderīgus ierobežojumus individuālo un kolektīvo tiesību un brīvību jomā.

2.4 Tomēr dažās Āfrikas un Tuvo Austrumu valstīs, jo īpaši tajās, kurās ir autoritatīvs režīms, ir vērojama tendence izmantot jēdzienu “terorisma apkarošana”, lai uzbruktu jebkādi politiskajai opozīcijai, un tas jāņem vērā ES un dalībvalstīs; dažām no tām ir ekonomiskas un politiskas attiecības, kā arī militāra sadarbība ar šo valstu līderiem, un tām jāizmanto sava ietekme, lai ierobežotu šādu patvaļu.

2.5 Starptautiskajā līmenī vissarežģītākā problēma ir atbilstoša reaģēšana uz dažādu terorisma grupējumu radīto apdraudējumu vēstniecībām un citiem mērķiem, jo īpaši civiliedzīvotājiem, un ģeogrāfisku iemeslu dēļ Eiropa joprojām ir teroristu visvairāk apdraudētais reģions.

2.6 Terora akti tiek veikti ar mērķi radīt baļu un nedrošības atmosfēru, kā arī graut demokrātisko iestāžu darbību. Tādēļ ir svarīgi drošības vārdā neuzspiest nepamatotus cilvēktiesību un pilsonisko brīvību ierobežojumus. Visvairāk apdraudētajās valstīs gadiem ilgi ir bijušas dažādas intensitātes ārkārtas situācijas, un daži pasākumi ir plašāki, nekā tas būtiski nepieciešams vai praktiski pārvaldāms, piemēram, saistībā ar personas datu pieprasīšanu Transatlantisko reisu pasažieriem, pieprasot ļoti sīku informāciju un paredzot tās pārāk ilgu uzglabāšanu.

2.7 Pārmērīga tīklu uzraudzība, plaši izplatītā video novērošana sabiedrībai pieejamās publiskās un privātās vietās, robežkontroles politika, demonstrāciju uzraudzība un plaša pārmeklēšana lidostās negatīvi ietekmē privātumu, pārvietošanās brīvību un kopumā arī visas pārējās pilsoniskās brīvības. Tas var ietekmēt sabiedrības atbalstu pretterorisma politikai, jo sabiedrība šo pasākumu ietekmē var justies apdraudēta.

2.8 Iejaukšanās pilsoņu privātajā dzīvē un pārāk stingra kontrole (kā iepriekš minēts) rada risku, ka palielināsies pārbaudes attiecībā uz dažām “redzamām minoritāšu grupām”,

kas jutīsies aizvien vairāk stigmatizētas un pakļautas etniskai vai rasistiskai diskriminācijai. Pacietības sliekšnis ir krietni vien pārsniegts, un tas veicina “vardarbīgu radikalizāciju” policijas vai armijas vienību konfliktsituācijās un sadursmēs ar jauniešiem no atsevišķiem mazāk labvēlīgiem pilsētu geto rajoniem, kad tiek sagrautas ēkas un sabiedriskais un privātais īpašums.

2.9 Šie vardarbības gadījumi pilsētās, ja tos apvieno zem nosaukuma “vardarbīga radikalizācija” (ko uzskata par terorisma priekšvēstnesi vai pat terorisma veidu kā tādu), var radīt pārāk plašu terorisma definīciju, attiecinot to arī uz faktiskās, mēģinātās vai izdarītās noziedzīgās darbības definīciju un dažādiem vardarbības veidiem, kas, kaut arī smagi, nebūt netiek pastrādāti ar mērķi veikt terora aktu, pat ja to rezultātā ir sagrauts īpašums un iespējami nopietni ievainojumi.

2.10 Terora akta vai tā mēģinājuma motīvs ir galvenais, lai attiecīgo darbību definētu kā terorismu.

2.11 Teroristu kustības radušās nesenā pagātnē, un šis process mūsu kontinentā turpinās arī mūsdienās. Politiskajai vardarbībai nav nekāda attaisnojuma demokrātiskās valstīs, kur var veidot politiskās partijas un notiek pastāvīgas, godīgas vēlēšanas visos valdības līmeņos (vietējā, valsts un ES valstu gadījumā — Eiropas Parlamenta vēlēšanas).

3. Vispārēji apsvērumi

3.1 Lai gan attiecībā uz terorisma definīciju ir vienprātība, var rasties problēmas ar atsevišķiem jauniem jēdzieniem, kā, piemēram, jēdzienu “vardarbīga radikalizācija”, ko Komisija definējusi šādi: “Tā ir cilvēku pieņemto viedokļu, uzskatu un ideju fenomens, kas varētu novest pie terora aktiem, kā to definē 2002. gada Pamatlēmuma par terorisma apkarošanu 1. pants”.

3.2 Tas tika uzsvērts *Burgess* ziņojumā Eiropas parlamentam, ņemot vērā “vardarbīgas radikalizācijas” koncepciju saistībā ar terorisma atbalstīšanu un teroristu vervēšanu, kā arī “lielo problēmu saistībā ar vardarbīgas radikalizācijas definīciju un paredzamo radikalizācijas novēršanu”. Turklāt radikalizācija bieži vien ir process, kas var ilgt gadiem, un tas nozīmē, ka pietiek laika dialogam, izglītošanai, informēšanai, kā arī citiem preventīvajiem pasākumiem.

3.3 Politiskajā dzīvē terorisms ir pazīstams jau sen. Mūsdienās teroristi izmanto globālos saziņas līdzekļus, “nodokļu paradīzes”, kā arī iespējas valstīs ar vāju pārvaldi vai valsts pārvaldes iestāžu neesamību, lai veidotu bāzes un apmācību nometnes. Tomēr tā vairāk ir amorfa parādība nekā vienots un strukturēts starptautiskais tīkls.

3.4 Jaunākais saistībā ar terorisma ietekmi ir atrodams pasaules saziņas līdzekļos, kas sniedz informāciju detalizētā un redzamā veidā, papildinot to ar attēliem un bieži vien nodrošinot tiešās reportāžas no terora aktu norises vietas, liekot izjust terorisma ietekmi vairāk nekā jebkad agrāk. Tomēr preses brīvība nozīmē, ka šādu sacensību par sensacionālu informāciju nevar apturēt, un tas ievērojami palielina iedzīvotāju bailes un nedrošību, kā arī publisko teroristu uzbrukumus.

3.5 Internets ir saziņas forums, ko izmanto tādu ideoloģiju izplatīšanai, kas atbalsta vardarbību un vervē atbalstītājus vai pat kandidātus pašnāvnieku uzbrukumiem, dodot iespēju sazināties uzbrukumā veicējiem un to organizētājiem, kā arī iespēju informācijas izplatīšanai par bumbas izgatavošanu mājas apstākļos.

3.6 Tomēr, neraugoties uz tīmekļa vietnēm, kurās tiek slavēti terorisms, būs sarežģīti kontrolēt atsevišķu grupu saziņu, ņemot vērā mūsdienīgās tehnoloģijas rakstiskas vai mutiskas informācijas kodēšanai un šifrētas informācijas slēpšanai.

3.7 Tādēļ EESK izsaka šaubas par stingrāku pasākumu iespējamo efektivitāti attiecībā uz interneta un privātās saziņas kontroli.

3.8 Jāšaubās, vai identitātes pārbaudes, bagāžas un automašīnu pārmeklēšana ceļu robežkontroles punktos, lidostās, ostās, vai retākos gadījumos — dzelzceļa stacijās novērstu teroristu kustību, lai gan augsts aizsardzības līmenis pret personas dokumentu iespējamo viltošanu ir piemērots veids, kā viltošanu novērst. Lai gan minētie pasākumi zināmā mērā kopumā sarežģī noziedznieku pārvietošanos, tie sarežģī arī cilvēku dzīvi un veido detalizētu karti par personu pārvietošanos, ja tajā ietver arī video novērošanas sistēmu plašo izplatību, privāto apsardzi, elektronisko caurlaižu sistēmu sabiedriskās un privātās iestādēs un mobilo telefonu sarunu pārraidi, kā arī citus līdzekļus, kas paredzēti personu pārvietošanās vietas un laika noteikšanai. Minētās metodes tomēr nenovērš pašnāvnieku uzbrukumus. Tās rada policijas pārvaldītas valsts iespaidu, ja netiek veikti demokrātiska rakstura pasākumi, lai parādītu, ka šo tehnoloģiju izmantošana nepārsniedz stingri noteiktos pasākumus, kas paredzēti mērķa sasniegšanai. Valsts uzraudzības iestādes minēto pasākumu kontrolei un ideju laboratoriju izveide Eiropā šajā jomā, ņemot vērā datus par potenciālajiem teroristiem, varētu būt risinājums.

3.9 Būtbū nelegāli iegūtu finanšu līdzekļu plūsmu uzraudzība īpaši neapgrūtina cilvēku ikdienas dzīvi, tā ļauj pārraudzīt nelikumīgas darbības (cilvēku tirdzniecību, ieroču un narkotiku tirdzniecību u.tml.), kas dod iespēju nelikumīgā veidā uzkrāt kapitālu, un tādējādi, pirmkārt, kavē līdzekļu iegūšanu terorisma mērķiem, un otrkārt, palīdz apzināt terorisma izcelsmes

vietas⁽¹⁾. Tomēr ir ļoti sarežģīti aizkavēt pārskaitījumus, kas veikti skaidrā naudā vai izmantojot korespondējošo banku sistēmu, kad vienā valstī noguldīto naudu citā valstī saņem starpnieks, vai arī finanšu operācijas tiek veiktas, izmantojot šifrētu paroli vai vēstuli. Uzraudzība un izmeklēšana var būt efektīva gadījumos, kad notiek līdzekļu vākšana labdarības vai humānās palīdzības organizācijām, kurām ir slēpta saikne ar teroristu grupām. Tomēr ir būtiski izvairīties no visu NVO darbības, humānās palīdzības pasākumu un līdzekļu vākšanas kontroles, pamatojoties uz vispārējām aizdomām, jo tas apgrūtina sabiedrību un minēto organizāciju darbu, reizēm liedzot pilnībā īstenot paredzētās programmas.

3.10 Datu apmaiņa, ko veic policijas spēki un izlūkdienesti, attiecas uz īpaši konfidenciālu informāciju, kā, piemēram, attēliem, vārdiem, adresēm, pirkstu nospiedumiem, DNS analīzēm un līdzdalību organizācijās, un vēl aizvien trūkst pārliecības par stingrām garantijām attiecībā uz privātumu un datu aizsardzību, tos apstrādājot vai novērtējot kļūdas VIS un SIS datnēs, sodamības reģistros un citās datnēs, kā arī sarakstos iekļauto personu iespējām labot datus.

3.11 Visbeidzot, ES galvenais ieguldījums saistīts ar saskaņošanu, sadarbību un pieredzes apmaiņu, un minētajā jomā vēl aizvien iespējami uzlabojumi, lai gan jācenšas izvairīties no tiesību aktu un ārkārtas pasākumu pārklāšanās, ja spēkā esošos tiesību aktus un to struktūru darbību, kas paredzētas cīņai ar organizēto vai finanšu noziedzību, var attiecināt arī uz cīņu pret terorismu.

3.12 Daudz rakstīts par to, ka ārkārtas stāvokļu gadījumos (arī tad, ja noteikts zems vai vidējs apdraudējuma līmenis) kopumā tiek ierobežotas pilsoņu tiesības, tiesiskums netiek stingri ievērots, kā arī pieaug aizdomas un ārzemnieku, legālo un nelegālo imigrantu un patvēruma meklētāju pakļaušana plašākām pārbaudēm. To var novērot lielākajā daļā ES dalībvalstu. Izplatās rasisma un ksenofobijas izpausmes, un tās ir jāaptur gan ar vārdiem, gan ar rīcību.

3.13 Dalībvalstu, ES iestāžu, Eiropola, *Eurojust* u.c. īpašā loma ir precīzi noteikta, tomēr nepieciešami pastāvīgi uzlabojumi attiecībā uz operatīvo sadarbību ar izlūkdienestiem un izmeklēšanas iestādēm.

3.14 Lai novērstu vardarbīgu radikalizāciju un terorismu, nepieciešamas zināšanas par šo fenomenu izcelsmi un ideoloģiju, kas tos izraisa, un tādējādi varētu izvairīties no stereotipiem, kas nav apstiprinājušies.

⁽¹⁾ EESK 2005. gada 11. maija "Atzinums par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu par finanšu sistēmas izmantošanas nepieļaušanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas, t.sk. teroristu finansēšanas, mērķiem", ziņotājs: *Simpson* kgs, OV C 267, 27.10.2005., 3.1.8. un 3.2.1. punkts.

3.15 Organizētu kampaņu cīņā pret terorismu iespējams izstrādāt ilgtermiņā, jo jāizveido vai jāatjauno demokrātija valstīs, kuras ir vājas vai nespēj kontrolēt visu savu teritoriju, kā arī valstīs ar autoritatīvu režīmu vai diktatūru.

3.16 EESK uzskata, ka izlūkdienestu un drošības dienestu parasti slepeno darbību nav nepieciešams papildināt ar sistemātisku slepenības politiku attiecībā uz iedzīvotājiem un viņu pārstāvjiem valstu un Eiropas līmenī. Jārod iespēja sniegt informāciju, lai veicinātu sabiedrības iesaistīšanos un veiktu demokrātisku uzraudzību, neraugoties uz apstākļiem, bet izmantojot atbilstošas metodes, jo īpaši, lai novērstu tiesiskuma vājināšanos.

4. Pilsoniskās sabiedrības loma terorisma un vardarbīgas radikalizācijas novēršanā

4.1 Pilsoniskās sabiedrības galvenie uzdevumi

4.1.1 Pilsoniskā sabiedrība ir starptautiskā terorisma galvenais upuris (neatkarīgi no tā, vai terorismu izraisījis fanātisks nacionālisms, reliģiskā fundamentālisma paveidi vai vienkārši vardarbība kā pašmērķis). Terorisma mērķis ir sods kolektīvi un bez izvēles, cenšoties uzspiest vispārēju terora atmosfēru un piespiest valsti pakļauties teroristu prasībām. Tomēr, kā norādīts EESK atzinumā par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība cīņā pret organizēto noziedzību un terorismu" ⁽²⁾, pilsoniskā sabiedrība ir arī viena no galvenajām iesaistītajām pusēm stratēģijās cīņai pret terorismu gan attiecībā uz mehānismiem terorisma acīmredzamās ietekmes un tā cēloņu apkarošanai, gan attiecībā uz lielo darbu, rūpējoties par upuriem, kuri cietuši no terora aktu sekām.

4.1.2 Ņemot vērā valsts vadošo lomu un ES institucionālo uzbūvi, jo īpaši tādās jomās kā drošība, aizsardzība, tiesiskums un finanses, cīņā ar minētā apdraudējuma visuzskatāmākajiem simptomiem un ietekmi (terora aktu novēršana, teroristu grupu kriminālvajāšana un izformēšana, teroristu aizturēšana, terora aktu veicēju tiesāšana un finansēšanas avotu iesaldēšana u.c.) arī pilsoniskajai sabiedrībai var būt svarīga loma, veicot turpmāk minētos pasākumus.

4.1.2.1 Aktīvi nodrošinot, lai pretterorisma stratēģijas īstenošanā nekad netiktu pārkāpts tiesiskums un tiktu aizsargātas cilvēktiesības, vērtības, principi un brīvības, kas raksturo atklātu un demokrātisku sabiedrību.

4.1.2.2 Sadarbojoties ar Kopienas un valsts iestādēm visos līmeņos, apzinot pasākumus un teroristu tīklos iesaistītās personas (šajā sakarā finanšu iestāžu un telekomunikāciju uzņēmumu darbība ir īpaši nozīmīga). Minētā sadarbība jābalsta uz visu iesaistīto pušu savstarpēju vienošanos par informācijas, resursu un veikspējas apmaiņu, lai sasniegtu kopējo mērķi — terorisma iznīcināšanu.

4.1.2.3 Jāizveido dialogs ar to kopienu vadītājiem un sociāli ieinteresētajām pusēm kopienās, kur bāzējas teroristu grupas, lai

veicinātu kopēju darbu vardarbīgas rīcības nosodišanas un likumpārkāpumu mazināšanas jomā.

4.1.2.4 Jānodrošina paraugprakses un viedokļu apmaiņa starp dažādiem sociālās jomas dalībniekiem, valsts un Kopienas iestādēm par to indivīdu un iedzīvotāju grupu izolāciju un kontroli, kuras ir pakļautas sociālajai atstumtībai un radikalizācijai, kas izraisa vardarbību, visos gadījumos pievēršot īpašu uzmanību pamattiesību un pamatbrīvību nodrošināšanai un stingri ievērojot tiesiskumu.

4.1.2.5 Jāierosina pieeja (attiecībā uz integrācijas procesiem, viedokļiem un pasākumiem, kas šajā sakarā īpaši nozīmīgi iedzīvotāju grupām) izglītības programmām, kas paredzētas policijas, drošības un izlūkdienesta darbiniekiem, kuriem ir vislielākā nozīme terorisma apkarošanā.

4.1.2.6 Jāisteno izmēģinājuma projekti, kuros galvenā uzmanība pievērsta teritorijām un vietām, kurām visvairāk raksturīga atstumtība, radikalizācija un teroristu vervēšana (cietumi, svētvietas, skolas, priekšpilsētu nomales, zvanu centri un telekomunikāciju iestādes, utt.), un kuri paredzēti lai novērstu indivīdu vai iedzīvotāju grupu sociālo atstumtību un radikalizāciju sociālās izcelsmes, dzimuma, etniskās piederības vai reliģisku motīvu dēļ.

4.2 Integrācija kā preventīva pieeja. Konkrēti priekšlikumi

4.2.1 Vienmēr jāpievērš uzmanība terorisma slēptajiem cēloņiem, un šajā jomā pilsoniskajai sabiedrībai var būt liela nozīme. Neapšaubāmi neviens no šajā sakarā minētajiem iespējamajiem cēloņiem nav iemesls jebkāda veida vardarbības attaisnošanai, tomēr daudzus terorisma gadījumus iespējams izskaidrot kā plaša mēroga nevienlīdzības radītās atstumtības, radikalizācijas, diskriminācijas (sociālās, politiskās un ekonomiskās) un teroristu vervēšanas rezultātu un dubultstandartu piemērošanu attiecībā uz atsevišķu indivīdu rīcību. Tādēļ, labāk izvēloties preventīvu pieeju, integrācijai jābūt ikvienas ilgtermiņa stratēģijas pamatā, un tai jātiecas sasniegt turpmāk minētie mērķi.

4.2.2 Jāsekmē formālās un neformālās izglītības sistēmas, kas izstrādātas nolūkā novērst negatīvus stereotipus, un jāveicina iecietība un integrācija, pamatojoties uz kopīgām vērtībām, kuru pamatā ir cilvēktiesības (cita starpā tas nozīmē skolu programmu pārskatīšanu ar mērķi pārveidot konfliktus izraisošus stereotipus, lai veicinātu iecietību un daudz kultūru zināšanu apguvi).

4.2.3 Jānosaka masu saziņas līdzekļu saistības (ieskaitot rīcības kodeksus), lai tādējādi izvairītos no tādu viedokļu apmaiņas, kas varētu veicināt sociālo atstumtību, rasismu un ksenofobiju. Vienmēr ievērojot preses un izteiksmes brīvību, jāveicina masu saziņas līdzekļu pievēršanās kopīgām vēstures vērtībām un bagātīgajam dažādu kultūru mantojumam globālētājā pasaulē.

⁽²⁾ EESK 2006. gada 13. septembra izpētes atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība cīņā pret organizēto noziedzību un terorismu". Ziņotāji: Rodríguez García Caro, Pariza Castaños, Cabra de Luna kgs (OV C 318, 23.12.2006.).

4.2.4 Ar sabiedrisko kampaņu palīdzību jāizpata informācija un jāsekmē iekļaujoša pieeja, kas palīdzētu skaidrot un labot maldīgus uzskatus (starptautisks terorisms, nevis islāma terorisms, asimilācija, nevis integrācija) vai nepareizus priekšstatus (iedzīvotāji ir labāki par imigrantiem), kas padziļina plaisu un veicina konfliktus.

4.2.5 Jāsniedz plašāka informācija par cilvēktiesību kā integrācijas pamatprincipa atzīšanu daudz kultūru sabiedrībā. Šajā sakarā organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai jāklūst par nozīmīgu virzītājspēku tādas sabiedrības veidošanā, kurā visiem sabiedrības locekļiem ir vienādas tiesības (sociālās, politiskās un ekonomiskās), kā arī vienādi pienākumi.

4.2.6 Jāveicina sociālo forumu izveide, kuros piedalās katras valsts dažādu sabiedrības grupu pārstāvji un kuri veicina integrācijas mehānismus un strīdu mierīgu noregulējumu.

4.2.7 Jāapzina un jāveicina to līderu un pilsonisko organizāciju darbība, kas ES teritorijā pārstāv citas kopienas, jo tai ir vislielākā nozīme citu kultūru pārstāvju integrācijā, par mērķi izvirzot dialoga un sadarbības iespēju rašanu, tādējādi izskaužot cēloņus, kas varētu radīt atstumtību un radikalizāciju šo kopienu atsevišķu pārstāvju vidū.

4.2.8 Jāīsteno īpašas programmas, lai mazinātu radikālisma izpausmes to cilvēku vidū, kuri ir potenciāli terorisma ideju un darbības atbalstītāji vietās, kur parasti notiek teroristu vervēšana (cietumos, svētvietās, u.c.), kā arī lai veicinātu sociālo integrāciju un darba vietu radīšanu.

4.2.9 šajā virzienā jākoncentrē decentralizētā sadarbība gan valsts, gan Kopienas līmenī (izmantojot esošās programmas, piemēram, Eiropas kaimiņattiecību politiku vai politiku, kas apvieno ĀKK valstis). Tas nozīmē, ka, izvēršot dalībvalstu un ES sadarbības politikas potenciālu, izveidotos sadarbības projekti ar tām iesaistītajām pusēm, kurām ir stingri reliģiskie vai nacionālie uzskati, bet kas stingri noraidītu vardarbību kā rīcības veidu.

4.2.10 Gan ES dalībvalstīs, gan ārpuskopienas valstīs ievērojami jāpalielina finansējuma apmērs un apmaiņas programmu skaits, kurās piedalās mācībspēki, studenti, žurnālisti, arodbiedrību un darba devēju organizāciju pārstāvji, cilvēktiesību aizstāvji, NVO pārstāvji, utt., pievēršot īpašu uzmanību nepieciešamībai uzlabot stāvokli dzimumu līdztiesības jomā. Zināšanas un pieredzes apmaiņa ir galvenās metodes, lai kļiedētu negatīvus stereotipus un veidotu kopīgu nākotni gadsimtā, kurā pastāv kultūru daudzveidība⁽³⁾. Šajā sakarā būtu ļoti lietderīgi paplašināt EESK darbību, izmantojot tās kontaktus un sadarbību ar

ārpuskopienas iestādēm un izstrādājot jaunus pasākumus ar mērķi novērst radikalizāciju atsevišķu indivīdu un grupu vidū.

4.2.11 Veicināt iedzīvotāju (vietējo un ārvalstu) integrējošas līdzdalības forumu izveidi un nostiprināšanu, pamatojoties uz iedzīvotāju pārstāvību, nevis nacionālo vai reliģisko piederību.

4.2.12 Veicināt pētniecības darbu specializētos ES centros un institūtos un, izmantojot sadarbības iespējas, valstīs, kuras īpaši ieinteresētas minētajā jomā. Īpaši jāuzsver atbalsts projektiem un pētījumiem, kas izstrādāti ar mērķi labāk izziņāt procesus, kas izraisa atstumtību, teroristu vervēšanu un vardarbīga radikalizāciju, un dažādu šā procesa faktoru mijiedarbību.

4.3 Palīdzība upuriem

4.3.1 Visbeidzot, ne mazāk svarīgs ir jautājums par palīdzību terora aktu upuriem, kas uzskatāms par vispārējās pieejas būtisku sastāvdaļu, kur pilsoniskajai sabiedrībai ir nozīmīga loma terorisma apkarošanā. Lai novērstu to, ka upuri tiek aizmirsti vai sociāli atstumti, minētajā jomā jāveic turpmāk minētie pasākumi.

4.3.2 Īstenojot kampaņu to upuru tiesību pilnīgai atzīšanai (ieskaitot pienācīgas finansiālas kompensācijas), kuriem terora akta rezultātā nodarīts kaitējums neatkarīgi no tā, vai tas noticis attiecīgās valsts teritorijā vai ārpus tās.

4.3.3 Izstrādāt sociālā atbalsta mehānismus (fiziskos, psiholoģiskos un ekonomiskos), lai palīdzētu upuriem pārvarēt negatīvo pieredzi un novērstu atklāti rasistiskas vai ksenofobiskas izpausmes.

4.3.4 Valstu valdībās un ES rast politisko gribu, lai apzinātu šos cilvēkus, palīdzētu un aizsargātu viņus.

4.4 Cilvēki kā drošības un preventīvo pasākumu galvenais subjekts: papildinošas politikas.

4.4.1 Ja uzskatām, ka iedzīvotāji ir jebkuras valsts un līdz ar to arī ES pamatkapitāls, viņu drošības garantēšanai, miera veidošanai un vardarbīgu konfliktu novēršanai nepieciešami šādi pasākumi.

4.4.2 stratēģiju izstrāde un daudzveidīgi pasākumi atbilstoša labklājības un drošības līmeņa nodrošināšanai visiem attiecīgajā teritorijā dzīvojošajiem, kā arī viņu kaimiņiem, jo, veicinot kaimiņvalstu attīstību un drošību, tiek garantēta arī attīstība un drošība savā teritorijā.

⁽³⁾ EESK 2006. gada 20. aprīļa atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam saistībā ar Eiropas starpkultūru dialoga gadu (2008)", ziņotāja: Cser kdze, OV C 185, 8.8.2006.

4.4.3 viena no galvenajām drošības nodrošināšanas iespējām ir pakāpeniska atsevišķu iedzīvotāju grupu un valstu nevienlīdzības izskaušana. Lai nodrošinātu integrāciju un mazinātu terorisma draudus, rūpīgi jāievēro cilvēktiesības un jānostiprina demokrātiska vide, nodrošinot iespējas brīvi praktizēt dažādas reliģijas, nodalot to no valsts lietām. Tas nozīmē arī vēšanos pret sociālo telpu ārpus likuma ietvariem (nelabvēlīgi rajoni vai geto, kuros valda nepieņemamas tradīcijas).

4.4.4 Jāsaprot, ka drošību nevar panākt par brīvības cenu, ierobežojot tiesības, kas raksturo atklātu un demokrātisku sabiedrību, vai arī piemērojot pretterorisma pasākumus, kas atgādina teroristu izmantotos.

4.4.5 Jāatzīst, ka pretterorisma pasākumiem vajadzīga daudznozaru, daudzdimensiju un ilgtermiņa pieeja, un tā var dot rezultātus tikai tad, ja tiks nodrošināti pietiekami līdzekļi, apvienojot valstu un Kopienas iestāžu centienus.

4.5 *Publiskā un privātā partnerība*

4.5.1 Terorisma draudi ir plaši izplatīti, pastāvīgi un globāli. Neviena nav pasargāta no terorisma ietekmes, un terorisma veidi un metodes pastāvīgi mainās. Tādējādi, ņemot vērā to, ka vēl nav izstrādāta atbilstoša stratēģija terorisma apkarošanai, pastāvīgi ir jāpārskata analīzes, novērtējumi un metodes cīņā pret terorismu. Šajā darbā ir iesaistīts ikviens — gan valstu valdības, gan Kopienas iestādes un pilsoniskā sabiedrība kopumā.

Neapšaubāmi tas nozīmē, ka ir jāizpēta arī publiskās un privātās partnerības iespējas (tomēr tas nekādā gadījumā nedrīkst izraisīt nelabvēlīgu privatizāciju drošības un aizsardzības nozarē), darbojoties kopējā mērķa īstenošanai: labklājība un drošība visiem ⁽⁴⁾). Jāuzsver minētās pieejas šādi galvenie aspekti.

4.5.2 jāizstrādā glosārija, lai debašu un rīcības līmenī būtu iespējams saskaņot jēdzienus, kas tiks izmantoti visu iesaistīto pušu darbā.

4.5.3 jāveic pretterorisma stratēģijas demokrātiska uzraudzība visos tās līmeņos un izpausmes veidos.

4.5.4 jāsniedz informācija par dalībvalstu ārpolitiku un kopējo ārpolitiku un drošības politiku un Eiropas Kopējo drošības un aizsardzības politiku (PESC/PESD), kā arī valstu un Kopienas attīstības sadarbības politiku terorisma novēršanas jomā un potenciālo teroristu radītā apdraudējuma novēršanai.

4.5.5 jāpiešķir atbilstoši un stabili budžeta līdzekļi visām šajā atzinumā minētajām programmām un iniciatīvām.

4.5.6 jāuzsāk vai jāuztur dialogs un sadarbība ar sociālās, politiskās un ekonomiskās jomas dalībniekiem gan ES, gan ārpus tās, ņemot vērā to, ka individuāli nav iespējams veiksmīgi cīnīties ar terorisma draudiem, un izdevīgāk ir apvienot spēkus pastāvīgu ilgtermiņa pieeju un stratēģiju izstrādei.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁾ Atbilstoši EESK nostājai, kas izklāstīta 13. punktā 2006. gada 13. septembra izpētes atzinumā par tematu "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība cīņā pret organizēto noziedzību un terorismu", ziņotāji: Rodríguez García Caro, Pariza Castaños, Cabra de Luna kgs (OV C 318, 23.12.2006.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par PVN likmēm, kas nav standarta PVN likmes”

COM(2007) 380 galīgā redakcija — SEC(2007) 910

(2008/C 211/18)

Komisija 2007. gada 5. jūlijā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par PVN likmēm, kas nav standarta PVN likmes”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 28. martā. Ziņotājs — Burani kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 112 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu nodrošināt pamatu politiskajām debatēm Eiropas Parlamentā un Padomē, lai noteiktu vispārārstītus principus atbrīvojumu noteikšanai PVN jomā. Tā kā tas ir izteikti politisks process, 2010. gada beigās, kad plānots pieņemt jaunus noteikumus, ir pilnīgi reāls termiņš.

1.2 PVN režīma sākotnējais mērķis bija radīt priekšnoteikumus **nodokļu saskaņošanai**, kas savukārt nodrošinātu iekšējā tirgus netraucētu darbību. Gadu gaitā veiktajām daudzajām pārmaiņām, it īpaši atbrīvojumiem un atvieglojumiem, tomēr **ir bijis pretējs efekts**, un pašreizējos apstākļos vislabākais iespējams risinājums būtu atvieglojumu standartizēšana.

1.3 Atvieglojumus piemēro katra dalībvalsts, pamatojoties uz fiskāliem kritērijiem, kā arī ņemot vērā **stāvokli politiskajā un sociālajā jomā**; minētos atvieglojumus var piemērot, ja tiem nav pārrobežu ietekmes vai tie atbilst Kopienas līmenī apstiprinātajiem kritērijiem. Neskatoties uz to, ka šādi kritēriji ir jāievēro, Komiteja uzskata, ka jautājums par atvieglojumiem jāizskata, ņemot vērā galvenokārt — bet ne tikai — tādu aspektu kā to ieguldījums **atkārtotā ienākumu pārdalē**.

1.4 Diskusiju gaitā īpaša uzmanība jāpievērš **vietēja mēroga pakalpojumiem, ko nevar sniegt no attāluma** un kuri tādēļ tieši neietekmē iekšējo tirgu. Lai arī šajā kategorijā ir iekļautas daudzas jomas, kas, neapšaubāmi būdamas lietderīgas ekonomiskā un sociālā ziņā, tomēr **zināmā mērā ir strīdīgas** vai arī tās var analizēt arī no cita skatupunkta, piemēram, amatniecība, restorānu sniegtie pakalpojumi, publiskie un privātie veselības aprūpes pakalpojumi, nozares, kurās nepieciešams liels skaits nekvalificētu darbinieku, kā arī grāmatas un laikraksti.

1.5 Komiteja norāda, ka atbrīvojumi jāpiešķir, pamatojoties uz atšķirībām **grupu ar zemu un augstu ienākumu līmeni**

izdevumos. Tā īpaši uzsver, ka, paredzot atbrīvojumus, jāņem vērā **pārredzamības kritēriji un izmaksas, ko nodokļu administrācijas iestādēm un uzņēmumiem rada neskaidri, vispārēji noteikumi** un kuras galu galā ietekmē patērētāju.

1.6 Īpaša uzmanība jāpievērš **tiešām subsīdijām kā pazeminātu PVN likmju alternatīvai** — lai arī Komisija izvirza šādu ideju, tai minētajā jautājumā nav konkrētas nostājas. Komiteja uzskata, ka pret minēto alternatīvu jāattiecas ļoti uzmanīgi un tā ir jāizmanto ierobežoti un vienīgi tajos gadījumos, kad ir sarežģīti rast citus risinājumus; subsīdijas nedrīkst kļūt par valsts atbalstu.

2. Vispārīga informācija

2.1 PVN režīma pamatā ir kompleksa sistēma. To 1977. gadā noteica kā “pagaidu” režīmu ⁽¹⁾, un tas ir spēkā arī tagad — pēc vairāk nekā 30 gadiem! Pielāgojoties pagaidu vai ilgstošām situācijām, kā arī ņemot vērā politiskus apsvērumus, iekšējā tirgus attīstību un paplašināšanas procesu, PVN režīms gadu gaitā tika neskaitāmas reizes mainīts.

2.2 Ar **2006. gada PVN direktīvu** ⁽²⁾ Komisija veica nepieciešamos pasākumus, lai vienkāršotu administrācijas iestāžu un ekonomikas jomā aktīvo dalībnieku darbību, proti, tika sistematizēti tiesību akti, un minētā direktīva praksē kļuva par vienotu atsauces dokumentu šajā jomā. Direktīvas pamatā ir 1977. gadā noteiktie pamatprincipi, ko daļēji pārskatīja 1992. gadā; **pamatlikme** parasti nevar būt mazāka par 15 % ⁽³⁾ un nodokļus uzliek izcelsmes valstī. Direktīvā tomēr ir paredzētas arī dažas atkāpes un izņēmumi, proti, standarta likmi var pazemināt un dažas preces un pakalpojumus var aplikt ar nodokli galamērķa dalībvalstī.

⁽¹⁾ Pats par sevi saprotams, ka, nosakot “galīgo” režīmu, būtu jāparedz, ka nodokļus uzliek galamērķa dalībvalstī, proti, patērēja vietā. Vispārēju piemērošanu savulaik kavēja daudzi šķēršļi, un tie pastāv vēl joprojām.

⁽²⁾ Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva 2006/122/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV L 347, 11.12.2006.).

⁽³⁾ Padomes 2006. gada 28. novembra Direktīva 2006/122/EK par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu (OV L 347, 11.12.2006.), 96. un 97. pants; jāatzīmē, ka maksimālā likme nekad nav tikusi noteikta.

2.3 Saskaņā ar noteikumiem dalībvalstis var piemērot vienu vai divas pazeminātas likmes, ņemot vērā, kas tās attiecas tikai uz PVN direktīvas III pielikumā minētajām precēm un pakalpojumiem⁽⁴⁾. Visas dalībvalstis, izņemot daļēji Dāniju, piemēro minēto iespēju, bet atšķirīgā apmērā un dažādām iepriekš minētajā sarakstā iekļautajām precēm un pakalpojumiem. Šāda nekonsekvence ievērojami traucē sasniegt tādu koordinācijas līmeni, kas nepieciešams, lai nodrošinātu vienotā tirgus netraucētu darbību. Lai dalībvalstis varētu vienoties par **pazeminātu PVN likmju jaunu sistēmu**, Komisija tagad ierosina **uzsākt politiskās debates Padomē un Eiropas Parlamentā**, kurās iesaistītos EESK, kas ir saņēmusi pieprasījumu izstrādāt atzinumu par minēto jautājumu.

2.3.1 Praktiskā ziņā tas nozīmē, kā **jāpārskata visa** spēkā esošo īpašo un pagaidu atvieglojumu **sistēma** (īpaši atvieglojumi attiecas uz vecajām ES dalībvalstīm, savukārt pagaidu atvieglojumi — uz jauno dalībvalstu grupu) un jāizstrādā jauna sistēma, ņemot vērā iekšējā tirgus darbības pamatprincipiem atbilstošus mērķus. Tas nav vienkāršs process, jo **savstarpējās vienošanās ceļā** jānodrošina visu to politisko, ekonomisko un sociālo faktoru **līdzsvars**, kas savulaik ir attaisnojuši atkāpes un izņēmuma režīmus, kurus katra dalībvalsts ir piemērojusi, ņemot vērā savas īpašās vajadzības. Komisija pilnībā apzinās, kas tas būs sarežģīti, un uzskata, ka, ņemot vērā konsultāciju procesa rezultātus, **jaunu tiesisko regulējumu varēs izstrādāt ne ātrāk kā līdz 2010. gada beigām**.

2.4 Lai visām dalībvalstīm nodrošinātu vienādas iespējas attiecībā uz atvieglojumu noteikšanu, nepieciešamā sagatavošanās tika veikta ar direktīvas projektu, ar ko paredz, ka jaunās **dalībvalstis līdz 2010. gada 31. decembrim var tupināt piemērot tām paredzētos pagaidu atvieglojumus**⁽⁵⁾. Iemesls priekšlikumam, ko apstiprināja 2007. gada 20. decembrī, ir tas, ka atvieglojumu piemērošanas režīmi atšķiras, proti, vecās dalībvalstis atvieglojumus var piemērot neierobežoti, savukārt jaunajām dalībvalstīm noteiktais termiņš beidzās 2007. gada beigās. Ar termiņa pagarinājumu, ko piešķīra 2007. gada 20. decembrī, visām dalībvalstīm tiek nodrošinātas vienādas iespējas, vismaz līdz 2010. gada beigām, jo Komisija izsaka cerību, ka Padome un Eiropas Parlaments līdz tam laikam būs vienojušies par **stabilu un vienotu režīmu attiecībā uz PVN likmēm, kas nav standarta likmes**.

2.5 Šajā atzinumā analizētā paziņojuma mērķis ir nodrošināt **pamatu politiskajām debatēm** Eiropas Parlamentā un Padomē, lai vienotos par **vispāratzītiem principiem**, kas savukārt ļautu izstrādāt tādas tiesību aktu priekšlikumus, ko **varētu apstiprināt bez īpašām grūtībām**. Ņemot vērā agrāko un pašreizējo pieredzi, Komisijas formulējumi ir piesardzīgi un attiecībā uz nepieciešamajiem lēmumiem tās nostāja ir nogaidoša, proti, tā gaida attiecīgas ierosmes. Tādēļ Komisija paziņojumā aprobežojas ar to, ka līdzsvarotā veidā izklāsta visu lietderīgo **informāciju, kas jāņem vērā pārdomātā novērtējumā**; Komisijas ideju pamatā ir praksē pārbaudītie vienotā tirgus un Lisabonas stratē-

ģijas principi, un tā nepauz noteiktu viedokli. EESK uzskata, ka šī iniciatīva izšķirīgi ietekmēs iekšējā tirgus nākotni nodokļu jomā — tā ir vienreizēja iespēja, kuras sekmīga īstenošana būs atkarīga no lēmumu pieņēmēju labas gribas un atbildības izjūtas.

3. Paziņojuma kopsavilkums

3.1 Paziņojumā ir apkopoti **Copenhagen Economics** aģentūras **pētījuma**, ko tā veica Komisijas, Padomes un Eiropas Parlamenta uzdevumā, rezultāti. Tajā tika analizēta pazeminātu PVN likmju un ar to saistīto atvieglojumu ietekme, galveno uzmanību pievēršot **sociālajiem aspektiem** (ienākumu sadalei) un sistēmas **izmaksām**. EESK atzinīgi vērtē Komisijas dokumenta, kura pamatā ir iepriekšminētais pētījums, kvalitāti. Tajā ir ņemti vērā un atspoguļoti visi aspekti, proti, dokuments sniedz visu nepieciešamo informāciju, lai varētu īstenot turpmākās debates.

3.2 Paziņojuma ievadā ir minēts, ka Komisijas mērķis ir “nodrošināt dalībvalstīm vienlīdzīgas iespējas, kā arī lielāku pārredzamību, atbilstību un — vissvarīgākais — iekšējā tirgus netraucētu darbību, piemēram, ar mazāk šķēršļiem pārrobežu ekonomiskajai darbībai un zemākām PVN radītām atbilstības ievērošanas izmaksām”⁽⁶⁾.

3.3 Ņemot vērā **Copenhagen Economics** pētījumu, Komisija atzīmē, ka, **raugoties tūri no ekonomikas viedokļa, vienota PVN likme** ir visracionālākais risinājums, jo tādējādi varētu samazināt uzņēmumu un administrācijas iestāžu saimnieciskās darbības izmaksas un — teorētiski — arī iekšējā tirgus darbības traucējumus. Stingrs regulējums tomēr vienmēr ir saistīts ar risku, ka vienota likme varētu nebūt piemērojama visos apstākļos, un tādēļ ir nepieciešams zināms elastīgums; šāda ir **pazeminātu likmju** argumentācijas pamatideja.

3.4 Nosakot pazeminātas likmes, tiek ņemti vērā gan ekonomiskie, gan daļēji arī sociālie un politiskie kritēriji. Tās attiecas, piemēram, uz darbietilpīgiem pakalpojumiem (it īpaši tiem, ko sniedz nekvalificēts darbspēks), kā arī uz vietēja mēroga pakalpojumiem, ja tie ievērojami neietekmē pārrobežu kustību. Nodokļu atvieglojumu koncepta pamatā ir ideja, ka zemākas likmes (un tādējādi zemākas cenas) paaugstinās produktivitāti un nodarbinātības līmeni, proti, iedzīvotāji vairāk centīsies nevis nodarboties ar mājamatniecību, bet gan algot profesionālu darba spēku, tādējādi samazinot ēnu ekonomikas īpatnību.

3.5 To preču un pakalpojumu pilns saraksts, uz kuriem attiecas pazeminātas likmes (PVN direktīvas 98. pants), ir iekļauts direktīvas III pielikumā. **Darbietilpīgi pakalpojumi** atbilst trim kritērijiem (107. pants): pirmkārt, iepriekšējā punktā minētajam kritērijam, un, otrkārt, darbietilpīgi pakalpojumi ir arī tādi **pakalpojumi, ko pārsvarā sniedz tieši galapatērētājiem**, kā arī **vietēja mēroga pakalpojumi, kas nerada konkurences izkropļojumus**. Lai arī uz **precēm** un “parastiem” pakalpojumiem attiecināmie kritēriji ir mazāk izteikti, saraksts tomēr

⁽⁴⁾ Skat. direktīvas 98.-101. pantu un III pielikumu.

⁽⁵⁾ Priekšlikums Padomes direktīvai COM(2007) 381 galīgā redakcija un EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2006/112/EK attiecībā uz dažiem pārejas perioda noteikumiem saistībā ar pievienotās vērtības nodokļa likmi” (OV C 44, 16.2.2008., 120. lpp.).

⁽⁶⁾ Skat. paziņojuma ievadu, COM(2007) 380 galīgā redakcija.

skaidri liecina par to “sociālo” raksturu, proti, tie ir pārtikas un farmaceitiskie produkti, ūdens, izdevējdarbība, televīzijas pakalpojumi u.c. Komiteja minētos aspektus analizēs turpmākajos punktos (skat. 4.12. punktu).

3.6 Komisija analizē vienu no biežāk lietotajiem argumentiem, kas pamato pazeminātas likmes, — proti, tās palīdz nodrošināt **lielāku sociālo taisnīgumu**, vienlīdzīgāk sadalot ienākumus mazāk nodrošinātu iedzīvotāju grupu labā. Pētījumā minēts un arī Komisija uzskata, ka šis arguments ir atbalstāms, ņemot vērā šādu **nosacījumu**: pazeminātas likmes reāli ietekmēs ienākumu pārdali tikai tad, ja patērīna izdevumi precēm, uz kurām attiecas samazinātas nodokļu likmes, visu laiku ir stabili un rada **patiesas atšķirības starp grupām ar zemu un augstu ienākumu līmeni**. Turklāt paziņojumā minēts, ka stāvoklis dažādās valstīs ir atšķirīgs un ka pazeminātu likmju efektivitāte ir atkarīga no tā, cik atšķirīgi ir dažādu sociālo grupu ienākumi.

3.7 Vēl viens nozīmīgs aspekts ir **sistēmas izmaksas**; likmes, kas nav standarta likmes, rada ievērojamu administratīvo slogu uzņēmumiem un nodokļu administrēšanas iestādēm, it īpaši, ja likmju piemērošanu var brīvi interpretēt (kā tas notiek vairumā gadījumu).

3.8 Citējot pētījumu, Komisija tieši neapšaubā pazeminātu likmju sistēmas lietderību, bet izvirza jautājumu, vai dalībvalstis savus mērķus labāk nevarētu sasniegt, izmantojot **alternatīvus politikas instrumentus**. Viena alternatīva ir **tiešo subsīdiju sistēma**, ar kuras palīdzību varētu sasniegt tos pašus mērķus, bet par zemākām izmaksām. Minēto sistēmu varētu izstrādāt tā, lai izvairītos no negatīvām sekām ES līmenī, nodrošinātu lielāku pārredzamību un mazāk noslogotu dalībvalstu budžetus. Komisija tomēr atzīmē, ka tiešo subsīdiju pozitīvā ietekme uz uzņēmumiem var būt apšaubāma, proti, tām var būt gadījuma raksturs un tās var piešķirt uz kādu noteiktu laika periodu atkarībā no valsts budžeta stāvokļa vai politikas virzības attiecīgajā laikā posmā.

3.9 Komisija gan minētajai alternatīvai, gan arī citām iespējām aizstāt pazeminātu likmju sistēmu velta ievērojamu uzmanību un “**iesaka dalībvalstīm uzmanīgi izskatīt visas pieejamās iespējas**”. Nepaužot konkrētu viedokli, Komisija atzīmē, ka “**bieži citi instrumenti, nevis pazeminātās PVN likmes, ir efektīvāki un valsts budžetam izmaksā mazāk**, un tas jāņem vērā lēmumu pieņemšanas procesā”.

4. Piezīmes un apsvērumi

4.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas rūpīgi izstrādāto un līdzsvaroto paziņojumu. EESK īpaši atzinīgi vērtē to, ka paziņojumā ir **ņemti vērā daži tās sākotnējie ieteikumi**, kam tiks pievērsta uzmanība turpmākajās piezīmēs. Ņemot vērā

3.9. punktā iekļautās piezīmes, Komiteja, pirmkārt, atgādina, ka **attiecībā uz atvieglojumu sistēmu** tā jau ir izteikusi bažas atzinumā par PVN direktīvu (⁷). Atzinumā ir norādīts, ka, “atvieglojumi (...) jāpārbauda, *raugoties no to iespējamās atcelšanas viedokļa*”; [jāatzīmē, ka dalībvalstis šādus pasākumus neplāno]. Patlaban šo nostāju apstiprina nozīmīgā *Copenhagen Economics* pētījuma rezultāti, un liekas, ka to atbalsta arī Komisija. Pašreizējā situācija tomēr liecina, ka jebkādi **alternatīvu risinājumu priekšlikumi** ir un paliks tikai priekšlikumi, ja dalībvalstis pēkšņi nemainīs savu pašreizējo pamatnostāju.

4.2 PVN nodoklis būtībā ir sarežģīts; to ir sarežģīti iekasēt, daudzi izvairās no tā maksāšanas un minētais nodoklis dalībvalstīm un uzņēmumiem rada **lielas administrēšanas izmaksas** (⁸). Vissvarīgākais tomēr ir tas, ka **netiek sasniegts sākotnējais mērķis**, proti, **nodokļu saskaņošanas galīgais režīms**. Neskatoties uz to, ir jāatzīmē, ka saskaņošana ir nevis pašmērķis, bet gan priekšnoteikums, lai nodrošinātu **iekšējā tirgus netraucētu darbību**. Komisija savā 1993. gada paziņojumā atgādina, ka no šādiem apsvērumiem vadījās PVN idejas autori; EESK uzskata, ka minētais paziņojums ir nozīmīgākais dokuments PVN attīstības vēsturē. Tā pauž nožēlu, ka dažu dalībvalstu pretestības dēļ paziņojumā aizsāktās idejas netika turpinātas (vienoties izdevās vienīgi attiecībā uz to, ka pamatlīdzne nevar būt mazāka par 15 %). Šobrīd stāvoklis nav mainījies — lai arī Komisijas centieni izstrādāt sistemātisku pieeju vismaz attiecībā uz atvieglojumiem, bez šaubām, ir vērtējami atzinīgi, vienlaikus tie liecina par **nespēju panākt lielāku progresu ceļā uz nodokļu saskaņošanu Kopienas līmenī**. Lai arī Komisija objektīvu iemeslu dēļ šajā situācijā nav vainojama, nebūtu pamatoti arī uzskatīt, ka vainojamas ir vienīgi dalībvalstis, jo galvenā **problēma ir PVN struktūra**, proti, PVN kā “pagaidu režīms”, kas tiks paskaidrots turpmāk.

4.3 Jāapzinās un uz kādu laiku jāsamierinās ar to, ka dalībvalstis PVN pašreizējo sistēmu lielā mērā izmanto, lai sasniegtu fiskālos mērķus, kā arī risinātu problēmas politiskajā un sociālajā jomā; tādēļ dalībvalstis piemēro likmi, kas ir zemāka vai augstāka nekā standarta likme. Šādā gadījumā saskaņošana Kopienas līmenī ir vienīgi teorētiska ideja; paziņojums jāvērtē kā mēģinājums rast minētās problēmas daļēju risinājumu, **saskaņojot pazeminātās PVN likmes vismaz attiecībā uz tādiem pasākumiem, kam ir pārrobežu ietekme vai kuri atbilst Kopienas līmenī apstiprinātiem kritērijiem**. Savukārt EESK vēlas uzsvērt, ka lēmumu pieņēmējiem vienmēr jāatceras, ka viens no pazeminātu PVN likmju mērķiem ir **ienākumu pārdale** un šis **princips ir patiesi jārealizē praksē**, proti, samazinot PVN likmes, katru reizi jāveic rūpīga analīze, lai pārliecinātos, ka šie pasākumi patiesi atbilst sociālajam kritērijam un aiz tiem neslēpjas citi negodīgi mērķi. Turklāt ir jāņem vērā arī citi

(⁷) Skat. EESK atzinumu par tematu “Padomes Direktīvas projekts par kopējo pievienotās vērtības nodokļa sistēmu” (OV C 74, 23.3.2005., 21. lpp.).

(⁸) Skatīt EESK atzinumu par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības, un Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvās sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru” (OV C 267, 27.10.2005., 45. lpp.).

apsvērumi, piemēram, nepieciešamība **vienkāršot saistības un nodrošināt noteikumu pārskatāmību**, kas atvieglotu gan uzņēmumu, gan arī nodokļu administrēšanas iestāžu darbību, proti, tām ir vienkāršāk veikt pārbaudes un tās izmaksā lētāk.

4.4 PVN direktīvas III pielikumā ir iekļauts saraksts ar 18 kategorijām, uz kurām attiecas pazemināta likme; katra dalībvalsts var izvēlēties attiecīgas kategorijas, to ietvaros noteikt izņēmumus, kā arī pieņemt lēmumu par nodokļu samazinājuma apjomu. Komisijas paziņojumā ir izteikts aicinājums dalībvalstīm “analizēt dažādos kandidātus **turpmākai** pazeminātai likmei, lai noteiktu izkropļojumu līmeni, kāds var rasties no to brīvprātīgas izvēles, un izlemt, vai šāds izkropļojumu līmenis ir pieņemams”⁽⁹⁾. Ņemot vērā paziņojuma vispārējo saturu, to tomēr nevar uzskatīt par aicinājumu paplašināt preču un pakalpojumu sarakstu; to drīzāk var interpretēt pretēji. EESK nekādā gadījumā neatbalsta ideju paplašināt to preču un pakalpojumu klāstu, kam varētu piemērot pazeminātas likmes; ja dalībvalstis — pašreiz vismaz idejiskā līmenī — vēlas turpināt darbu ceļā uz saskaņošanu, tad tām III pielikumā iekļautais saraksts patiesībā būtu nevis jāpaplašina, bet gan jāsaīsina.

4.5 Komisijas nostāja principā tomēr ir saprotama — ņemot vērā, ka ideja par “galīgo” režīmu ir vai nu aizmirsta vai arī zudis entuziasms, viena no prioritātēm ir lielākas autonomijas piešķiršana dalībvalstīm, lai tās paredzētu likmju pazeminājumu **vietējiem pakalpojumiem, ko nevar sniegt no attāluma**. Komisija atzīmē, ka šie pakalpojumi “neietekmē iekšējā tirgus darbību”; tas nav vienīgi pragmatisms, tā ir arī **nepieciešamība ņemt vērā politiskos un sociālos faktorus, kas attaisno atbrīvojumu piešķiršanu**.

4.6 Turklāt rūpīgi ir jāanalizē apgalvojumi, kuru rezultāts ir vienkārši vispārinājumi — ja nodokļu uzlikšana vietējiem pakalpojumiem neietekmē iekšējā tirgus darbību, tad **visām precēm, ko ražo un patērē vietējā mērogā, un visiem pakalpojumiem, kurus sniedz vietējā mērogā, nodokļi būtu jāuzliek saskaņā ar vietējiem noteikumiem**. Piemērojot šādu principu, PVN direktīva pilnībā zaudētu savu būtību. Neapšaubāmi, ka Komisija negrasās ne noteikt, ne arī apstiprināt šādu principu.

4.7 Sīki izskatot Komisijas minētos aspektus, dažas piezīmes ir nepieciešamas attiecībā uz apgalvojumu, ka, pazeminot PVN likmes mērķtiecīgi izvēlētais nozarēs, var rasties īpašas priekšrocības, kā rezultātā paaugstinātos **vispārējais ražīgums** un tādējādi IKP. Šajā kategorijā ietilpst **vietēji sniegtie pakalpojumi** — tiek pieņemts, ka PVN samazināšana rosinātu patērētājus mazāk nodarboties ar mājamatniecību (DIY) un vēltīt vairāk laika profesionālajai darbībai. Patiesībā DIY ir brīvā laika aktivitāte, kas ir ne tikai sociāli lietderīga, bet arī sniedz ekonomisku labumu ģimenēm, un tādēļ tā būtu jāveicina. Vienlaikus tomēr jānorāda, ka, samazinot nodokļu likmes, varētu paaugstināt nodokļu ieņēmumus valsts kasē; tas tomēr attiektos tikai uz tādām DIY aktivitātēm, ko var aizstāt ar darbu uzņēmumos, kuri

maksā nodokļus; paziņojumā nav minēts, kāds varētu būt šū ekonomikas ieguvums. Lai izskaustu “pagrīdes ekonomiku” vai daļēju “pagrīdes” ekonomiku — nemaz nerunājot par nodokļu nemaksāšanu — nav pietiekami noteikt pazeminātas PVN likmes. Lai to paveiktu, ir nepieciešami dažādi pasākumi.

4.8 Paziņojumā īpaša uzmanība ir pievērsta **restorānu sniegtajiem pakalpojumiem**, kas — kā Komisija uzskata — “ir pa vidu” vai vismaz nav viennozīmīgi. No vienas puses, tā atzīmē, ka minētie pakalpojumi galvenokārt ir paredzēti vietējam patēriņam; no otras puses, ir secināts, ka tie var ievērojami ietekmēt tūrisma politiku dažās dalībvalstīs un visās tajās valstīs, kas atrodas pierobežas reģionos. Kā pieredze rāda, par šo jautājumu nebūs vienkārši vienoties — Komiteja uzskata, ka būs **nepieciešams tīri politisks lēmums**. Jebkādi citi apsvērumi, kuru pamatā ir ekonomiski vai finansiāli motīvi, varētu bezgalīgi pildzināt diskusijas — neviens neatkāpsies no sava viedokļa, to pamatojot ar praktiskiem iekšpolitiskiem apsvērumiem.

4.9 Analizējot jautājumu par vietēji sniegtiem pakalpojumiem, Komisija vērš uzmanību uz jomu, kas varētu kļūt nozīmīgs debatei temats, proti, **publiskie un privātie medicīnas pakalpojumi**, kuriem attiecīgos gadījumos — kā tas jau vērojams praksē — var piemērot zemākas likmes⁽¹⁰⁾. Dažu dalībvalstu iedzīvotāji aizvien vairāk izmanto citās valstīs sniegtos publiskos medicīnas un ķirurģiskos pakalpojumus, kas — kā viņi vairāk vai mazāk pamatoti uzskata — ir efektīvāki. Šī parādība ir maz saistīta ar nodokļiem; no nodokļu viedokļa būtu lietderīgāk izskatīt iespēju citās valstīs izmantot **privāto kliniku un veselības aprūpes darbinieku privātos pakalpojumus**. Ņemot vērā lielās atšķirības starp dažādās dalībvalstīs noteiktajām pakalpojumu cenām, notiek novirzīšanās (it īpaši dažās veselības aprūpes jomās) no iekšējā tirgus uz citām valstīm. Tādēļ šo pakalpojumu “vietējais” raksturs zūd, un daži pakalpojumi atsevišķās valstīs kļūst transnacionāli. Šajā jomā nav vienkārši noteikt atšķirības un izdarīt vispārīgus secinājumus, jo pastāv augsts pretrunīguma risks.

4.9.1 Lai varētu vienoties, ir jāpanāk dažādu un savstarpēji pretēju prasību līdzsvars; ņemot vērā veselības aizsardzības jomas izteikti sociālo raksturu, šādus pakalpojumus būtu ieteicams iekļaut to pakalpojumu klāstā, kuriem piemēro pazeminātas nodokļu likmes. Piemērojot šādu pieeju, aktuāli varētu kļūt konkurences jautājumi. Pieņemot galīgo lēmumu, būtu jāņem vērā iedzīvotāju individuālās tiesības izvēlēties pakalpojumus par tādām cenām, kas pēc iespējas mazāk ietekmē ģimenes budžetu, proti, **iedzīvotāja/patērētāja interesēm ir jābūt svarīgākām nekā konkurences principiem**.

4.10 Jautājums par pazeminātu PVN likmju piemērošanu jomās, kuras ir **darbietilpīgas un kurās izmanto nekvalificētu darbaspēku**, ir pretrunīgs. Komisijas citētajā pētījumā ir norādīts, ka šādā veidā var pastāvīgi palielināt nodarbinātības līmeni,

⁽⁹⁾ Skat. paziņojumu COM(2007) 380 galīgā redakcija, 3.3. punkts “Iekšējā tirgus prasības”, otrā daļa.

⁽¹⁰⁾ Skat. direktīvas 15 un 17. punktu, VAT direktīvas III pielikums.

tomēr “kopējais ieguvums būs mazs”, un iespējams, ka tā ir taisnība. Arī šajā jautājumā pieņemt lēmumu nav vienkārši, jo šādās jomās (celtniecība, ceļu darbi, tīrīšanas pakalpojumi, tirgi utt.) pieprasījums kopumā nav elastīgs, un tādēļ PVN samazināšana vienīgi nedaudz ietekmētu nodarbinātības līmeni. Turklāt minētajās jomās daudz biežāk ir izplatīta tāda parādība kā nekvalificēta darbaspēka nelegāls darbs. Neapšaubāmi, ka, pazeminot PVN likmes, varētu samazināt izmaksas uzņēmumiem, tomēr jautājums par to, vai tas izraisītu cenu kritumu un nodarbinātības līmeņa “patiesu” palielināšanos, paliek atklāts.

4.11 Komisija atzīmē, ka likmju pazemināšana ir efektīva tikai tad, ja patērētāja izdevumi precēm un pakalpojumiem [uz ko attiecas pazeminātās likmes] ir ilgstoši stabili un ievērojami atšķiras starp grupām ar zemiem un augstiem ienākumiem. Šīs atšķirības ir izteiktākas pārtikas, apģērba un celtniecības nozarē — lai arī dažādās dalībvalstīs situācija ievērojami atšķiras, vislielākās (un no sociālā skatupunkta visnetaisnākās) atšķirības ir vērojamas pašās dalībvalstīs. EESK atgādina, ka vairākās dalībvalstīs pazeminātās likmes piemēro attiecīgām kategorijām, neņemot vērā faktu, ka daudzās kategorijās vienlaikus ir iekļauti gan plašam patērētāju lokam paredzēti produkti, gan arī citi ļoti ekskluzīvi produkti, kuru cenas ir daudz augstākas. Tādēļ ir jārisina šāda problēma — kā un pēc kādiem kritērijiem piemērot atšķirīgas nodokļu likmes vienas un tās pašas kategorijas precēm vai pakalpojumiem, kas, ņemot vērā to kvalitāti un cenu, paredzēti dažādām sociālajām šķirām. Turklāt jārisina vēl viena problēma, proti, kā noteikt tādus ilgstošus izņēmuma režīmus, ko neietekmētu pārmaiņas uzskatos, un kā nodrošināt šo režīmu īstenošanu, izvairoties no dārgām un sarežģītām pārbaudēm. Visbeidzot, jāapsver jautājums par iespējamo krāpšanu visās — it īpaši iepriekš minētajās — jomās, jo stingra, detalizēta klasifikācija varētu veicināt krāpšanu, un to ir ārkārtīgi grūti kontrolēt. Komiteja norāda, ka piemērojamo kritēriju pamatā jābūt sociālajiem apsvērumiem, proti, ar pazeminātu likmju palīdzību jāveicina tāda sociālā politika, kuras mērķis ir atkārtota ienākumu pārdale, vai arī tajos gadījumos, kad 4.15. punktā minētās alternatīvas izmantot nav iespējams, jāatbalsta plaša mēroga sociālās programmas. Jebkurā gadījumā jānodrošina pārskatāmība attiecīgās valsts iedzīvotāju un citu dalībvalstu skatījumā.

4.11.1 To pašu varētu attiecināt arī uz **grāmatām un laikrakstiem**, jo šajā kategorijā sociāli nozīmīgas publikācijas dažkārt ir sagrupētas kopā ar citām publikācijām, kam nav izglītojošas nozīmes vai kuras paredzētas izklaidei vai — vēl ļaunāk — ir nelegālas vai pārsniedz jebkādas pieklājības normas. Lai arī atšķirības noteikt būs sarežģīti, tās ir nepieciešamas un attaisnojamas, lai nodrošinātu demokrātisku pārredzamību.

4.12 Visbeidzot, Komisija atzīmē, ka nodokļu likmju daudzveidība acīmredzami rada **ievērojamas izmaksas uzņēmumiem un nodokļu administrēšanas iestādēm**. Komiteja uzskata, ka principā ir jārunā par **izmaksu palielināšanos**, jo PVN piemērošana un iekasēšana jau tāpat ir visdārgākā

procedūra nodokļu jomā. Komiteja uz to jau ir vērsusi uzmanību ⁽¹¹⁾ un aicina dalībvalstis publiskot informāciju par **tīro ieņēmumu no PVN** pēc tam, kad ir veikti maksājumi Kopienas budžetā un segtas izmaksas saistībā ar nodokļu piemērošanu, iekasēšanu, pārbaudēm un krāpšanas nodokļu jomā apkarošanu. Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt pārredzamību, tā aicina Komisiju steidzami ņemt vērā šo aicinājumu, kā arī **apsvērt jautājumu par to, vai būtu iespējama alternatīva nodokļu sistēma** ⁽¹²⁾. Jācer, ka jebkādas pārmaiņas visā šajā sistēmā veicinās arī **tīro ienākumu palielināšanos valsts kasē** (pie kam rezultāts varētu būt pārsteidzošs) — tad, kad kļūs zināmi “reālie” rezultāti, iniciatīvu varētu uzņemties arī pašas nodokļu administrēšanas iestādes.

4.13 Tomēr patlaban tiek apspriests tikai viens jautājums, kam ir blakus nozīme, proti, uzņēmumu un nodokļu administrēšanas iestāžu pieaugošās izmaksas vai administratīvās un grāmatvedības izmaksas saistībā ar izņēmuma noteikumu piemērošanu un interpretāciju. Komiteja norāda, ka **ikviena izmaksu palielināšanās uzņēmumos ietekmē galapatērētāju**; tādēļ, katru gadījumu izskatot atsevišķi, būs jāizvērtē, vai un kādā mērā pazeminātu likmju piemērošana rada patiesas priekšrocības iedzīvotājiem. Pašreiz vairums (neskaitāmo) strīdīgo gadījumu ir saistīti ar tādu aspektu kā **klasifikācijas vispārējais raksturs**, kas ir cēlonis pretrunīgām interpretācijām, padomdevēju iesaistīšanai, pārbaudēm un pārsūdzībām; tādēļ, veidojot jauno sistēmu, jāpievērš uzmanība tam, lai tās īstenošana nebūtu dārgs process.

4.14 Pazeminātu likmju sistēma — lai arī dārga — patlaban ir vienīgā praksē izmantotā sistēma. Ņemot vērā, ka pat Komisija ir secinājusi, ka tā ir neelastīga un nesaskaņota ⁽¹³⁾, Komiteja tomēr izsaka cerību, ka Padomes un Eiropas Parlamenta politisko diskusiju rezultāts būs kopīgi lēmumi, kuru pamatā nepārotami būs **iekšējā tirgus principi, vienmēr ņemot vērā arī**

⁽¹¹⁾ EESK minētajam jautājumam pirmo reizi ir pievērsusies atzinumā par tematu “Novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas vienotajā tirgū” (OV C 268, 19.9.2000., 45. lpp.), kā arī vairākos citos atzinumos (pēdējais no tiem — EESK atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības, un Priekšlikums Padomes regulai ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru” (OV C 267, 27.10.2005., 45. lpp.)); neskatoties uz to, Komitejas centieni nav devuši nekādus rezultātus.

⁽¹²⁾ EESK minētajam jautājumam sāka pievērst uzmanību jau 2000. gadā atzinumā, kas minēts iepriekšējā zemsvītras piezīmē, kā arī vairākos turpmākos atzinumos. EESK ir izteikusi viedokli par šo situāciju atzinumā par tematu “Kopējā pievienotās vērtības nodokļa sistēma (pārstrādāta versija)” (OV C 74, 25.3.2005., 21. lpp.).

⁽¹³⁾ Skatīt EESK atzinumu par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 77/388/EEK nolūkā vienkāršot pievienotās vērtības nodokļa saistības, un Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1798/2003 par administratīvas sadarbības pasākumu ieviešanu saistībā ar vienas pieturas shēmu un pievienotās vērtības nodokļa atmaksāšanas procedūru” (OV C 267, 27.10.2005., 45. lpp.).

iedzīvotāju/patērētāju, uzņēmumu un nodokļu administrēšanas iestāžu vajadzības.

4.15 Attiecībā uz **alternatīvām** sistēmām Komisija apsver, vai pazeminātas likmes būtu iespējams aizstāt ar **tiešām subsidi-
dijām**, jo tas ir daudz efektīvāks, pārredzamāks un lētāks politikas instruments. Komiteja uzskata, ka valsts līmeņa alternatīvas var piemērot dažos īpašos gadījumos pagaidu kārtā, ja izvērs no pasākumiem, kam ir valsts atbalsta iezīmes. Lēmums par jebkādiem valsts līmeņa risinājumiem, ar ko varētu aizstāt PVN atvieglojumus, būtu jāpieņem, pamatojoties uz pārredzamības

kritērijiem, vienlaikus ņemot vērā, ka šādi pasākumi jebkurā gadījumā **attālinātu no vienotā tirgus mērķiem**.

4.16 Visbeidzot, turpinot daudzus šiem jautājumiem veltītos atzinumus, Komiteja atkārtoti uzsver savu priekšlikumu, kura pamatā ir pragmatiski apsvērumi un vēlme nodrošināt pārredzamību, proti, **PVN režīmu būtu jāpārtrauc dēvēt par “pagaidu” režīmu**. Šis apzīmējais, ko izmanto jau trīsdesmit gadus, ir maldinošs un mazina ticamību ES normām; turklāt nav cerību, ka vidējā termiņā tas varētu kļūt noteikts. Tas pierāda (ja šādi pierādījumi būtu nepieciešami) arī seno sakāmvaru “nekas nav pastāvīgāks kā pagaidu stāvoklis”.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Stratēģija nomaļajiem reģioniem: sasniegumi un nākotnes perspektīvas”

COM(2007) 507 galīgā redakcija

(2008/C 211/19)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 21. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Stratēģija nomaļajiem reģioniem: sasniegumi un nākotnes perspektīvas”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 28. martā. Ziņotājs — *Coupeau* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 128 balsīm par, 3 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Līguma par Eiropas Savienību 299. panta 2. punktā atzītas nomaļo reģionu īpatnības, kas ļauj saglabāt to īpašās iezīmes un mazināt ierobežojumus.

1.2 Septiņi reģioni ir klasificēti kā nomaļi, t.i., Kanāriju salu autonomais apgabals Spānijā, Madeiras un Azoru salu autonomie apgabali Portugālē un četri Francijas departamenti (Gvadelupa, Franču Gviāna, Martinika un Reinjona).

1.3 Kopš 1989. gada uz šiem reģioniem attiecas īpašas programmas, kas paredzētas sociāli ekonomisko attīstības pasākumu atbalstam, lai panāktu lielāku konvergenci ar pārējām Eiropas Savienības teritorijām.

1.4 Ar 2007. gada 12. septembra paziņojumu “Stratēģija nomaļiem reģioniem: sasniegumi un nākotnes perspektīvas”

Komisija ir uzsākusi atklātu apspriešanu, lai apkopotu visu ieinteresēto pušu viedokļus par nomaļo reģionu politiku saistībā ar būtiskākajām problēmām, ar ko turpmākajos gados saskarsies minētie reģioni. EESK atzinums izstrādāts šīs apspriešanās ietvaros.

1.5 EESK uzskata, ka nomaļiem reģioniem piemērotās finanšu politikas ir devušas virkni pozitīvu rezultātu, tomēr pastāv strukturālas problēmas, kas vēl jāatrisina. EESK arī uzskata, ka šīs politikas nākotne ir jāuzlabo.

1.6 EESK secina, ka sakarā ar nomaļo reģionu tālo atrašanās vietu, izolētību uz salām (izņemot Franču Gviānu), to ģeogrāfiskajām un strukturālajām īpatnībām minētajos reģionos ir pastāvīgas problēmas, kas saistītas ar teritorijas pieejamību un piekļuvi Eiropas tirgum.

1.7 Jāsecina, ka nomaļo reģionu atrašanās netālu no Mercosur ietekmes zonas, Rietumāfrikas, Dienvidāfrikas un Karību jūras baseina piešķir Eiropai globālu dimensiju. Līdz ar nomaļiem reģioniem, kas atrodas vairākos okeānos, Eiropai ir pieejama īpaša ekonomiskā zona 25 miljoni km² platībā ar tās bagātībām un resursiem, kas vēl nav novērtēti.

1.8 Nedrīkst aizmirst, ka nomaļā atrašanās vieta negatīvi ietekmē konkurētspēju, jo

- nav iespējama apjomekonomika, tāpēc ka tirgi ir nelieli;
- reģionā ir maz dabas resursu, piemēram, naftas, gāzes un izrakteņu;
- ekonomikas izaugsme ir atkarīga tikai no dažām darbības jomām, proti, tūrisma, lauksaimniecības un zivsaimniecības;
- tirgi ir nelieli, tāpēc pastāv tendence uzņēmumiem apvienoties un veidot monopolus un karteljus, kas traucē konkurētspējai.

1.9 EESK uzskata, ka Komisijā izveidotā dažādu dienestu apvienotā grupa, kas strādā pie nomaļo reģionu jautājuma, ir jā saglabā un, iespējams, pat jāpaplašina, lai nodrošinātu Eiropas politiku lielāku efektivitāti.

2. Nomaļo reģionu tautsaimniecības nozaru novērtējums un ieteikumi

2.1 Tūrisms

2.1.1 Tūrisma nozare ir nozīmīgs segments nomaļo reģionu ekonomikā un dažos gadījumos pat vienīgais ekonomikas izaugsmes faktors.

2.2 Kanāriju salās ir attīstītas pievilcīgas un daudzveidīgas tūrisma iespējas; tās apmeklē vairāk nekā 10 miljoni tūristu gadā. Arī Madeiras salā, palielinot izmitināšanas kapacitāti, ir attīstījies tūrisms. Antiļu salās un Reinjonā tūrismam ir būtiska nozīme, bet šis segments nav stabils. Pateicoties īpašajiem vides apstākļiem un labvēlīgajam klimatam, nomaļos reģionos ir attīstīts kvalitatīvs tūrisms. Tas vienlaikus palielinājis ekonomisko atkarību, kas rada vērā ņemamu risku, jo tūrisma pieprasījums ir ļoti svārstīgs atkarībā no klimatiskajiem apstākļiem, *euro* maiņas kursa, sanitārajiem apstākļiem utt.

2.3 EESK uzskata, ka steidzamā kārtā jāizstrādā logo "nomaļie reģioni" un jāizplata šī informācija, turklāt reģioni jāpopularizē ne vien visās Eiropas valstīs, bet arī minēto reģionu kaimiņvalstīs, lai dažādotu un uzlabotu tūrisma kvalitāti un ilgtspējību.

2.4 Tūrisma nozares darbiniekiem lielāka uzmanība būs jāpievērš ilgtspējīgai praksei, ņemot vērā dabas resursu saglabāšanu, un jāvienojas ar visiem vietējiem iesaistītajiem dalībniekiem, lai noskaidrotu piemērotākos attīstības kritērijus. Tādēļ nomaļajos reģionos jāveic izskaidrošanas darbs, ko papildina ilgtspējīgas attīstības politika, ko ar ES finansiālu atbalstu izstrādājuši vietējie dalībnieki.

2.5 Lauksaimniecība

2.5.1 EESK secina, ka nomaļajos reģionos lauksaimniecība ir tradicionāla un nozīmīga nozare, lai arī tās sniegtā pievienotā vērtība samazinās. Lauksaimniecībā izmanto lielu daļu darbaspēka, tādēļ tā ir obligāti jā saglabā un, iespējams, jāpilnveido.

— Vislielākais lauksaimniecības pārsvars nomaļajos reģionos ir Azoru salās, kur lauksaimniecībā nodarbināti 24 % darbaspēka (lopkopība, bietes, tabaka utt.). Zivsaimniecība ir struktūriskā eksporta nozare, jo īpaši tunču eksports, kas pēdējā laikā samazinās.

— Jāatzīmē, ka nomaļajos reģionos audzē arī:

- banānus (Kanāriju salas, Madeira, Martinika, Gvadelupa),
- cukurniedres (Reinjona, Gvadelupa, Martinika),
- tropu augļus (Reinjona, Gviāna),
- tropu ziedus (Antiļu salas),

— ka arī ražo dzērienus (Madeira, Kanāriju salas, Martinika, Gvadelupa).

2.5.2 Jāatzīmē, ka šajās nozarēs pastāv liela konkurence no trešo valstu puses, kas daļēji izskaidro pievienotās vērtības samazināšanos.

2.5.3 Pastāv divi lauksaimniecības veidi: lauksaimniecība vietējam tirgum un lauksaimniecība eksportam. Šie abi lauksaimniecības veidi bieži vien ir savstarpējā konfliktā, taču tie arī papildina viens otru. EESK uzskata, ka vietējiem izplatītājiem ir jāveicina lauksaimniecība vietējā tirgus vajadzībām.

2.5.4 Savukārt attiecībā uz lauksaimniecību eksportam EESK vēlas, lai tiktu rīkotas nomaļo reģionu produktu reklāmas kampaņas un lai šie produkti tiktu atbilstoši novērtēti, jo tie atbilst augstajiem Eiropas standartiem sociālajā, vides un sanitārajā jomā.

2.5.5 EESK uzskata, ka Eiropai nekavējoties jāstiprina trešo valstu produktu uzraudzības politika, lai novērstu epizootijas un citas augu izraisītas slimības, kas varētu kaitēt lauksaimniecībai.

2.5.6 EESK ierosina ievērot zināmu līdzsvaru starp trešo valstu un nomaļo reģionu produktiem, ar nosacījumu, ka

- tas nekaitē vietējām lauku saimniecībām,
- tas uzlabo trešo valstu iedzīvotāju dzīves līmeni un
- pastāv vienošanās iespēja par ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu.

2.5.7 EESK pieņem zināšanai minētos nelabvēlīgos dabas apstākļus un vēlas, lai tiktu saglabāti kompensācijas pabalsti.

2.5.8 EESK pauž bažas par nekustamā īpašuma pārvaldību atsevišķos nomaļajos reģionos, jo tas var samazināt lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības. Eiropas iestādēm būtu jānodrošina vietējās iestādes izstrādāt aizsargājamo zonu un urbanizācijas zonu klasifikāciju atbilstoši ilgtspējīgas attīstības principiem.

2.5.9 Nomaļajos reģionos ir ievērojama bioloģiskā daudzveidība, kas ir arī neapstrīdams ekonomikas izaugsmes faktors; lai saglabātu nozīmīgu lauksaimniecības segmentu ar ekosistēmai nekaitīgām darbībām, EESK uzskata, ka ir nepieciešama tālejoša politika, tai piešķirot atbilstīgu finansējumu.

2.6 Zivsaimniecība

2.6.1 Zivsaimniecības nozare ir nozīmīga nomaļajos reģionos, bet problēmas radīs zivju resursu pārvaldība. Vajadzētu domāt par citiem zivju piegādes avotiem, piemēram, jūras akvakultūru.

2.6.2 Šajā jomā risinājums būtu jārod pētniecībā un pielāgotās politikās, lai saglabātu zivju piegādi. Vairāk vai mazāk pozitīva pieredze ļāva saglabāt zivsaimniecības nozari.

2.6.3 Akvakultūras nozare šobrīd vēl ir attīstības sākumstadijā, taču Kanāriju salās un Reinjonā tā izvērsē sekmīgu darbību. EESK arī atgādina Gviānas pozitīvo pieredzi krevešu audzēšanā.

2.6.4 Pateicoties nomaļo reģionu ģeogrāfiskajam stāvoklim, Eiropas Savienībai ir plaša jūras teritorija (Indijas okeāns, Atlantijas okeāns un Karību jūra), kas tai nodrošina zivju resursu ievērojamu bioloģisko daudzveidību. EESK uzskata, ka jūras telpas pārvaldība ir jāveic sadalījumā pa jūras baseiniem, jo stāvoklis Indijas okeānā atšķiras no stāvokļa Atlantijas okeānā. Diferencētā pārvaldībā ir jāņem vērā arī faktiskais zivju resursu apjoms.

2.7 Tirdzniecība un izplatīšana

2.7.1 Nomaļos reģionos tirdzniecība ir nozīmīga nozare. Taču tā ir atkarīga no dalībvalstu importa; patērētāji galvenokārt ir vietējie iedzīvotāji, bet patēriņu apjoms mainās arī atkarībā no tūristu skaita.

2.7.2 EESK uzskata, ka vajadzētu attīstīt mazumtirdzniecību, kas piedāvātu dažādus iedzīvotājiem un tūristiem pielāgotus produktus un pakalpojumus.

2.8 Konkurence un uzņēmumi

2.8.1 Nomaļā reģionā mazs uzņēmums ātri var nonākt monopola situācijā, ņemot vērā vietējā tirgus ierobežotību. Tādēļ uzņēmums, kas tiek uzskatīts par lielu nomaļā reģionā, atbilst vidējam uzņēmumam kontinentālajā Eiropā. Tādējādi šajos reģionos nav nekādas apjomradītas ekonomikas.

2.8.2 EESK uzskata, ka ir jāuzlabo tirgus pārskatāmība un jāsekmē uzņēmumu savstarpējā konkurence.

2.8.3 Nomaļo reģionu papildu izmaksas bieži vien ir grūti noteikt. Minēsim dažas no šīm papildu izmaksām:

— papildu izmaksas, kas saistītas ar preču un materiālu pārvadājumu ar jūras vai gaisa transportu;

— darba komandējumi starp kontinentu un nomaļajiem reģioniem ir diezgan sarežģīti, jo nav tiešo reisu, nav pietiekami daudz lidojumu un izmaksas ir augstas, kas saistītas ar attālumu;

— lielākas uzglabāšanas izmaksas, jo nav jūras vai gaisa transporta savienojumu;

— augstākas darbā pieņemšanas izmaksas, jo nepietiekami apmācītam personālam ir zemāks darba ražīgums, tādēļ notiek darbinieku apmācība uzņēmumā;

— lielākas transporta izmaksas, personāla apmācība, lielākas uzglabāšanas iespējas nekā uzņēmumiem kontinentālajā Eiropā — tam nepieciešams lielāks finansējums, un tādējādi samazinās konkurētspēja;

— lielākas instalācijas izmaksas, jo materiāli ir jāieved.

2.8.4 EESK uzskata, ka Eiropas politikās ir jāņem vērā minētās papildizmaksas un jāmēģina tās pēc iespējas samazināt.

2.9 Enerģētika

2.9.1 Tradicionālo enerģijas avotu retums vai nepieejamība un atkarība no ārējām enerģijas piegādēm ir strukturāls trūkums nomaļo reģionu ekonomikā. Tomēr nomaļajos reģionos ir plašas iespējas attīstīt atjaunojamus enerģijas avotus.

2.9.2 EESK secina, ka šajos reģionos ir pastāvīgas enerģētikas problēmas, bet ir arī vairāki iespējamie risinājumi, piemēram, izmantot saules, ģeotermisko un paisuma-bēguma un vēja enerģiju.

2.9.3 Minētajos reģionos problēmas rada arī atkritumu apsaimniekošana, kas varētu būt viens no enerģijas avotiem. Ar enerģijas avotu dažādošanas politiku varētu vienlaikus uzlabot arī higiēnas apstākļus:

— lielākā daļa reģionu atrodas tropu klimatā un var uztvert saules enerģiju;

— daži reģioni atrodas uz vulkāniskām teritorijām, kur var izmantot ģeotermisko enerģiju;

— jūras tuvums: iespēja izmantot jūras radītu enerģiju;

— atkritumi kā enerģijas avots.

2.9.4 EESK uzskata, ka energoresursu dažādošanas politikai ir jābūt ilgtermiņa politikai, un tā finansiāli jāatbalsta.

2.10 Pētniecība un izstrāde

2.10.1 Jāattīsta jaunās komunikācijas tehnoloģijas, lai novērstu izolētību un sniegtu nomaļo reģionu uzņēmumiem ekonomiskās izaugsmes iespējas.

2.10.2 Būtiska nozīme ir pētniecības attīstībai gan tradicionālajās nozarēs, gan netradicionālajās nozarēs, kā arī risinājumu meklēšanai nomaļo reģionu problēmām.

2.10.3 EESK uzskata, ka pozitīvus rezultātus varētu gūt, ja šie reģioni uzņemtu vairāk pētniecības centru. Turklāt tā būtu vērā ņemama tautsaimniecības dažādošana nomaļajos reģionos.

2.11 Reģionālās ekonomikas attīstības un dažādošanas nozīme

2.11.1 Attīstība dažādos nomaļajos reģionos ir ļoti atšķirīga. Jauno nozaru uzņēmumi ir ļoti maz pārstāvēti, izņemot dažas iniciatīvas, bet tie nekādā gadījumā nav alternatīva tradicionālajai nozarei.

2.11.2 Publiskajam sektoram (Eiropas, centrālās un reģionālās administrācijas, valsts uzņēmumu, universitāšu, pētniecības centru) kā darbības dzinējspēkam ir ļoti liela nozīme. Jāatzīmē arī, ka universitāšu centriem ir liela nozīme, un tādēļ tie jāsauglabā. EESK ierosina izveidot Eiropas stipendiju, lai piesaistītu dažādu tautību studentus.

2.11.3 Vietējiem uzņēmumiem trūkst ieguldījumu iespēju, līdz ar to vērojama liela atkarība no Kopienas atbalsta, lai īstenotu projektus, kas nav saistīti ar tradicionālajām nozarēm.

2.11.4 Uzņēmumu finanšu kapacitāti ierobežo papildizmaksas. EESK uzskata, ka ir nepieciešama finansējuma politika, kas palīdzētu uzņēmumiem attīstīt uzņēmējdarbību. EESK vēlas veicināt uzņēmējdarbības politiku, atvieglojot piekļuvi riska kapitālam to projektu īstenošanai, kas sniegtu pievienoto vērtību nomaļajiem reģioniem.

2.12 Dzīves apstākļi

2.12.1 EESK ierosina, pieņemot jebkādu saskaņotu ilgtermiņa politiku, ņemt vērā nomaļo reģionu īpatnības. Nepieciešams padarīt reģionus un pilsētas pievilcīgākas, ko var panākt, uzlabojot piekļuvi, veicinot pētniecību un inovāciju, tostarp informācijas un komunikācijas jaunās tehnoloģijas.

2.12.2 EESK uzskata, ka šajos reģionos ir jāveicina sociālais dialogs, kas ir jāņem vērā Eiropas politiku turpmākajos mērķos saistībā ar nomaļajiem reģioniem.

2.12.3 Jāizveido vairāk un kvalitatīvākas darba vietas, piesaistot darba tirgum lielāku skaitu cilvēku vai jāveicina uzņēmējdarbība, uzlabojot darbinieku un uzņēmumu pielāgošanās spējas un palielinot ieguldījumus.

2.12.4 Reģionālās un vietējās valdībām, kuru uzdevums ir piemērot politikas attiecībā uz nomaļajiem reģioniem, dažkārt aizmirst, ka ir jāsekmē sociālā kohēzija; EESK uzskata, ka sociālā un teritoriālā kohēzija ir prioritāra, tādēļ tā ir jāņem vērā.

2.12.5 Eiropas politikās jāņem vērā šie mērķi un jāizstrādā rīcības politika, lai panāktu ekonomikas attīstību. EESK vispirms vēlas, lai tiktu izstrādāta politika, kas uzlabotu piekļuvi nomaļajiem reģioniem, proti,

— nodrošinot labākus savienojumus, par zemākām cenām, atverot transporta tirgu, uzlabojot tranzīta vietas (ostas un lidostas), racionalizējot transporta loģistiku, piešķirot rezidentiem kompensāciju par attālo dzīves vietu;

— attīstot tradicionālās nozares ar veicināšanas pasākumiem un darbinieku apmācību.

2.12.6 EESK izprot nomaļo reģionu īpašos apstākļus un vēlas, lai tajos tiktu uzlaboti darba apstākļi un dzīves līmenis, īstenojot tālējošu politiku, kas mazina nelabvēlīgo apstākļu ietekmi un rada pievienoto vērtību.

2.12.7 Jāatzīmē, ka vispārējās nozīmes sabiedrisko pakalpojumu nodrošinājums ir viena no galvenajām problēmām, ar ko saskaras nomaļo reģionu iedzīvotāji. EESK uzskata, ka Kopienas politikās attiecībā uz nomaļajiem reģioniem ir jāņem vērā fakts, ka konverģences progresu var panākt tikai tad, ja ar kvalitatīviem sabiedriskiem pakalpojumiem tiek sekmēta sociālā kohēzija.

2.13 Pārrobežu sadarbība

2.13.1 Lai rastu kopīgus risinājumus šo reģionu attīstībai, EESK uzskata, ka ir jāveido dinamiska pārrobežu sadarbība ar citām reģionu grupām ārpus Eiropas Savienības, ar nosacījumu, ka sadarbībā iesaistītas šo reģionu vietējās iestādes.

2.13.2 EESK vēlētos redzēt pilnīgu pārrobežu sadarbības izpēti, jo tā uzskata, ka ir iespējams atrast risinājumus, tomēr uzskata, ka jābūt piesardzīgiem, lai neradītu jaunas problēmas.

2.14 Nodokļu sistēma

2.14.1 Nomaļajos reģionos ir īpaši ekonomiski un nodokļu režīmi, kas atzīti ES. EESK uzskata, ka šie īpašie režīmi ir izšķirošs līdzeklis, lai palīdzētu nomaļajiem reģioniem pārvarēt strukturālās problēmas.

2.15 Kohēzijas politika

2.15.1 Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija ir viens no galvenajiem ES mērķiem, kas turpmāk būs jāstiprina. EESK uzskata, ka Eiropas politikā attiecībā uz nomaļajiem reģioniem ir jāorientējas uz kohēzijas stiprināšanu, lai visi iedzīvotāji sasniegtu labāku dzīves līmeni.

2.15.2 Kohēzijas politikai ir jāsekmē uzņēmumu modernizācija un attīstība, kā arī jaunu uzņēmumu veidošana jauniešiem. Tāpēc inovācija ir prioritāte, lai izveidotu jaunas iespējas un nomaļajos reģionos veicinātu pētniecību un mācību centrus, kas saistīti ar uzņēmumu vidi.

2.15.3 Lai stiprinātu kohēziju, ir jāsekmē ekonomikas attīstība, kā arī jāpanāk uzlabojumi darba kvalitātes, darba algas un sabiedrisko pakalpojumu jomā.

2.15.4 Nomaļajiem reģioniem var būt svarīga nozīme reģionālajā attīstībā, jo tās ir uzņēmumiem ļoti nozīmīgas Eiropas platformas. Tie var kalpot arī par reģionālo paraugu plašākai pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai un par pasaules līmeņa atsauci saistībā ar sociālo modeli.

2.16 *Plašāka mēroga kaimiņattiecību rīcības plāna stiprināšana*

2.16.1 Ņemot vērā nomaļo reģionu atrašanās vietu, tiem ir privilēģētas partnerattiecības ar tiem tuviem ģeogrāfiskiem reģioniem. Tomēr šī politika ir jānostiprina, jo tā nav pietiekami plaši piemērota un nav pilnīga. EESK atgādina, ka minēto partnerību nevarēs īstenot vienīgi sadarbībā ar Eiropas teritorijām un, balstoties uz to iniciatīvām, kā arī iniciatīvas pasākumiem, lai vairotu minēto reģionu atpazīstamību.

2.17 *Ekonomiskās partnerības nolīgumi (EPN)*

2.17.1 EPN var radīt iespēju nomaļo reģionu attīstībai, bet tāpēc ir jāveic rūpīga izpēte un ticama analīze par šiem iespējamajiem nolīgumiem. EPN ir jāņem vērā visu iesaistīto pušu intereses.

2.17.2 EESK uzskata, ka šiem nolīgumiem ir jāsekmē sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības līdzdalība gan nomaļajos reģionos, gan trešās valstīs.

2.17.3 Komiteja atbalsta dialogu un viedokļu apmaiņu starp nomaļajiem reģioniem un ĀKK valstīm, lai identificētu sinerģijas un tādējādi panāktu ekonomikas attīstību, no kuras iegūtu visi.

2.18 *Migrācijas plūsmas*

2.18.1 ES pašreiz izstrādā kopēju migrācijas politiku, kurā ņemta vērā demogrāfiskā situācija, stāvoklis darba tirgū un sadarbība ar izcelsmes valsti. Migrācijas plūsmas ir nopietna problēma nomaļajos reģionos. Nomaļajiem reģioniem ir nepieciešami noteikumi, lai nekavējoties varētu apturēt nelegālās plūsmas. Eiropas migrācijas politikai tādēļ pietiekami jāņem vērā nomaļo reģionu īpašās vajadzības, kā arī jāpievērš tiem problēmu ilgtspējīgi risinājumi.

2.18.2 Lai labāk izprastu šo tematu un rastu risinājumus migrācijas jautājumiem, būtu jāveic ietekmes novērtējums.

2.18.3 EESK uzskata, ka Eiropas migrācijas politikai jābūt tālejošākai, nodrošinot migrācijas pārvaldību ar kopīgas likumdošanas un pārredzamu procedūru palīdzību. Eiropai ir jāsekmē imigrācija nomaļajos reģionos, ņemot vērā darba tirgus demogrāfisko attīstību.

2.18.4 Eiropas demogrāfiskās attīstības rezultātā palielināsies migrācijas plūsmas. Nomaļie reģioni sava ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ saskaras ar nelegālās migrācijas problēmām, tādēļ tiem nepieciešams ES atbalsts. Eiropas ārējo robežu pārvaldības un sadarbības aģentūrai aktīvāk jādarbojas nomaļajos reģionos.

2.19 *Nomaļo reģionu skaita palielināšana*

2.19.1 Dažas dalībvalstis, jo īpaši Francija un Nīderlande, izskata jautājumu par nomaļo reģionu skaita palielināšanu. Lai to izdarītu, ir nepieciešams pozitīvs Padomes lēmums. EESK uzsver, ka, lai nodrošinātu pašreizējo un turpmāko nomaļo reģionu efektīvāku integrāciju, ES šim mērķim būs jāpiešķir lielāks finansējums.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Biedrošanās brīvība Vidusjūras reģiona partnervalstīs”

(2008/C 211/20)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 17. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt atzinumu par tematu

“Biedrošanās brīvība Vidusjūras reģiona partnervalstīs”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 22. februārī. Ziņotājs — *Moreno Preciado* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 99 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Biedrošanās brīvības ievērošana ir skaidri minēta kā vienas no to valdību saistībām, kas 1995. gada novembrī parakstīja Barselonas deklarāciju, ar kuru tika izveidota Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerība.

Asociācijas nolīgumos, ko ES ir parakstījusi ar katru no Vidusjūras reģiona partnervalstīm (VRP ⁽¹⁾), ir klauzula, kas nosaka, ka “demokrātijas principu un pamattiesību ievērošana ir viens no asociācijas nolīgumu pamatelementiem”.

Rīcības plānos, ko Eiropas Savienība pašreiz paraksta ar VRP saskaņā ar 2004. gadā ieviesto Eiropas kaimiņattiecību politiku, arī ir minēta “ laba pārvaldība, cilvēktiesību un pamatbrīvību veicināšana”.

1.2 Biedrošanās brīvība VRP valstīs tomēr nav reāli nodrošināta (lai gan dažādās pakāpēs) un pilsoniskās sabiedrības attīstību kavē politiski un administratīvi šķēršļi — no aizlieguma dibināt apvienības līdz apvienību darbības pārtraukšanai vai aizliegšanai.

Likumīgi atzītu apvienību normāla darbība arī ir traucēta, jo īpaši nopietni šķēršļi ir iestāžu noteiktie ierobežojumi vai aizliegumi attiecībā uz piekļuvi finansiālajam atbalstam starptautiskās sadarbības ietvaros.

1.3 Sociālo grupu izveide dažādos pilsoniskās sabiedrības sektoros (darba devēji, darba ņēmēji, lauksaimnieki, sociālā ekonomika, sievietes, jaunieši, patērētāji) ir Vidusjūras reģiona partnervalstu demokratizācijas procesa nepieciešams priekšnosacījums. Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerība, kas, pamatojoties uz ES un Vidusjūras reģiona valstu asociācijas nolīgumiem, ir sekmīga tautsaimniecības jomā, jāpapildina, iekļaujot arī sociālo un demokrātijas dimensiju, un šā mērķa sasniegšanai nepieciešama organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalība.

1.4 Dažādos līmeņos organizētām arodbiedrībām politiskā vara liek šķēršļus, kas mazina darba ņēmēju pārstāvju aizsar-

dzību, viņiem izmantojot savas tiesības, tostarp, tiesības rīkot streikus.

1.5 Jāatzīmē, ka darba devēju un darba ņēmēju apvienību trūkums norāda uz dialoga un sabiedriskās apspriešanās nepietiekamību. Divpusējā vai trīspusējā dialoga nepietiekamība ir izteiktāka Vidējos Austrumos nekā Magreba valstīs.

1.6 EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt, lai tiktu ievērotas demokrātijai veicinošās saistības atbilstīgi Eiropas un Vidusjūras reģiona partnervalstu asociācijas nolīgumiem un kaimiņattiecību politikas rīcības plāniem, un norādīt attiecīgajām valdībām, ka apvienību darbību var administratīvi izbeigt vai apturēt vienīgi taisnīga tiesas procesa ceļā.

1.7 Tāpat EESK aicina Komisiju saņemt no VRP valdībām garantijas, ka apvienību vadītājiem un locekļiem netiks liegta brīvība pildīt viņu likumīgos pienākumus apvienībās.

1.8 EESK aicina Eiropas Komisiju, lai stratēģiskie dokumenti par katru valsti, kuros nosaka Kopienas sadarbības pamatprincipus rīcības plānu ietvaros, tiktu izstrādāti, ņemot vērā to, cik lielā mērā partnervalstu valdības ievēro biedrošanās brīvību un cilvēktiesības.

Minētās prasības pamatojums atrodams arī Kopienas 2005.–2010. gada rīcības plāna Vidusjūras reģionam 1. punktā (politiskā biedrošanās un drošība), jo tajā kā būtiski mērķi ir minēti iedzīvotāju līdzdalības veicināšana: sieviešu līdzdalības palielināšana, vārda un biedrošanās brīvības nodrošināšana, pilsoniskās sabiedrības lomas sekmēšana, starptautisko konvenciju īstenošana.

1.9 EESK aicina Eiropas Komisiju pieprasīt, lai VRP nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības līdzdalību asociācijas nolīgumu un rīcības plānu izpildes uzraudzībā.

1.10 EESK ierosinās, lai Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Parlamentārā asambleja, kurā EESK ir novērotāja, norādītu partnervalstu parlamentiem uz nepieciešamību pārstrādāt jebkādas tiesību normas, kas kavē biedrošanās brīvību.

⁽¹⁾ Maroku, Alžīriju, Tunisiju, Ēģipti, Jordāniju, Izraēlu, Palestīniešu Teritorijām, Palestīniešu pašpārvaldi, Libānu, Siriju, Turciju, Maurītāniju un Albāniju (Maurītānija un Albānija Barselonas procesā piedalās kopš 2007. gada decembra).

1.11 EESK (sadarbībā ar *EUROMED* sociālās ekonomikas, darba devēju, arodbiedrību un citiem tīkliem) varēs regulāri izstrādāt detalizētus ziņojumus par biedrošanās brīvības un cilvēktiesību ievērošanu katrā Vidusjūras reģiona partnervalstī un nosūtīt tos Eiropas Komisijai un Eiropas Parlamentam. Šo atzinumu apspriedīs nākamajā Ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu augstākā līmeņa sanāksmē, kas notiks 2008. gadā Marokā un kurā paustos viedokļus un iegūto informāciju izmantos darbā pēc atzinuma izstrādes.

1.12 EESK arī turpmāk atbalstīs Vidusjūras reģiona partnervalstu pilsoniskās sabiedrības oficiālo konsultatīvo struktūru (Ekonomikas un sociālo lietu padomju vai tām līdzīgu mehānismu) izveidi, jau pastāvošo iestāžu aktīvu darbību Libānā un Jordānijā un ierosinās, lai minēto iestāžu sastāvā iekļautu dažādu sabiedrības grupu pārstāvības organizācijas, kā arī piešķirtu resursus, kas nepieciešami to neatkarīgai un efektīvai darbībai.

1.13 EESK atkārtoti norāda uz nepieciešamību nostiprināt sieviešu lomu sabiedrībā, galvenokārt veicināt viņu līdzdalību dažādās partnervalstu organizācijās atbilstoši atzinumā "Sieviešu uzņēmējdarbības veicināšana Eiropas un Vidusjūras reģiona valstīs" ⁽²⁾ paustajiem svarīgajiem ieteikumiem.

Šajā sakarā EESK uzsver, ka svarīga nozīme ir arī Eiropas un Vidusjūras reģiona partnervalstu ministru konferences secinājumiem ⁽³⁾, tajos atbalstot lielāku sieviešu līdzdalību un pārstāvību amatos, kuros tiek pieņemti tautsaimnieciskās nozīmes lēmumi, galvenokārt darba devēju apvienībās, arodbiedrībās un citās sociāli ekonomiskās struktūrās.

1.14 EESK atbalstīs darba devēju organizāciju (*UMCE*) un arodbiedrību (arodbiedrību forums) tikšanās, dialogu un to attīstību, kā arī citu *EUROMED* reģiona pilsoniskās sabiedrības organizāciju un tīklu, piemēram, Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu sociālās ekonomikas tīkla (*ESMED*) un sieviešu organizāciju attīstību.

2. Biedrošanās brīvības pamati, lai sasniegtu Barselonas procesā paredzētos demokrātijas veicināšanas mērķus

2.1 Šī atzinuma nepieciešamību nosaka trūkumi, uz kuriem norādīts Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu un valdību vadītāju pirmā samita (2005. gada novembrī) secinājumos par pilsoniskās sabiedrības lomu, kā arī pēdējo Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu sammitu noslēguma deklarācijās (Ammānā 2005. gada novembrī, Ļubjanā 2006. gada novembrī, Atēnās 2007. gada oktobrī). Šā pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir veicināt apvienošanās tiesību pilnīgu izmantošanu partnervalstīs Vidusjūras reģiona dienvidu daļā.

2.2 Barselonas deklarāciju parakstījušās valstis cita starpā uzņemas šādas saistības:

- rīkoties saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas hartu un Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, kā arī pildīt citus starptautiskajās tiesībās noteiktos pienākumus, jo īpaši tos, kas izriet no reģionālajiem un starptautiskajiem instrumentiem, kuros tās piedalās;
- savā politiskajā sistēmā veidot tiesisku un demokrātisku valsti, vienlaikus atzīstot katras valsts tiesības brīvi izvēlēties un veidot savu politisko, tautsaimniecisko, juridisko, sociālo un kultūras sistēmu;
- ievērot cilvēktiesības un pamatbrīvības un nodrošināt efektīvu un likumīgu minēto tiesību un brīvību izmantošanu, tostarp vārda brīvību, biedrošanās brīvību miermīlīgos nolūkos un domas, apziņas un reliģijas brīvību gan individuāli, gan kopā ar citiem vienas grupas locekļiem, novēršot jebkuru diskrimināciju rases, tautības, valodas, reliģijas vai dzimuma dēļ.

2.3 Barselonā 2005. gadā notikušajā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu un valdību vadītāju pirmajā augstākā līmeņa sanāksmē, ko organizēja, lai izvērtētu paveikto *EUROMED* procesa pirmajos desmit gados, kopumā tika dots pozitīvs novērtējums, jo tika konstatēts progress saistībā ar 1995. gada deklarāciju un tas, ka ir izveidoti jauni nosacījumi pilsoniskās sabiedrības nozīmes attīstībai. Demokrātija un cilvēktiesību ievērošana tomēr joprojām izraisīja nopietnas bažas, un tas tika pausts arī minētajā sanāksmē.

2.4 Tādēļ 2005. gada augstākā līmeņa sanāksmes dalībnieki apņēmās paplašināt politisko plurālismu un sekmēt iedzīvotāju, galvenokārt sieviešu un jauniešu līdzdalību, veicinot konkurētspējīgus politiskos pamatnosacījumus, tostarp nodrošinot taisnīgas un brīvas vēlēšanas, kā arī sekmējot decentralizāciju un labāku valsts pārvaldi.

2.5 Eiropas Komisija no savas puses netieši atzina nepietiekamo progresu cilvēktiesību jomā, paziņojumā Padomei un Parlamentam ⁽⁴⁾ cilvēktiesības iekļaujot kā vienu no trim prioritārajiem jautājumiem attiecībā uz Vidusjūras reģionu, kā arī paredzot Eiropas Savienības un partnervalstu ciešāku sadarbību; turklāt tā galvenokārt uzsvēra mērķi "veicināt cilvēktiesības un demokrātiju" EESK piekrīt Komisijas viedoklim un uzskata, ka ir būtiski uzsākt un nostiprināt demokrātijas veicināšanas norises VRP.

2.6 Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmas (*UNDP*) 2004. gada ziņojumā ⁽⁵⁾ viens no svarīgākajiem ieteikumiem ir pakāpeniska pāreja uz labāk pārstāvētu pārvaldību, un pārejas kuras pirmajā posmā būtu "jāļauj izpausties pilsoniskās sabiedrības spēkam un jānodrošina trīs pamatbrīvību, t.i., domas, vārda un biedrošanās brīvības izmantošana".

⁽²⁾ REX/233 — CESE 1004/2007.

⁽³⁾ Stambula, 2006. gada 14. un 15. decembrī.

⁽⁴⁾ Komisijas 2005. gada 12. aprīļa paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerības desmitā gadadiena — Darba programma nākamā piecu gadu uzdevumu izpildei", COM(2005) 139 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ Ziņojums par tautas attīstību arābu valstīs, PNUD (2005. gada aprīlī).

Šajā sakarā un, lai Vidusjūras reģiona partnervalstīs atvieglotu sieviešu līdzdalību visās sabiedrības dzīves jomās, ir būtiski svarīgi izdarīt izmaiņas tiesību aktos, un jo īpaši likumos par "personas statusu", kas sievietēm ļautu brīvi pieņemt lēmumus, izmantojot pamatbrīvības.

2.7 Ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu divās pēdējās augstākā līmeņa sanāksmēs tika aplūkoti ar šī pašiniciatīvas atzinuma galveno tematu saistīti aspekti.

2.8 Ļubļanā 2006. gadā notikušajā sanāksmē tika atkārtoti norādīts uz nepieciešamību stiprināt valdību un nevalstisko dalībnieku, jo īpaši sieviešu un jauniešu apvienību un sociāli profesionālo organizāciju dialogu un sadarbību *EUROMED* reģionā. Šajā sakarā noslēguma deklarācijā Padomes prezidentvalstij Slovēnijai (2008. gada pirmais pusgads) tika ierosināts organizēt trīspusēju konferenci par sociālā dialoga norisi.

2.9 Ekonomikas un sociālo padomju un tām līdzīgu iestāžu neseno notikušās austākā līmeņa sanāksmes (2007. gada 15. un 16. oktobrī Atēnās) noslēguma deklarācijā tika iekļauti vairāki svarīgi punkti: a) prasība, lai pilsoniskā sabiedrība varētu regulāri piedalīties valsts rīcības plānu izstrādē un izpildes pārraudzībā, piedāvājot ESP (un līdzīgu iestāžu) palīdzību; b) aicinājums nodrošināt resursus, atbalstu un atzīšanu ESP, lai tās varētu neatkarīgi paust savu viedokli, un aicinājums ESP paust apņemšanos sadarboties ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, kas nav to locekļi; c) 12. punktā skaidri formulēta prasība ievērot biedrošanās brīvību, lai atvieglotu pilsoniskās sabiedrības dialogu.

3. Stāvoklis saistībā ar biedrošanās brīvību Vidusjūras reģiona partnervalstīs

3.1 Drošība un miera nodrošināšana ir būtiski svarīga, lai veidotu labvēlīgu vidi demokrātijas procesa attīstībai vairumā Vidusjūras reģiona partnervalstu.

Dramatiskais stāvoklis Palestīnā, karš Irākā, ekstrēmisma un terorisma draudu pieaugums ļoti nelabvēlīgi ietekmējis brīvību attīstības iespējas. Dažas valdības izmantojušas ārējo risku un apdraudējumu, lai attaisnotu kavēšanos demokrātisku reformu īstenošanā. Dažās valstīs minētās stāvokļa rezultātā ir ierobežota individuālā brīvība un apvienošanās tiesības.

3.2 Cilvēktiesību izmantošanas nodrošināšana neapšaubāmi ir būtisks nosacījums, lai sasniegtu izvirzītos demokratizācijas mērķus. Biedrošanās brīvība, kā arī apvienību dibināšana un veicināšana ir dažādu grupu interesēs, un ir izšķirošs faktors Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerības attīstībā, jo īpaši pilsoniskās sabiedrības un tās dažādo grupu līdzdalības nodrošināšanai šajā partnerībā.

3.3 Atkārtoti jāuzsver, ka tiesības uz biedrošanās brīvību ietver tiesības iestāties grupās, apvienībās un dažādās sabied-

rībās, vai tām pievienoties, tās dibināt un izstāties no tām. Nepieciešams, lai valsts neiejauktos to apvienību dibināšanā un darbībā, kas darbojas saskaņā ar likumu. Turklāt jānodrošina valsts atbalsts tādas vides veidošanā un saglabāšanā, kas veicina apvienošanās tiesību izmantošanu.

3.4 Apvienošanās tiesības nevar nošķirt no citām civilajām un politiskajām brīvībām, piemēram, vārda un domas brīvības, tiesībām brīvi pārvietoties vai patvēruma tiesībām. Turklāt pilsoniskās sabiedrības atrašanās veicinās plurālistiskāku politisku sistēmu izveidi un to konsolidāciju.

3.5 Vairākumā VRP ir vērojamas pretrunas starptautiskajiem nolīgumiem (kas nodrošina tiesības uz biedrošanās brīvību), kuras parakstījušas to valdības, un valstu tiesību aktiem un starp abām minētajām tiesību sistēmām to reālu piemērošanu. Izņemot dažas valstis, apvienību dibināšana un darbība ir pakļauta dažādiem ierobežojumiem nolūkā vai ar aizbildinājumu saglabāt valsts vienotību un drošību.

3.6 Kā aizbildinājumu izmantojot kontroles nepieciešamību, ar likumu tiek ierobežotas (un dažkārt pat noliegtas) tiesības rīkot streikus, demonstrācijas, pulcēties vai dibināt apvienības. Spēcīga izpildvaras centralizācija, kas ir partnervalstu politiskās sistēmas vispārēja raksturiezīme, izpaužas pārmērīgā apvienību uzraudzībā.

3.7 Tolerance, uzraudzība vai represijas ir trīs (dažkārt kombinētas) pieejas, kuras vara izmanto attiecībā ar apvienībām. Dažās valstīs biedrošanās brīvības līmenis ir pieņemams, tā ir ierobežota tikai atsevišķos gadījumos un selektīvi, citās valstīs neatkarīgu apvienību darbība ir atļauta, taču pakļauta administratīvai un finanšu kontrolei; ir valstis, kurās ir atļautas vienīgi apvienības, kas atbalsta valdību.

3.8 Iejaukšanās un kontrole negatīvi ietekmē apvienības dažādos to darbības posmos: sākot ar to dibināšanu, līdz to likvidācijai. Ja apvienību dibināšana ir selektīva vai arī ja vara lemj par to dibināšanu pēc saviem ieskatiem, attiecīgajās apvienībās bieži vien ir valdībai tuvu stāvošas personas un parasti tajās pastāv korupcija. Ja apvienības var likvidēt patvaļīgi, tās darbojas piesardzīgi un neizmanto visu savu potenciālu.

3.9 Dažādu iemeslu dēļ īpaši tiek uzraudzīti trīs apvienību veidi. Pirmkārt, tās ir islāma fundamentālistu apvienības, lai novērstu radikālu politisko islāmismu, kas dažās valstīs ir kļuvis par likumīgas vai pagrīdes opozīcijas galveno virzītājspēku. Otrkārt, apvienības, kas aizstāv cilvēktiesības, jo arī tās dažkārt ir tuvas alternatīviem politiskiem grupējumiem. Visbeidzot ir arodbiedrības, jo dažkārt tās ir masu organizācijas, kas var apšaubīt valsts sociālo un ekonomikas politiku un kurām ir ciešas saites ar starptautiskajām organizācijām un iestādēm.

3.10 Neraugoties uz minētajiem ierobežojumiem, jānorāda, ka attiecībā uz apvienošanās tiesībām brīvību līmenis partnervalstīs ir atšķirīgs. Daudzās valstīs, pat ja ar grūtībām, ir iespējams izveidot neatkarīgas darba ņēmēju, pašnodarbināto, darba devēju, sieviešu, jauniešu, lauksaimnieku u.c. organizācijas.

4. Nozīmīgāko apvienību raksturojums un stāvoklis Vidusjūras reģiona partnervalstīs

4.1 Parastās darba ņēmēju, lauksaimnieku, uzņēmēju, sociālās ekonomikas un citas organizācijas ir visās partnervalstīs, neraugoties uz to, ka tās ir samērā vājas un ka pastāv jau minētie ierobežojumi.

4.2 Cits apvienību veids ir labdarības un sociālās palīdzības apvienības, kas strādā ar mazturīgajiem iedzīvotājiem un sniedz galvenokārt pakalpojumus kopienas, reģionālā, cilts vai ģimenes līmenī vai saistībā ar reliģiju. Dažos gadījumos minētās apvienības ir kļuvušas par labi organizētiem sociāliem dienestiem.

4.3 Deviņdesmitajos gados tika izveidotas tādas kultūras un vides apvienības, kas vēlējas ne tikai kompensēt trūkumus valsts darbībā, bet arī iesaistīties sabiedriskajās un valsts lietās, izvirzot ierosinājumus un mudinot uz rīcību. Bieži administratīvās un politiskās struktūras neizmanto šīm jaunajām apvienībām un kavē to darbību.

4.4 Citas nozīmīgas apvienības risina jautājumus saistībā ar cilvēktiesībām, sieviešu tiesībām, minoritāšu aizsardzību un demokrātijas attīstību kopumā.

4.5 Jautājums par strādājošo situāciju un darba attiecībām Vidusjūras reģiona partnervalstīs tika plaši aplūkots pēdējā Ekonomikas un sociālo lietu padomju augstākā līmeņa sanāsmē, proti, Kopējā ziņojumā, ar kuru iepazīstināja Spānijas ESP. Daži no tajā paustajiem viedokļiem ir ietverti turpmākajos četros punktos.

4.6 Arodbiedrību brīvības princips ir iekļauts VRP konstitūcijās. Pēdējos gados ir vērojams progress galveno ILO sociālās jomas konvenciju ratificēšanā. Tās tomēr netiek tik pat sekmīgi transponētas valstu tiesību aktos. ILO Arodbiedrību brīvības komiteja, kas ir atbildīga par arodbiedrību un uzņēmumu organizāciju iesniegto sūdzību izskatīšanu saistībā ar arodbiedrību brīvības pārkāpumiem, ir saņēmusi daudzas sūdzības no VRP, visvairāk attiecībā uz Maroku un Turciju⁽⁶⁾.

4.7 Dažādās valstīs pastāv dažādi arodbiedrību veidi. Dažās valstīs ir tikai viena obligāta arodbiedrība (monopols), citās — brīvprātīga arodbiedrība (vienīgā arodbiedrība), turklāt vēl citās

— daudzas arodbiedrību organizācijas. Arodbiedrību darbība parasti ir arī ļoti atkarīga no politiskajiem spēkiem.

4.8 Turklāt gan arodbiedrību, gan uzņēmēju organizāciju pārstāvība nav skaidri un labi noteikta tiesību aktos, kas politiskajai varai sniedz lielu rīcības brīvību.

4.9 Vairākums VRP arodbiedrību apvienību ir uzņemtas starptautiskajās arodbiedrību apvienībās un sadarbojas ar Eiropas arodbiedrībām *EUROMED* Arodbiedrību foruma ietvaros. Minētajā forumā ietilpst Eiropas Arodbiedrību konfederācija (*ETUC*), Starptautiskā arodbiedrību konfederācija (*ITUC*), Starptautiskā arābu valstu arodbiedrību konfederācija (*ICATU*) un Arābu Magreba valstu darba ņēmēju arodbiedrību savienība (*USTMA*). Viens no minēto organizāciju mērķiem ir veidot ciešāku Ziemeļu un Dienvidu sadarbību, kā arī aizsargāt un veicināt darba ņēmēju intereses Barselonas procesa ietvaros.

4.10 Uzņēmēju apvienības ir plaši izplatītas visās VRP, un parasti to pārstāvības funkcijas izpildei nav tik daudz ar likumu noteiktu politisku vai administratīvu ierobežojumu. Parasti tās ir nozaru darba devēju apvienības, taču vairākumā valstu pakāpeniski tiek dibinātas starpnozaru konfederācijas. Jāuzsver, ka Vidusjūras reģiona valstīs svarīga nozīme ir ne tikai uzņēmēju apvienībām, bet arī tirdzniecības palātām.

Darba devēju apvienībās ir vērojams lielāks plurālisms nekā arodbiedrībās. Visās VRP organizācijas var apvienoties vienā uzņēmēju konfederācijā, piemēram, Tunisijā *UTICA*⁽⁷⁾ aptver visas tautsaimniecības nozares, izņemot lauksaimniecību, taču citās valstīs ir vairākas organizācijas, piemēram, Marokā ir trīs darba devēju apvienības⁽⁸⁾.

4.11 Vienpadsmit partnervalstu⁽⁹⁾ (un Maltas) uzņēmēju organizācijas veido Vidusjūras reģiona valstu uzņēmumu konfederāciju savienību (*UMCE*), kuras mītne atrodas Tunisijā. Viens no savienības mērķiem ir veidot oficiālu sociāli profesionālo organizāciju sadarbību un veicināt Eiropas un Vidusjūras reģiona brīvas tirdzniecības zonas izveidošanu.

4.12 Vidusjūras reģiona valstīs sociālās ekonomikas dažādie veidi (kooperatīvi, apdrošināšana, attīstības apvienības) nodarbina ļoti plašu iedzīvotāju loku un tiem ir izšķiroša nozīme ekonomikas izaugsmei un nodarbinātībā, jo īpaši MVU un mikrouzņēmumos, kā arī sociālo pakalpojumu sniegšanā.

4.13 Attiecībā uz apvienošanās sociālās ekonomikas nozarēs parasti nav politiska rakstura ierobežojumu, taču pastāv administratīvā kontrole, kas tika minēta attiecībā uz citām grupām. Šādi apvienību veidi ir jo īpaši izplatīti lauksaimniecības kooperatīvos Marokā, Palestīnā, Turcijā, Ēģiptē un Izraēlā.

⁽⁷⁾ Tunisijas Rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības savienība.

⁽⁸⁾ Marokas Lauksaimniecības apvienība, Vispārējā rūpniecības un tirdzniecības savienība, Marokas Vispārējā uzņēmumu konfederācija.

⁽⁹⁾ CGEA — Alžīrija, OEB — Kipra, FEI — Ēģipte, MAI — Izraēla, JCI — Jordānija, ALI — Libāna, MFOI — Malta, CGEM — Maroka, PFI — Palestīna, FSCC — CCI — Sirija, UTICA — Tunisija, TUSIAD — TISK — Turcija.

⁽⁶⁾ ES un Turcijas Apvienotajā konsultatīvajā komitejā pašlaik izskata jautājumu par arodbiedrību tiesībām Turcijā.

4.14 Dažādas interešu grupas: sociālie un sociāli profesionālie partneri, vides organizācijas, ģimeņu un patērētāju, sociālās ekonomikas apvienības u.c. cenšas aktīvi iesaistīties partnerības un kaimiņattiecību politikas īstenošanā, kā tas ir uzsvērts EESK nesen pieņemtajā informatīvajā ziņojumā ⁽¹⁰⁾.

4.15 Madridē 2000. gadā tika izveidots Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu sociālās ekonomikas tīkls (*ESMED*), kurā pašlaik piedalās Francijas, Grieķijas, Itālijas, Portugāles, Spānijas, Marokas un Tunisijas organizācijas. *ESMED* ir sniedzis ieguldī-

jumu EESK un Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu partnerības iniciatīvās un forumos.

4.16 Nevalstiskajām organizācijām un citām sociālās palīdzības apvienībām, kas saskaras ar līdzīgām grūtībām kā citas jau minētās grupas, arī ir svarīga loma, jo īpaši cilvēktiesību aizsardzībā. To darbība ir ļoti uzskatāma arī Barselonas procesa mērķu īstenošanā. *EUROMED* nevalstiskajā platformā, kas tika izveidota 2005. gadā, ir vairāki tīkli un NVO, tostarp arī Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Cilvēktiesību tīkls.

Briseļē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ REX/223 — CESE 504/2007 "Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība vietējā līmenī Eiropas kaimiņattiecību politikas rīcības plānu īstenošanā un līdzsvarotas un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sarunas par jauniem tirdzniecības nolīgumiem — EESK viedoklis”

(2008/C 211/21)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2007. gada 26. septembrī plenārsesijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt atzinumu par tematu

“Sarunas par jauniem tirdzniecības nolīgumiem — EESK viedoklis”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 1. aprīlī. Ziņotājs — Peel kgs, līdzziņotāja — Pichenot kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 101 balsīm par, 6 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi un vispārēji ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas atkārtoti apstiprināto vispārējo atbalstu daudzpusējās tirdzniecības liberalizācijai. Komiteja atzīst, ka EK pievēršanās divpusējai programmai skaidrojama ar progresa trūkumu daudzpusējās programmas īstenošanā.

1.2 Komiteja uzskata, ka divpusējiem nolīgumiem jābūt atbilstīgiem daudzpusējai pieejai un, vēlams, tā jāstiprina. Iespējamās divpusēji gūtās priekšrocības var sekmēt daudzpusējo procesu. Kā atzinusi Eiropas Komisija, mūsu labklājība ir atkarīga no tirdzniecības.

1.3 Komiteja tomēr atzīmē, ka pieejā minēto sarunu jauna-jiem posmiem jāizdara kvalitatīvas izmaiņas, lai divpusējā līmenī mēģinātu atkārtoti ieviest tās politikas, kuras nav izdevies īstenot daudzpusējā līmenī.

1.4 Izmantojot divpusējo pieeju, var labāk ņemt vērā reģionālās un valstu atšķirības, nekā izmantojot divpusējus nolīgumus, kuru pamatā ir plašāka pieeja.

1.5 Komiteja īpaši atzinīgi vērtē Tirdzniecības ĢD rīcību, lūdzot Komitejas palīdzību jautājumos, kuri skar sarunas par jaunajiem tirdzniecības līgumiem, kā paredzēts Komisijas 2006. gada oktobra paziņojumā “Globālā Eiropa”.

1.6 Komiteja atkārtoti apstiprina tās svarīgāko mērķi, proti, uzturēt un attīstīt ievērojamo sadarbības līmeni pilntiesīga Eiropas Komisijas sadarbības partnera statusā, kā arī turpmākajā darbā ar Komisiju un pārējām nozīmīgām ES iestādēm sekmēt atbildību Eiropas pilsoniskās sabiedrības priekšā.

1.7 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas mērķi nodrošināt sarunu vēl lielāku pārraudzību un pārredzamību, un attīstīt sadarbību ar pilsonisko sabiedrību sarunās iesaistītajās valstīs un reģionos.

1.8 Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā tās struktūru, pārraudzības jomā tai var būt aktīva loma. Komitejas pieredze jo īpaši ļauj tai apzināt efektīvus iespējamus partnerus citās valstīs.

1.9 Komiteja atzīmē, ka Komisija šajā gadījumā vēlas komentārus un sadarbību saistībā ar ierosinātajām sarunām kopumā, un vienlaikus arī uzsver, ka minētajās sarunās apskatāmo jautājumu un problēmu loks ir ļoti plašs, un daudzi no tiem aplūkoti šajā atzinumā. Komiteja tomēr noteikti iesaka vispusīgāk un dziļāk skatīt dažus no minētajiem specifiskiem jautājumiem, kuri drīzumā tiks atspoguļoti atsevišķos atzinumos, piemēram, par pienācīgu nodarbinātību un piekļuvi tirgum.

1.10 Komiteja īpaši atzinīgi vērtē, ka minētajām sarunām sagatavotajā Komisijas apkopojumā uzmanība atkārtoti pievērsta sociālajiem un vides apsvērumiem, šajā sakarā atzīmējot, ka ilgtspējīga attīstība ietver ekonomiskos, sociālos un arī vides apsvērumus. Komiteja arī norāda, ka daudzos izvirzītajos primāros ekonomikas jautājumos ietverti pilsoniskās sabiedrības aspekti, tostarp saistībā ar iedzīvotāju brīvu pārvietošanos.

1.11 Komiteja uzskata, ka minētajā divpusējā pieejā būtiska nozīme ir pamattiesībām un vispārējām tiesībām, kas iekļautas ILO standartos. Komiteja arī uzskata, ka minētos standartus jāizmanto, lai intensīvāk pielietotu abpusēji pieņemamas un piemērojamas pienācīgas nodarbinātības definīcijas.

2. Vispārēja informācija — Tirdzniecības nozīmīgums

2.1 Tirdzniecība ir starptautisko attiecību nozīmīgākais elements. Vakstu sadarbība norisinās vairākos līmeņos, to jo īpaši nodrošina:

— ģeopolitiskā/militārā sadarbība;

— tirdzniecības un ekonomiskie sakari;

- starptautiskās organizācijas, kurām nav likumdošanas tiesību: pastāvīgās organizācijas, piemēram, PTO (Pasaules Tirdzniecības organizācija, Apvienoto Nāciju organizācija un tās aģentūras, tai skaitā ILO (Starptautiskā Darba organizācija), SVF un Pasaules banka un *ad hoc* struktūras, piemēram, kopīgos vides, ilgtspējīgas attīstības un klimata pārmaiņu jautājumos (Rio, Kioto), proti, visos jautājumos, kuru pamatā ir globālas kopīgas intereses,
- sporta, kultūras un/vai vēsturiskie sakari,
- kontakti ar pilsonisko sabiedrību, kas EESK ir jo īpaši svarīgi.

No minētajām jomām tieši tirdzniecība ir visefektīvākais, vispusīgākais un drošākais līdzeklis, lai starp dažādām pasaules valstīm un reģioniem izveidotu kontaktus, no kuriem savukārt tiks atvasināti jauni kontakti un sakari.

2.2 Starptautiskā tirdzniecība un investīcijas ir galvenie Eiropas izaugsmes un ES konkurētspējas ārējās dimensijas dzinējspēki. Komisijas paziņojumā "Globālā Eiropa" atzīmēts, ka "mūsu labklājība ir atkarīga no tirdzniecības". Liela nozīme ir arī tam, ka Eiropas Komisijai ir plaša kompetence tirdzniecības jautājumos, jo citās starptautisko attiecību jomās ES var vienīgi īstenot politiskos centienus. Komisijas pārskatatbildība joprojām ir uzmanības centrā un sarunu gaitā ir jāturpina tās pārraudzība.

2.3 Nereti nākas dzirdēt, ka tirdzniecības sekmēšanai, muitas nodokļu atvieglošanai un citu tirdzniecības un investīciju šķēršļu atcelšanai ir izšķirīga nozīme, lai akceptētu globalizācijas pozitīvākos un labvēlīgākos aspektus. Šobrīd, kad atsevišķas jaunās ekonomiskās lielvalstis — tās visas iekļautas komisijas jaunajā stratēģijā —, piemēram, Ķīna, Brazīlija un Indija, īsteno mazāk ierobežojošu komercpraksi, globalizācija attīstās eksponenciālā tempā. Ciešāki ekonomiskie sakari līdz ar tirdzniecības apjoma pieaugumu ļauj ievērojami stiprināt sakarus kultūras jomā un arī pilsoniskās sabiedrības līmenī, kas EESK ir jo īpaši svarīgi. Valda uzskats, ka minētie sakari sekmēs un rosinās arī paraugprakses pārņemšanu un attīstību tādās jomās kā ekoloģiski uzlabojumi, ilgtspējīgas attīstības veicināšana, kā arī augstāku sociālo un nodarbinātības standartu izstrāde. Par konkrētiem rezultātiem vēl ir pārāgri runāt, tomēr Komiteja uzskata, ka ir nepieciešama procesa rūpīga pārraudzība, ko var panākt, iesaistot pilsonisko sabiedrību.

2.4 Komiteja piešķir ielu nozīmi pilsoniskās sabiedrības lomai pārraudzības mehānismu īstenošanā nolīgumu jomās, kas attiecas uz ilgtspējīgu attīstību. Komiteja atzīst priekšrocības, ko nodrošina uz sadarbību balstīts dialogs, radot uzticības gaisotni partneru starpā, jo tas ir vienīgais veids jutīgu jautājumu risināšanai.

2.5 Komiteja atzinīgi vērtē, ka pilnvarās līdzdalībai sarunās par jauniem līgumiem iekļauta nozīmīga vadlīnija, kurā precizēts, ka nolīgumu mērķis ir rosināt ilgtspējīgas attīstības (īpaši

sociālo un vides standartu) ņemšanu vērā. Pilnvaras jāskata saistībā ar tādām nozīmīgām globālām problēmām kā klimata pārmaiņas, tūkstošgades mērķi, nabadzības mazināšana, pienācīga nodarbinātība, sanitārās (īpaši pārtikas) normas.

2.6 Komiteja iesaka atsākt debates ar pilsonisko sabiedrību par kolektīvajām vēlmēm, kas ir Eiropas sociālās tirgus ekonomikas modeļa pamatā. Eiropai divpusējās sarunās skaidri jādara zināms, ka tā aizstāv kolektīvās vēlmes sociālajos jautājumos un pārtikas drošuma un vides aizsardzības jomā. Minētais viedoklis apstiprināts Komisijas 2007. gada oktobra paziņojumā, proti, "ES jānodrošina tas, ka trešās valstis piedāvā ES preču eksportētājiem un investoriem samērīgu atklātības līmeni un pamatnoteikumus, kas nemazina mūsu spēju aizsargāt mūsu intereses un nodrošināt augstu veselības, drošības, sociālo, vides un patērētāju tiesību aizsardzības līmeni".

2.7 Komisija paziņoja, ka tā drīzumā nāks klajā ar jaunām idejām minēto problēmu risināšanai, kuru pamatā ir ES apņemšanās atvērt tirgus un nodrošināt godīgu konkurenci. Komiteja tādēļ uzskata, ka būtu jāpasteidzina minēto divpusējo līgumu process trīskāršā politiskā mērķa — aizsardzība, taisnīgums un savstarpīgums — sasniegšanai, lai dotu iespēju jaunās līgumu paaudzes izveidei.

3. Komisijas paziņojums "Globālā Eiropa. Konkurence pasaulē" — Būtiskas pārmaiņas ES tirdzniecības politikā

3.1 Padome 2007. gada aprīlī apstiprināja Komisijas paziņojumu "Globālā Eiropa. Konkurence pasaulē", kas ir starptautiski svarīgs notikums. Eiropas Savienība ir viena no ievērojamākajām starptautiskās tirdzniecības partnerēm, tās apgrozījums pakalpojumu tirdzniecības jomā veido 26 %, savukārt preču tirdzniecības jomā — 17,5 % (ES-25 dalībvalstis — EK 2005. gada dati). Eiropas Komisijas stratēģija atkārtoti apliecina ES atbalstu daudzpusējai pieejai un vienlaikus arī sekmē divpusējo un reģionālo tirdzniecības līgumu jaunas paaudzes veidošanos, un tās mērķis ir atcelt beztarifu barjeras un normatīvos šķēršļus.

3.2 Jaunā pieeja neapšaubāmi ir Dohas sarunu kārtā nepanāktā progresa rezultāts. Šajā sakarā ir jāuzteic Eiropas Komisijas paziņojums par tās nodomu turpināt liberalizācijas programmu. Eiropas Komisija pamatoti atzīmē, ka minētā stratēģija neaizstāj daudzpusējo pieeju, bet gan ir saistības uzsāktā procesa turpināšanai. Komiteja šo nostāju vērtē atzinīgi. Dohas sarunu kārtas pabeigšana ir stratēģiska politiska nepieciešamība.

3.3 Tomēr minētais Komisijas paziņojums nozīmē būtiskas — un kopš 1999. gada arī pirmās — pārmaiņas ES tirdzniecības politikā. Komiteja jau ir paudusi atzinību⁽¹⁾ par Komisijas paziņojumu, kurā atkārtoti apliecināts atbalsts tirdzniecības attīstībai un ES atbalsts daudzpusējai pieejai.

⁽¹⁾ Malosse kga atzinums, kas pieņemts 2007. gada maijā (REX 228-CESE 136/2007 fin).

3.4 Svarīgi, lai divpusējie nolīgumi nekavētu daudzpusējas pieejas īstenošanu. Divpusējos nolīgumos jāparedz atbalsta sniegšana daudzpusējai pieejai, tiem jābūt saderīgiem ar daudzpusēju pieeju un, iespējams, tā jāstiprina. Komiteja uzskata, ka iespējamie divpusējā ceļā gūtie panākumi var sekmēt daudzpusējo procesu, jo divpusējā pieeja nodrošina padziļinātas diskusijas, tādējādi panākot lielāku vienprātību.

3.5 Jāatzīmē, ka situācijas sarežģītību ļoti skaidri ir atainojis profesors *Patrick Messerlin* ⁽²⁾ kgs. Tomēr atsevišķās mazās valstīs un reģionālos grupējumos cilvēkresursi ir tik niecīgi, ka ir ļoti grūti izdarīt izvēli starp daudzpusējo un divpusējo pieeju.

3.6 Tādēļ ir jo īpaši svarīgi, lai Komisija apspriestu tos BTN, kas var sniegt reālu pievienoto vērtību. Īstenojot divpusēju pieeju var labāk ņemt vērā reģionālās un valstu atšķirības, nekā izmantojot divpusējos nolīgumus, kuru pamatā ir plašāka pieeja. Šajā sakarā Komiteja atzīmē, ka Komisija savā paziņojumā nepārprotami norāda uz trim "Singapūras jautājumiem", proti, konkurenci, investīcijām un publisko iepirkumu, kurus Komisija plāno skatīt sarunās par BTN, kaut gan Eiropas Savienība Meksikā notikušajā piektajā ministru sanāksmē, ņemot vērā vairāku jaunattīstības valstu iebildumus, izslēdza minētos jautājumus no Dohas Attīstības programmas sarunu dienaskārtības.

3.7 Komiteja tomēr atzīmē, ka pieejā minēto sarunu jaunajiem posmiem jāizdara kvalitatīvas izmaiņas, lai divpusējā līmenī mēģinātu atkārtot tās politikas, kuras nav izdevies īstenot daudzpusējā līmenī.

3.8 Svarīgi, lai ES apzinātos, ka ikvienas sarunas gaitā partneris centīsies rīkoties savām tradīcijām atbilstīgākajā ritmā un veidā. Vairākās jomās pastāvošās Eiropas un Āzijas kultūras atšķirības ir būtiskas un neapšaubāmi vērā ņemamas. Vērojamas arī citas nozīmīgas atšķirības, galvenokārt Dienvidaustrumāzijas valstu asociācijas (ASEAN) dalībvalstīs, īpaši to attīstībā. ES nevar paplašināt tās standartus bez sarunu procesa.

4. Vispārēji ieteikumi attiecībā uz nākamajiem BTN

4.1 Komisija min virkni BTN un citas tirdzniecības sarunas, ko tā vēlas rosināt, kā arī sarunu vairākas jomas, tostarp tehniskās barjeras un beztarifu barjeras un jau zināmos "Singapūras jautājumus", ar kuru starpniecību tā plāno attīstīt un stiprināt "konkurētspējas programmu" tirdzniecības politikas jomā. Sarunām ir jābūt pēc iespējas izvērstām, taču jāizvairās no acīmredzamām pretrunām un normu neatbilstībām līgumos. Komiteja centīsies izstrādāt skaidras vadlīnijas gan jau paredzētajām sarunām par BTN, gan citām sarunām, kuras varētu sekot par šādiem jautājumiem.

4.2 **Tirdzniecību apgrūtinoši tehniski šķēršļi:** vairākās valstīs šie šķēršļi būtiski kavē tirdzniecības sakaru izveidi un ekonomisko izaugsmi un vēl vairāk apgrūtina piekļuvi tirgiem

nekā muitas nodokļi (tas skaidrojams ar to, ka daudzas jaunattīstības valstis, tām kļūstot turīgākām un vēloties attīstīt tirdzniecību un investīcijas, ir vienpusēji samazinājušas muitas tarifus). Šajā sakarā par galveno strīdus objektu regulāri kļūst sanitārās un fitosanitārās normas, jo īpaši tādēļ, ka ES normas ir vienas no visaugstākajām pasaulē, ko nereti daudzas valstis uzskata par slēptu protekcionismu. ES ir jābūt gatavai intensīvāk īstenot jau esošos apmācību un sabiedrības vispārējās izglītošanas pasākumus, kā arī jāizmanto pašreizējās sekmīgi īstenotās TTP (ar tirdzniecību saistītas tehniskās palīdzības) programmas.

4.3 **Muitas šķēršļi** būs viens no svarīgākajiem aspektiem sarunās, kas norisināsies trīs galvenajos virzienos — ar Koreju, Indiju un ASEAN valstīm. Piemēram, Indijā atsevišķi muitas nodokļi ir ļoti augsti, kurus vēl palielina "papildu nodokļi" un "īpašie papildu nodokļi", tādējādi atsevišķu produktu kopējam nodoklim sasniedzot 550 %. ASEAN dalībvalstīs vērojama vēl viena problēma — saskaņošanas trūkums, proti, tiek piemēroti ļoti atšķirīgi muitas nodokļi un diskriminējošas akcīzes nodokļu sistēmas ⁽³⁾.

4.4 Par prioritārām tiek uzskatītas sarunas par iespējami vairāk **beztarifu barjeru (BTB)** atcelšanu, rēķinoties ar paredzamām problēmām, ko rada pārmērīga birokrātija, neelastīgi vietējie normatīvie akti, alternatīvu darbavietu trūkums, kur novirzīt pārmērīgi lielo ierēdņu skaitu, arī korupcija. PTO lēš, ka, piemēram, beztarifu barjeru radītais apgrūtinājums skar Indijas importu 93 % apmērā, savukārt Brazīlijas importu mazāk par 22 % ⁽⁴⁾. Arī ASEAN dalībvalstīs beztarifu barjeras ir augstas, tomēr krasi atšķirīgas (piemēram, Indonēzijas importu tās skar 31 % apmērā, bet Singapūras importu tikai 2 % apmērā). Korejas gadījumā šis skaitlis ir 25 %.

4.5 **Priekšplānā jāizvirza ekonomiskie kritēriji** — pašreizējiem un nākotnes tirgiem ir jākļūst par turpmāko BTN izstrādes galveno virzītājspēku, izstrādājot.

4.6 Jāiekļauj **visas preces un pakalpojumi**, t.i. vismaz 90 % tirdzniecības darījumu: GATT XXIV pantā teikts, ka "starp BTN dalībvalstīm jāatceļ ierobežojumi", tomēr būs nepieciešami atsevišķi izņēmumi, īpaši gadījumos, kas attiecas uz lauksaimniecības subsīdiju līmeni. Minēto ierobežojumu tomēr nevar attiecināt uz **pakalpojumiem**, jo tādējādi var sasniegt kritisko punktu. Šeit ir runa par potenciāliem būtiskiem labumiem visām iesaistītajām pusēm; iespējams tie visuzskatāmāk atspoguļojas tirdzniecībā. Brīvai kapitāla un finanšu aprītei neapšaubāmi būs būtiska nozīme, lai visas iesaistītās puses gūtu maksimālu labumu. Taču nozīmīgākās problēmas radīs iedzīvotāju pārvietošanās, īpaši "3. un 4. režīmā". Sekmīgu risinājumu būs grūti rast, īpaši tas attiecas uz kvalificētu speciālistu no attiecīgās tirdzniecības partnervalsts brīvākas piekļuves nodrošināšanu iecerotai atsevišķās dalībvalstīs. Pilsoniskā sabiedrība vēlas ļoti cieši

⁽³⁾ CBI Briefing Paper, 2007. gada marts.

⁽⁴⁾ PTO "Market access: Unfinished Business — Post Uruguay round Inventory", 2003.

⁽²⁾ Jan Tumlir politiskā eseja (ECIPE, 2007).

pārraudzīt šā procesa attīstības gaitu un īstenošanu. Visas iesaistītās puses atzīst, ka dažās nozarēs risks ir lielāks nekā citās, taču katrā ziņā jāizvairās no nolīgumiem, kas ir pretrunā vai nav atbilstīgi līdz šim jau noslēgtajiem nolīgumiem. Komiteja atbalsta Komisijas nodomu darbā izmantot atļauto sarakstu, kā tas ir Dohas Attīstības programmas sarunu gadījumā, pretēji ASV pieņemtajai pieejai izmantot “melno” sarakstu.

4.7 ES jasekmē **iekšēja tirgus starptautiskā dimensija** gan lielākas ekonomiskās integrācijas veicināšanai, kur tas būtu izdevīgi, piemēram, grāmatvedības standartu jomā, gan līdzvērtīgu “spēles noteikumu” nodrošināšanai.

4.8 Visos BTN jāparedz **drošības klauzulas un strīdu izšķiršanas mehānisms**, kā arī sociālās programmas pārraudzības process. Komiteja iesaka ieviest mehānismu strīdu ātrai izšķiršanai beztarifu jautājumos. **Tas būtu divpusējs mehānisms, kas piedāvās samierināšanās procedūru, piemērojot elastīgu mehānismu, ņemot vērā Eiropas Savienības pieredzi ar Solvit iekšējo tīklu.** EESK jau skatīja jautājumu par sociālās programmas pārraudzību saistībā ar divpusējiem nolīgumiem un ierosināja izveidot kopīgus divpusējus novērošanas centrus ⁽⁵⁾.

5. Ieteikumi nākamajiem tirdzniecības nolīgumiem: sociālie un vides aspekti ⁽⁶⁾

5.1 Komiteja īpaši atzinīgi vērtē, ka paziņojumā uzsvērtā sociālā taisnīguma nozīmība un precizēts, ka “mums jāatzīst arī tirgus atvēršanas radītā iespējamā negatīvā ietekme uz atsevišķiem reģioniem un jo īpaši — uz mazāk kvalificētiem darba ņēmējiem”. Paziņojumā arī atzīmēti klimata pārmaiņu izraisītie draudi un uzsvērtā enerģijas un bioloģiskās daudzveidības nozīmība.

5.2 Urugvajes sarunu kārtā ES atbalstīja sociālās klauzulas piemērošanu starptautiskajā tirdzniecībā, tomēr no šīs iespējas nācās atteikties, jo pret to iebilda jaunattīstības valstis, kuras minēto nosacījumu interpretēja kā slēpta protekcionisma iespējamību.

5.3 ES vienmēr ir uztraucis sociālais dempings, proti, mākslīgi zemu darba samaksu un sociālo izmaksu uzturēšana, lai radītu negodīgu konkurenci. EESK ⁽⁷⁾ īpaši atzīmē, ka brīvās zonas, kas ir valstis, ar kurām uzsāktas divpusējās sarunas, savā darbībā nekādā gadījumā nedrīkst pārsniegt valsts tiesību aktos (sociālajā un vides jomā) noteiktās pilnvaras. Tas radītu reālu sociālo un vides dempingu. Apspriežamajos nolīgumos jānodro-

šina, ka uzņēmumi ar apakšuzņēmuma līguma starpniecību nevar izvirzīt mērķus, kas būtu zemāki par valsts tiesību aktos vai ILO pamata konvencijās noteiktajiem.

5.4 Visām divpusējām sarunām jābalstās uz pamatsistēmu, ko veido tādas nozīmīgas starptautiskās saistības kā ILO 1998. gada deklarācija, 2005. gada sammits par ilgtspējīgu attīstību, kā arī Tūkstošgades mērķu ietvaros uzņemtās saistības nabadzības mazināšanai un 2006. gada ministru deklarācija par pienācīgu nodarbinātību.

5.5 Neraugoties uz īpašām problēmām un progresu trūkumu, lai turpinātu PTO izskatīt sociālo programmu daudzpusējā ceļā, Komiteja rosina Komisiju apsvērt divpusējās pieejas izmantošanu nākotnē. Divpusējā pieeja, kā jau minēts iepriekš, varētu būt rezultatīvāka Komisijas mērķa sasniegšanai, nodrošinot vispusīgāku un tiešāku dialogu un vienlaikus pienācīgi ņemot vērā atšķirības attīstības līmeņos.

5.6 Arvien pieaug to Eiropas iedzīvotāju skaits, kurus nodarbina jautājumi par Eiropas nākotni globalizācijas apstākļos. Komisija no savas puses mēģina definēt “eiropiešu intereses”, kā atspoguļots 2007. gada decembra kopsavilkuma ziņojumā par Lisabonas stratēģiju. Komisija uzsver ārējās dimensijas ⁽⁸⁾ nozīmi un atzīmē arvien pieaugošu vajadzību nodrošināt vienādus noteikumus starptautiskā līmenī.

Lai stiprinātu Lisabonas stratēģijas ārējo dimensiju, apvienojot Eiropas interešu aizsardzību un leģitīmu izvēršanu, Komisija vienojās par dialoga ar trešām valstīm pastiprināšanu un racionalizēšanu, skaidrāk akcentējot abpusēji nozīmīgus jautājumus, piemēram, piekļuve tirgum, reglamentējošā konverģence, migrācija un klimata pārmaiņas. Komisija katru gadu pieņems atsevišķu ziņojumu par piekļuvi tirgum, norādot valstis un nozares, kuras joprojām sastopas ar ievērojamiem šķēršļiem. Komiteja vēlas, lai tā izstrādē tīktu iesaistīta Eiropas pilsoniskā sabiedrība un tās sarunu partneri. Tas palīdzētu nodrošināt pārredzamību un atbilstību ES tirdzniecības, ārējo attiecību un attīstības atbalsta politikām.

5.7 Komiteja uzskata, ka tūlītējā skatījumā un attiecībā uz jau notiekošajām sarunām, pamatu ilgtspējīgas attīstības sadaļai (sociālie, vides, cilvēktiesību un pārvaldības aspekti) nodrošina pašreizējā VPS plus sistēmā minētās 27 konvencijas ⁽⁹⁾. Mērķis ir to uzskatīt par kopīgu atsauces punktu. Minēto 27 starptautisko konvenciju ratificēšana, īstenošana un pārraudzība jāiekļauj obligāto jautājumu lokā ar Āzijas valstīm ⁽¹⁰⁾ uzsāktajās sarunās, apspriežot ilgtspējīgas attīstības sadaļu.

⁽⁵⁾ Sk. REX/182 Globalizācijas sociālā dimensija.

⁽⁶⁾ Atzinums “ES izaicinājumi un iespējas saistībā ar globalizāciju”, ziņojotājs Malosse kgs, 2007. gada 31. maijs.

⁽⁷⁾ Uzņēmumu sociālā atbildība, *Evelyne Pichenot* kdze, 2006. gada decembris.

⁽⁸⁾ Komisijas 2007. gada 11. decembra paziņojums “Lisabonas stratēģijas pārskats un novērtējums”.

⁽⁹⁾ Saraksts atrodams pielikumā.

⁽¹⁰⁾ Tabula, kurā atspoguļotas Āzijas valstu ratificētās starptautiskās konvencijas.

5.8 Ņemot vērā attiecīgo Āzijas valstu atšķirīgos attīstības līmeņus un institucionālo kapacitāti efektīvai īstenošanai, Komiteja iesaka novērtēt minēto aspektu katrā konkrētā gadījumā atsevišķi un aicina nodrošināt finansiālu atbalstu, kas būtu samērīgs ar katras valsts vajadzībām konkrēto atšķirību izlīdzināšanai. Vienlaikus minētais pamatojums ir vienīgi izejas punkts, ko var izvērst, attīstītākām valstīm, piemēram, Dienvidkorejai uzņemoties lielākas saistības.

5.9 Šajā sakarā brīvās tirdzniecības nolīgumiem un sadarbības līgumiem ir jābūt savstarpēji papildinošiem, sniedzot būtisku finansiālu atbalstu, lai panāktu atbilstību starptautiskiem standartiem. Minētais finansiālo saistību līmenis būtiski ietekmēs prasību stingrību, īpaši vides jomā. Tehniskā palīdzība būs vēl efektīvāka, ja tā būs saistīta ar attiecīgu konvenciju īstenošanā sasniegtajiem rezultātiem. Piešķirot finansējumu, saistību uzraudzība var sekmēt sociālo progresu.

5.10 Tehniskais atbalsts būs paredzēts arī vietējo un reģionālo iestāžu izveidei, kuru uzdevumos ietilpst īstenošanas pārraudzība (piem., darba inspekcijas, pesticīdu izmantošanas aģentūra u.c.). Komiteja īpaši atbalsta nepieciešamību pielāgot divpusējos uzraudzības mehānismus vietējām un reģionālajām iestādēm, kuras visā attiecīgajā teritorijā spēj efektīvi nodrošināt ražotāju uzraudzību un piemērot sankcijas pārkāpumu gadījumā. Lai nodrošinātu reālu piekļuvi publiskajam iepirkumam, nepieciešama lielāka teritoriālo pašvaldību iesaistīšana pārraudzības un īstenošanas procesā.

5.11 Komiteja aicina, lai sarunu sākotnējā posmā būtu pieejami katras valsts ietekmes novērtējumi sociālajā un vides jomā ar mērķi sniegt sarunu dalībniekiem vispārēju priekšstatu par iespējām un grūtībām, ņemoties reālas saistības ar jebkuru attiecīgo valsti. Ieteicams palēlināt sarunu procesa tempu, lai garantētu veiksmīgu iznākumu, ņemot vērā, ka patlaban tiek izstrādāti ietekmes novērtējumi, kas nodrošinās pārredzamību un ļaus pilsoniskajai sabiedrībai vērtēt pēdējās norises, kā arī izvērtēt finansiālo atbalstu, kas nepieciešams sociālo un vides aizsardzības mērķu labākai sasniegšanai.

5.12 Daudzas dalībvalstis zaudē muitas nodevu radītos ienākumus, ko izmanto publisko pakalpojumu finansēšanai, tāpēc, ka tās pazemina muitas tarifus. Bez tam gandrīz visās tirdzniecības sarunās Eiropas Komisija prasa pēc iespējas lielāka skaita pakalpojumu nozaru atvēršanu, kas mazina regulējumu un apdraud publiskos pakalpojumus. Tādēļ līgumos par preču un pakalpojumu brīvu apriti nevajadzētu iekļaut priekšlikumus un pasākumus, kas tieši vai netieši apdraud publisko pakalpojumu jomu un darbību.

6. Dinamiska pieeja pienācīgai nodarbinātībai ES tirdzniecības nolīgumos

6.1 Komiteja uzskata, ka pienācīga nodarbinātība saskaņā ar ILO definējumu jāizvirza par salīdzinošā novērtējuma prioritāti Eiropas un starptautiskā līmeņa tirdzniecībā. Šo konceptu

starptautiski atzinuši darba devēji, valstis un darba ņēmēji. Pienācīgas nodarbinātības, tostarp darba vietu, atbilstības darba tiesībām, sociālajam dialogam un sociālajai aizsardzībai nodrošināšanai ir izšķirīga nozīme, lai mazinātu nabadzību un panāktu globālu progresu ⁽¹⁾.

6.2 Brīvās tirdzniecības nolīgumu pārraudzības komitejām jāstiprina jau pašreizējās dialoga procedūras, īpaši, ja partnerības un sadarbības nolīgumā izveidota dialoga struktūra "Nodarbinātība un sociālās lietas".

6.3 Komiteja uzskata, ka progresam sociālo standartu jomā jābūt pilnvarās noteiktās ilgtspējīgas attīstības pieejas neatņemamai sastāvdaļai. 1996. gadā panākta vienošanās par ILO un PTO kopīgi īstenotā darba stiprināšanas nepieciešamību. Savukārt 2007. gadā tika sagatavots kopīgs ziņojums par tirdzniecību un nodarbinātību, un izpētes darbs vēl jāturpina "neformālajā sektorā". Komiteja iesaka ES, novērtējot tirdzniecības integrācijas ietekmi gan uz pienācīgu nodarbinātību, gan arī nodarbinātības, sociālās aizsardzības politiku un darba standartu izstrādi, ņemt vērā ILO reģionāla līmeņa pasākumus. Komiteja vēlas vērst sarunu dalībnieku uzmanību uz tādu rādītāju definēšanas nozīmi, kas būtu atbilstīgi pienācīgas nodarbinātības programmai.

6.4 Komiteja uzskata, ka sarunu procesa pašreizējā posmā svarīga nozīme ir astoņu pamata konvenciju ratificēšanai ⁽¹²⁾ un sekmīgai īstenošanai (kas jāpārbauda PTO un ILO kopīgajai darba grupai), tā aicina ņemt vērā arī pārējās četras prioritārās konvencijas veselības, aizsardzības un darba inspekciju jomā, un rosina ratificēt iespējami vairāk konvenciju, kas attiecas uz konkrētajām valstīm, ievērojot diferenciācijas principu.

6.5 Komiteja iesaka sarunās par jauniem tirdzniecības nolīgumiem skatīt arī valstu pienācīgas nodarbinātības programmu ieviešanas jautājumu. Tā rosina attiecīgās Āzijas valstis izmantot ILO palīdzību trīskāršo analīžu izstrādē un mudina visas starptautiskās iestādes atzīt minēto plānu. Komiteja vēlas, lai divpusējo sarunu jautājums tiktu iekļauts izpildes pārraudzības ziņojumā par pienācīgu nodarbinātību, ko plānots izstrādāt 2008. gadā.

6.6 Komiteja aicina ES un tās dalībvalstis turpmākajā līgumu pārraudzības posmā piešķirt finansiālu atbalstu un ziedot, lai palīdzētu īstenot valsts programmas pienācīgas nodarbinātības jomā. ES ikgadējos dalībvalstu ziņojumos īpaša uzmanība jāpievērš arodbiedrību tiesību īstenošanai un ILO Nodarbinātības standartu komitejas ieteikumiem.

⁽¹⁾ Atzinums "Globalizācijas sociālā dimensija", ziņotāji Etty kgs un Hornung-Draus kdze.

⁽¹²⁾ Tabula, kas atspoguļo ratificēšanas progresu Āzijā atrodama pielikumā.

6.7 Attiecībā uz pārraudzības mehānismu Komiteja uzskata, ka vietējā un reģionālā līmeņa sociālie partneri jāaicina sniegt ieguldījumu ietekmes novērtējumos. Komiteja iesaka izveidot nozaru struktūras, lai efektīvi analizētu katrai nozarei raksturīgās grūtības.

7. Intelektuālā īpašuma tiesības (IĪT) un to īstenošana

7.1 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka paziņojumā uzsvērtā IĪT noteikumu stiprināšana norādītajā veidā, jo īpaši sniedzot atbalstu MVU un citām struktūrām, kurām ir tirdzniecības sakari ar jaunattīstības valstīm. ES stratēģijas izstrādei intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un izpildes pasākumu stiprināšanas jomā ir svarīga nozīme ES izvirzītā mērķa, proti, mazināt IĪT pārkāpumus un viltojumu ražošanu un eksportēšanu, sasniegšanā. Būtiska nozīme ir izpildes nodrošināšanai. BTN partneriem pilnībā jāīsteno TRIPS nolīgums, tāpēc ES attiecībā uz BTN slēgšanu par primāro mērķi drīzāk jāizvirza pamatotu saistību uzņemšanās, kas paredz pašreizējo IĪT tiesību aktu konkrētu īstenošanu, kā arī pienācīgu kontroli un panākto rezultātu novērtējumu, nevis jātiecas noslēgt pilnīgi jauni nolīgumi. Eiropas pētniecības un attīstības kapacitāte un potenciāls, kā pamatoti atzīmēts Lisabonas stratēģijā, būs būtisks faktors, lai saglabātu ES konkurētspēju pasaulē, ņemot vērā kā arvien spēcīgāku ekonomisku konkurenci radīs ārpus Eiropas esošās valstis.

7.2 Jautājumā par viltojumu apkarošanu Komiteja rosina sarunu dalībniekus, īpaši sarunās ar Indiju, apspriest pasākumus patērētāju aizsardzībai pret riskiem, kas saistīti ar viltojumiem. Nolīguma pārraudzības nolūkā jāizveido apvienota ES un Indijas komiteja viltošanas jautājumos (kā piemēram, Ķīnā) ⁽¹³⁾.

7.3 Tā kā Indija ir iesaistīta Heiligendammprocesā (sākts 2007. gada jūnijā) starp G8 un piecām jaunattīstības valstīm, kas paredz sekmēt strukturētu dialogu par inovāciju veicināšanu un intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību, pilsoniskajai sabiedrībai divpusējās sarunās būtu lietderīgi ņemt vērā minētā procesa pārraudzību.

8. Izcelsmes noteikumi

8.1 Vajadzētu pieļaut kumulatīvu izcelsmi ES BTN partneru starpā, saskaņot izcelsmes noteikumus tirdzniecības veicināšanai ar pārējām ES BTN partnervalstīm. Kumulācijas trūkums un atšķirības daudzpusējai tirdzniecībai paredzētajos izcelsmes noteikumos ("nepreferenciālie noteikumi"), liedz uzņēmējiem pilnībā izmantot BTN noteikto zemāku tarifu priekšrocības. Daudzi Eiropas importētāji šobrīd izvēlas maksāt nepreferenciālo ievadmu nodokli nevis zemāko BTN nodokli, lai izvairītos no iespējamiem sodiem par apšaubāma izcelsmes sertifikāta pieņemšanu. Šādos gadījumos BTN neattaisnos savu mērķi — attīstīt tirdzniecību.

⁽¹³⁾ Sk. arī Cappellini kga atzinumu INT/390 "Dažādi politikas pasākumi, izņemot atbilstīga finansējuma piešķiršana, kuri sekmē MVU izaugsmi un attīstību".

9. Valsts iepirkuma tirgi, investīciju un konkurences noteikumi ārvalstīs

9.1 Neskatoties uz bažām par DAP un termiņu "Singapūras jautājumu" atkārtotai iesniegšanai, Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas sīki izstrādātos priekšlikumus gan par publiskā (apzīmēti kā valsts) iepirkuma tirgu atvēršanu ārvalstīs, gan par investīciju, konkurences un valsts atbalsta noteikumiem, ņemot vērā minētajās jomās vērojamo ierobežojošo praksi daudziem ES vadošajiem tirdzniecības partneriem. Kā jau minēts, BTN būtu lietderīgi pie nosacījuma, ka tie sniedz pievienoto vērtību.

9.2 Komiteja atzīmē, ka PTO ir izveidota darba grupa par **publisko iepirkumu**, kas PTO pārraudzībā ļauj līdzīgi domājošām valstīm panākt būtisku progresu publiskā iepirkuma jomā, nodrošinot iespēju iegūt papildu informāciju, neizdarot spiedienu uz valstīm rīkoties, pārsniedzot savas iespējas. Tas varētu kalpot par paraugu divpusējās pieejas īstenošanā.

9.3 Atzīmēts, ka publiskais iepirkums "ES eksportētājiem ir ievērojama neskarta potenciāla joma". Īpaši svarīgi tas ir ES eksportētājiem daudzās nozarēs jaunattīstības tirgos. Ņemot vērā paraugu, ko sniedz pašreizējais ES uz Čīles BTN, Komiteja uzskata 1994. gada noslēgtajā Valsts iepirkuma nolīgumā (VIN) ietvertos standartus par minimumu, pēc kā jātiecas, vajadzības gadījumā paredzot ES tehniskā atbalsta sniegšanu citām pusēm un cita veida palīdzību veikspējas uzlabošanā, lai tās varētu izpildīt minētā līguma saistības. Komiteja atzīmē, ka ASV sarunās tiecas sasniegt šo mērķi, un atzinīgi vērtē Komisijas apliecinājumu tam, ka tāds ir arī ES mērķis. Komiteja apzinās, ka to panākt nebūs viegli, piemēram, sarunās ar Indiju, kur minētais jautājums ir valstu, nevis federālajā kompetencē.

9.4 Tāpat būtiski svarīga ir arī **investīciju** nosacījumu uzlabošana trešās valstīs, lai nodrošinātu gan ES, gan "uzņēmējvalstu" izaugsmi. Daudzi, ja ne visi ES svarīgākie tirdzniecības partneri saglabā augstu aizsardzības līmeni, neļaujot ieplūst tiešām ārvalstu investīcijām, piemērojot diskriminējošus režīmus, atļauju izsniegšanas noteikumus paredzot būtiskas administratīvas un/vai birokrātiskas izmaksas, turklāt ir pārāk daudz jomu, kuras pilnībā vai daļēji nav pieejamas Eiropas investīcijām, īpaši pakalpojumu jomā (banku sektors, finanses, apdrošināšana, juridiskie pakalpojumi, telekomunikācijas, mazumtirdzniecība, kā arī transports). Galvenais sarunu elements būs nevajadzīgu ierobežojumu atcelšana, kā arī sarunu un īstenojamā procesa pilnīgas pārredzamības nodrošināšana un godīga, ātra un efektīva atļaujas izsniegšanas procedūra no BTN partnera puses. Komiteja atzīmē, ka ASV BTN modelis, ko tā izmanto sarunās, ir balstīts uz vispusīgu pieeju, tostarp paredzot investoru aizsardzību.

9.5 Komiteja atzinīgi vērtē ES vēlmi iekļaut atsevišķus **konkurences** noteikumus sarunās par BTN. Daudzas ar investīcijām un tirdzniecības veicināšanu saistītas problēmas rodas dēļ piemērota konkurences režīma trūkuma attiecīgajās valstīs, kuras kavē un negatīvi ietekmē tirdzniecību pasaulē, savukārt investīciju plūsmas nereti kavē tirgus darbības traucējumi, ko izraisa konkurences trūkums (vai arī nopietnas problēmas saistībā ar īstenošanu). Visi minētie ir globālas pārvaldības pamatjautājumi. Ar Dienvidāfriku un Čīli noslēgtajos līgumos ir paredzēta Eiropas Komisijas un vietējās konkurences iestāžu sadarbība. Komisijai šādu nosacījumu vajadzētu iekļaut BTN, kaut arī to būs grūti īstenot (izņēmums varētu būt vienīgi Dienvidkoreja).

9.6 Atzinīgi vērtējams arī Komisijas atkārtoti izteiktais atbalsts **tirgus piekļuves stratēģijai**, apņemšanās koncentrēt resursus nozīmīgākajās valstīs un noteikt skaidras prioritātes attiecībā uz beztarifu un cita veida tirdzniecības barjeru atcelšanu prioritārajās valstīs.

9.7 Komiteja atzīmē, ka šobrīd noris aktīvs darbs ES **tirdzniecības aizsardzības instrumentu** pārskatīšanas jomā. Komiteja uzskata, ka tirdzniecības aizsardzības instrumentiem jāturpina pildīt aizsardzības funkcija arī divpusējos nolīgumos (anti-dempinga, antisubsidēšanas un drošības pasākumi).

10. Tirdzniecības veicināšana

10.1 Ceturtais "Singapūras jautājums" joprojām ir Dohas programmas sastāvdaļa. PTO sagatavotais projekts par tirdzniecības veicināšanu jau uzskatāms par apstiprinātu. Vēl ir daudz darāmā, lai izveidotu pamatstandartus robežu/muitas pārvaldībai starptautiskajā tirdzniecībā un mazinātu risku saistībā ar neprognozējamām valdības iejaukšanās pasākumiem. Nolīgumā būtu jāiekļauj paātrinātas un vienkāršotas procedūras atbrīvošanai/preču muitas maksas, procedūras legālai pārsūdzības vai apelācijas iesniegšanai, tirdzniecības noteikumu publicēšana, nodevu un maksas samazināšana, un galvenokārt vienas pieturas aģentūras izveide, kas saistīta ar IT plašāku izmantošanu muitas procedūrās. Tam vien jau vajadzētu ievērojami mazināt dublēšanos, izmaksas un laiku, īpaši gadījumos, kad vairākas valdības iestādes pieprasa identisku informāciju. Minētais aspekts būs īpaši nozīmīgs sarunās ar Indiju. Saskaņā ar Pasaules bankas ⁽¹⁴⁾ informāciju, vidēji preču eksportam no Indijas nepieciešamais laiks ir 10 dienas (7 dienas no Brazīlijas), savukārt vidējais laiks preču importam uz Indiju ir 41 diena (importam uz Brazīliju 24 dienas). Komiteja arī atzīmē, ka pastāv lielas atšķirības starp ASEAN dalībvalstīm, īpaši Singapūru un Taizemi. Komiteja aicina Komisiju darīt visu iespējamo, lai īstenotu šādu nolīgumu, arī tad, ja turpmākās DAP sarunas nonāk galīgā strupceļā. Tā rezultātā būtu jāsasniedz augstāki standarti, tādējādi robežas šķērsošanas un muitas procedūras padarot vienkāršākas, efektīvākas un lētākas.

⁽¹⁴⁾ Pasaules Banka, "Doing business", 2007 2006. gada septembris.

10.2 Būtiskākās priekšrocības izjutīs valstis, kurām ir vienīgi sauszemes robežas, jo pārredzamas, uz IT balstītas procedūras palīdzēs novērst zaudējumus un kavējumus, kas rodas, precēm šķērsojot trešo valsti, lai veiktu maršrutu no ostas un uz ostu.

10.3 Mazos uzņēmumus visvairāk ietekmē ar tirdzniecību saistītās muitas izmaksas, un tiem bieži pietrūkst nepieciešamās kritiskās masas (apjomradīti ietaupījumi, tirdzniecības darījumu apjoms, izplatīšanas tīkli, transporta pakalpojumi u.c.), lai segtu augstās muitas izmaksas, kas rodas administratīvu kavējumu, korupcijas vai citu faktoru dēļ, kā rezultātā tie zaudē potenciālos tirgus. Eiropas Savienības MVU vajadzētu baudīt īpašas priekšrocības, ko nodrošina nolīgums par tirdzniecības veicināšanu. MVU īstermiņā gūtu lielāku labumu no vērienīga nolīguma par tirdzniecības veicināšanu, nekā no tarifu samazināšanas.

10.4 Neatkarīgi no Dohas Attīstības programmas sarunu progressa, Komiteja vienlīdz lielu nozīmi piešķir gan pašreizējām sarunām par BTN, gan pārējiem trim Singapūras jautājumiem.

10.5 Komiteja atzīmē panākumus, ko nodrošina Komisijas ar tirdzniecību saistītās tehniskās palīdzības programmas, ar kuru palīdzību reāli tiek sekmēta jaunattīstības valstu spēja gan izskatīt PTO dalībvalstu pieprasījumus, gan izpildīt prasības kā preču un pakalpojumu eksportētājiem uz ES un ES investīciju saņēmējiem. Minētās programmas var piesaistīt citu ANO ietvaros izveidotu starptautisko organizāciju (piemēram, UNIDO, WIPO un ITC) tehnisko pieredzi, tādējādi vēl vairāk palielinot ES nozīmi un padziļinot starptautisko organizāciju sadarbību. Vēl būtiskāku nozīmi tas iegūs, ja vairāk tiks iesaistītas ekonomiski vājāk attīstītās ASEAN dalībvalstis, kā arī, ja tiks panākts progress Latīņamerikā.

11. Pilsoniskās sabiedrības loma

11.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas mērķi nodrošināt vēl lielāku sarunu pārraudzību un pārredzamību un attīstīt sadarbību ar pilsonisko sabiedrību sarunās iesaistītajās valstīs un reģionos. Nemot vērā Komitejas struktūru, pārraudzības jomā tai var būt aktīva loma. Iegūtā pieredze ļauj tai apzināt efektīvus iespējamus partnerus trešās valstīs. Savukārt minēto partneru līdzdalība palīdzēs stiprināt viņu lomu vietējā līmenī.

11.2 Komitejas pilnvaras EPN (Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu) sarunām noteiktas Kotonū nolīgumā un paredz konsultāciju un sanāksmju ar ĀKK ekonomisko un sociālo interešu grupām rīkošanu, tās paplašinātas 2003. gadā pēc Tirdzniecības komisāra (M. Lamy) pieprasījuma, ietverot arī sarunu pārraudzību. EK pārstāvju sarunās aktīvas līdzdalības rezultātā ĀKK un ES koordinācijas komitejas sanāksmes tika rīkotas divreiz gadā, reģionālie semināri reizi vai divas reizes gadā, kā arī kopīga konference Briselē, piedaloties visu ĀKK valstu delegātiem. Konsultāciju rezultātā BTN attiecībā uz Karību jūras

reģionu nolemts iekļaut gan sociālo un vides sadaļu, gan izveidot pilsoniskās sabiedrības konsultatīvu komiteju, kura būs atbildīga par EPN īstenošanas pārraudzību un visu ekonomikas, sociālo un vides aspektu pārskatīšanu.

11.3 Attiecībā uz ierosinātajiem asociācijas nolīgumiem ar Centrālamerikas un Andu reģionu, kopš 1999. gada ir izveidots regulārs dialogs ar Latīņamerikas un Karību jūras reģiona pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, un šā dialoga ietvaros 2008. gada aprīlī notiks piektā sanāksme. Dialogs izveidots, lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu ES un Latīņamerikas sammitā, kas notiek katru otro gadu. Komitejai ir arī plaši kontakti ar *Mercosur* Ekonomikas un sociālo lietu konsultatīvo forumu, Andu reģiona nodarbinātības konsultatīvo padomi, Andu reģiona uzņēmējdarbības konsultatīvo padomi un Centrālamerikas Integrācijas sistēmas konsultatīvo komiteju.

11.4 Komiteja piedalās arī ES un Indijas un ES un Ķīnas apaļā galda sarunās, un abās minētajās sarunās tā ir ES delegācijas sastāvā. ES un Indijas apaļā galda sarunas izveidoja 2001. gadā, savukārt ES un Ķīnas apaļā galda sarunas 2007. gada jūnijā. Abas sarunas notiek regulāri, un to īstenotais darbs jau ir atzīts ikgadējos sammitos. Komitejai turklāt ir arī kontakti pilsoniskās sabiedrības līmenī ar Dienvidkorejas un Taizemes ESP, ko tā īsteno ar Ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu starptautiskās asociācijas starpniecību.

11.5 Komiteja plāno nodrošināt sadarbību, organizējot regulāras pilsoniskās sabiedrības reģionāla līmeņa konsultatīvas sanāksmes par tirdzniecības sarunām, izmantojot tās plašos reģionālos kontaktus un uzkrāto pieredzi BTN sarunu pārraudzībā. Tā ierosina organizēt seminārus vai citas regulāras sanāksmes ekonomikas un sociālo interešu grupu konsultēšanai attiecīgajās valstīs un reģionos, vajadzības gadījumā izmantojot pašreizējās apaļā galda sarunas. Minētajos pasākumos būtu iesaistīti sarunu dalībnieki no ES (un tās partnervalstīm), lai informētu par sarunu gaitu un iegūtu informāciju no ES un trešo valstu pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. Komiteja turklāt papild-

dinātu EK pasākumus, rosinot ES un trešo valstu pārstāvju līdzdalību ilgtspējības ietekmes novērtējuma procesā un nodrošinātu elektronisku tiešu pieeju visiem adresātiem, kuri attiecīgajās valstīs un reģionos pārstāv pilsonisko sabiedrību.

11.6 Komitejai jāpievērš uzmanība arī iestāžu un procedūru noteikšanai, ko izmanto jutīgu ilgtspējīgas attīstības jautājumu pārraudzībai. Komiteja uzskata, ka regulārs divpusējais dialogs jāveido, pamatojoties uz ieteikumiem, kuri izriet no dažādiem 27 starptautiskajās konvencijās, kas minētas 5.8 punktā, noteiktajiem mehānismiem, ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības novērojumus vai novērtējot nefinanšu reitinga rezultātus, ko, pamatojoties uz katrai valstij raksturīgajiem apstākļiem, sagatavojusi Pasaules banka vai reitingu aģentūras. Pilsoniskajai sabiedrībai arī jāsaņem provizorisks novērtējums par dažādiem attiecīgajiem pārraudzības mehānismiem.

11.7 Attiecībā uz Koreju Komiteja iesaka izmantot regulāros ESAO ziņojumus, īpaši saistībā ar moratoriju, kas parakstīts ar sociālajiem partneriem un ir spēkā līdz 2010. gadam.

11.8 Uzņēmumu sociālā atbildība, kas definēta kā ilgtspējīgas attīstības elements uzņēmumu līmenī, vadoties pēc brīvprātības principa, varētu sekmēt jaunajos tirdzniecības nolīgumos minēto saistību sociālajā un vides jomā izpildi. Minētais pasākums galvenokārt balstīsies uz aptuveni piecdesmit starptautiskajiem pamatlīgumiem, kas jau apspriesti vadošajos, pārsvarā Eiropas uzņēmumos. Tie paredz atbalstu pienācīgai nodarbinātībai ar sociālā dialoga starpniecību, ko īsteno minēto partnervalstu struktūrās, un arī piesaista kvalificētu vietējo darbaspēku. Turklāt, vadošajiem daudznacionālajiem uzņēmumiem vai ražošanas nozares tīkliem ņemoties uzņēmumu sociālās atbildības saistības, tiek radīts impulss visai vērtību ķēdei (piegādātājiem un apakšuzņēmējiem), īpaši tādās nozīmīgās jaunattīstības valstīs kā Ķīnā. Komiteja iesaka iekļaut jautājumu par sociālajiem un ekoloģiskiem standartiem tirdzniecības nolīguma pārraudzības komitejas darba kārtībā, lai sniegtu patērētājiem kvalitatīvu informāciju un izpildītu izsekojamības prasību.

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Partnerība informācijas sniegšanā par Eiropu""

COM(2007) 568 un pielikums COM(2007) 569

(2008/C 211/22)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 3. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

Komisijas paziņojums "Partnerība informācijas sniegšanā par Eiropu".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbilstoši Reglamenta 20. pantam iecēla van Turnhout kdzi par galveno ziņotāju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 444. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 22. un 23. aprīlī (22. aprīļa sēdē), ar 92 balsīm par, 12 balsīm pret un 26 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja atkārtoti uzsver aicinājumu Komisijai risināt jautājumu saistībā ar juridiskā pamata trūkumu komunikācijas politikas jomā. Tomēr, atzīstot juridiskos un politiskos šķēršļus, Komiteja neiebilst pret Padomes, Eiropas Parlamenta un Komisijas iestāžu nolīguma (IIA) noslēgšanu. Komiteja iespēju robežās sekos šādā nolīgumā ietvertajiem nodomiem.

1.2. Komiteja atkārtoti pievērš uzmanību dubultproblēmai saistībā ar finansējumu: līdzekļu trūkumam un pārāk sarežģītajai birokrātiskajai procedūrai šo līdzekļu izmaksas jomā. Komiteja aicina Komisiju saskaņot procedūras dotāciju piešķiršanai jomā un iekļaut padomdevējas iestādes, kā, piemēram, EESK, turpmākajos pamatlīgumos, piemēram, saistībā ar audiovizuālajiem pakalpojumiem, EBS satelītsistēmu un sabiedriskās domas aptauju.

1.3. Komiteja atzinīgi vērtē ideju par partnerību informācijas sniegšanā saskaņotā un integrētā veidā, piešķirot Eiropas iedzīvotājiem attiecīgas pilnvaras un attīstot Eiropas publisko telpu. Lai sasniegtu iedzīvotājus, mums nepieciešams (i) skaidrs, vienkāršs un pievilcīgs informācijas kopums; skaidrs redzējums, ko iedzīvotāji pieņem par savu un (ii) atbilstošs plāns un instrumenti komunikācijai. Gadskārtējā darba plāna izstrāde saistībā ar atsevišķām ES komunikācijas prioritātēm var sniegt ieguldījumu minētā jautājuma risināšanā. Ja ir pieejami atbilstoši resursi, EESK ir gatava un vēlas strādāt kopā ar pārējām ES iestādēm minētā jautājuma risināšanā, atzīstot, ka ES nenozīmē vienīgi Briseli, un ES "jārīkojas iedzīvotājiem tuvākajā līmenī".

1.4. EESK veltī lielu uzmanību tās pārstāvībai Starpiestāžu informācijas grupā (IGI). Pielikums, kas veltīts periodam pēc Baltās grāmatas publicēšanas un ir pievienots Eiropas Komisijas un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2007. gada 31. maijā parakstītajam sadarbības protokolam, nodrošina lielisku pamatu Eiropas Komisijas (EK) un Eiropas Parlamenta (EP) informācijas biroju darbībai dalībvalstīs, lai aktīvi iesaistītu EESK 344 locekļus valstu un reģionālā līmeņa pasākumos. Komisija, sazinoties ar pilsonisko sabiedrību, tiek mudināta atzīt to lomu, kāda var būt Komitejai kā tiltam starp ES iestādēm un

organizēto pilsonisko sabiedrību. Komiteja varētu arī saskatīt pievienoto vērtību, tās locekļiem aktīvi piedaloties ierosinātajā izmēģinājuma projektā saistībā ar informācijas tīklu (PINs) inter-netā. Komiteja labprāt attīstīs un saglabās kontaktus ar ierosinātajiem pilsoniskās sabiedrības kontaktpunktiem Komisijas nodaļās un citiem attiecīgajiem tīkliem, kā, piemēram, EESK kontaktpunktiem EK pārstāvniecībās un *Europe Direct* centriem. Tādēļ Komiteja mudina Komisiju apsvērt iespējas, kā palielināt atbalstu tādiem tīkliem kā *Europe Direct* un *the Team Europe Speakers*.

2. Pamatojums

2.1. Eiropas Komisijas paziņojums "Partnerība komunikācijā par Eiropu" (COM(2007) 568) tika pieņemts 2007. gada 3. oktobrī. Tas ir ceturtais dokuments, ko Eiropas Komisija pieņēmusi saistībā ar komunikācijas jautājumiem. Pārēji trīs dokumenti ir šādi: i) Eiropas Komisijas Baltā grāmata par Eiropas Savienības komunikācijas politiku (COM(2006) 35 galīgā redakcija), pieņemta 2006. gada 1. februārī; ii) iekšējais rīcības plāns (SEC(2005) 985 galīgā redakcija), kas pieņemts 2005. gada 20. jūlijā un iii) Komisijas paziņojums "Komisijas ieguldījums pārdomu laikā un pēc tā: D plāns — demokrātija, dialogs, diskusijas" (COM(2005) 494 galīgā redakcija), kurš pieņemts 2005. gada 13. oktobrī.

2.2. Dokumentā "Partnerība informācijas sniegšanā par Eiropu" uzsvērta starpiestāžu sadarbības izšķirošā nozīme, iepazīstinot ar ES jautājumiem, un izklāstīti priekšnoteikumi veiksmīgas komunikācijas politikas izveidei, pamatojoties uz partnerattiecībām ar nozīmīgākajām politiskās, ekonomikas un sociālās jomas dalībniekiem visos līmeņos. Tajā pašā dienā Komisija, kā norādīts 1. panta 2. punktā, un saskaņā ar Eiropas Parlamenta rezolūciju par Eiropas komunikācijas politiku, pieņēma priekšlikumu saistībā ar starpiestāžu sadarbības līgumu (COM(2007) 569) par tematu "Partnerība informācijas sniegšanā par Eiropu". Tas tika darīts ar nolūku pastiprināt visu ES iestāžu pienākumu katru gadu ievērot virkni ES prioritāšu komunikācijas jomā, iesaistot ieinteresētās dalībvalstis. Ņemot vērā katras ES iestādes autonomiju un dažādos uzdevumus, šajā iestāžu

nolīgumā uzsvērta nepieciešamība labāk koordinēt ES iestāžu un struktūru komunikāciju Eiropas jautājumos, kā arī šādas koordinācijas sniegtā pievienotā vērtība. Tādējādi tas veido arī pamatu saskaņotai rīcībai. Ņemot vērā 2008. gada īpašo nozīmi Lisabonas Reformu līguma ratifikācijas procesā dalībvalstīs un gatavojamos Eiropas Parlamenta vēlēšanās 2009. gadā, Komisija aicina Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju formulēt tās nostāju attiecībā uz paziņojumu.

2.3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savukārt pēdējā laikā ir pieņēmusi trīs atzinumus komunikācijas jomā: pirmais ir atzinums par tematu "Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai" (CESE 1249/2005 ⁽¹⁾), kas ir pieņemts 2005. gada 26. oktobrī un adresēts Eiropas Parlamentam; otrais ir atzinums par Komisijas paziņojumu "D plāns" (CESE 1499/2005 ⁽²⁾), ko pieņēma 2005. gada 14. decembrī. Abos minētajos atzinumos ir izvirzīti vairāki ieteikumi konkrētai rīcībai. Trešais EESK atzinums ir saistīts ar Eiropas Komisijas Balto grāmatu par Eiropas komunikācijas politiku (CESE 972/2006 ⁽³⁾), kas pieņemts 2006. gada 6. jūlijā. Minētajā atzinumā Komisijai izteikts aicinājums risināt problēmu saistībā ar juridiskā pamata trūkumu komunikācijas politikas jomā un pausts atbalsts paplašinātai iestāžu sadarbībai, pievēršot galveno uzmanību decentralizētai pieejai.

2.4. Tādēļ pašreizējā atzinumā par paziņojumu "Partnerība informācijas sniegšanā par Eiropu" nav jāapskata jautājumi, ko Komisija jau izskatījusi vai turpina izskatīt. Atzinumā drīzāk jācenšas sniegt ieteikumus saistībā ar paziņojumā norādītajām trijām pamatjomām. Tās ir šādas:

- iedzīvotāju iesaistīšana;
- Eiropas publiskās telpas izveide un
- partnerības pieejas pastiprināšana (ieskaitot priekšlikumu iestāžu nolīgumam par komunikācijas jautājumiem (IIA)).

2.5. Papildus Komitejas trijiem iepriekš minētajiem atzinumiem un Komisijas paziņojumam par tematu "Partnerība informācijas sniegšanā par Eiropu" šis atzinums ir balstīts uz vairākiem papildavotiem:

- kopš 2005. gada jūnija notikušo EESK plenāro sesiju debašu protokolu kopsavilkumu;
- EESK Komunikācijas grupā notikušo dažādo debašu protokolu kopsavilkumu;
- Komitejas rezolūciju, kas ir ieguldījums Eiropadomes 2007. gada 21. un 22. jūnija sanāksmes darbā — "Ceļvedis konstitucionālā procesa norisē", kas apstiprināts 2007. gada 30. maijā (CESE 640/2007);
- ieteikumiem saistībā ar 2007. gada 25. marta Romas jaunatnes deklarāciju, atzīmējot Romas līguma 50. gadadienu;

— Komitejas piedalīšanos sešos Komisijas līdzfinansētajos "D plāna" projektos;

— EESK ieinteresēto pušu 2007. gada 18. oktobrī Dublinā organizētās konferences "Jūsu Eiropa, jūsu lēmumi" izdarītajiem secinājumiem un

— EESK preses pārstāvjiem organizētā semināra par tematu "Eiropas izpratne: kādu lomu izvēlas pilsoniskā sabiedrība?", kas notika Briselē 2007. gada 12. novembrī, secinājumiem.

2.6. Atzinums par paziņojumu "Partnerība komunikācijā par Eiropu" ir sadalīts trijās nodaļās atbilstoši trijiem Komisijas dokumentā apskatītajiem jautājumiem, un tas aprobežojas ar pievēršanos dažiem galvenajiem jautājumiem katrā nodaļā.

3. Vispārīgi apsvērumi

3.1. Pilsoņu ietekmes stiprināšana

3.1.1. Izpratnes veicināšana par Eiropu pilsoniskās sabiedrības loma ir īpaši nozīmīga. Saskaņā ar atjaunoto D plānu jāmēģina iesaistīt daudzie partneri, kuri sadarbojas Eiropas Savienības attīstības jomā, ieskaitot NVO, profesionālās apvienības un aizvien vairāk tādu uzņēmumu, kas vēlas vairāk uzzināt par Eiropu, tās politiku, programmām un procesiem. EESK atbalsta Romas jaunatnes deklarācijā izteikto aicinājumu ES nodrošināt lielāku budžetu, lai finansētu NVO kā neformālās izglītības galvenās nodrošinātājas un pilsoniskās līdzdalības, cilvēktiesību un demokrātijas veicinātājas.

3.1.2. Komiteja pilnībā atbalsta daudzvalodu pieeju informācijas sniegšanu. Tā jāsniedz ne tikai pietiekamā skaitā valodu, bet jāizmanto arī skaidri saprotama valoda. Tas tika skaidri pateikts (pausts) EESK preses pārstāvjiem paredzētā semināra debatēs 2007. gada novembrī.

3.1.3. EESK bieži ir apgalvojusi, ka ES nenožīmē vienīgi Briseli. Tādēļ EESK savā darbībā ir apstiprinājusi koncepciju par "vietēja līmeņa iesaistīšanu". Komiteja ļoti atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu visās EK pārstāvniecībās izveidot EESK kontaktpunktus. Tas bija loģisks turpinājums abu iestāžu sadarbības protokola pielikuma parakstīšanai. Minētais pielikums būs iestāžu darba attiecību pastāvīgas attīstības pamats. EESK ir 344 locekļi visās 27 ES dalībvalstīs. Šie locekļi darbojas dažādās valsts līmeņa organizācijās, Komitejas pārstāvēt trīs grupas. Locekļiem ir zināšanas gan par savu valsti, gan reģionu, kā arī Eiropas mēroga redzējums, ņemot vērā viņu darbību Komitejā. EK pārstāvniecībām un EP informācijas birojiem jāizmanto šie vērtīgie resursi. Interesants pirmais uzdevums izveidotajiem kontaktpunktiem sadarbībā ar EESK locekļiem varētu būt iniciatīvas EESK 50. gadadienas atzīmēšanai 2008. gada maijā.

⁽¹⁾ OVC 28, 2006. gada 3. februāris, 42.-46. lpp.

⁽²⁾ OVC 65, 2006. gada 17. marts, 92.-93. lpp.

⁽³⁾ OVC 309, 2006. gada 16. decembris, 115.-119. lpp.

3.1.4. Šajā sakarā daudzie visā Eiropā izveidotie tīkli ir nozīmīgi, lai izplatītu informāciju par Eiropu vietējā līmenī. Piemēram, *Europe Direct* centros būtu jāsniedz informācija par Eiropas politiku, apskatot visas ES iestādes. EESK vēlēšies sniegt atbalstu zināšanu bāzes izveidē šajos tīklos, nodrošinot attiecīgu informatīvo materiālu un apmācību, kur nepieciešams. Komisijai jāpārskata ierobežotais finansiālais atbalsts minētajiem tīkliem. Ņemot vērā Komisijas lielāku finansiālo atbalstu un diferencētāku pieeju, minēto centru darbība varētu būt efektīvāka, atbalstot centienus izplatīt informāciju par Eiropu vietējā līmenī. Turklāt Komisijai un Eiropas Parlamentam jāapsver iespējas ES komunikācijas centienos iesaistīt Eiropas aģentūru tīklu, kas izplatīts visā Eiropā. Visbeidzot, EESK mācījusies arī no pieredzes, ka iniciatīvas kultūras jomā rada interesi iedzīvotāju vidū, un tās ir svarīgs līdzeklis Eiropas ideju izplatīšanas veicināšanai.

3.1.5. Komisijas konsultācijas par balto grāmatu apliecināja pilsoniskās sabiedrības pārstāvju stingro prasību pēc ciešākas līdzdalības Eiropas procesos. EESK vēlas uzsvērt 2007. gada novembrī Briselē notikušajā preses pārstāvju seminārā izdarītos secinājumus, atzīstot, ka jāizmanto esošās struktūras un tīkli konsultācijām, nevis katru reizi jāatgriežas sākumpunktā. EESK, kas pārstāv Eiropas organizētu pilsonisko sabiedrību, ir ļoti svarīga loma, un citām Eiropas Savienības iestādēm tas ir jāatzīst.

3.1.6. EESK piekrīt Komisijai jautājumā par to, ka izglītība un apmācība aktīvam pilsoniskumam ir dalībvalstu atbildības lokā. EESK atzīmē, ka Eiropas iedzīvotāju tiesības un pienākumi ir ietverti skolu mācību programmās mazāk nekā pusē no ES dalībvalstīm. EESK Dublīnas jaunatnes forums, kas notika 2007. gada oktobrī, apstiprināja, ka iedzīvotāji iesaistīsies debatēs par Eiropas jautājumiem, ja viņiem tiks dota iespēja to darīt. Izglītība un ES jautājumu iekļaušana skolu programmās ir svarīgs jautājums. Seminārā tika izteikts aicinājums paplašinātai jaunatnes līdzdalībai lēmumu pieņemšanas procesā. ES patiešām ir iespējams veicināt kvalitatīvākus brīvprātīgus pasākumus un apmaiņas programmas, nezaudējot valstisko identitāti. EESK aicina izstrādāt īpašas iniciatīvas šajā jomā.

3.1.7. EESK atzinīgi vērtē tādas iniciatīvas kā “*Spring Day Europe*” un “*Back to School*” (“Eiropas pavasara diena” un “*Atgriežoties skolā*”). Komiteja aicina Komisiju izskatīt iespējas, kā minētajos centienos labāk iesaistīt esošos reģionālos un vietējos tīklus. Minētajiem centieniem jāaptver visi izglītības līmeņi, ieskaitot arī pamatskolu.

3.2. Eiropas publiskās telpas izveide

3.2.1. Komisija uzsver savu izstrādāto politiku īstenošanas nozīmīgumu, jo tās ir labākais līdzeklis sabiedrības atbalsta

nodrošināšanai Eiropas projektam. Ierobežotā komunikācija saistībā ar Lisabonas Reformu līguma ratificēšanu šķiet pretrunā ar Eiropas publiskās telpas ideju. EESK savā 2007. gada maija rezolūcijā Eiropadomes 2007. gada jūnija sanāksmei aicināja atzīt līdzdalības demokrātijas nozīmīgumu, jo īpaši prasot Eiropas iestādēm saglabāt pārredzamu un pastāvīgu dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un ES iedzīvotājiem.

3.2.2. EESK, tāpat kā Komisijai un Eiropas Parlamentam, ir vēlme paaugstināt līdzdalības līmeni 2009. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanās. To var veicināt, īstenojot Komisijas ierosinātās idejas par kopīgu prioritāšu noteikšanu komunikācijas jomā. EESK vēlas piedalīties šādu kopīgu mērķu izstrādē. ES nepieciešams īsts projekts un saturs, kas iedzīvotājiem ir tuvs. Katrā Eiropas mērķī nepieciešams iekļaut arī sociālo jomu un nodarbinātību, un EESK šīs jomas pārzina īpaši labi. Labas komunikācijas pamatā vienmēr jābūt skaidram, precīzam plānam, un Eiropas iedzīvotājiem no tās jāgūst labums. Šaurākā mērogā EESK locekļi jāaizraicina piedalīties Komisijas iniciatīvā par izmēģinājuma informācijas tīklu (PINs) izveidi tiešsaistē.

3.2.3. Audiovizuālie līdzekļi ir ietekmīgākais saziņas veids, un lielākajām ES iestādēm, kā, piemēram, Eiropas Komisijai un Eiropas Parlamentam, šādi līdzekļi ir pieejami. Raidsabiedrību neatkarība tiks nodrošināta, noslēdzot līgumus ar raidorganizācijām, kas izmanto EBS satelītsistēmu (*Europe by Satellite*) vai tiešsaistes pakalpojumus, izmantojot internetu. Veidojot šādus kontaktus, Komisiju mudinās apsvērt to, kā iesaistīt arī citas iestādes un ES struktūras, lai nodrošinātu līdzsvarotu komunikāciju, neaizmirstot, ka administratīvās procedūras līgumu noslēgšanai? padomdevējaiestādēm un citām ES struktūrām ir apgrūtinātas. Komisija varētu arī nodrošināt atbilstošas sinerģijas izveidi. Tas attiecas arī uz to jomu noteikšanu, kurās pētīt sabiedrisko domu.

3.3. Partnerības pieejas pastiprināšana

3.3.1. EESK pilnībā atbalsta partnerības pieeju, kā to veicina Eiropas Komisija. Tas attiecas ne tikai uz ES iestādēm, bet arī dalībvalstīm un valstu un reģionālā līmeņa politiķiem un lēmumu pieņēmējiem, kuriem ir jāpiedalās to ES lēmumu īstenošanā, kurus viņi pieņem. EESK atzinīgi vērtē sakaru dibināšanu ar atbildīgajiem par komunikāciju dalībvalstīs un aicina veidot plašāku sinerģiju ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un to saziņas līdzekļiem. EESK ir šāda platforma, izmantojot preses pārstāvju tīklu. Jāpiezīmē arī tas, ka lielākajā daļā ES dalībvalstu ir izveidotas valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomes, un EESK locekļiem ir labi sakari ar attiecīgajām organizācijām dalībvalstīs. Tas ir ietekmīgs tīkls un viens no tiem, kurā EESK kā iestāde var būt spēcīga partnere citām iestādēm.

3.3.2. Komiteja pilnībā ir iesaistījusi iestāžu informācijas grupas (IGI) darbā, kur tai ir novērotājas loma. EESK vēlas uzsvērt, cik svarīgi tehniskā līmenī ir labi sagatavoties šīm sanāksmēm. EESK ir arī praktiskas problēmas saistībā ar dalību minētajā struktūrā, jo IGI sanāksmes vienmēr tiek organizētas Strasbūrā un notiek vienlaikus ar EESK Biroja sēdēm un plenārsesijām, kas notiek Briselē. EESK vēlētos, lai IGI sanāksmju norises vieta tiktu mainīta, tādējādi dodot iespēju EESK līdzdalībai visaugstākajā līmenī. EESK atzinīgi vērtē arī "atvērto durvju politiku" Padomes darba grupā par informācijas jautājumiem un izsaka cerību, ka "durvis arī turpmāk būs atvērtas", dodot iespēju EESK piedalīties ES komunikācijas politikas veidošanā.

3.3.3. Lai gan EESK iepriekš ir veicinājusi ideju par atbilstoša juridiskā pamata izveidi komunikācijai, tā pieņem zināšanai priekšlikumu izstrādāt iestāžu nolīgumu komunikācijas jomā, iekļaujot Komisiju, Eiropas Parlamentu un Padomi. Savukārt Komiteja patitūrpina aktualizēt un ieviest stratēģisko komunikācijas plānu. Tajā ietverts pastāvīgs pārskats par komunikācijas līdzekļiem un to izmantošanu, kā arī inovatīvu metožu izpēti. Paziņojumā iekļautajās prioritātēs EESK ņem vērā Komisijas izvirzītos mērķus komunikācijas jomā. EESK aicina, lai šie mērķi

ir skaidri, koncentrēti, iedzīvotājiem nozīmīgi un ierobežotā skaitā.

3.3.4. EESK atbalsta dotācijas saistībā ar D plāna iniciatīvu un turpina uzsvērt pārredzamu un ne tik birokrātisku administratīvo procedūru nepieciešamību, ļaujot visām pilsoniskās sabiedrības organizācijām iesaistīties projektu īstenošanā. EESK ar interesi gaida "Debašu par Eiropu" uzsākšanos, no ka turpinājumu D plānam paredzējusi Eiropas Komisija.

4. Atgādinājums par Komitejas iepriekšējiem ieteikumiem

4.1. Komiteja atgādina iepriekšējos ieteikumus Komisijai (saistībā ar paziņojumu): 2005. gada oktobrī izstrādātā atzinuma par tematu "Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai" (CESE 1249/2005) pielikumā ieteikumus, kas minēti; 2005. gada decembra atzinumu par tematu "Komisijas ieguldījums pārdomu laikā un pēc tā: D plāns — demokrātija, dialogs, diskusijas" un 2006. gada jūlija atzinumu par Balto grāmatu par Eiropas komunikācijas politiku (CESE 972/2006).

Briselē, 2008. gada 22. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS